<36635837840012

STAATKUNDIG

NEDERLAND.

II.

STAATKUNDIG NEDERLAND;

EEN

WOORDENBOEK

TOT DE

BIOGRAPHISCHE KAART

VAN DIEN NAAM,

DOOR

Mr. JACOBUS SCHELTEMA.

TWEEDE DEELS EERSTE STUK.

L—S.

*

TE AMSTERDAM,
BIJ J. TEN BRINK, GERRITSZ.
1806.

STAATKUNDIG

NEDERLAND.

L.

LAAN, (NICOLAAS VAN DER) *Burgemeester van Haarlem.* *Holland. Haarlem.* Geb. 152. Geft. 1584.

Was een ijverig voorftander van de zaak der Vrijheid, ten tijde van den opftand tegen *Spanje.* Bij de verandering der Regering in 1572 werd hij tot Burgemeester aangefteld en was destijds Raad van den Prins. Wij vinden zijnen naam bij hun, die in 1574 tot het opftellen van eene nieuwe Ordonnantie op de Regering van *Holland* en *Zeeland* benoemd waren; ook werd hij toen Lid van den Landraad. In 1582 bewees hij eenen gewigtigen dienst aan den Staat, door eenen verraderlijken toeleg op *Enkhuizen* te ontdekken en te doen mislukken. Hij was de Zoon van GERRIT en MARIA VAN ALKEMADE, is gehuwd geweest, (1) aan MARIA BOELENS, (2) aan ANNA VAN SCHOTEN, (3) aan JOSYNTJE VAN KERKWERVE, ftierf in 1584, en liet 7 kinderen na. Waarfchijnlijk was hij ook tegenwoordig geweest bij het innemen van den *Briel.*

Zie VAN WYN *Bijv.* D. VI. 87. en verders WAGENAAR, D. VI. VII. Zijne afbeelding is ald. VII. 23.

Stadhouders van Holland. Geb. 147. Gest. 1540. LALAING (ANTHONY VAN) *Graaf van Hoogstraaten*, *Ridder*, *Stadhouder van Holland*. enz.

Hij was de tweede Zoon van JOOST VAN LALAING, en werd in 1522 tot het Stadhouderschap benoemd. Hij bediende hetzelve met ijver, en wist meesterlijk de inwilliging van de zware en vele beden, door de gestadige oorlogen noodzakelijk geworden, voor zijnen Vorst te bekomen. 's Lands Advocaat VAN DER GOES zegt hier om van hem, dat hij *grooten arbeyt ende listen in het werk stelde, meer dan tot geenen tijde, het welk conscientie was.* Dit alles verwekte beschuldigingen tegen hem, doch deze bleven zoo wel als zijne verdediging zonder gevolg. — Misschien gaf dit laatste aanleiding tot het misnoegen van hem jegens de Staten.

Later, in 1534, vinden wij hem werkzaam tegens de Herdoopers, en leeren hem aldaar kennen, als geenszins genegen tot zachte maatregelen. Na dat de Bisschop van *Utrecht* in 1527 het wereldlijk gebied aan KAREL V. had afgestaan, werd de Graaf VAN HOOGSTRAATEN insgelijks Stadhouder van het Nedersticht, doch bekwam den lastbrief later. Hij stierf in 1540, zonder kinderen natelaten; zijne schatten vererfden aan de

de zonen van zijnen broeder KAREL. Hij was gehuwd geweest aan ELISABETH VAN CULEMBURG.

Zie VAN LEEUWEN, *Bat. ill.* p. 1387. — LE CHARPENTIER, *Hist. de Cambr.* Tom. II. WAGENAAR, D. IV en V. enz.

LALAING. (ANTHONY VAN) *Graaf van Hoogstraaten.* *Brabanders, Vlamingen enz.*

Hij was de oudste Zoon van PHILIPS VAN LALAING, onder de Stadhouders van *Gelderland* vermeld, en Broeder van den naderhand beruchten Graaf VAN RENNENBERG. Hij was een der voornaamste Nederlandsche Edelen, en werd door den Koning in bezending aan den Keizer gebruikt; in het eerst was hij wel gezien bij PHILIPS, doch in het vervolg verminderde dit om zijne verbindtenis met den Prins van ORANGE. Wij vinden zijnen naam onder de eersten, die zich tegen de Inquisitie en de Spaansche dwingelandij verbonden. Op zijn Kasteel vergaderden later de Edelen, alschoon het niet zeker zij dat het Verbond aldaar ontworpen en geteekend is. Hij nam zelf geen deel in hetzelve. Na de overgifte van het verzoekschrift handelde hij eenigzins met de Bondgenooten voor de Landvoogdesse, toonde hun de voorgenomene verzachting der plakkaten en Inquisitie, werd des Prinsen Stedehouder in *Antwerpen*, stond denzelven met lijfsgevaar bij in het stillen van de gevaarlijke beroerte in 1567, weiger-

Geb. 15 ..
Geft. 15.

gerde den nieuwen eed en trok wijsselijk bij het aannaderen van ALVA buitens Lands. Deze zocht hem ten Hove te lokken, dan het vangen van EGMOND en HOORN vernemende, keerde hij spoorslags te rug. Hij werd hierna ingedaagd en gevonnisd tot verbanning met verbeurdverklaring van alle zijne bezittingen. Hij verdedigde zich schriftelijk. Intusschen had hij zich bij ORANGE gevoegd tot dadelijken wederstand van ALVA; eene welbelegde aanslag op *Gelderland* liep door gebrek aan magt en door de loosheid van den Hertog te niet. Hij was tegenwoordig bij dien ongelukkigen veldtogt van WILLEM I in 1568, toen deze vruchteloos door ALVA werd afgemat; bij eene der schermutselingen zoude hij zijn omgekomen; volgens andere berigten vond hij zijn einde door een ongeluk met eigen geweer. Hoe dit ook zij, Prins WILLEM I en het Vaderland verloren hem. De eerste beminde hem boven velen; het laatste had veel van hem kunnen verwachten, daar hij den lof van wijsheid en gematigdheid verdiende; bij zijne Echtgenoote ELEONORE DE MONTMORENCY, liet hij twee Zonen na, die, sedert zich met den Koning verzoend hebbende, deszelfs belangen voorstonden.

Zie BOR, D. I.; onder de authentieke stukken, bl. 28, 29, is de eigene defensie tegen de indaging. Verders WAGENAAR, D. VI. HOOFT enz.

LALAING, (GEORG VAN) *Graaf van Rennenberg*, *Stadhouder van Friesland*, *Groningen* enz. Stadhouders van Friesland. Geb. 15... Gest. 1581.

Hij was de Broeder van den voorgaanden. Zijne bekwaamheden en aard deden veel goeds van hem hopen, doch daar hij aan zijne staatzucht te veel toegaf, en zijne uitgaven niet rigtte naar zijne inkomsten, ging deze hoop geheel en al verloren; hij schandvlekte zich zelven in de geschiedenis als verrader.

Na dat *Friesland* en *Groningen* zich bij de Staatsgezinden gevoegd hadden, werd hij door WILLEM I derwaarts gezonden, en na den aanslag van ROBLES op *Groningen* te hebben afgewend, door de Algemeene Staten tot vasten Stadhouder over gemelde Gewesten en tevens over *Overijssel*, *Drenthe* en *Lingen* gesteld.

Hij verdiende in het eerst lof door gematigdheid en wijsheid; vooral ook in het eenigzins bijleggen der twist tusschen die van *Groningen* en de *Ommelanden*, die in dadelijkheden was uitgeborsten.

Hij nam ernstige maatregelen in *Friesland*, alwaar sommigen neigden tot DON JAN; verzette de Regering, verzekerde zich van den Bisschop van *Leeuwarden*, en won hier door de genegenheid der Staatsgezinden. Na de belangen van dezen in *Overysfel* voorgestaan, en het sluiten der Unie van *Utrecht* bevorderd te hebben, veranderde hij van aanhang, en ligtte het masker van getrouwheid af.

WILLEM I had van zijne voornemens eenig vermoeden erlangd en middelen beproefd om zich zelven en den Staat voor hem te dekken. POPKE UFKENS was in dezen des Prinſen vertrouwde, maar de wijze raadſlagen van hun werden voorgekomen, door eene vervroeging van den aanſlag van RENNENBERG, die zich op 3 Maart 1580 van *Groningen* met geweld meester maakte, en openlijk de zijde des Konings koos. Hij werd als een getrouw dienaar van PHILIPS erkend, en ontving ten minſten 16000 Guldens op rekening der tien duizend pistoletten, die aan hem door den Hertog VAN TERRANOVA, met wien hij gehandeld had, waren toegezegd. Zie BOR, die in dezen bijzonder naauwkeurig is, en de handſchriften van JOHAN RENGERS *ten Post* geraadpleegd heeft.

Zijne pogingen, om de *Ommelanden* insgelijks aan den Koning te brengen, mislukten.

Na den Graaf van HOHENLOHE, op de Bourtangerheide verſlagen, en verder wisſelvallig geluk ondervonden te hebben, ondernam hij het merkwaardig, doch mislukt beleg van *Steenwyk*, alwaar de dappere JOHAN VAN DEN CORNPUT het bevel voerde; ſedert ondervond hij nog meer tegenſpoeds, welke weldra op 23 Julij 1581 gevolgd werd van zijn overlijden. Hij was nimmer gehuwd. HOOFT geeft op bl. 785 eene keurige beſchrijving van zijn karakter, welke wij meenen te mogen overnemen: „ Hij was geweest

„ een

„ een Heer, eedelaardigh, *milddaadigh*, heusch
„ en minlijk van *zeeden*; verfoeijer van wreed-
„ heit, *geweldenaarij* en dronkenſchap; betrach-
„ ter der *krijgstucht* en lief den landtzaten, zon-
„ der *nochtans* de gunst der ſoldaten te verliezen,
„ *mits* de zorghe die hij voor hunne betaaling
„ droegh; hierbeneevens verſiert met meer dan ge-
„ meene geleertheit: welgeoeffent in de Griekſche,
„ Latijnſche en andere taalen; zeer zoet op de
„ wiskonstighe wetenſchappen, *inzonderheit* de
„ maatzang. Al dat 'er in te berispen ſcheen,
„ was een blaakzugtighe ruimborſtigheidt, in 't
„ houden van hof en disch, booven zijn inkomst;
„ een toegeeven aan zijn geneigtheit tot vrouwee-
„ ren; opſtijghing van moedt, als 't geluk hem-
„ meede; ſtrijking, als 't hem teeghen liep; en 't
„ ontzuivren van zijn' eer en gewisſe met veran-
„ dering van parthij. Evenwel, om de kosten
„ zijnes ſtaatvoerens te vergelden, ſchrobd' hij
„ nooit de gemeente en ſtak *maar eighe* middelen
„ af. Zijn' boelaadjen beleidd' hij zo heimelijk,
„ dat zij ten minſten geen' arghernis baarden.
„ Onbeſtendigheid in voor en tegenſpoedt is de
„ zeldzaamſte der menſchelijke zwakheden niet.
„ Zijn trouwbreuk ſtrekte een naaghel aan zijn'
„ doodkist, en werd geboet met een berouw dat
„ zijn ziel doorſneed: 't en *zij hem* 't quadlijk
„ beſlaaghen meer dan 't misdrijf gezeerd heeft.
„ Oover ***Groningen*** zeeker, in zijne ziekte, riep
„ hij dikwijls, wenſchende 't nooit gezien te

 „ heb-

„ hebben. Ook verbood hij in de laatfte daaghen, „ zijn' Zuster KORNELIA, als het dwaallicht „ dat hem verleidt had, onder zijn ooghen te „ koomen. De gemelde deugden en fraaijigheeden „ na deugd zweemende, deeden hem beklaaghen „ zelf van zijn meeste vijanden, dien 't jammerde „ dat hij tot dien val geraakt was." —

Zie verders KLUIT *Gefchiedenis der Hollandfche Staatsregering*, D. I. bl, 178.

Stadhouders van Holland. Geb. 14 . Geft. 1483.

LALAING, (JOOST VAN) *Stadhouder van Holland*, enz.

Hij was de Zoon van eenen Broeder van WILLEM VAN LALAING, voorheen Stadhouder. Men voedde hoop bij zijne benoeming, dat hij, als vreemdeling minder dan Inlandfche Edelen in de verfchillen gemoeid, de partijfchappen zoude kunnen dempen. De Hoekfchen voedden echter eenige hoop op hem, als verwant met den Huize *Brederode*, doch zij zagen hunne wenfchen niet vervuld. Hij deed alles eerlang over andere fchijven rollen, en was de Kabeljaauwfchen bijzonder genegen. Hij nam *Hoorn* ftormenderhand in, veranderde de Regering, dreef de Hoekfchen uit, en hierna tegen de Utrechtfchen oorlogende, fneuvelde hij aldaar in 1483.

Hij was gehuwd aan GODELYN DE VIEFVILLE, en de ftamvader der volgende Graven van LALAING en HOOGSTRAATEN.

Zie

Zie VELIUS, *Chronijk van Hoorn* (N. D.) bl. 121 en 139. WAGENAAR, D. IV. enz.

LALAING, (PHILIPS, *Graaf van*) *en Hoogstraaten, Stadhouder van Gelderland*, enz. *Stadhouders van Gelderland.* Geb. 15 .. Geft. 1555.

Was de tweede Zoon van KAREL, de eerfte Graaf VAN LALAING; zijn Oom ANTHONY de eerfte Graaf VAN HOOGSTRAATEN, had aan hem dezen tijtel en heerlijkheid nagelaten en doen huwen aan ANNA VAN RENNENBERG; uit welken echt de naderhand in onze Gefchiedenisfen zoo vermaard gewordene Graven VAN HOOGSTRAATEN en RENNENBERG zijn geboren.

PHILIPS is in 1543. Stadhouder van *Gelderland* geworden, in plaats van RENE VAN CHALONS, Prins van *Orange*; van zijne verrigtingen in dit ambt vinden wij niets bijzonders gemeld. Hij ftierf in 1555.

LALAING, (WILLEM VAN) *Heer van Binguicourt, Stadhouder van Holland*, enz. *Stadhouders van Holland.* Geb. 1391. Geft. 1475.

In het eerst den Kabeljaauwfchen aanhang toegedaan, begon hij allengskens, na tot Stadhouder gekozen te zijn, dien der Hoekfchen te begunstigen. Hij had zijne dochter uitgehuwelijkt aan REINOUD VAN BREDERODE, het hoofd der Hoekfchen, en deze wist bij zijnen fchoonvader te wege te brengen, dat zijne vrienden in fommige fteden op het kusfen geraakten.

Dit een en ander bragt de gemoederen aan het gis-

gisten, en het vuur der tweedragt, het welk eenigen tijd als onder de asch bedolven was, floeg hier door in 1444 in lichterlaaijen vlam uit. LALAING werd afgezet, en vertrok naar zijne Vlaamſche bezittingen.

Hij was gehuwd aan JOHANNA DE CREQUY, Vrouwe van *Binguicourt*, Weduwe van den Heer N. VAN WAVRIN, bij welke hij vier Zonen heeft nagelaten.

Groningen. Geb. 1668. Geſt. 1746. LAMAN, (PAULUS) *Burgemeester te Groningen.* Had zich in jeugdigen leeftijd roem verworven door Regtsgeleerdheid en werd niet voor 1710 tot Stads en Staatsbewind geroepen; ſedert bekleedde hij de aanzienlijkſte Ambten en Commisſien, en had een zeer groot deel aan het ſtuur van zaken door wijsheid en trouw.

Hij huwde aan HARMANNA CRUIDNER en ſtierf 30 Mei 1746. Hij zal als Regtsgeleerd Schrijver nader gedacht worden.

Zeeland. Geb. 1697. Geſt. 1761. LAMBRECHTSEN, (WILLEM BAREND) was de Zoon van GERARD en JACOBA DILLEMAN, werd Penſionaris en meermalen Burgemeester van *Vlisſingen*, en bediende verders namens deze ſtad, in en buiten *Zeeland*, de voornaamſte Commisſien.

Hij was een man van veel bekwaamheid en vlugheid en had grooten invloed in het beſtuur van zaken, niet alleen voor, maar bijzonder na de

de verheffing van WILLEM *IV* tot Erfstadhouder; ook was hij een der afgevaardigden van de Staten van *Zeeland* naar *Leeuwarden*, om den Prins van deze benoeming kennis te geven. Hij overleed ongehuwd, op 16 Maart 1761. Hij had de armen van *Vlissingen* tot Erfgenamen benoemd en zijne aanzienlijke Bibliotheek aan dezelfde Stad bij legaat geschonken, ten einde tot algemeen gebruik te dienen. Zijne beeldtenis wordt bij dezelve op het Stadshuis bewaard.

Jaarboeken 1761. 176.

LAMMERTS, (ADTJE) *Burgemeester te Leeuwarden.* *Leeuwarden.* Geb. 1497. Gest. 1583.

Was vroegtijdig de leer der Hervormden en der vrijheid toegedaan, en deelde vervolgens in het lot van het Vaderland. Hij werd algemeen erkend, als een der moedigsten en wijsten bij zijne Landgenooten; zijn moed bleek vooral, door dat hij voorging om de blokhuizen van *Leeuwarden* en *Harlingen* te overweldigen; de roem zijner wijsheid door de keus op hem tot de gewigtigste bezendingen. Hij werd bij de verandering der Regering, door RENNENBERG, in 1578 tot Burgemeester gesteld, en bekleedde dat Ambt nog vijf jaar; in 1579 werd hij benoemd tot den handel van de Unie van *Utrecht*, maar de hooge jaren veroorzaakten waarschijnlijk, dat hij zijnen plaatsvervanger JACOB JANS moeste zenden. In 1580 was hij gedeputeerde Staat van *Vriesland*.

Hij

Hij ſtierf in 1583 en liet uit drie huwelijken, (1) met N. N. (2) met RENSKE HENDRIKS en (3) met JANNEKE JARIGS, kinderen na, van wie vele zeer aanzienlijke nakomelingen over zijn. Zijne mannelijke nazaten noemden zich ADIUS; dit geſlacht is om het midden der vorige eeuw uitgeſtorven. Zijne afbeelding is op *Kingmahuis* bewaard, en pronkt met een opſchrift, waar uit dit geſtelde meestendeels ontleend is, ook met zijne zinſpreuk: *It is meij ſisſen neat toa dwaên.* (Het is met zeggen niet te doen.)

Zie verders AITZEMA, *Voorrede voor de herſtelde Leeuw*, bl. 8. VRIEMOET, *Ath. Friſ.* 185. SCHOTANUS 841.

Zeeland. Geb. 1600. Geſt. 1664.

LAMPSINS, (CORNELIS) *Baron van Tabago, Ridder, Burgemeester van Vlisſingen.*

Hoe zeer hij minder ſchitterde door den luister van ambten, zijn 'er misſchien weinige Regenten, die aan het Vaderland zoo veel nut te wege bragten, als hij en zijn even verdienstelijke Broeder ADRIAAN LAMPSINS, Zonen van JAN LAMPSINS.

Vermogende Kooplieden, Fabriekeurs, en uitrusters van Schepen, zoo ten oorlog als tot handel zijnde, verſchaften zij aan eene groote menigte hunner medemenſchen het brood; de voornaamſte Zeeuwſche Zeehelden, onder deze DE RUITER, voeren in hunne dienst, eer zij tot hoogere ambten ſtegen. De zee werd door hunne zorg

zorg van Duinkerksche Kapers gezuiverd; de assurantien daalden van tien op drie percent.

Door dit alles wonnen zij groote schatten; dan zij besteedden dezelve tot nut, versierden *Vlissingen* en *Walcheren* met schoone Gebouwen en losten vele gevangenen en slaven op hunne beurs.

In 1654. begonnen zij de grootsche onderneming om, onder het oppergezag der Staten Generaal, het vruchtbaar maar verlaten eiland *Tabago*, door hun *nieuw Walcheren* genoemd, op nieuw te bevolken; zij bebouwden het voortreffeijk, stelden op alles orde en konden zich de beste vruchten van hunnen arbeid beloven, doch door het lot des oorlogs viel het in 1664 in handen der Engelschen en later in die der Franschen. Het leed toen en sedert zoodanig, dat zij of hunne Erfgenamen den eigendom van het eiland aan ADRIAAN BOON en ESTIENNE PASQIUER verkochten.

CORNELIS LAMPSINS werd in 1633 Raad en in 1650 Burgemeester van *Vlissingen*, en vervolgens afgevaardigd ter Vergadering van de Staten Generaal. Hij werd bij P. DE LA RUE geprezen als een Man van onschendbare trouwe, groote bekwaamheid, minzamen omgang en zeer ijverig voor de luister en roem van zijn Vaderland. Hij was welgezien bij Vorsten. LODEWYK XIV schonk hem den tijtel van *Baron van Tabago* en de Ridderorde van *St. Michiel*, volgens Diploma gegeven te *St. Germain* en *Laije*, den Augustus 1662.

Hij

Hij huwde aan TANNEKEN GELEYNS BOERS of BOUWENS en liet 2 Zonen na JOHAN en GELEIN LAMPSINS, die zich later in *Amsterdam* vestigden.

Zie P. DE LA RUE, *Staatk. Zeeland*, 72. ROCHEFORT, *Hist. Nat. et Mor. des Antilles de l'Amerique*, p. 16—19. *Tabl. de Tabago*, p. 68—72. Zijne afbeelding is bij WAGENAAR XI. 162. N. D.

Utrecht. Geb. 15.. Gest. 15..

LAMSWEERDE. (WILLEM VAN)

Was gedurende twintig jaren Secretaris van het Domkapittel, en hier door gevolgelijk van de Staten van *Utrecht*, in welke betrekking hij bij het sluiten der Unie tegenwoordig was, en de ampliatie van het 15 Art. met zijne naamteekening bevestigde.

In 1579 werd hij Raad en Rentemeester der Domeinen, en in 1586 met andere voorname personen, ten tijde van LEYCESTER uit de Stad geleid, doch even gelijk ZUILEN, THIN en anderen, door de Staten van Holland in bijzondere hoede genomen.

Zie BOR, B. 21, 731. *Utr. Plac. Boek*, D. II. p. 1049 en 1056. VAN WYN, *Bijv.* VII. en VIII.

Holland. Gouda. Geb. 1521. Gest 1585.

LANGE, (CORNELIS DE) *Corneliszoon*, *Burgemeester van Gouda.*

Was een vertrouwd vriend van WILLEM I. die

die ook voor den jaare 1572 met hem briefwisseling hield; de toevalling van *Gouda* tot 's Prinsen belangen, was meestendeels aan het beleid van hem en van JACOB VAN ROOSENDAAL toeteschrijven; dezelve werd door A. VAN SWIETEN voleind en bevestigd. Ten zijnen huize nam WILLEM DIRKZOON, Burgemeester van *IJsselstein* zijn intrek, die afgezonden was door den Prins, om de gemoederen, over de vordering van den X penning reeds aan 't gisten, te ondertasten, en eenen brief van den Vorst aan de Burgemeesters van *Gouda* te behandigen.

Naderhand werd hij Burgemeester; in den jare 1582. vinden wij hem op de lijsten bij WALVIS het laatste vermeld.

Hij overleed 4 Junij 1585, na gehuwd te zijn geweest aan MARIA VROESEN. Gemelde Schrijver, bij wien bl. 330. naauwkeuriger berigt is van het overgaan van *Gouda*, noemt hem CORNELIS CORNELISZOON OS; dit is eene schrijffout; aan mij is uit Familie papieren gebleken, dat hij door zijne vrienden, om de vele Neven, *Oom Cos* of *Cors* genoemd werd; waarschijnlijk van hier de misstelling.

Een dezer Neven CORNELIS DE LANGE WILLEMSZOON maakte zich ten zelfden tijde vermaard, was Burgemeester van *Oudewater*, Lid van de eerste Staatsvergadering van *Holland* 1572 en teekende de Acte tot doorgraving der Dijken, om *Leyden* te ontzetten, op den 30 Julij 1574.

LAN-

Gouda. Holland. Geb. 1665. Gest. 1734.

LANGE, (DANIEL DE) *Burgemeester van Gouda.*

Was een man van zeldzame geleerdheid, vooral ten opzigte van Vaderlandsche Oudheden en geschiedenis. Hier door was hij een vriend van VAN LOON, VAN DER SCHELLING, ALKEMADE en anderen.

Hij woonde als Advocaat in den *Haag* en vond ten dezen zoo vele aanmoediging, dat hij voor vele aangebodene ambten bedankte, onder anderen voor eene Hoogleeraars plaats der Geschiedenissen te *Harderwyk*, en voor eene bediening ter Secretarie van WILLEM III, gelijk ook voor den post als Minister van den Koning van *Pruissen*. Gedurende negentien jaren bleef hij regtszaken behandelen, dan toen de rust zoekende, bedankte hij als 's Lands-Advocaat, ging na zijne geboortestad *Gouda*, alwaar hij Schepen, Raad en Burgemeester werd en bediende vervolgens vele Stads- en Staatsambten. Hij was inzonderheid zeer bemind bij SIMON VAN SLINGELANDT, en stierf op 30 November 1734.

Hij gaf niet zelden de zinnebeelden op voor de Medailles, die namens den Staat werden geslagen; zoo als die op den Rijswijkschen Vrede, ookvan zijne vinding is. Men vindt in de opgave van deze zinnebeelden geenszins die klaarheid; welke bij vroegere Medailles door GOVERT VAN SLINGELANDT geordonneerd, gevonden en doorgaans vereischt wordt. Van hem zijn als nog ver-

schei-

ſcheidene onuitgegevene werken voorhanden; ook viel zijn lust op de beoefening der Scheikunde.

LANGE, (GERARD DE) *Cornzn. Burgemeester van Gouda.* *Holland. Gouda.* Geb. 1551. Geſt. 1636.

Van dezen man, door HUGO DE GROOT, (*Verandw.* 256) *een oud vroom Patriot* genoemd, vinden wij minder bij onze Geſchiedſchrijvers vermeld, dan wij wenschten. Hij was in 1580 Lid geworden van de Vroedſchap van *Gouda* en later in Staatscollegien afgevaardigd; hier toonde hij zijne wijsheid en gematigdheid, onder anderen bij den twist tusſchen LIPSIUS en COORNHERT over het ketterdooden en tegen de vrijheid van conſcientie. LIPSIUS die deze leer voorſtond en de zwakheid zijner leere ſcheen te gevoelen, zocht ter Vergadering der Staten van Holland een bevel door te drijven: dat niemand tegen zijn boek over de Politie zoude mogen ſchrijven. DE LANGE hield dit bevel tegen door het wijs gezegde: „ indien LIPSIUS waarheid ſchrijft, „ zoo zal men na de krachtelooze aanvechting „ daarop vaster mogen ſteunen, maar indien er „ iemand eenig bedrog in vindt tot 's Lands nadeel, dat wij niet zien, wat ſchaadt de verbetering?" Zie BRANDT, *Hiſt. der Reform.* D. I, 766.

Hij was met de Penſionarisſen DE GROOT, HOOGERBEETS en DE HAAN 1618 tegenwoordig bij de vermaardgewordene handeling met Utrechtſche afgevaardigden ten huize van den Klerk TRESEL.

Deze bijeenkomst had voor hem geene andere gevolgen, dan dat hij met nog negen ambtgenooten door Prins MAURITS uit de Regering gezet werd. Ook bij deze gelegenheid gedroeg hij zich als een moedig Regent en bleef onafgebroken met waardige grootheid handelen. De Vroedschap van *Gouda* begreep vertoogen te moeten doen, om de ophanden zijnde wederregtelijke verandering voor te komen: MAURITS verscheen in den Raad; DE LANGE deed een ernstig vermaan van redenen om denzelven van zijn oogmerk te doen afzien; vergeefsch.

DE GROOT maakte naderhand in zijne verandwoording l. c. zijne lezers opmerkelijk (hoe zeer hij dit lot van ganscher harten aan den Burgemeester gunde), dat de handelwijze om denzelven vrijtelaten aanmerkelijk afstak bij die jegens hem en zijne medegevangenen gehouden, aan wien men deze bijeenkomst als de grootste misdaad in de sententie, toerekende.

DE LANGE stierf 12 Junij 1636. nagehuwd te zijn geweest aan MARIA GERRITS OUDEVELD.

Holland. Gouda. Geb. 1697. Gest. 1776.

LANGE, (JOHAN DE) *Burgemeester te Gouda.* Deze kundige en belangelooze Regent werd in *Bergen op den Zoom* geboren van BONAVENTURA DE LANGE en MARIA ELSEVIER. In 1737 werd hij Lid van de Vroedschap te *Gouda*, bekleedde sedert de aanzienlijkste stads en staatsambten, had zeer veel invloeds in het bestuur

ftuur der gewestelijke geldmiddelen, verwierf algemeenen lof, ontfloeg zich in 1767 en ftierf ongehuwd den 25 December 1776.

LANOY, (HUGO VAN) *Ridder*, *Heer van Santes*, *Stadhouder van Holland*. *Stadhouders van Holland.* Geb. 1384. Geft. 1456.

Hij was Raad van Hertog PHILIPS VAN BOURGONDIEN en Kapitein van *Schoonhoven*, toen hij in 1433, na dat Vrouw JACOBA ook den tijtel van Gravin had afgeftaan, Stadhouder van den Vorst werd. Zijne aanftelling had vooral ten oogmerk, om de magt der Hoekfchen te fnuiken. Hij voldeed aan dit oogmerk meesterlijk en bragt eerlang de hoofden van dien aanhang geheel buiten bewind, zoo dat dezelve zich reppen noch roeren konden.

In 1440 kreeg hij WILLEM VAN LALAING tot opvolger, vertrok naar *Vlaanderen* en ftierf aldaar kinderloos in 1456. De reden van het verlies van zijne bediening als Stadhouder is niet genoegzaam zeker; hij bleef echter in gunst bij den Vorst. Eene foort van afbeelding van hem en van zijne kleeding is op de prent in de bijvoegzels op D. III. van WAGENAAR.

LANOY, (JAN VAN) *Stadhouder van Holland*. *Stadhouders van Holland.* Geb. 14.. Geft. 14..

Hij was de Broederszoon van den vorigen, en is in plaats van GOZEWYN DE WILDE benoemd;

 hij

hij dempte eenen opſtand in *Noordholland*; later trok hij tegen de Gentenaars op.

Sedert partij kiezende in de twisten tusſchen PHILIPS en KAREL voor den Vader, moest hij wijken, toen de Zoon meester werd; hij werd niet alleen afgezet, maar tevens vijand des lands verklaard. Hij zoude later echter op nieuw met KAREL DEN STOUTEN zich verzoend hebben.

Hij was getrouwd 1°. aan JOANNE VAN POIX Vrouwe van *Brimen*. 2°. aan JOHANNA VAN LIGNE, bij wie hij kinderen naliet; den juisten tijd van zijne geboorte en dood heb ik niet kunnen vinden.

Zie WAGENAAR, VAN LEEUWEN &c.

Utrecht. Geb. 15.. Geſt. 1618.

LEDENBERG, (GILLES VAN) *Secretaris van de Staten van Utrecht.*

Deze ongelukkige Staatsman was in zijne jeugd eerſte Klerk van den Advocaat van *Utrecht*, Mr. FLORIS THIN, en maakte onder het geleide van dien Meester, zulke vorderingen in geſchiktheid tot behandeling van Staatszaken, dat hij in 1588 tot Secretaris der Staten en Griffier der Leenen werd benoemd na afſtand van JOHAN STRICK, *Johanszoon*.

Hij was de vriend van OLDENBARNEVELDT en voedde met dezen gelijke gevoelens ten opzigte van het Staatsbeſtuur, bevorderde het aannemen

men der Waardgelders, had kennis van het voornemen van sommige *Regenten*, om zich van eenige steden te verzekeren, en handelde met de Hollandsche *Pensionarissen* ten huize van den Klerk TRESEL. Hij stelde het verbaal dezer handeling.

Toen Prins MAURITS zoo wel als eenige Hollandsche afgevaardigden in *Utrecht* gekomen waren, sprak hij met de laatsten, trachtte het krijgsvolk, het welk naar die stad in aanmarsch was te doen ophouden en verweet aan GYSBRECHT VAN HARTEVELD, oudsten Hopman der Waardgelders, die niets met zijn volk of konde of wilde doen, deszelfs blooheid. Niet alleen had dit alles zijne afzetting ten gevolge, na dat Prins MAURITS de Waardgelders ontwapend en de hekken verhangen had, maar hij werd ook op den zelfden dag met OLDENBARNEVELDT, DE GROOT en HOOGERBEETS gevat, eenige weken in zijn huis bewaard, vervolgens onder een sterk geleide naar den *Haag* gebragt en in een der vertrekken van het Hof opgesloten. Te *Utrecht* was hij reeds tweemalen verhoord uit naam van Prins MAURITS. In den *Haag* geschiedde zulks door dezelfde gelastigden, die HOOGERBEETS het eerst gehoord hadden. Zijne bekentenis was, volgens getuigenis van eenige Schrijvers; voor de Regters, ten minste voor de Fiscaals niet voldoende; men dreigde hem met de pijnbank. Na dit verhoor nam hij het ongelukkig besluit, om de handen aan zich zelven te slaan en volvoerde zulks

zulks in den nacht tusſchen 28 en 29 September op de deerlijkſte wijze; een briefje aan zijnen Zoon vervatte zijne redenen voor dit gedrag; de ſchrijvers beoordeelden dien ſtap naar mate van hunne gevoelens; eenige ſchreven op grond van dit briefje dezen ſtap toe aan vrees voor de pijniging en meerdere onregtvaardigheid, andere aan vrees voor ſtraf en gevoel van ſchuld.

Zijn lijk werd gebalzemd en bewaard, zijne goederen opgeſchreven, en in het volgend jaar op 15 Maij over beiden door de Regters van OLDENBARNEVELDT gevonnisd; zijne bezittingen werden verbeurd verklaard, en het lijk op eene horde naar buiten geſleept en met de kist aan eene halve galg gehangen; eerlang werd het heimelijk weggehaald en in de Kapel te *Zuilen*, toebehoorende aan zijnen ſchoonzoon LOKHORST begraven. Hij was gehuwd geweest aan JOHANNA VAN SYPESTEIN, Weduwe van CHARLES HERAUGIERES, door de verraſſing van *Breda* in 1590 beroemd geworden.

Zie verders WAGENAAR D. X, en bijvoegzels.

Utrecht.
Geb. 15...
Geſt. 15...

LEEMPUT, (JOHAN VAN) *Jacobszoon*, *Schepen van Utrecht.*

Was in 1577 een der Burgerhoplieden aldaar, die tot de gewigtigſte zaken werd gebruikt. PAULUS BUYS ſchreef aan hem, toen men een kwaad oog begon te krijgen op DON JAN, ten einde lie-

liever voortekomen dan voorgekomen te worden, waarop hij het *geſchut* en ammunitie in veiligheid ſtelde, het welk kort daarna gevolgd werd van het ſloopen van het kasteel *Vredenburg*, waar bij zijne Echtgenoote CATHARINA DE BERGHES TEN ESSENDELLE (meer bekend met den naam van TRYN VAN LIMPEN) de hoofdrol geſpeeld heeft en als eene andere KENAUW HASSELAAR aan het hoofd van eene vrouwen ſchaar is opgetrokken. Wij zullen deze Heldin nader op de volgende kaart gedenken.

Later vinden wij zijnen naam bij de afgevaardigden tot het ſluiten der ſatisfactie ofte liever van het tractaat, waar bij die van *Utrecht* zich onder het Gouvernement van den Prins begaven.

Wanneer hij geſtorven is, is mij niet gebleken; hij moet zeer rijk geweest zijn en ſchoot met zijne Vrouw eene zeer aanzienlijke ſomme gelds op aan de ſtad, waar voor zij; behalve de teruggave van het verſchot, het bolwerk aan de Weertpoort erlangden.

Zie BOR D. I, 802, 992-996. FERWERDA *Wapenboek* VAN DAM, 8 gen.

LEMTER, (AREND) *Burgemeester te Deventer.* *Overijſſel.* Geb. 167.. Geſt. 171..

Werd ſpoedig tot bewind geroepen. Zyne bekwaamheden veroorzaakten, dat hij nog in jeugdigen leeftijd naar den *Haag* ter vergadering der Staten Generaal werd afgevaardigd, en namens deze

tot gewigtige handelingen werd benoemd; zoo vonden wij hem als een der teekenaars van het tractaat van Partage der Spaansche Erfenis met de Koningen van *Engeland* en *Frankryk* in 1700 gesloten, doch het welk door latere omstandigheden vruchteloos werd, en nog later bij den handel met den Graaf D'AVAUX, om ware het mogelijk het uitbarsten van den oorlog over de Spaansche Successie voor te komen.

Hij was een vertrouwd vriend en voorstander van de belangen van WILLEM III., en dit had ten gevolge dat toen, na deszelfs overlijden, de Gilden in *Deventer* eenigen invloed hernamen hij bij eene nieuwe keuze van Stads regering werd voorbij gegaan en sedert ambteloos leefde. Hij stierf in den bloei van zijn leven, wanneer, is mij onbekend gebleven, en liet bij zijne Echtgenoote ANNA CUPER VAN HOLTHUIZEN, naderhand hertrouwd aan DOUWE EDSERT VAN GROVESTINS, kinderen na.

Gelderland. Geb. 1520. Gest. 1598.

LEONINUS, (ELBERTUS) *Cancelier van Gelderland.*

Deze Man verdient voorzeker den eernaam van den grootsten Staatsman te zijn, die *Gelderland* heeft opgeleverd, en is eene breedvoerige levensbeschrijving waardig.

Hij was te *Bommel* geboren, verwierf letterroem in zijnen jeugdigen leeftijd, werd Hoogleeraar der Regten te *Leuven*, genoot aldaar de gunst van de voor-

voornaamſte Nederlandſche grooten, hoe wel zij van verſchillende *factien* waren.

Hij werd in den Raad van State geplaatst, en diende den Koning getrouwelijk. Namens dezelven was Hij in 1575 afgevaardigd tot den vredehandel te *Breda*, en in 1576 namens de algemeene Staten bij den Gentſche bevrediging.

Deze trokken verders nut van zijne wijsheid, door meerdere bezendingen naar *Utrecht*, naar *Dordrecht* enz. Hij was destijds nog niet op de zijde des Prinſen VAN ORANGE. Doch wel verdacht bij den Koning van *Spanje*. Weldra verliet hij openlijk deszelfs aanhang; indachtig aan den raad van SOLON, die wil, dat een goed burger in tijden van oneenigheden de zwakſte en gevaarlijkſte zijde moet kiezen, voegde hij zich bij de ſtaatsgezinden.

In 1581 werd hij tot Cancelier van *Gelderland* aangeſteld; onafgebroken was hij vervolgens een der voorſten en vroedſten bij de behandeling der gewigtigſte Staatszaken. Toen WILLEM I. aan het Vaderland ontvallen was, was hij in den *Haag* tegenwoordig; oorſpronkelijke brieven, als nog in de Griffie van den Hove van *Gelderland* aanwezig, dragen blijken van zijne alles omvattende zorg en doorzigt, tevens van zijnen onwrikbaren moed, destijds zoo hoognoodig.

Hij waarſchuwde die van *Gelderland* voor de lagen van den Graaf VAN DEN BERGE, die zich

destijds nog als Stadhouder voordeed, en de Gelderſchen voor *Spanje* trachtte te winnen.

Hij werd in 1585 aan het hoofd van het gezantſchap geſteld, dat het hoog gebied van deze Landen aan Frankrijk opdroeg; hij voerdde het woord; zijne rede is bewaard bij BOR, D. II. 526. Toen LEYCESTER op 7 Januarij 1586 in den *Haag* kwam, verwelkomde hij denzelven met eene merkwaardige aanſpraak. ald. 684.

Bij de hooggaande twisten in *Utrecht* over het affchaffen van het eerſte Lid der Staten, was hij Commisſaris van LEYCESTER; gewigtig waren zijne bemoeijingen. Hij was geenzins een vriend van den Graaf, doch ried dezen ten beste en zocht door verſtandige tusſchenſpraak met des Graven heftigſte tegenſtanders, het uitberſten van het ſmeulend vuur van ongenoegen voortekomen; dan te vergeefsch bij den eerſten. Van dit alles zijn zeer breedvoerige berigten bij BOR, werwaards wij onze lezers verwijzen.

Wij vinden hem nog in 1594 aan het hoofd der Commisſie naar *Groningen* gezonden, ten einde de oude en verregaande ſcheuringen en tweedragt tusſchen Stad en Ommelanden was het mogelijk te heelen. Zij gaven toen eene concept Ordonnantie op den ſtaat en vorm der regering, dan deze ontmoette tegenſtand en niet voor 1597 werden de zaken beſlist.

Hij behield zijn roem tot aan zijn overlijden op

6

6 December 1598. Hij ſtierf te *Arnhem* en is aldaar in de groote kerk begraven.

BOR teekent zijn overlijden aan als „ van een
„ Man zeer ervaren in de beſchreven Rechten en
„ in materie van Staat. Hij was groot van per-
„ ſoone en van verſtand. Hem werd nagegeven, dat
„ hij zich in voorſpoed niet verblijdde, noch in
„ tegenſpoed niet bedroefde en altijd even lankmoe-
„ dig was, zonder dat hij hem ook eenigzins ver-
„ ſtoorde wat hem bejegende, maar verdroeg al-
„ les patientelijk, zonder zijn gemoed ergens in
„ te ontrusten."

HOOFT geeft van deze gelijkmoedigheid een treffend voorbeeld, na de Spartaanſche koelheid zwemende: Zijn zoon GYSBERT, reeds Hopman, „ ſneuvelde manhaftig bij den ongelukkigen aanſlag van ALDEGONDE op *Lier*; de Vader deze treurmaar verſtaande antwoordde zachtzinnig zonder zich ietwes te ontzetten: ***Wen hij ter wereld kwam, wist ik dat hij daar uit moest ſcheiden.***

BRANDT geeft van zijn verſtand in het ſtuk van den Godsdienst het volgend berigt, uit het eigen verhaal van zijn leven genomen. „ Ik heb
„ altijd gezegt en zeg het ook nog, dat men de
„ religie, die eenvouwdig is moet aanneemen. Sa-
„ ken, die geheel Goddelijk zijn en 't begrijp van
„ het menſchelijk verſtand te boven gaan, moet
„ men het verborgen oordeel Gods en der Engelen
„ bevelen. Ik heb geoordeeld, dat men de God-
„ heid

„ heid in plaats van ze te bepalen, liever moet
„ eeren en zich daar over verwonderen. Met al
„ mijn magt heb ik gearbeid, om de al te fpits-
„ vindige disputen uit de Republiek te doen uit-
„ werpen."

Waren alle Regenten zoo wijs geweest, voor hoe vele rampen zoude het Vaderland bewaard zijn gebleven? Deze gevoelens behaagden echter geenszins aan de Kerkelijken van dien tijd, en deze gematigdheid, was waarfchijnlijk de reden, dat die van *Arnhem* een en andermaal weigerden, om op het verzoek van den Hove van *Gelderland* eene lijkrede over hem te houden.

Wie zijne Ouders en zijne Echtgenoote waren is mij niet gebleken. Zijn naam wordt verfchillend gefpeld: LEONINUS en LEONIUS. Zijne geflachtsnaam was *van Leeuwen* of *Le Leon*; zijne verdienften en fchriften als Regtsgeleerde zullen wij nader gedenken.

Zie verders VAN HASSELT, *Stukken over de Vaderlandfche Hist.* D. I. bl. 282. *Befchrijving van Bommel* 120—126. — BOR, HOOFT, WAGENAAR, VAN WYN D. VII. en IX. Zijne afbeelding is in den nieuwen druk der Vad. Hist. D. VII. 26.

Holland.
Amfterdam.
Geb. 1719.
Gest. 1797.

LESTEVENON (MATTHYS) *Heer van Berkenrode en Stryen, Ambasfadeur enz.*

Was de Zoon van MATTHEUS LESTEVENON, Heer van *Stryen*, Burgemeester van gemelde ftad

ſtad en van CATHARINA ELISABETH LIEVINGSTON. Hij was Schepen en Secretaris van *Amſterdam* en werd in 1749 naar ***Frankryk*** gezonden als buitengewoon Ambasſadeur, alwaar hij vervolgens gedurende vele jaren gewoon Ambasſadeur bleef. Aan hem werden aldaar namens den Staat gewigtige handelingen toevertrouwd, behalven andere tractaten ſloot hij dat van Vrede met ***Engeland*** in 1783 na den ongelukkigen oorlog, een van Aliantie met ***Frankryk*** in 1785 en een met den Keizer in 1786. Hij was gehuwd (1) aan CATHARINA WINDSOR, (2) aan MARIA WILHELMINE VAN DER DUYN, (3) aan SUSANNA FAULQUIER, en ſtierf in den *Haag* in 1797.

LEWE, (EVERT JOOST) *Heer van Aduwerd.* *Groningen.* Geb. 1683. Geſt. 1753.

Was gedurende een langen reeks van jaren een der voornaamſte Regenten van de Ommelanden, die over het algemeen bij de minderjarigheid van WILLEM IV. en voor deszelfs verheffing tot meerder gezag in 1747 en 1748 van hun gezag een ſtout gebruik maakten, en aanleiding gaven tot gemor onder de Ingezetenen. In 1725 trok hij naar ***Oostvriesland*** als gelastigde der Staten Generaal, ter eindelijke vereffening der geſchillen aldaar; hij was inzonderheid een handhaver van de Staatsregering en tegenſtander van de verheffing van WILLEM IV. en was bij de omwenteling bijzonder in haat; Hij werd met geweld gedwongen om

ze-

zekere acte te teekenen, en geraakte bij een oproer in het grootste lijfsgevaar; zijne buitenplaats en huis werd met plundering bedreigd. Hij stierf in Junij 1753 na gehuwd geweest te zijn aan N. V. BERUM.

LEYCESTER (ROBBERT DUDLEY *Graaf van*) Zie op DUDLEY.

Holland. Delft. Geb. 15.. Gest. 1562.

LEYDEN, (ADRIAAN VAN) *Pensionaris van Delft*, was de zoon van DIRK en MARIA BLOYS VAN TRESLONG en werd tot Lid van de Vroedschap in zijne geboortestad gekozen; later werd hij Pensionaris en was vervolgens een zeer aanzienlijk Lid der Regering. Tot de gewigtigste bezendingen werd hij gebruikt, onder anderen was hij in 1555 afgevaardigd wegens *Holland* naar *Brussel* bij de overdragt der Nederlanden. Keizer KAREL V beminde hem zoodanig, dat hij hem en zijne nakomelingen tot Baronnen des H. R. R. had benoemd, waar van het diploma thans nog berust bij 's mans nakomeling Mr. F. VAN LEYDEN *van Westbarendrecht.*

Hij was gehuwd aan MARIA VAN LOO, dochter van 's Keizers Rentmeester in *Friesland*, en hier door verwant aan zeer vele der voornaamste personen van zijnen tijd. Hij stierf 26 Nov. 1562 en liet eenen zoon na die na het erven van de Hofstad *Leeuwen*, zich *van Leyden van Leeuwen* noemde. Een Broeder van hem AREND genoemd

noemd was Burgemeester te *Utrecht*, en heeft het tractaat der Unie geteekend.

LEYDEN, (DIRK VAN) VAN LEEUWEN *Burgemeester van Leyden*, enz. *Holland. Leyden.* Geb. 1628. Gest. 1682.

Geboortig van den *Briel*, was hij eerst Lid van de Regering aldaar en ging in 1663 tot die van *Leyden* over. Hier bekleedde hij vervolgens de voornaamste Stads ambten en door deze verscheidene Staatscommissien. Bij den bijna radeloozen toestand op 26 Junij 1672 scheen hij tot handeling met *Frankryk* genegen, later werd hij tweemaal in gewigtige bezendingen naar *Engeland* gezonden; eens om de hindernissen, welke het sluiten van den Vrede te *Nymegen* ontmoetten uit de weg te ruimen, later om de geschillen tusschen KAREL II en het Parlement te vereffenen; zoo dit laatste niet was om onder de hand voor den Prins VAN ORANGE tegen den Hertog VAN JORK te werken. Wegens kunde in de Financien is hij benoemd geweest tot Lid der Commissie ter herstel der Geldmiddelen in 1678 met en benevens den Heer VAN ZEVENDER, VAN THILT en HUDDE; de zending van hem naar *Engeland* veroorzaakte, dat hij weinig konde medewerken.

VAN LEYDEN stierf in 1682; hij was de zoon van PIETER en MARIA DE MOUCHERON, gehuwd aan ALIDA PAETS en liet tien kinderen na. In zijne jonge jaren was hij de vriend en me-

medeleerling van ARNOUD HOOFT, die zijns Vaders geschriften aan hem opdroeg.

Zie verders WAGENAAR *Vaderl. Hist.* D. XIV en XV. *bijv.* XV. VAN LOON D. III. HOOFTS brieven, bl. 564.

Stadhouders van Friesland. Geb. 14... Gest. 153.

LEYSENICH, (HUGO *Burggraaf* VAN) *Heer van der Penning, Stadhouder van Friesland*, wegens den Hertog van *Saxen*.

Bij WINSEMIUS en andere Friesche Schrijvers, wordt deze Stadhouder *Leysenack* genaamd, bij GABBEMA alleen *Leysenich*; dan dit laatste komt overeen met zijne handteekening.

Hij was een Saxisch Edelman en werd door Hertog ALBERT aangesteld, weinig tijds voor deszelfs overlijden.

Hij begon zijn bewind met onderwerping van de *Zevenwolden*, met trouwloosheid in het onthoofden van DOUWE GALAMA en met gruwelijke wreedheid, in het ter doodbrengen van EVERT DRAGER en andere gevangenen.

Hij verhinderde de onderhandeling, die 'er bestond tusschen PHILIPS VAN OOSTENRYK en Hertog HENDRIK VAN SAXEN, omtrent den overdragt van *Friesland*; hij lag verder nieuwe lasten op, vernielde het huis van GERBRAND MOCKEMA en vestigde zijn gezag door voortdurend geweld.

Tot de belegering van *Groningen* schreef hij den vijf-

vijfden man uit en werkte *voor* den Hertog, om het Leenregt insgelijks in *Friesland* in te voeren, doch te vergeefs.

Zijn bewind gaf aan Volk en Vorst zoo weinig genoegen, dat de laatste te rade werd hem door een Raad, bestaande uit drie Saxische Heeren: WILHEM TRUCHSES, SIVERDT LUTSING en SIGISMUUND PHLUGG, en drie Friesche: HESSEL MARTENA, BUCHO AYTTA en FRANS VAN MINNEMA te doen vervangen.

Later vind ik niets van den Burggraaf vermeld. Hij is voor den jare 1538 gestorven, want als toen is het Burggraafschap van *Leysenich*, aan Hertog GEORG VAN SAXEN, als een verstorven Leen terug gevallen. Zie LUÏSCIUS, Woordenboek, i. v. *Leysenich*, Graafschap.

Zie verders WINSEMIUS en anderen.

LIERE (WILLEM VAN), *Heer van Oosterwyk.* *Holland. voorn. Ambten.* Geb. 15. Gest. 1649.

Was de zoon van EMMERY VAN LIERE en MARIA VAN BOURGOGNE, Vrouwe van *Beerland*, zijn Vader was een van de tien Heeren, bij VAN LOON, D. I. bl. 155 vermeld als de voornaamste tegenstanders van den X penning, in 1572. Hij werd in 1626 tot Raad in het Hof van *Holland* benoemd, dan nam reeds in het volgend jaar zijn ontslag, om dat hij verkozen was tot Ambassadeur naar *Venetie*, ten einde

bij dien Staat aan te houden, op de ſtipte voldoening hunner verbindtenisſen.

Hier ging het hem geenszins in alle deelen naar wensch. In 1636 werd hij van daar verplaatst en in zorgvolle loopbaan naar *Parys*, in plaats van ADRIAAN PAUW, geroepen. Gewigtig was zijn last, veelvuldig de deelen zijner Inſtructie. Hij volbragt dezelve met lof; later erlangde hij van JOHAN DE KNUYT bij het ſluiten van het verdrag tot onderſtand in 1639, veel hulp. In 1643 vernieuwde hij hetzelve. In 1649 nam hij zijn ontſlag en ſtierf kort daarna, op 8 September, op het huis te *Canderverts*. Een Zoon van hem, bij MARIA VAN LEEFDAAL verwekt, huwde aan MARIA VAN REIGERBERG, Vrouwe van *Catwyk* en werd in de Ridderſchap van *Holland* beſchreven; ter gedachtenis van dezen is de prachtige en ſchoone Tombe te *Katwyk* opgeregt; bij zijne tweede Echtgenoote AGATHA VAN ZUYLEN VAN NYEVELD liet hij geene kinderen na.

Zijn geſlacht is in 1735 uitgeſtorven.

Holland. *Schoonhoven* Geb. 1682. Geſt. 1735.

LIERE (WILLEM VAN) *Heer van Catwyk*, *Penſionaris van Schoonhoven*.

Was de zoon van WILLEM en GEERTRUI VAN WASSENAAR, tot *Duvenvoorde*, en werd in zijne jeugd vermaard door bekwaamheid. Na verſchillende bedieningen onder andere die van Drosſaard van *Heusden* en *Breda*, te hebben waarge-

genomen, werd hij in 1728 door die van *Schoonhoven* aangezocht, om als Pensionaris namens hunne Stad ter dagvaart te verschijnen; dit ontmoette eenigen tegenstand, dan deze werd overwonnen. Hij had veel invloeds ter Staats-vergadering en verzette zich vooral tegen de toelating van den Baron VAN HOMPESCH in de Ridderschap, waar door 'er verschil ontstond over de echtheid der Stukken omtrent de admissie van FRANÇOIS VAN AARSSEN en DANIEL DE HERTAING, in 1619 tot de Ridderschap.

Zie WAGENAAR, D. XVIII, pag. 489 en VAN WYN *Bijvoegsels*, XVIII. 128—133.

VAN LIERE, trouwde met LOUISE ISABELLE VAN BRAKELL, doch stierf in 1735 zonder wettige Kinderen natelaten. TE WATER *Verb. der Edel.* IV. 207.

LIGNE (JOHAN VAN) *Graaf van Aremberg Stadhouder van Friesland.* *Stadhouders van Friesland.* Geb. 15.. Gest. 1568.

Was de zoon van JACOB, de eerste Graaf van *Ligne* en van MARIA VAN WASSENAAR, erfdochter van de oudste tak van dezen Stam, en was door de veelvuldige heerlijkheden, hier door op hem vererfd, een der rijkste ingezetenen dezer landen.

Door Keizer KAREL V. in 1548 tot Stadhouder benoemd, werd hij later door deszelfs zoon in dit ambt bevestigd.

Meer tegenstrever van het gezag van den Prins VAN ORANGE zijnde, dan voorstander van het

bovenmatig gebied van den Koning van *Spanje*, en nimmer toegevende aan de wreede vervolging om het geloof, verworf hij veel lof door gematigdheid. Dat in *Friesland* het ſtuk van het geloof met veel gevoegelijkheid behandeld, en dat aldaar weinig onnoozel bloed vergoten is, is men volgens BRANDT aan AREMBERG verſchuldigd, „ die „ met zonderlinge kunst, voorzicht en beſchei- „ denheid, de ſtrengheid der plakkaten, de „ wreedheid der geestelijken en het ongeduld „ der vervolgden heeft weeten te matigen."

De vertoogen der Staten wrochten waarſchijnlijk mede tot deze handelwijze; de onberadene wreedheid der Spaanſchen in de andere gewesten, deden echter ook het ongenoegen der Frieſen rijzen, waartoe misſchien de latere handelwijze van AREMBERG, om de preke der Onroomſchen te doen ophouden, insgelijks mede werkte. Zeventig perſonen, die het Verbond geteekend hadden, vlugten toen uit *Friesland*. AREMBERG, die vroeger voor de belangen van PHILIPS in *Frankryk* was te velde getogen, werd dadelijk na zijne terugkomst door het legertje van Graaf LODEWYK VAN NASSAU bedreigd; Hij trok denzelven tegen, leverde den vermaarden ſlag van *Heiligerlee*, en ſneuvelde met 1800 van zijn Volk.

De wijze van zijn ſterven werd verſchillend door onze Geſchiedſchrijvers vermeld, dit is nu uitgemaakt door een belangrijk berigt hiervan, be-

bezorgd door de onvermoeide nasporingen van Mr. H. VAN WYN, *Huiszittend leven*. D. I. No. 2. waarmede SCHOTANUS, bl. 750 overeen komt.

Men hield over AREMBERG, te *Leeuwarden* eenen plechtigen Lijkdienst. Zijne weduwe, MARGARETHA VAN DER MARCK zoude gaarn haren oudsten Zoon, als opvolger van zijnen vader gezien hebben, schreef ten dien einde aan de Staten van *Friesland*, doch te vergeefsch, vermits de Hertog VAN ALVA, den Graaf VAN MEGEN benoemde, dien wij zoo wel als deszelfs opvolger GILLES VAN BARLAYMONT, *Heer van Hierges*, onder de Stadhouders van *Gelderland* op de Kaart hebben geplaatst.

Zie WAGENAAR, D. V. en VI. WINSEMIUS. SCHOTANUS. TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. I. DE RIEMER, *Beschrijving van den Haag*, D. II. pag. 733. BRANDT, *Historie der Reformatie*, D. I. pag. 364.

LOCKHORST (DIEDERIK VAN) *Heer van Ter Meer*. *Utrecht.* Geb. 1709. Gest. 1755.

Was de Zoon van VINCENT MAXIMILIAAN, in wiens plaats hij in 1745, Lid werd der Ridderschap en is door WILLEM IV. in 1748 tot Hoofd-Officier der Stad aangesteld. Dit ambt was sedert 1702, altoos door een Regent der Stad bediend, dan den tegenstand dien hij

 hier

hier ontmoette overwon hij fpoedig; hij matigde zich, het oor des Stadhouders hebbende, naar het oordeel van eenige Leden der Vroedfchap te veel gezags aan, bijzonder in door te drijven, dat niet alleen aan hem, maar ook bij afwezigheid aan zijnen Subftitut het regt van zitting in den Raad toekwam; dit had onaangename raadplegingen en het voorbijgaan van eenige Regenten bij de jaarlijkfche Raadskeuze ten gevolge, hij behield zijne magt en zijn aanzien tot aan zijn overlijden in 1755. Bij N. VAN TUYL VAN SEROOS KERKEN, liet hij Kinderen na.

Holland. Raadpenfion: Geb. 14.. Geft. 1525.

LOO. (ALBRECHT VAN) *Advocaat van Holland.*

Hij is de eerfte, die men in dien belangrijken post gemeld vindt, en moet om den jare 1510 zijn aangefteld; in 1518 was hij een der gevolmagtigden tot verlenging van het beftand tusfchen KAREL V en den Hertog VAN GELDER. Hij was tevens Raad des Graven en geraakte bij een verwijt van FLORIS OEM VAN WYNGAARDEN over deze dubbelde ambts betrekking, in eenen hevigen twist met denzelven. Vroeger was hij Raad in den Hove en Penfionaris van *Dordrecht* geweest.

Hij is op den 5 Januarij 1525 geftorven en was een man van groote bekwaamheid en welfprekendheid, en bij de Landvoogdes MARGARETHA zeer gezien.

Zie

Zie WAGENAAR, D. IV. *bl.* 414. *Bijv.* VI. 29 *Naleezingen* 218. BALEN, 355.

LONCK. (DIRK JANSZOON) *Burgemeester van Gouda.* *Holland. Gouda.* Geb. 15... Gest. 1602.

Werd in 1565 Lid van de Vroedschap zijner geboortestad, en diende dezelve later als Schepen en Burgemeester; na de omwenteling was hij een der voornaamste Regenten, ten minste vinden wij zijnen naam bij de belangrijkste verrigtingen en voorvallen; in 1575 Lid van den Landraad geworden, teekende hij in 1576 de nadere Unie tusschen *Holland* en *Zeeland.* In het volgend jaar zonden de Staten van *Holland* hem naar *Brussel*, zoo om den Prins van ORANGE met raad bijtestaan, als om te bewerken, dat *Amsterdam* zich voegde bij de Staatsgezinden. Een groot deel had hij verders aan het sluiten der Unie van *Utrecht.* Hij teekende de bekende acte van Constraincte, had eenigen tijd zitting in het Collegie tot de nadere Unie, en nam verscheidene bezendingen waar, onder anderen eene aan RENNENBERG, op wien hij spoedig kwaad vermoeden kreeg. Bij de instelling van het Collegie van Gecommitteerde Raden in 1582, was hij een der eerstbenoemde, en bij den dood van WILLEM I. in 1584 werd hij met anderen gemagtigd om de brieven die voor den Vorst waren afgezonden te openen en hieromtrent de noodige schikkingen te beramen. Intusschen en later bekleedde hij

de Burgemeesterlijke waardigheid in *Gouda*, en had dus aandeel aan dien lof, welke de Regering van die Stad, door zich bij de Burgerlijke en Kerkelijke Vrijheid verdienstelijk te maken, verwierf. Hij ſtierf in 1602.

Ter zelfder tijd is ook in de Geſchiedenis van *Gouda* zeer vermaard geworden: DIRK JACOBSZOON LONCK, die in 1573 in de Regering kwam, meermaalen Burgemeester en Lid van Gecommitteerde Raden was, en in 1615 overleed. JACOB DIRKZOON LONCK, (van wien bij BRANDT, *Hiſt. der Reform.* D. IV. bl. 376 en verv.) in 1618 afgezet, was een zoon van dezen.

Zie over DIRK JANSZOON LONCK, BOR, D. II. en III. WAGENAAR, D. VII. VAN LEEUWEN, 1454.

Holland. Gorinchen.
Geb. 15 ..
Geſt. 1597.

LOOSEN (SEBASTIAAN VAN) *Lid van den Hoogen Raad van Holland en Zeeland.*

Was afkomstig van *Gorinchem*, alwaar hij in 1570 Burgemeester en vervolgens Penſionaris werd. Hij geraakte in bijzonder vertrouwen bij WILLEM den I. en werd Lid van den Raad, die in 1573 aan denzelven werd toegevoegd, om de zaken van den Lande te helpen beleiden. In 1575 werd hij ook Lid van den Landraad, die kort hierna weder ontbonden werd. Hij was afgevaardigde van den Prins, om de regtspleging over JAN JEROENSZOON en andere bij te wonen, dan ziende de drift van velen, en dat daarmede

mede noch nut noch eere te bewerken was, wist hij zich daarvan te *verschoonen*. Dikwijls werd hij tot onderhandelingen in *Noord olland* gebruikt. Lid van den Raad vàn State geworden, stond hij met *ijver* LEYCESTER tegen in deszelfs plan, *om* eene kamer van Geldmiddelen op te rigten, waarbij hij dan als Commis zoude zijn aangesteld geworden.

Men benoemde hem ook als Lid van dat gezantschap, hetwelk in 1587 naar *Engeland* vertrokken is, om over den door *Spanje* aangebodene vrede aldaar te handelen. Vruchteloos te rug gekeerd ging hij twee jaren later nog eens derwaards met bijzondere last, om eenige gerezenen verschillen bij te leggen. IJverig waren ook zijne pogingen ter bevordering van den handel en zeevaart der Nederlanders, die toen door den naijver en de roofzucht der Engelschen gedrukt werden.

Na in 1594 en 1595 in *Groningen* met LEONINUS en WITTEN met vrucht *gewerkt* te hebben, om de geschillen tusschen de Stad en de Ommelanden te vereffenen, werd hij in het volgend jaar nog eens naar *Engeland* gezonden om over de aanvrage van ELISABETH tot vergoeding van verschotten, te handelen.

Intusschen was hij in 1589 Lid van den Hove van *Holland* en in 1582 bij de instelling van den Hoogen Raad, Lid van dit Collegie geworden; hij bleef in de laatste bediening werkzaam tot aan zijn overlijden in 1597. Hij was gehuwd aan

JOHANNA VAN VALKENSTEIN, bij wie hij eene Dochter naliet, gehuwd aan ADRIAAN JUNIUS, reeds vermeld. Het benoemen van hem tot zoo vele gewigtige commisfien, laat geen twijfel over, of hij was een man van groote bekwaamheid en wijsheid.

Zie BOR, D. I. II en IV. WAGENAAR, D. VI. VII en VIII. S. VAN LEEUWEN, *Bat ill.* p. *Verzameling van Gedenkstukken*, D. II. bl. 35.

Friesland. Geb. 157.. Gest. 1626. LIJCKLEMA, (MARCUS) A NYEHOLT, *Ridder, laatst Grietman van Stellingwerf Westeinde.*

Na op buitenlandsche Akademiën en te *Franeker* zijne letteroeffeningen volbragt te hebben, beoefende hij de Regtsgeleerdheid, bekleedde verschillende commisfiën en had reeds in 1604 zijne roem zoodanig gevestigd, dat hij in plaats van JOHAN VAN DEN SANDE, tot Hoogleeraar der Regten werd aangesteld. Hij bleef in deze loopbaan tot 1610 en gaf destijds zoo vele schriften uit, dat zijn naam nader bij de Letterkundige geschiedenis zal moeten herdacht worden. In gemeld jaar werd hij Grietman van *Stellingwerf Oosteinde.* In 1615 verzette hij zich bijzonder in de Vergadering der Staten Generaal tegen het zenden van eene Commisfie, namens dit Collegie naar *Friesland*, ter demping van de zwevende geschillen. Zie VAN WYN, *Bijv.* D. X. bl. 46.

In

In 1621 floot hij een verbond met *Denemarken*, in den Haag, en werd hierop met REINIER PAUW en RUTGER VAN HAARSOLTE, als buitengewoon Ambasfadeur naar *Denemarken* afgevaardigd; later erlangde hij de eer dat de Republiek *Venetiën* hem tot Ridder van *St. Marcus* benoemde, en het ordeteeken door den Ambasfadeur MOROSINI aan hem liet behandigen.

Als *Curator* maakte hij zich aan de Akademie van *Franeker* zeer verdienstelijk. MEINE LYCKLEMA en HYLCK TERWISGA waren zijne Ouders, PIERKJE GOSLINGA zijne Echtgenoote. Hij liet geene Kinderen na bij zijn overlijden op 29 Augustus 1625.

Zie VRIEMOET, *Ath. Frif.* 122.

LYNDEN, (DIRK VAN) *Ridder*, *Heer van Hemmen*. *Gelderland.* Geb. 1448. Geft. 1500.

Zoon van JAN en FULSWYN VAN RANDWYCK. Vlugtte bij het begin der onlusten, tusfchen de Hertogen ARNOLD en ADOLPH, met zijne Moeder naar *Utrecht*, terwijl de Heerlijkheid *Hemmen* in bezit werd gehouden door ADOLPH. Na het ontflag van ARNOLD voegde hij zich ten eerfte bij denzelven.

Toen KAREL DE STOUTE na het overlijden van gemelden Hertog de hulde (vroeg van de Gelderfche Ridderfchap, was VAN LYNDEN, een van die gene, die de verkoop of verpanding van *Gelderland* aan denzelven, niet van kracht be-

beschouwden, als ten nadeele der Kinderen van ADOLPH en buiten voorkennis der Staten aangegaan. Zij wapenden zich; moesten wel het onderspit delven, dan werden niet geheel verslagen. Zij bergden zich eerst in de Steden en ziende dat KAREL de Stad *Nymegen* en de beide Kinderen van hunnen Hertog in zijne magt had, begaf hij zich naar den *Keizer* en holp dezen in den Oorlog tegen den Hertog van BOURGONDIEN, bijzonder in de belegering van *Nuys*. Hij erlangde den tijtel van Raad en Kamerling van den Keizer.

Na den dood van den Hertog is hij in *Gelderland* te rug gekeerd.

Vervolgens was hij een der voornaamste bewerkers van den terugkomst van Hertog KAREL in deszelfs Erfstaten. Hij reisde naar het Hof van *Frankryk*, alwaar de jonge Vorst als krijgsgevangen werd gehouden, bewerkte het ontslag van den Prins voor geld en liet zijn eigen zoon hiervoor als Gijzelaar. Hij deelde sedert in het lief en leed van den Vorsten, trok voor denzelven naar *Brunswyk*, om de dochter van den Hertog ten huwelijk te vragen; intusschen hadden zijne heerlijkheden veel geleden, door de Bourgondiers en Oostenrijkers, het welk gevoegd bij de nadeelen van zijne veldtogten en reizen, hem verpligte om verscheidene eigendommen te verkoopen.

Hij stierf op 3 Julij 1500, op zijn kasteel te *Hemmen* en liet kinderen na bij WALBURG, Erfdochter van BLITTERSWYK, die hertrouwde aan-

aan WOUTER VAN ZUILEN. Men vindt eene uitvoerige levensſchets, benevens zijne afbeelding, vercierd met het Ridderteeken van den Olijphant, bij BUTKENS, *Annales de la Maiſon de Lynden*, Livr. IV. 183–188.

M.

MAALZON. (FRANÇOIS) *Penſionaris van Enkhuizen, Sijndicus van West-Friesland.* Holland. Noordholl. Geb. 1538. Geſt. 160.

Hij had als Penſionaris van *Enckhuizen*, door bekwaamheid en trouw zeer veel invloed op 's Lands lotgevallen, bij den opſtand jegens *Spanje*, en zijne raad werd in gevallen van de grootſte aangelegenheid, gewoonlijk ingewonnen; zoo vinden wij hem door BOR en WAGENAAR vermeld, bij de behandeling van het teeder vraagpunt van WILLEM I: hoe buitenlandſche hulp te bekomen, zonder zich onder de magt van vreemden te begeven en zonder deze gewesten te ſcheiden van het Spaansch gebied. Als een gevolg dezer onderhandeling zien wij hem, met MARNIX en BUYS, naar *Engeland* afgevaardigd, om ELISABETH tot hulp te bewegen.

In 1578 werd hij naar *Amſterdam* gezonden, om na den overgang der Stad, op alle zaken orde te ſtellen. Ook bij het beramen van de kerkenorde in 1582 en tot de opdragt der Grafelijkheid aan den Prins VAN ORANGE, was hij een der gelastigden. Hij trok met BOETZELAAR en BUYS naar de Steden van *Holland*, om de acte van opdragt te doen teekenen. Na den dood van dien

dien Vorst, ging hij op nieuw naar *Engeland.* Tegen de pogingen van LEYCESTER, was hij een der ijverigsten; hij behoedde *Enkhuizen* voor eenen aanslag van denzelven; hier door stootte deze, die te leurgesteld was om *Amsterdam*, door zijnen aanhang *de Kerk* genoemd te overrompelen, ook voor *Enkhuizen*, *de Kapel*, zijn hoofd.

Zeer vermaard werd MAALZONS naam in dat verschil, tusschen de drie Steden van *Westfriesland* en de Staten van *Holland* in 1589, waarbij de eerste hunne onafhankelijkheid van de laatste beweerden, en die de oprigting van een afzonderlijk Collegie van Gecommitteerde Raden in *Noordholland*, ten gevolge hadden. Hij was de spil waarop alles draaide, en Sijndicus van *Westfriesland.* Na het bijleggen van deze geschillen, bij WAGENAAR breedvoerig vermeld D. VIII bl. 322. werd hij Raad van Prins MAURITS. In 1596 trok hij in gezantschap naar *Denemarken*, om de bevestiging der voorregten aan de Nederlanders verleend te erlangen.

Veel zucht betoonde hij voor de Zeevaart, vooral ter beproeving van de vaart, benoorden om, naar *China.* Hij bevorderde de uitrusting van twee Vliebooten. Een der ontdekte eilanden werd naar hem *Maalzons Eiland* genoemd.

De juiste tijd van zijn overlijden heb ik nergens kunnen opsporen, doch is waarschijnlijk voor 1602 geweest, vermits wij zijnen naam niet vinden, on-

onder de eerfte Bewindhebbers der Oost Indifche Compagnie, kamer *Enkhuizen*, waarin hij zeer waarfchijnlijk, zoo als in alles, indien hij geleefd had, een der voornaamften zoude geweest zijn. Ook als Geneeskundige en Taalkenner, was hij beroemd, bijzonder als beminnaar van de Griekfche taal, in welke hij volgens BRANDT, brieven fchreef. Zie de Historie van *Enkhuizen* van dezen en VAN CENTEN; D. I. bl. 309, en meerder.

Zijne afbeelding is in gemeld werk en bij WAGENAAR, D. VIII. bl. 322. Zijne beeldtenis ftaat ook nog uitgehouwen voor het huis, weleer door hem bewoond, op de breedftraat te *Enkhuizen*, Oostzijde, het vierde van het Stadhuis.

MAAS. (JACOB) *Lid van den Raad van Braband.* *Braband.* Geb. 1505. Geft. 1569.

Was de zoon van JOHANNES MAAS en van GOMARINA VAN MARLE, gedurende eenen langen tijd Sijndicus of Penfionaris van *Antwerpen* en werd zeer vermaard wegens geleerdheid en welfprekendheid. Hij werd in de belangrijkfte bezendingen en verrigtingen gebruikt. De Landvoogdes MARIA had hem tot haren bijzonderen Raad gekozen, en bij de overdragt der Nederlanden, werd hij door alle de Staten van den Lande gelast, om de redevoering van Keizer KAREL uit hunnen naam te beantwoorden. Hij fchijnt bevrijd gebleven te zijn voor alle vervolgingen en ftierf

ſtierf in *Bruſſel*, in 1569. Bij ALEIDE DE TASSIS liet hij verſcheidene Kinderen na, waar van vier zonen zeer aanzienlijke ambten bekleedden.

Zie HOYNCK VAN PAPENDRECHT, I. 554.

Zeeland. Geb. 15... Geſt. 16... MAGNUS. (JACOB) *Ridder*, *Heer van Groot Ammers*, *Bergambacht*, *enz. Burgemeester te Middelburg.*

Was van 1603 tot 1625 gewoon Gecommitteerde wegens *Zeeland* ter Vergadering der Staten Generaal, en had zeer veel deel aan het bewind van dit Gemeenebest. Niet alleen werd hij tot de gewigtigſte binnenlandſche verrigtingen benoemd, zoo als van vele in het Iſte Deel van AITZEMA melding wordt gemaakt, maar werd ook, na als buitengewoon Gezant in *Engeland* geweest te zijn, in 1607 naar *Denemarken* gezonden ten einde zich meer te verzekeren van de genegenheid van den Koning jegens den Staat. In het Leven van OLDENBARNEVELDT, bl. 239, 240, vindt men van hem aangeteekend, dat hij 's daags voor de onthoofding van denzelven, bij FRANÇOIS VAN AARSSEN, pogingen deed, om den Advocaat in het leven te bewaren. De geboorte en ſterfſtijd van hem heb ik nergens kunnen opſporen. Hij was gehuwd aan PETRONELLA MERSEN.

Ziet AITZEMA, I. 9, 30, 83, WAGENAAR, D. IX. BALEN, *Dordrecht*, 995.

MAK-

MAKDOWEL, (WILLEM) Het loffelijk bedienen van twee Ambasſades in dienst van dezen Staat doet hem, die anders vreemdeling was, en meer in de letterkundige geſchiedenis heeft uitgemunt, eene plaats verwerven op deze kaart. *Brabanders, enz.* Geb. 1590. Geſt. 1651.

Hij werd in *Schotland* geboren, alwaar zijn geſlacht, zoo van Vaders als Moederszijde een der voornaamſte was, en vele heerlijkheden nabij aan de grenzen van *Engeland* bezat. Aan zijne opvoeding werden moeite noch kosten geſpaard; vroegtijdig verwierf hij letterroem; op zijn een-en-twintigſte jaar is hij tot Hoogleeraar der Wijsbegeerte te *St. Andrews* beroepen. Drie jaren hierna verſierden de eerſte verzorgers van de Hooge School te *Groningen* hunne ſtichting met hem derwaarts te roepen. Zijn roem vermeerderde bij zijn onderwijs zoo in de Regtsgeleerdheid als in de Wijsbegeerte en Zedekunde.

In 1627 trad hij in eene andere loopbaan en werd aangeſteld tot Hoogſchout en *Voorzitter* in het Krijgsgerigte van *Stad* en *Lande*. De bekwaamheid hier bij betoond, veroorzaakte dat hij, toen twee Engelſche Regimenten in *Friesland* en *Groningen* in bezetting, gedeeltelijk door ſlechte betaling, voor de ingezetenen drukkende waren, gekozen werd om den Koning van *Engeland* overtehalen deze benden uit 's Lands dienst terug te nemen. Hij ſlaagde gelukkig en verwierf de goedkeuring des Konings, en loffelijke getuigſchriften van den Ambasſadeur JOACHIMI. De tweede

was van meer gewigt in 1635 en 1636, wanneer dezelfde Koning het verwaten besluit nam om zich de heerschappij der Zee boven andere Volken aantematigen, op gronden aangehaald in het beruchte werk van SELDENUS: *Mare clausum*, tegen dat van DE GROOT: *Mare liberum*, gerigt. KAREL I verbood het visschen van haring en belemmerde de Hollanders. MAKDOWEL vertrok derwaarts en wist den Koning te overtuigen van het onregt in dezen. De opkomende twisten met de Ingezetenen van deszelfs Rijken wrochten vooral mede, dat de volharding bij dien overmoed kort van duur was. Het bestaan van dezelve twisten raadden MAKDOWEL insgelijks aan, om het aanbod des Konings van een Raadsheersplaats in het hoogste Hof van *Schotland* van de hand te wijzen. KAREL II schonk hem later den tijtel van Raad, bediende zich van zijne wijsheid in vele voorvallen, en hield als Koning van *Schotland* hem als zijnen gewoonen gezant in *den Haag*.

De tijd van zijn overlijden is mij onbekend gebleven, doch viel voor tusschen 1655 en 1660. Hij trad tweemaal in het huwelijk, 1° met BERNARDINA VAN FRITTEMA, 2° met ELISABETH ALBERDA Weduw van SICCO VAN BOTNIA; zijne eenigste dochter huwde aan ULRICK VAN EUWSUM, *ten Post*. In het werk *Effigies ac Vitæ Profess. Gron.* staat p. 71 de afbeelding van zijn deftig gelaat, en zijne Le-

vens-

vensbeſchrijving. Wij vonden ook zijnen naam als Reviſeur in het Proces over de Erfenis van het Geſlacht van BERGEN en over het Marquiſaat van *Bergen op den Zoom*, tusſchen de Hertogin VAN LOTHARINGEN en de Princes VAN HOHENZOLLERN in 1649 in den *Haag* uitgeſproken, het welk zeker een der belangrijkſte was immer voor eene Regtbank hier te lande gevoerd.

MALDERÉÉ, (JACOB VAN) *Vertegenwoordiger van den eerſten Edelen van Zeeland enz.* *Zeeland.* Geb. 15.. Geſt. 1617.

Was een Vlaamsch Edelman, ging tot de Staatsgezinden over, en geraakte in gunst van WILLEM I, die hem tot Stalmeester en tot Baljuw van *Veere* benoemde. Hij was alleen tegenwoordig bij het ongelukkig omkomen van dien Vorst. Hij geraakte bij Prins MAURITS in vertrouwen, zelfs zoodanig dat deze hem benoemde, om als Vertegenwoordiger van den eerſten Edelen ter Staatsvergadering van *Zeeland* te verſchijnen. Dit ontmoette eenige zwarigheden van verſchillende kanten, vooral ook om dat hij niet in dat Gewest geboren was; door het geven van eene acte van *non præjudicie* werd die tegenſtand eenigzins opgeheven, doch hij is echter nimmer als aangenaam verklaard.

Vroeger was aan hem door den Markgraaf VAN HAVRECH, weleer zijnen huisgenoot, eenige opgave van vrede gedaan, die, nadat hij dezel-

ve aan de Staten en aan den Stadhouder geopenbaard had, geene verdere gevolgen bekwam.

Groot was zijn invloed in de volgende jaren. In het belangrijk ſtuk, door Mr. H. V. WYN, *Nalezingen*. D. I. 817 en volg. medegedeeld, komt VAN MALDERÉÉ, voor, als een der voornaamſten, die werkten tot eene meerdere verheffing van MAURITS.

Hij trok vervolgens in 1607 in gezantſchap naar *Engeland*, om met JACOBUS I over de voortzetting van den Oorlog te handelen. Later 1608 was hij gemagtigd tot het ſluiten van het Beſtand en ſloot ook destijds de tractaten van guarantie met *Frankryk* en *Engeland*; zie AITZEMA I. 19. Nog eens vinden wij hem als Ambasſadeur in *Frankryk* ten jare 1610, werwaarts hij met WALRAVEN VAN BREDERODE en CORNELIS VAN DER MYLE gezonden was.

Hij behield zijn gezag tot aan zijn overlijden op 16 November 1617. Hij was gehuwd geweest aan MARGARETHA VAN BERCHEM, Weduw van ALEXANDER DE HAULTAIN.

Zie verders WAGENAAR, D. VIII, IX en X, bijv D. VIII. BRANDT *Hiſt. der Reform.* D. II. V. LOON *Ned. Hiſt. penn.* I. 459.

MAN-

MANMAKER, (ADRIAAN VAN) *Ridder, Vertegenwoordiger van den eersten Edelen van Zeeland* enz. Zoon van ADRIAAN en CATHARINA VAN MARSELAER. *Zeeland.* Geb. 15.. Gest. 163..

Was reeds in 1601 bij geleerden in achting, werd 1609 Bailjuw van *Middelburg* en geraakte vervolgens in verscheidene bedieningen en bezendingen.

In 1618 door MAURITS tot zijnen plaatsbekleeder als eerste Edele benoemd zijnde, heeft hij den Prins naar *Utrecht* vergezeld; hij was dezen bijzonder toegedaan, en volgens VELIUS, *Ch. v. Hoorn*, N. D. bl. 318. een van die zes Leden der Vergadering der Staten Generaal, die zich de naam van het geheele Collegie aanmatigden, en OLDENBARNEVELDT, DE GROOT en HOGERBEETS op 29 Augustus 1618 deden vangen; kort hier na werd hij eerst tot het voorloopig verhoor, *later tot het* vonnissen van deze Staatsgevangenen gesteld. In dien zoo weinig vereerenden werkkring erlangde hij de goedkeuring van de Staten van *Zeeland*, die insgelijks aanhangelingen waren van MAURITS, zoo dat zij aan hem een geschenk van zilver toekenden. Na voorgeslagen te zijn tot Ambassadeur naar *Venetiën*, vertrok hij in 1621 naar *Frankryk* in gelijke betrekking.

Hij bleef nog eenige jaren na den dood van MAURITS in dezelfde ambten, doch zijn invloed verminderde, en daar hij van FREDRIK HEN-

DRIK geenen nieuwen last ontvangen had, zoo werd hij door dezen in 1630 voor zijnen dienst bedankt. Hij was gehuwd aan MARIA VAN BERCHEM. Zijn verder bedrijf en lot is mij onbekend gebleven.

Zie DE LA RUE *Staatk. Zeel.* 71. en 271. WAGENAAR, D. VIII, X en XI. P. C. HOOFT, *Brieven*, N°. 231. BRANDT, *Historie der Rechtspleging*, bl. 200.

Stadhouders van Holland.
Geb. 152..
Gest. 1578.

MARCK, (WILLEM *Graaf van der*) *Heer van Lumey*, *Seraing* enz. *Lieutenant Stadhouder van* WILLEM I.

Wij plaatsten hem om deze laatste betrekking op deze kaart; aard en bedrijf vereischten anders dat hij bij de krijgslieden stond.

Hij was een Luiksch Edelman, en Zoon van JAN *Graaf* VAN DER MARCK; door zijne Moeder MARGARETHA VAN WASSENAAR, had hij betrekkingen hier te lande, en van hier zijne bemoeijingen met de Nederlandsche zaken. Hoe onbezonnen hij ook dikwijls handelde, hem komt de lof toe, van een der eerste grondleggeren van dezen Staat te zijn geweest.

Hij teekende het verbond der Edelen, trok te velde en werd eerlang door ALVA veroordeeld en gebannen. Hoog nam hij dit leed en den dood van EGMOND en HOORN op, begaf zich bij de Watergeuzen, werd verdreven uit *Embden*, en Admiraal der Vloot, nam hij op 1° April 1572 den

den *Briel* in. Meer Krijgsman dan Staatkundige gaf hij den raad om de Stad te plunderen en op nieuw in Zee te steken; dan gelukkig werd die raad niet gevolgd.

Weldra werd hij tot des Prinsen Stedehouder in *Holland* gesteld, bragt *Rotterdam*, *Delft*, *Schiedam*, *Schoonhoven* en andere Steden aan de de zijde der Staatsgezinden, en zond gelijk WILLEM I den Heer VAN ALDEGONDE, zijnent wege AREND VAN DUVENVOORDE tot den eersten Dagvaart der Staatsgezinden te *Dordrecht*. Zijne latere aanslagen op *Oudewater*, *Haarlem* en *Amsterdam* mislukten. Hij kreeg de harten der Ingezetenen tegen zich door de wreedheid tegen Roomschgezinde Geestelijken, vooral door het mishandelen van CORNELIS MUSIUS,* geleerd en bemind Priester te *Delft*. Billijk werd dit afgekeurd. Hij werd gevangen genomen, en onder verschillende omstandigheden vrij lang in hechtenis gehouden. Veelvuldig zijn hier omtrent de berigten bij onze Geschiedschrijvers en het is hoogstwaarschijnlijk, dat er bij WILLEM I een bijzonder ongenoegen jegens hem bestond, voor wien hij niet geredelijk wilde onder doen. Het ontbrak hem ook niet aan verdedigers. FREDERIK VAN INTHIEMA, een geleerde Fries, was zijn Advocaat en verhaalt vele bijzonderheden, in zijne *Querela Hollandiæ* etc. vooral in de aanteekeningen omtrent het gebeurde in die dagen. Hij had vele vrienden, en uit een

geval met GYSBERT VAN DUVENVOORDE v. *Obdam*, blijkt het dat er (*) *gouden boeitjes* als gedachtenisteekens van des Graven leed gedragen wierden.

De toeſtand des Vaderlands belette, dat aan hem geen proces gemaakt werd, men liet hem in het jaar 1574 naar het Luikſche vertrekken. Bij de Vaderlandſche Geſchiedſchrijvers zijn geene andere berigten omtrent zijn verder lot, alleen dat hij op 1 Maij 1578 ſtierf, het zij door vergif, het zij door de beet van een dollen hond. Onlangs kwam mij omtrent dit een en ander eene zeer aanmerkelijke plaats voor in het handſchrift van FREDRIK VAN VERVOU, die licht verſpreidende over dit tot nog toe donker punt in de Geſchiedenis, door ons onlangs medegedeeld is in het tijdſchrift: *de Schouwburg* I, N°. 4, hier uit blijkt het, dat hij door vergif geſtorven is, waarſchijnlijk aan hem toegediend bij eenen maaltijd, ten huize van den Baron DE MONCEAU, getrouwd aan CORNELIA VAN LALAING, Zuster van den Graaf VAN RENNENBERG: dezelfde die haren Broeder verleidde.

Men zie verders TE WATER, *Verb. der Ed.* III. 12-26. en de aldaar aangehaalde Schrijvers, alwaar ook een aanmerkelijk verhaal uit des Graven bij-

(*) Wij miſſen nog vele bijdragen tot eene volkomen lijst der factie namen en teekens in ons land; dit zoude ſtoffe geven tot eene merkwaardige verhandeling, dezelve zoude grooter worden dan men meent.

bijzonder leven gevonden *wordt*, ten bewijze dat, hoe ruw en onbedachtzaam hij anders moge geweest zijn, hij geenszins onverſchillig was omtrent zijne eer en goeden naam in het zedelijke.

MARGARETHA VAN OOSTENRYK, *Landvoogdes*. *Algem. Landvoogden* Geb. 1479. Geſt. 1530

Was de dochter van MAXIMILIAAN en van MARIA, werd in hare jeugd, *het bloemken* gebijnaamd, als eene zinſpeeling op haaren naam *Marguerite*, en was toen ongelukkig, door eerst het huwelijk met den *Dauphyn* van *Frankryk* te zien mislukken, en door later haren Echtgenoot, JAN, *Infant van Spanje* ſpoedig te verliezen.

Hertrouwd in 1501 aan den Hertog van SAVOYEN, verloor zij dezen na een driejarig huwelijk.

Zij kwam hierop in de Nederlanden terug, en werd door haren Vader MAXIMILIAAN als Landvoogdes verklaard. Zij regeerde met wijsheid, zoo als uit den geſloten vrede van *Kameryk* bleek, die meest aan haar te danken was.

Zij wordt in vele opzigten door de beste Geſchiedſchrijvers geprezen. Een onzer naauwkeurigſten trekt alles bij een, door te zeggen: „ dat zij met alle menſchelijke gebreken eene „ zeer geestige, verſtandige, letter- en kunst- „ minnende Vorstin geweest is, uit haren aart „ tot gulheid en zachtheid overhellende, hoe zeer „ haar

„ haar toon, als Landvoogdes, dikwijls klonk „ naar de ſnaren, die haar, omringd van bedor- „ vene Hovelingen en booze Geestelijken, (wel- „ ken zij naar het ſchijnt niet genoeg dorst we- „ derſtaan) van 's Keizers wegen voorgeſpannen „ waren." Deze ſchrijver (de Archivarius VAN WYN) is eigenaar van hare oorſpronkelijke afbeelding.

WAGENAAR meldt van haar, dat zij wel tot eenige hervorming van kerkelijke zaken zoude geneigd zijn geweest; zij zoude ook, volgens anderen, eenig werk van de Dichtkunde gemaakt en een *discours de ces infortunes en ſa vie*, hebben nagelaten. Van welk laatste wij nader bij de Dichters verſlag zullen geven.

WAGENAAR, D. IV en V. en de *Bijvoegzels*, de *Woordenboeken*, enz.

Algem. Landvoogden Geb. 1522. Geſt. 1588.

MARGARETHA VAN OOSTENRYK, *Hertogin van Parma*, *Landvoogdes*.

Was eene natuurlijke dochter van KAREL V. bij eene Vlaamſche Jonkvrouwe, MARGARETHA VAN GEEST, en opgevoed door de beide vorige Landvoogdesſen. Zij huwde aan ALEXANDER DE MEDICIS en later aan OCTAVIO FARNESE, Hertog van *Parma*.

Zij werd door PHILIPS in het Bewind geſteld, en aan de Hertogin van *Lotharingen* voorgetrokken; zij beſtuurde de zaken ſedert in de hagchelijkſte tijden, met groot verſtand en voorzig-

tig-

tigheid; zij zoude na dat het Verbond der Edelen, door den Beeldenstorm en andere gebeurtenissen geknakt was, de zaken misschien wederom tot rust gebragt hebben, indien PHILIPS niet op raad van ALVA, den weg van wreedheid had ingeslagen. Toen alles hier door in 1567 in verwarring was, verliet zij deze gewesten.

Op het laatst van haar leven werd zij wederom als Landvoogdes herwaards gezonden, dan ziende dat dit aan haren zoon niet aangenaam was, vertrok zij weldra naar *Italiën*.

Haar karakter word door de geschiedschrijvers in een gunstig licht gesteld, en misschien vertoont het zich te gunstiger, om den afkeer, die de harde regering van haren opvolger verwekte; hier door was hare naam in zegening. HOOFT zegt: dat op hare uiterlijke gedaante zoo veel niet te boogen viel; zij had, volgens anderen, eene mannelijke gedaante, baard en ziekten meer aan Mannen dan aan Vrouwen eigen.

Zie STRADA, THUANUS, HOOFT, WAGENAAR en vele anderen.

MARIA VAN BOURGONDIËN, *Gravin van Holland*, enz. *Graven van Holland.*

In den jeugdigen ouderdom van 20 jaren erfde zij uitgebreide Staten, door den oorlogszucht van haren Vader uitgeput, en door de verdeeldheid der ingezetenen zonder inwendige kracht, terwijl alle buitenlandsche Vorsten loerden, om van Geb. 1457. Gest. 1482.

de-

deze zwakheid voordeel te trekken; zij verbond zich daarom meer dan eenig Vorst gedaan had, aan hare Onderzaten, en ſchonk het zoo genaamd *Groot Privilegie*, het welk naderhand bij velen, als één der grondwetten van den Staat, is aangemerkt.

Zij beleefde echter weinig rust; de *Hoekſche* en *Kabeljaauwſche* twisten bleven voortduren, andere oproeren, in *Gent*, *Hoorn* en elders, kwamen hier bij.

MAXIMILIAAN, *Aartshertog* van *Oostenryk*, trouwde haar. Hij vereenigde de tijtels van hare Staten met de zijnen; men paste het bekende: *Tu felix Austria nube*, op dit huwelijk toe. Sedert verrigtte zij weinig of niets, en ſtierf na den val van een paard en door de gevolgen van valſche ſchaamte, ongelukkiglijk in den bloei van haar leven.

Haar karakter is niet op te maken; vermits zij zich zelve niet vertoond heeft; eerst ſtond zij onder de Voogdij der Gentenaren, naderhand onder die van MAXIMILIAAN. De magt der Steden nam in den tijd van hare regering bijzonder veel toe; in verſcheidene had men toen een bewind, na aan de volksregering grenzende.

Men heeft eene afbeelding van haar onder de Graven van Holland. Misſchien zijn die van haar en van MAXIMILIAAN, de eenigſte waar op men eenigen ſtaat van gelijkenis kan maken.

Zie

Zie verders over haar WAGENAAR en *Bijvoegzels*, D. IV, CERISIER, D. II. en vele andere Schrijvers. Ook mogen wij roemen op een fraai Treurspel, van L. W. VAN MERKEN, getijteld: MARIA VAN BOURGONDIËN, waar in haar deerlijk lot bij de Gentenaars, treffend wordt ten tooneele gevoerd.

MARIA VAN OOSTENRYK, *Koningin van Hongariën*, *Landvoogdes*. *Algemeene Landvoogden* Geb. 1505. Gest. 1558.

Zij was de Zuster van KAREL V, en kwam na den ongelukkigen dood van haren Echtgenoot LODEWYK, Koning van *Hungarijen* in 1526, in de Nederlanden en werd na het overlijden van MARGARETHA, in het bewind geplaatst. Zij stak uit in ervarenis en schranderheid en was om hare zucht voor geleerden en geleerdheid bij ERASMUS zeer gezien. Zij regeerde met wijsheid en gematigdheid, en bragt eenige verzachting toe aan des Keizers wreede plakkaten. Zij vorderde echter, hoogst waarschijnlijk daar toe gelast, vele en zware beden.

Zij moet verders een zeldzame zucht voor den jacht gehad hebben, als zijnde, *de Jageres*, genoemd geweest.

Zij verliet in 1555 met haren Broeder deze gewesten en stierf in *Spanje*, weinige dagen na denzelven, op 18 October 1558.

Zie verders STRADA *de bello Belg.* WAGENAAR, D. V. *Bijvoegzels*, *de Woordenboeken* en

en vele andere Schrijvers. Hare afbeelding is bij WAGENAAR, N. D. D. VI. bl. 40.

Stadhouders van Friesland.
Geb. 1688.
Gest. 1765.

MARIA LOUIZA, *geb. Princes van Hessenkassel, als Moeder van* WILLEM KAREL HENDRIK FRISO, *Voogdes van den Stadhouder van Friesland, enz.*

Na den noodlottigen dood van haren Echtgenoot JOHAN WILLEM FRISO, Moeder geworden van den gemelden Vorst, bleef zij tot de meerderjarigheid van denzelven Voogdes, en zag zich door de Staten van *Friesland* voor hare zorg, met een geschenk en jaarrente van 5000 Guldens beloond.

Zij deelde sedert in den tegenspoed, toenemenden luister en eindelijke verheffing van haren Zoon; later werd aan haar na het overlijden van denzelven en deszelfs Weduwe op nieuw door de Staten van *Friesland*, de waarneming van eenige deelen van het Stadhouderlijk Bewind opgedragen, het welk haar niet onaangenaam scheen. Zij beleefde echter de meerderjarigheid van haren kleinzoon niet, maar stierf in 1765; zij is op 's Lands kosten te *Leeuwarden* begraven. Hare nagedachtenis is nog bij velen in zegening om hare Godsvrucht, nederigheid, mildadigheid en andere Christen deugden.

MAR-

MARLE, (GERRIT WILLEM VAN) *Burgemeester van Zwol.* *Overysſel* Geb. 1752. Geſt. 1799.

Deze wijze doch ongelukkige Staatsman was de Zoon van BEREND VAN MARLE, en HELENA EVA GOLTS, een der meest beminde en getrouwſte leerlingen van FREDRIK ADOLPH VAN DER MARCK en bijzonder vriend van JOHAN DERCK VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL.

Verſcheidene Staatsſtukken, die bij de twisten over de Drostendienſten, de reädmisſie van gemelden Ridder en over het regt van overſtemſtemming de aandacht van deskundige trekken, zijn uit zijne welverſnedene pen gevloeid, inzonderheid is onder deze aanmerkelijk, *de Verklaring van den Drost*, A. W. VAN PALLANT TOT ZUITHEM, *over het regt van overſtemming in* 1784. Zie *Tegenwoordige Staat van Overysſel*, I. 334.

IJverig, ſchoon bezadigd, Staatsgezinde konde het niet misſen of hij moest in de rampen deelen, die vele Regenten in 1787 bij de omwenteling troffen; niet alleen werd hij afgezet, maar had ook zeer veel door bijzondere inkwartiering van Pruisſiſche Krijgsknechten te lijden.

Bij de omwenteling van 1795 werd hij op nieuw in bewind geſteld en weldra tot de zorgelijkſte en onaangenaamſte handelingen gebruikt. Doorkundig voorſtander van het Bondgenootſchappelijk

Sijs-

Sijsthema, kwam hij bijna in eene gestadige worsteling met de voorstanders van eene onbeperkte eenheid. Lid der beide Nationale Vergaderingen en Lid van de eerste Commissie tot het ontwerpen eener Staatsregeling geworden, liet hij zijne gevoelens telkens met moed en wijsheid blijken; hier van geeft het dagblad der handelingen van deze Vergaderingen zeer vele proeven; eens heeft hij deze gevoelens breedvoerig ontwikkeld in een zeer merkwaardig advis. Zie D. VII. N°. 697. bl. 333 en volgende.

Toen vele der Voorstanders van eenheid op 22 Januarij 1798 zich alleen het gezag aanmatigden, werd hij benevens zeven- en twintig andere Volksvertegenwoordigers gevangen genomen. Op 5 Februarij, 1795 werd hij naar het Huis in het Bosch vervoerd en aldaar onder meer of min bezwarende omstandigheden gehouden, tot 14 Julij deszelven jaars; ver de meeste zijner lotgenooten werden geheel ontslagen, dan hij moest nog benevens drie anderen, tot 18 Augustus, onder toezigt blijven; waarom is nimmer gebleken; hij had op 22 Junij een deftig Request aan het Intermediair Wergevend ligchaam ingediend om te regtstelling of ontslag.

Men zie *de authentieke bijlagen tot de Omwenteling van 22 Januarij*, 1798, op vele plaatsen inzonderheid N. 75, 86 en 94.

Vervolgens leefde hij ambteloos tot 29 Mei

1799,

1799, toen hij op het onverwachtst van zijn gezin en vrienden werd weggerukt.

Ik zoude van zijn karakter en van de getrouwe waarneming van alle zedelijke pligten zeer gunstige berigten kunnen geven; dan men zoude het mededeelen van dezelve ligtelijk aan vriendschap, bij lotgemeenschap ontstaan, toeschrijven. Ik laat derhalve zulks aan anderen over. Alleen meld ik dat hij gehuwd was aan CATHARINA EECKHOUT, en kinderen naliet.

MARNIX, (PHILIPS VAN) *Heer van Mont, St. Aldegonde, Souburg,* enz. *Brabanders.* Geb. 1538. Gest. 1598.

Deze Man, die misschien door raad en beleid, den meesten invloed heeft gehad op onze geschiedenis, en zeker een der grootste mannen der zestiende eeuw en een sieraad van het menschelijk geslacht was, vordert eene meer dan oppervlakkige beschouwing.

Wij zullen zijne verdiensten voor andere vakken nu onaangeroerd laten en na onzen wensch, om eenmaal eene volledige levensbeschrijving van hem, uit de staatspapieren opgehelderd, door eenen geleerden van naam bewerkt te zien, bij die van vele voorgangers gevoegd te hebben, hem alleen in de staatkundige loopbaan vergezellen en de gevondene berigten aanstippen. Bij TE WATER, *Verb. der Edel.* D. III. 29—90, is de beste levensschets, met aanwijzing van zeer vele wegen

ter meerdere nasporing. Wij hebben de meeste bloemen van denzelven ontleend.

MARNIX, werd in 1538 te *Brussel* geboren, van een doorluchtig geslacht, uit *Savoijen* afkomstig, doch hier te lande door huwelijken gevestigd. Zijn vader was JACOB VAN MARNIX, zijne moeder MARIA VAN HAMERICOURT. Na eene voortreffelijke opvoeding en het onderwijs van CALVINUS, BEZA, en andere zeer voorname Geleerden buitenslands genoten te hebben, keerde hij naar het vaderland te rug. Een ijverig voorstander der gezuiverde Leer zijnde, was hij wel bevreesd bij de vervolging om het geloof, dan hij ontkwam den bloeddorst der Inquisiteuren; bij het rijzen van hoop op eenigen nuttigen tegenstand was hij een der eersten en voorsten.

Hij stelde, bevorderde en teekende het Verbond der Edelen en bleef in alles aan deze verbindtenis getrouw; hadden anderen, die het minder aan middelen ontbrak, desgelijks gedaan, het Vaderland was voor vele elenden bewaard gebleven.

Toen de zaak der Bondgenooten in 1567 wanhopig begon te staan, was hij de algemeene ontvanger der zamelpenningen, dan eerlang (1568) moest hij vlugten voor den Bloedraad, die spoedig een banvonnis tegen hem sloeg. Hij trad in dienst van den Keurvorst van den *Paltz*, werd deszelfs Kerk- en Staats-raad, en ging eerlang over in bijzonderen dienst van den Prins VAN ORANGE. Van dezen was hij steeds de vriend, de

de geheimste vertrouweling, en als het ware de regterhand.

Deze menschkundige Vorst gebruikte hem voor de gewigtigste binnen- en buitenlandsche bezendingen, en bevorderde hem tot de voornaamste eerambten.

Hij opende de eerste Vergadering der Staten van *Holland*, in 1572 te *Dordrecht* gehouden, met de beroemde redevoering; (Zie BOR I. 281.) hier door werden alle beminnaars van het Vaderland als *geëlectrifeerd*; elk smeulend vonkje werd tot gloed aangeblazen; alle bedenkingen van tegenstand verdwenen voor de Vaderlandsliefde, en de grondslagen voor het vrij Gemeenebest werden destijds gelegd.

Hij werkte verders tot gestadigen opbouw van het begonnen gesticht, stelde Vrijheidsgezinde Regenten te *Haarlem*, en gordde tevens het zwaard op zijde, als Bevelhebber van 't zuidelijk deel van *Holland*; dan wat gebeurt er? Bij de aanval der Spanjaarden, werd hij gevangen genomen en geraakte bij bloeddorstige vijanden in het grootst gevaar van zijn leven.

Het gansche land gewaagde van dien ramp. ORANGE zag de grootheid van dit verlies en liet niets tot redding onbeproefd; dadelijk werd verklaringe gedaan, dat al het leed het welk men aan ALDEGONDE deed, insgelijks aan BOSSU zoude gedaan worden. MONDRAGON werd later alleen los gelaten, onder beding van zijn ont-

ontslag te bewerken. Ten gelukke was dit een edel mensch, die de eer boven zijn leven stelde, en aangevuurd door de grootmoedigheid van JACOB SIMONSZOON DE RYK, den Landvoogd door hooge betuigingen tot ontslag bewoog. Zoo werd MARNIX aan het Vaderland te rug gegeven.

Vruchteloos handelde hij gedurende zijne gevangenis en later (1576) te *Breda* tot Vrede; Hij bevorderde in het zelfde jaar de Gentsche bevrediging en de rust in *Noordholland*. In 1577 was hij des Prinsen gelastigde te *Brussel*, toen de worsteling met Don JAN begon. In het voorig jaar had hij aan de Algemeene Staten namens ORANGE een zeer aanmerkelijk voorstel gedaan.

Vervolgens ging hij naar *Groningen*, ter demping van zorgelijke twisten tusschen de Stad en Ommelanden. Te *Gent* zocht hij de onrustigen te leiden, doch konde alle onstuimigheden niet voorkomen of tegenhouden; gematigde Roomschgezinde Schrijvers kennen hem vrij van den laster, weleér hem aangewreven, als of hij de onrust aldaar gestookt had; misschien had hij eenig deel aan het vroeger vatten van den Hertog VAN AARSCHOT en deszelfs aanhang.

In hoe verre hij deel had aan de *Unie* van *Utrecht* is niet zeker; eenig deel is zeer waarschijnlijk.

In 1580 was hij bijzonder op zijne hoede om eenen aanslag van de *Walen* op *Brussel* te doen mis-

mislukken. Inmiddels zette hij bij den dienst van het Vaderland *zijne* eigene middelen op, verſchoonde zich om in 1582 met ANJOU na deszelfs aanſlag op *Antwerpen* te handelen, en begaf zich met der woon naar *Zeeland*, dan werd weldra (1583) als Burgemeester van gemelde ſtad aangeſteld, en weigerde het aan hem aangeboden Markgraafſchap.

Waren zijne binnenlandſche verrigtingen menigvuldig, niet minder waren de buitenlandſche.

Alſchoon om ſtaatkundige redenen aan MARNIX het rijk van *Engeland* ontzegd was, trok hij driemaal derwaarts; eens in 1575 als hoofd van een Gezantſchap, om aan ELISABETH het hoog Bewind op te dragen; in 1581 met ANJOU en in 1590 met hoogstgewigtige, onderſchepte brieven, die door hem ontcijferd waren en aan niemand konden worden toevertrouwd.

Driemalen trok hij naar *Frankryk*; eens in 1575 voor WILLEM I. om huisſelijke belangen of met geheime oogmerken: In 1581, om met ANJOU tot overkomst te handelen en in 1590 tot gelijk einde als naar *Engeland*.

In 1578 trok hij naar den Rijksdag te *Worms* en deed aldaar op 7 Mei in de Vergadering der Rijksvorsten, die voortreffelijke Redevoering, die om kracht en klem altoos door de voornaamſte Meesters als een proefſtuk van welſprekendheid is beſchouwd. Zie onder anderen, FRANCIUS *Orat*, 592. Het Latijnsch opſtel is helaas ver-

 lo-

loren; eene overzetting is bij BOR, D. II. bl. 26. De zaamgetrokken inhoud is bij HOOFT, D. I. bl. 571; dit ſtuk behoort tot de juweelen van onze taal.

Zoo bleken overal zijn kloek beleid en verſtaalde trouw, zoo werd overal het vertrouwen geregtvaardigd, het welk de Vader des Vaderlands in hem ſtelde.

Bij de belegering van *Antwerpen* in 1584 werkte hij bijzonder om ontzet uit *Holland* en *Zeeland* te erlangen; des Prinſen dood belette zulks, en men moest dus, daar alle pogingen tot afwering mislukten, tot onderhandeling beſluiten. Hij geraakte hier door in verdenking, als of hij met den vijand heulde. Hij verdedigde zich mannelijk van dien blaam, ſtelde eene twintig jarige getrouwheid aan de zaak der vrijheid, en onafgebrokene opofferingen tegens die aantijgingen over, dan het ergste werd liefst geloofd en de genotene diensten vergeten.

Hij bleef vervolgens buiten vaste ambten; 's Lands Staten trokken echter nut van zijne wijsheid en zouden hem in 1587 tot den Vredehandel gebruikt hebben, indien zij iemand hadden gezonden; hij had dus door zijne mannelijke verdediging alle verdenking doen wegvallen.

Hij leefde vervolgens te *Leyden* en is aldaar op 15 December 1598 geſtorven. Zijn lijk is begraven te *West Souburg*, ten minste hing aldaar voor 1798 het Wapenbord met zijne zin-

zinspreuk: *Repos ailleurs; de rust is elders;* hetzelve is nog bewaard.

Hij was gehuwd (1) aan PHILIPPINA VAN BAILLEUL, afkomstig uit de Schotsche Koningen van dien naam, (2) aan CATHARINA VAN EEKEREN, Wed. van JAN VAN STRAALEN. (3) aan JOSYNE VAN LANNOY, Wed. van ADRIAAN VAN BAILLEUL, en liet vele kinderen na; alle breedvoerig vermeld in de Levensbeschrijving van J. PRINS, uitgegeven door het *Leydsch* Kunstgenootschap. Aldaar en bij WAGENAAR, *Vaderl. Hist.* D. VII. bl. 200, is eene afbeelding van hem.

Van aard was hij welwillend, zoo spoedig van uitvoering als welwikkend van besluit, verders lieftalig, vriendhoudend, regtvaardig, vast.

Zeldzaam was zijn verstandelijk vermogen, nog zeldzamer werkend tot verschillende einden. Dezelfde man die in staat- en regeerkunde, in de hagchelijkste tijden uitmuntte, was moedig Krijgsheld, schrander en verlicht Godgeleerde, geslepen Regtsgeleerde, beoefenend Geschiedkundige, kenner en scherpzinnig verklaarder (*Criticus*) der oude gewijde en ongewijde schriften, ernstig zoo wel als weelderig Dichter, vernuftig vervaardiger der geestigste schimpschriften, en teffens een der eersten, die op wiskunstige gronden het slimst uitgedacht brievencijfer verklaarde.

Alle deze bekwaamheden versierde hij door een nuttig gebruik van dezelve te maken en door de

getrouwe betrachting van alle zedelijke pligten. Met reden zoude iemand, die niet bedacht dat Volks dankbaarheid ſchaars is in Gemeenebesten, kunnen vragen: waar ſtaat 's Mans Standbeeld?

Friesland.
Geb. 157..
Geſt. 159.

MARTENA, (DUCO VAN) *Grietman van Barradeel.*

Gepast volgt deze op het doorluchtig onderwerp van het voorgaand artikel.

De beroemde TE WATER heeft insgelijks een uitmuntend en vrij volledig levensberigt van denzelven in het voortreffelijk werk, *het Verbond der Edelen*, D. III. bl. 92. gegeven, en uit dezelve hebben wij de volgende ſchets getrokken; wij konden ons niet onthouden, om van dezen edelen Vriend van Godsdienst, Vrijheid en Vaderland meer te zeggen dan van vele anderen. Wij achten hem als een der voornaamſte perſonen in de Frieſche Geſchiedenis.

Hij was de Zoon van TJEBBE MARTENA, en van BAUCK VAN CAMSTRA; de Vader was de Broederszoon van HESSEL en de Broeder van KEMPO, die volgen. Spoedig bleek hij de Vrijheid voorteſtaan. Manmoedig kantte hij zich nevens anderen tegen de invoering van den nieuwen Bisſchop te *Leeuwarden*; de brief destijds aan de Landvoogdes geſchreven is hoogstbelangrijk, en bewaard bij WINSEMIUS, *Chronijk* 526. *Charterb.* D. III. 635. Hij weigerde de bevelen van den Utrechtſchen Bisſchop te volgen,

en

en nam niet alleen deel in het Verbond der Edelen, maar bevorderde ook de teekening van hetzelve, door van de opregtheid van de afgezondenen VAN BREDERODE en LODEWYK VAN NASSAU een gunftig getuigenis te geven. Hij bleef echter buiten vervolging tot verwondering van velen.

Zijne moed werd geenszins door deze zachtheid ontzenuwd. Hij was de man, die in 1567 van den Stadhouder AREMBERG, met nadruk vroeg, dat geene dan geborene Friefen tot den Landsdag werden toegelaten, en floot dus eenige der voornaamfte drijvers, die Leden van het Hof waren, buiten het bewind. Vroeger had hij insgelijks hagchelijke bezendingen bij dien Graaf waargenomen. Hij had toen aan dezen zijne waarde leeren kenn n, door zijne vertoogen ter handhaving van de eer der Bondgenooten. Men leze vooral de merkwaardige ftukken in het *Charterboek van Friesland*, D. III. bl. 683—689 en 694—708. en bewondere de hartige en vrijmoedige taal als onder den moordbijl van den Bloedraad gehouden. Met hartzeer overwin ik mijnen lust, om ze gedeeltelijk aftefchrijven.

Zijne daden kwamen met zijne woorden overeen. Volftrektelijk weigerde hij den nieuwen Eed in 1568 afgevorderd. Hij bleef echter bij ROBLES gezien; deze raadpleegde hem omtrent de wapening tegen de Watergeuzen; met fchrander beleid wist hij de zaak flepende te houden.

Toen de banier der Vrijheid in *Holland* was opgeftoken, was hij een der eerften en voornaamften, die tot het omflaan van *Friesland* werkten; hij hield heimelijk verftand met den Prins van ORANGE, vond fteun bij anderen, en verklaardde zich als aanvoerder. Hij kreeg te weinig hulp van SONOY om *Leeuwarden* te bezetten, dan trok naar *Sneek*, van waar hij aan DIEDERIK VAN BRONKHORST, BATENBURG, gelegenheid gaf om zich in *Friesland* met 's Prinfen krijgsvolk te vestigen. Deze ftelde hem aan tot bewaarder der kerkelijke goederen en kleinodiën. Toen 'er tweefpalt rees over het Stadhouderfchap tusfchen BRONKHORST en Graaf JOOST VAN SCHOUWENBURG wist hij dien ontijdigen twist te dempen. Hij bleef in *Franeker*, toen SCHOUWENBURG vlugtte. Weinig tijds hierna bij het keeren van den kans des oorlogs, moest hij insgelijks het land verlaten. Hij werd kort hierna in 1573 gebannen en met name buiten de algemeene vergiffenis gefloten.

Hij bleef in vrijheidsliefde toen ook aan zich zelven gelijk. De Prins ftelde hem tot Admiraal van de Zuiderzee. De fchepen van ROBLES beletten hem om den Staatfchen vloot, in den flag op 11 October 1573 tegen BOSSU bij te ftaan, dan hij wederhield tevens ROBLES, om de Spaanfche met verfche magt te verfterken; later deed hij den vijand veel afbreuk en veegde de zuiderzee fchoon.

Na de Gentfche bevrediging kwam hij in *Friesland*

land te rug en ſteeg in aanzien. Hij was Gedeputeerde Staat in 1577 toen de gemelde Pacificatie door *Friesland* werd aangenomen. RENNENBERG werd toen als Stadhouder erkend, en voor 's Lands geregtigheden op de beste wijze gewaakt.

Hij drong aan op het ſlechten van de Blokhuizen en het vertrek der vreemde knechten; kort hier na bewaarde hij *Friesland* voor de bedekte lagen van ROBLES en handhaafde het gezag der Gedeputeerde Staten tegen het nog Spaanschgezinde Hof. In 1578 werd hij Drosſaard van *Harlingen* en Grietman van *Barradeel*, hij was de eerſte van de drie gelastigden, die des Konings Grietslieden ontſloegen en andere aan den Stadhouder voorſtelden. Hij nam het nieuwe Hof in den eed.

Tot het ſluiten van de Unie werkte hij met groote vlijt. Hij was de tweede, die de voordragt aan RENNENBERG teekende en bevestigde insgelijks den lastbrief der Frieſche afgevaardigden. Hij gaf verders vele blijken van getrouwheid aan dit verbond, tot dat de zaak zijn vol beſlag had. Later erlangde hij meer bijzondere blijken van vertrouwen van WILLEM I. Deze zeide niet alleen in eene aanprijzing van hem aan de volmagten van *Friesland*: „ dat zijne vroomheid, kloekheid, „ getrouwheid, en goede dienſten over vele jaren „ den Lande bewezen, bekend ſtonden, en dat „ van dezelve voor het vervolg alles te wachten „ was," maar gebruikte hem ook tot de gewigtig-

tigste aanslagen en bezendingen. Ongelukkig viel hij bij een der eerste te *Balk* in handen van den vijand. Voor duizend Ducatons uit 's Lands kas voorgeschoten, werd hij gelost; kort hierna werd hij in den Landraad geplaatst. In *Friesland* trachten HESSEL AYSMA, DOUWE VAN BURMANIA en andere Raden in den Hove destijds het gezag in het Burgerlijke op nieuw, even als bij de Spaansche regering, aan zich te brengen. MARTENA was het die deze poging keerde, en het nut van de scheiding dezer magten inziende, de grenzen van het gebied tusschen het Hof en het Collegie der Gedeputeerde Staten afbakende. Ook tegen de lagen van LEYCESTER, die door sommige heethoofden en vele kerkelijken in *Friesland* gevleid en gevierd werd, verzette hij zich ijverig; Uit alles blijkt het, dat hij zijn roem en gezag staande hield tot aan zijn overlijden, waar van mij de juiste tijd niet gebleken is, doch zeker na 1594, wanneer hij nog als een der voornaamste Edelen, den Adeldom van SICCO VAN LIAUKEMA bevestigde. Hij had tevens roem erlangd door geleerdheid; er zijn deftige Latijnsche verzen van hem overgebleven. Hij was gehuwd (1) aan SWOB BOTNIA, (2) aan TRYN UNEMA, eene heftige vijandin der Spanjaarden en moedige voorstanderes der vrijheid, harer Echtgenoote waardig. Zijne zonen zag hij voor zich ten grave dalen, en hier door was hij het laatste mannelijk oir van zijn oud adelijk geslacht.

Alle

Alle zijne bezittingen had *hij* voor de Vrijheid opgezet.

Zijn naam is later door SJUK VAN BURMANIA aan een van deszelfs zonen gegeven, en door den kleinzoon van dezen op nieuw beroemd geworden. Het huis, waar in hij te ***Leeuwarden*** woonde, is nog bekend, en diende wel eer voor 's Lands Ammunitiemeester, thans, 1805, is Mr. D. A. HAMERSTER de bewoner; de brug voor hetzelve heet nog (volgens de overlevering naar eene optogt voor de zaak der Vrijheid, uit dat huis en over dien brug gedaan) ***De Doeke Martena's pyp.*** Het oorſprongelijk Schilderij van zijne afbeelding is nog bewaard, en in eigendom van den Old Grietman ULBO VAN BURMANIA.

Men zie verders de Frieſche Geſchiedſchrijvers, TE WATER, l. c. VAN HAREN, ***de Geuzen***, 392. en bij deze beide voortreffelijke getuigenisſen, inzonderheid eene uit de Reſ. van de Staten van ***Holland***, van 6 Febr. 1588.

MARTENA, (HESSEL) ***Ridder, Raad in den Hove van Friesland.*** *Friesland.* Geb. 14... Geſt. 1517.

Was een der voornaamſte Edelen onder de Schieringers in ***Friesland.*** Hij had twee kaſteelen, een te ***Franeker*** en een te ***Beetgum***; het laatſte leed veel aanſtoots van de Vetkoopers. Hij was een der eerſten, die vreemde knechten in het Land hielp brengen en was een van de zes Edelen

len (*) die benevens de Steden *Sneek*, *Franeker*, *Bolsward*, *Workum* en *Sloten*, destijds niet op zich zelf ſtaande, maar aan die Heerſchappen onderworpen, de merkwaardige Overdragtsbrief van het hoog Bewind, op 30 April 1498 teekenden, en den Hertog VAN SAXEN in zijnen Stadhouder huldigden.

SCHOTANUS zegt hier bij: „ Zoo nam de „ Frieſche wijdvermaarde vrijheid een einde, na „ dat de inwendige partijſchappen en moeiten, lan„ gen tijd gewoed hebbende, den bedrogen en „ verlaten Schiering in des vogelaars net hebben „ gebragt," uit het welk hij niet konde verlost worden, maar moest in den korf der ſlavernij, onder des vogelaars hand leven en na deszelfs pijpen fluiten.

MARTENA bleef in hoog gezag onder het bewind van den Hertog, en was een der eerst benoemde Raden in het nieuw ingeſteld Hof te *Leeuwarden*. Bij de belegering van *Franeker*, in 1500 voerde hij het bevel, en na het opbreken van dit beleg en de nederlaag der Vetkoopers, nam hij de hatelijke bediening waar, om den Hertog te vertegenwoordigen in het ontvangen van de hulde der zich onderwerpenden; welke hulde met zeer vernederende omſtandighe-

(*) De namen der overige zijn GODSCHALCK JUWINGA, BOCKE HARINXSMA, DOUWE SJAARDEMA, HEERE en HARICH HOTTINGA.

heden vergezeld ging. Hij verdiende hier bij, zegt SCHOTANUS, *den* vloek van allen.

Hij was ook vervolgens Lid van den Raad van zes perſonen, aan wien na het vertrek van HUGO VAN LEYSENICH, het opperst beſtuur over *Friesland* werd toevertrouwd, en die uit drie Saxers, en drie Frieſen beſtond; te weten: uit WILLEM TRUCHSES, SIVERT LUTZING, SEGEMUND PHLUGG, FRANS MINNEMA, BUCHO BERNARD VAN AYTTA en HESSEL MARTENA.

Hier van door de aanſtelling van den Graaf VAN STOLBERG als Stadhouder ontſlagen, had hij vervolgens deel in de regtspleging over MOKKEMA en JUWSMA; Bij EMMIUS, pag. 685. wordt hij hier omtrent naar waarde beoordeeld.

Bij de overgang van *Friesland*, aan het Huis van *Oostenryk*, bleef hij Lid van het Hof; kort hierna heeft hij eene reis naar *Jeruſalem* ondernomen. Hij ſtierf te *Rhodus* in 1517, en was gehuwd geweest aan N. SJAARDEMA, en liet vier dochters na, gehuwd aan Saxiſche Edelen.

Zie de *Frieſche Geſchiedſchryvers. Charterboek van Friesland* op vele plaatſen, D. I en II. Het *Martena-Huis*, waarop hij te *Franeker* woonde, is misſchien een der best bewaarde ſtinzen in *Friesland*. Het wordt thans bewoond door mijne Moei, T. SCHELTEMA, weduwe van Mr. A. TELTING.

MAR-

Friesland. Geb. 14.. Gest. 1538.

MARTENA, (KEMPO VAN) *Doctor en Ridder, Raad in den Hove van Friesland.*

Werd bij den aanvang van het Oostenrijksch gebied, als Raad van den Keizer gesteld, Ridder geslagen en behield den meesten invloed en gezag door zijne wijsheid en geleerdheid. Veelvuldig waren de bezendingen, waartoe men hem gebruikte, zoo naar den Keizer en den Rijksdag als naar de Landvoogdes. In de Geldersche oorlog is zijn huis te *Kornjum* verbrand.

Om zijne bekwaamheid werd hij gesteld tot het schrijven van 's Lands geschiedenis, en van hier het belangrijk: *Landboek van* Dr. KEMPO MARTENA, waar over en omtrent de zorg voor dit stuk, nader bij de geschiedschrijvers melding zal worden gemaakt. Hij was algemeen erkend als een edelmoedig en uitstekend mensch.

Hij stierf in 1538, zijne eerste vrouw was PEYKE LIEUWES, uit *Groningerland*, de 2de, LUTS HARINXMA, Wed. van ROELOF VAN EUWSUM, stierf in 1537.

Zie de Voorrede voor het 2de deel van het *Charterboek* van *Friesland*, het *Landboek* is aldaar in zijn geheel te vinden. Verders HOYNCK VAN PAPENDRECHT *Anal*, D. II. pag. 170. alwaar in eene brief van VIGLIUS VAN AYTTA veel tot zijnen lof gevonden wordt.

MA-

MATHENES (ADRIAAN VAN) *Heer van Riviere*, *Lid van de Ridderschap van Holland.* Zoon van JOHAN en FLORENTINE VAN CULEMBURG.

Holland. Edelen. Geb. 1563 Geft. 1621.

Was een man, door kunde en geleerdheid beroemd, vooral ook door befcheidene gematigdheid. Hij was een der afgezondenen naar *Amfterdam*, om de Wethouders dier ftad te bewegen, tot het bevorderen van den vrede in de kerk, en het weren van verderen twist; eene bezending, die alhoewel vruchteloos geeindigd, vermaard is geworden, door de belangrijke redevoering door HUGO DE GROOT, als hoofd van dezelve, uitgefproken.

Hij betoonde zijne gematigdheid, zelfs in den tijd der hevigfte partijfchap. Toen de gelastigden der algemeene Staten, tot het bijwonen der Sijnode van *Dordrecht* verflag deden van het gebeurde, bragt hij hunne partijdigheid aan het licht, en durfde later de Kerkelijken tegenfpreken.

Hij was de bevorderaar van VORSTIUS geweest en toen deze in de woede der kerkftormen deelde, bleef hij deszelfs befchermer.

Dit alles had ten gevolge, dat men hem zoo wel als CORNELIS VAN DER MYLE, van het ambt, als Curator van de Leydfche Hooge-School verliet; kort daarna volgde de afzetting van VOSSIUS en BARLÆUS.

Hij ftierf in 1621 en liet verfcheidene kinderen na, uit twee huwelijken, (1) met ODILLA VAN

AASWYN, (2) met HENRICA VAN DER DOES.

Zie BRANDT, *Hist. der Reformatie*, D. III. WAGENAAR *Vaderl. Hist.* D. X. enz.

Holland. Edelen. Geb. 1538. Gest. 1602. MATHENES, (JOHAN VAN) *Lid van de Ridderschap van Holland.* Zoon van ADRIAAN en ADRIANA VAN DUVENVOORDE.

Hoogstwaarschijnlijk behoorde deze Ridder tot de verbondene Edelen, alschoon zijn naam niet op eene der lijsten gevonden wordt, voor al daar van elders blijkt, dat hij sterk ijverde voor de vrijheid, zoo als onder anderen, door zijne bijdrage van *f* 200:- tot vordering van de gemeene zaak, aan WILLEM I, waar van de oorspronkelijke quitantie van gemelden Vorst, thans met zeer vele geschriften van en over MATHENES, in eigendom is van Mrs. C. F. VAN MAANEN en J. F. VAN DER MEERSCH, in den *Haag*.

Dat WAGENAAR, D. VI. bedrijven van hem ten onregte vermeldt, als door ADRIAAN VAN MATHENES bedreven, is reeds door TE WATER, D. I. bl. 271 opgemerkt en wordt bevestigd door deze papieren, als hebbende hij bij het aanwezen van REQUESENS hier te lande niet onzigtbaar naar *Spanje* geheld. De handel met dezen op last of ten minste met me-

medeweten der algemeene Staten, in 1574 ondernomen, liep vruchteloos af.

Hij was later een werkend Lid der Staatsregering onder WILLEM I. en nam gewigtige bezendingen waar; te *Amsterdam* beraamde hij met anderen de noodige schikkingen na het toevallen van gemelde stad in 1578. Na de afzwering van PHILIPS I. was hij naar *Gouda* afgevaardigd, om de regering van deze Stad tot het doen van den nieuwen eed over te halen. Vervolgens vinden wij hem als een der voornaamsten vermeld bij de opdragt der Grafelijkheid aan WILLEM I. Niet alleen bezegelde hij de acte van de opdragt, thans nog in de Nationale Bibliotheek voorhanden; maar hij stelde ook met OLDENBARNEVELDT en anderen, de voorwaarden der huldiging, bekend met den naam van *capitulatie.* Hij ging ook ten dien tijde met A. VAN DER MYLE in bezending, om die van *Amsterdam* aantezeggen, dat men ook zonder hunne toestemming met de huldiging zoude voortgaan.

Hij werd verders tot belangrijke bezendingen naar *Zeeland* en namens MAURITS gebruikt, en bleef in de Ridderschap tot 1602, wanneer hij overleed, bij zijne Echtgenoote, FLORENTINE VAN CULEMBURG, vele kinderen nalatende.

Zie verders behalven de reeds gemelde Geschiedschrijvers, KLUIT, *Hist. der Holl. Staatsreg.* D. I. bl. 333, 485. BOR, D. IV.

Holland. Edelen. Geb. 1596. Gest. 1658.

MATHENES, (JOHAN VAN) *Lid van de Ridderschap van Holland.*

Wij vinden denzelven niet voor 1626 ter dagvaart beschreven. Zijn Vader ADRIAAN, (zie het laatst voorgaand artikel,) in ongunst geraakt zijnde bij MAURITS, had de roeping van hem tot de Ridderschap, misschien hierom, tot na deszelfs dood moeten wachten.

Spoedig werd hij tot vele aanzienlijke Commissien benoemd. Lid van de Vergadering der Staten Generaal zijnde had hij deel in de gewigtigste handelingen, en erlangde den naam van zeer naauwgezet en in alles niet zeer naar den Prins luisterende te zijn. Het eerste was de reden, waarom hij langen tijd weigerde; den eed op de instructie voor den gewoon-afgevaardigden van *Holland*, ter Vergadering der Staten Generaal afteleggen; volgens anderen zoude de Prins destijds getracht hebben MATHENES te verwijderen.

Hij gaf zijnen lastbrief te rug, dan de Staten namen denzelven niet aan, als hebbende groot vertrouwen op zijne vromigheid en eerlijkheid; of hij nader den eed al of niet gedaan heeft, is mij niet gebleken, dan wel dat hij van dit vertrouwen een zeer vereerend blijk ondervond, door zijne benoeming als Ambassadeur tot den Vredehandel te *Munster*. Hij wordt vermeld als bijzonder genegen tot den vrede.

Hij had een gewigtig aandeel ten goede in de

de gebeurtenisſen in 1650; WAGENAAR meldt dat hij pogingen aanwendde, om WILLEM II. te bewegen, om met de krijgsbenden van *Amſterdam* aftetrekken. Hij was als Lid der Commisſie, namens *Holland* derwaarts getrokken; aanmerkelijk is het, dat hij daags na de benoeming daar van werd ontſlagen.

Hij was gehuwd aan JUDITH PIEK en liet twee zonen na; het geſlacht van MATHENES ſtierf, volgens VAN LEEUWEN, in 1671 uit.

Zie WAGENAAR, D. XI. *bijv.* XII. bl. 54. AITZEMA, D. II. bl. 914.

MATTHIAS, *Aartshertog van Oostenryk, Landvoogd.* Zoon van Keizer MAXIMILIAAN II. en van MARIA dochter van KAREL V. *Algem. Landvoogden* Geb. 1557. Geſt. 1619.

Toen de algemeene Staten na de Gentſche bevrediging met DON JAN VAN OOSTENRYK worſtelden, werd deze Vorst op raad der voornaamſte Brabandſche Edelen, door de eerſten aangenomen als Landvoogd, in hoop van de Spanjaarden hier door buiten het land te houden; misſchien ook om in zijnen Broeder, den Keizer, eenen geſchikten middelaar te vinden, ter bijlegging der geſchillen.

MATTHIAS, jong en zwak van geest, was niet ſterk genoeg om dezen last te torſchen; geſtreeld echter door de aangebodene eer, kwam hij herwaarts, doch vond de gemoederen verdeeld, en werd na verſcheidene ſchokken gezien

te hebben, op bepaalde voorwaarden gehuldigd. WILLEM I. aan wien deze benoeming in den beginne niet behaagde, trok naderhand door ſchrander overleg, van dezelve al het voordeel en door den Aartshertog aangeſteld, als zijnen algemeenen Stedehouder, beſtuurde hij denzelven op zulk eene wijze, dat men MATTHIAS niet ten onregte: *de Griffier van den Prins van Orange*, noemde.

Deze bekrompendheid van gezag had later vele onaangename gevolgen voor den Aartshertog. De Unie van *Utrecht* werd buiten zijne voorkennis aangegaan; zijne wedde, die eerst op 120000 Guldens 's jaars was bepaald geweest, bleef onvoldaan; hier door moest hij zijn Hof ſluiten; ja zelfs handelde men later buiten hem, om den Hertog van *Alençon*, als Landvoogd in te halen.

Hij vertrok in 1581, en werd ſpoedig vergeten.

Holland en *Zeeland* hadden hem niet erkend. WILLEM I. was door hem, als Stadhouder van *Friesland*, in plaats van den Graaf VAN RENNENBERG, benoemd.

Zijn verdere leeftijd ligt buiten ons beſtek. Hij werd later Koning van *Hungarijen*, in 1612 Keizer van het Duitſche Rijk. Hij ſtierf in 1619. Zijn naam ſtaat op de groote lijst der zwakke, bedrijveloze en hier door onſchadelijke Vorsten.

Zie

Zie THUANUS. VAN METEREN. HOOFT en meerderen.

MAURICIUS, (JAN JACOB) *Penſionaris van Purmerend.* *Holland. Noordholl.* Geb. 1693. Geſt. 1768.

Zijn vader was Roomsch Priester geweest en is na de leer der Hervormden omhelsd te hebben, door het ſchrijven van verſcheidene werkjes voor deze leer vermaard geworden. De bekwaamheid van den zoon bleek ſpoedig; Commis zijnde bij den Raadpenſionaris VAN HOORNBEEK, werd hij tot Penſionaris van *Purmerend* gekozen, ter dagvaart gezonden en vervolgens benoemd tot Reſident der Staten Generaal te *Hamburg*, bij de Nederſaxiſche kreits.

In 1742 gekozen tot Gouverneur Generaal van *Surinamen*, vond hij vele onaangenaamheden; in 1751 te rug gekeerd, verdedigde hij zich voldoende en erlangde een zeer loffelijk getuigſchrift omtrent zijne verrigtingen.

Sedert leidde hij een ambteloos leven, der Dichtkunst toegewijd; waar van hij altijd veel werks gemaakt had en waar in hij veel lofs heeft verworven. Wij zullen van zijne verdiensten in dezen nadere berigten geven.

Hij ſtierf op 21 Maart 1768.

Zie *Jaarboeken*, VII. 455, 777. VIII. 253.

Stadhouders van Holland. Geb. 1567. Gest. 1625.

MAURITS, PRINS VAN ORANGE; GRAAF VAN NASSAU, *Stadhouder van Holland*, enz.

Zoon van WILLEM I. en ANNA VAN SAXEN.

Deze Vorst is en als Staatsman en als Krijgsheld genoegzaam door de berigten van alle geschiedschrijvers bekend. Ongelukkig is het, dat hij zijnen roem in de eerste hoedanigheid zoo goed niet heeft staande gehouden, als in de laatste, in welke wij aan hem bij de volgende kaart met lof hopen te gedenken.

Omtrent het eerste wijzen wij onze Lezers naar WAGENAAR D. IX en X. VAN WYN, *bijv.* en *nalezingen.* BRANDT, *Hist. der Reformatie* en KLUIT, *Hist. der Holl. Staatsregering*, D. III. Zeer verschillend zijn de beoordeelingen omtrent de waarde zijner handelingen.

Te groot was zeker zijne deelneming in de kerkelijke twisten; ondankbaar ten minsten zijn gedrag jegens OLDENBARNEVELDT; dan dit een en ander kan misschien gedeeltelijk toegeschreven worden aan eerloze vleijers en heethoofdige kerkelijken, die misbruik maakten van zijnen vurigen en oploopenden aard, door de ruwheid van het krijgsmansleven te meer aangezet tot te verregaande uitersten.

Zijn gedrag had zeer veel invloed op den bloei van het Gemeenebest en op de rust van vele huisgezinnen; het verwekte veel haat en tweedragt; voor

zich

zich zelven had hij ook weinig genoegen van de ondernomene ſtappen; de drift bij de nieuwe Regenten konde de kunde en ervarendheid van de afgezette niet vergoeden. Hij miste rust, raad en geld en het ſcheen of het geluk hem den rug toekeerde. Na tevens veel geleden te hebben, door een ongemak in de lever, ſtierf hij in 1625.

Hij was nimmer gehuwd; het Grafelijk geſlacht van NASSAU, is afkomstig uit twee natuurlijke zonen van hem, verwekt bij MARGARETHA VAN MECHELEN.

Het berigt van zijn leven, in KOKS *Woordenboek*, is een der best bewerkte artikels. WINSEMIUS heeft eene levensbeſchrijving van hem vervaardigd in de latijnſche taal, te kort na zijn overlijden, om volledig en onpartijdig te kunnen zijn. Bij WAGENAAR, D. VIII. 340 is zijne afbeelding. Bij CERISSIER, D. V. bl. 511. is zijn karakter geſchetst.

MAXIMILIAAN VAN OOSTENRYK, *Graaf van Holland*, enz. Zijn huwelijk, in 1477, met MARIA VAN BOURGONDIEN, de erfdochter van den rijkſten Vorst van dien tijd, lag den grond tot den luister en de magt van het *Oostenrijkſche* huis en maakt een gewigtig tijdſtip uit in de Geſchiedenis van *Europa*.

Graven van Holland. Geb. 1459. Geſt. 1519.

Gierig, trok hij ſpoedig zoo veel voordeel, van de aangehuwde Staten, als hij konde, en werkte vroegtijdig, om dezelve, door eenige ge-

westen als Leenen aan het Duitſche Rijk te verheffen, te beter met het Keizerrijk te vereenigen.

Hij vleide de Kabeljaauwſchen, doch konde dezelve niet ſpoedig geheel ten onderbrengen; onder geſtadige binnen- en buitenlandſche twisten, werd hij na den dood van MARIA VAN BOURGONDIEN in 1482, Ruwaart of Voogd dezer Landen, bij de minderjarigheid van zijnen zoon. Hij overwon de *Utrechtſchen*. Naderhand Roomschkoning geworden, had hij op nieuw te worstelen met 's Volks ongenoegen, door verkeerde handelwijze verwekt. Te *Brugge* gevangen genomen, bekwam hij zijne vrijheid niet, dan op nadeelige voorwaarden, met eede geſtaafd, dan dezen eeden werden zeer ſpoedig verbroken bij herkrijging van magt. De Kabeljaauwſchen bleven voor het meerendeel den Vorst getrouw; de Hoekſchen, in troebel water denkende te visſchen, ſtaken onder geleide van FRANS VAN BREDERODE, op nieuw het hoofd op. Van hier de zoo bekende: *Jonker Franſen Oorlog*. Zij moesten echter ſpoedig het onderſpit delven.

In 1490 kwam het *Kaas* en *Broods volk* op. Oorlog gaf hongersnood, deze woede. In plaats van geſchikte middelen, ter bevrediging aan te wenden, tergde men het gemeen; toen was 'er bij velen geene andere keuze, als van honger te ſterven of zich dood te vechten. Ellendig was toen de toeſtand van eenige Hollandſche Steden. De woede werd door de krijgsmagt van MAXI-

MI-

MILIAAN, onder geleide van ALBERT VAN SAXEN bedwongen; ſchrikkelijk was de ſtraf, en hier na werden door het uitroeijen en verjagen der *Hoekſchen*, de rampzalige twisten, die onder dezen naam en der *Kabeljaauwſchen*, omtrent anderhalf eeuw het Vaderland gefolterd hadden, geëindigd.

Vroeger had hij eenige ſchikkingen gemaakt op de Zeezaken of Admiraliteit. Zijne latere ſchikkingen op de munt, waar door de bezittingen van een ieder, door de plotſelijke verandering in de prijs van het geld, geheel in waarde veranderden, vervreemden de harten der ingezetenen nog meer van hem. Dit alles raadde hem, om met *Frankryk* vrede te maken.

Kort hierna werd hij Keizer van het Duitſche Rijk. Hij ſtond de regering aan zijnen zoon af; dan 13 jaren daar na, moest hij na het overlijden van denzelven, de teugels van het gebied, als Voogd over zijnen kleinzoon KAREL V. wederom opvatten. Deze ſtelde hij later in handen van zijne dochter MARGARETHA.

Van MAXIMILIAAN vinden wij verders in onze geſchiedenis niets aangeteekend dan alleen zijn dood in 1519.

Moeijelijk is het om zijn karakter op te maken, om zijne ongeſtadigheid. De kracht die hij zoude getoond hebben, in het eindigen der *Hoekſche* en *Kabeljaauwſche* twisten, was meer toe te ſchrijven aan de bekwaamheden van ALBRECHT

VAN

VAN SAXEN, dan aan hem zelf, en de uitkomst meerendeels aan de verfchrikkelijke partijzucht van die tijden. Daar anders twistende factien de handen in één flaan, wanneer een vreemde zich daar mede bemoeit vereenigden zich thans de *Kabeljaauwfche* met de *Duitfche* knechten van den Vorst; „ een roode bonnet op het hoofd van een „ *Hoekfchen*, ergerde hun meer," zegt CERISIER, „ dan de drukkendfte belastingen, dan „ de vernielingen van vreemd krijgsvolk." Verders brengen de Gefchiedfchrijvers vele blijken bij van zijne heerschzucht, verdrukking, gierigheid en lage Staatkunde. Wij verwijzen onze Lezers tot *het groot Plakaatboek*, D. VI. bl. 1208—1215. WAGENAAR, D. IV. CERISIER, D. II. bl. 317 en de bij hun aangehaalde fchrijvers, verders tot de Woordenboeken, vooral ook tot de aanmerking van den uitgever van den nieuwen druk van VELIUS, *Hoorn*, bl. 209 en 210, alwaar misfchien de beste Karakterfchets van den Keizer en een naauwkeurig berigt van Schrijvers over hem en zijne daden gevonden worden.

Algem. Landvoogden Geb. 154. Geft. 158.

MEDINA CELI. (JOHAN DE LA CERDA, *Hertog van*)

Als Landvoogd in 1572 aangefteld en herwaarts gekomen, konde hij deze bediening niet aanvaarden, om de bepaaldheid van zijnen lastbrief. ALVA wist hem op te houden, en fpoedig met de-

dezen in twist geraakt, werd de afkeer van hem tot het bewind te grooter; dit gevoegd bij den wankelen ſtaat *zijner* gezondheid hier te lande, deed hem te eerder beſluiten om ontſlag van de Landvoogdij te verzoeken en hij vertrok weder, naar eenige maanden vertoevens, naar *Spanje.*

Van zijne verrigtingen, is derhalve in 's Lands Geſchiedboeken geene melding; hem was de lof van zachtmoedigheid vooruitgegaan.

Hij zoude meer voor het Hof en Salet zijn geſchikt geweest, dan voor het veld en de raadzaal; is dit waar? dan moet hem de ontmoeting, waar mede hem de dappere Zeeuwen bij zijne aankomst begroetten, van het bewind reeds afgeſchrikt hebben. Zij beſchoten zijne Vloot heftig, en namen vele ſchepen.

Heerlijk is dit gevecht en deze ontmoeting beſchreven, in het Dichtſtuk van O. Z. VAN HAREN, *de Geuzen*, laatſte uitg. 21 en 22 zang.

MEER, (FRANS VAN DER) *Heer van Boxbergen, Lid der Vroedſchap van Leyden.* *Holland. Leyden.* Geb.. 16 Geſt. 1743.

Was de zoon van AELBERT en JENNE VAN MERODE en verving in 1723 onzen Staatzuchtige Landgenoot, den naderhand zoo beruchten *Hertog* VAN RIPPERDA, als gezant, in *Spanje.* Hij maakte zich gedurende negentien jaren aldaar zoo verdienstelijk, dat onze beste geſchiedſchrijvers (WAGENAAR en VAN WYN) hem erkennen als een der kundigſte, doorzig-

tig-

tigſte en arbeidzaamſte mannen, die zich toen in 's Lands dienst bevonden, en op wiens ſchouders de belangen van den Staat en der *Hanoverſche* bondgenooten aan het *Spaanſche* Hof, destijds van belang in *Europa*, veilig gerust hebben.

Hij deed ernstige vertoogen tegen het *Wener* verdrag van Koophandel, teekende het verdrag van *Sevilie*, verwierf voldoening wegens de geweldenarijen der Spaanſche kustbewaarders, en droeg verders zoo veel zorg voor den bloei van handel en koopvaart en was zoo ijverig voor de eer der Republiek, dat zijne Meesters, hem weinig tijds voor zijn overlijden, met eene toelage van vijf duizend Guldens, tot zijn tractement begunstigden.

Hij was gehuwd met SARA DU FAGET VAN ASSENDELFT en liet bij zijn overlijden, in 1743, eenen zoon en eene dochter na.

Zie verders WAGENAAR, D. XVIII en XIX en *Bijvoegzels* van VAN WYN, die aldaar de afbeelding van den Ambasſadeur heeft bezorgd.

Holland. Delft. Geb. 1534. Geſt. 1616.

MEER, (PIETER VAN DER) *Penſionaris van Delft.*

Hij was de zoon van WILLEM, den Kanſelier van *Gelderland*, die volgt.

Wij vinden niets vroeger van hem aangeteekend, dan dat hij bij de hernieuwing van het Hof van *Holland*, in 1573, tot Raadsheer geſteld werd, en in het jaar 1575 dit ambt, alſchoon men hem

Voor-

Voorzitter wilde maken, nederlag. Hij werd toen Pensionaris van *Delft* en is in de gewigtigste Commissien, en bij de belangrijkste onderhandelingen gebruikt; hij werd in 1584 gemagtigd tot het ontwerpen van de voorwaarden ter inhuldiging van WILLEM I. Hij was in het zelfde jaar, een van die zeventien mannen, die, om de voortreffelijke woorden van Mr. H. VAN WYN, te gebruiken: „ op het oogenblik dat 's Lands Vader, geveld, „ de verslagenheid algemeen, de binnenlandsche „ verwarringen voor de deure, de vreugde en „ hoop van den vijand in top, zijne magt voor „ *Antwerpen* en zijn dreigend oog reeds in het „ hart van *Holland* was," de Vergadering der Staten van *Holland* uitmaakten, en door hunne rustige houding, mannentaal, eerlijk en ijverig gedrag, den moedigen kracht, den weifelenden moed en den kwaadwilligen vreeze inboezemden en geholpen door LEONINUS en anderen uit de Landgewesten, het Vaderland redden. Gemelde geschiedschrijver noemt op bl. 4. van D. VIII. der *bijvoegzels* met reden de namen dezer helden, als voorwerpen van de dankbare erkentenis der laatste nakomelingschap.

Na dat PAULUS BUIS, in 1585 het ambt van Advocaat had nedergelegd, werd hij voorloopig aangesteld, om de voorstellingen te doen en in het volgend jaar door OLDENBARNEVELDT vervangen. Bij de aanslagen van LEYCESTER was hij insgelijks een der werkzaamste

te-

tegenſtanders. Hij was een der gelastigden tot het onderzoek van de papieren van den gevangenen PARET; later vinden wij hem nog eens vermeld bij die gewigtige onderhandeling, in 1602, ter vermeerdering van de magt van Prins MAURITS, waar van in de *Nalezingen* I. bl. 315, keurige berigten gevonden worden; hij ſtierf op 4 Mei 1616.

Hij was gehuwd aan MARIA VAN DER GOES en Vader van ABRAHAM VAN DER MEER, als Raadsheer beroemd geworden.

Zie verders behalven de *Bijv.* en *Nalezingen*, reeds aangehaald, BOR, XXI. 755. WAGENAAR, D. VII. FERWERDA gen. *van der Goes. Beſchrijving van Delft*, F°. 713.

Gelderland.
Geb. 1493.
Geſt. 1543.

MEER, (WILLEM VAN DER) WILLEMS ZOON, gezegd VAN ALKMAAR, *laatst Kanſelier van Gelderland.*

Was een man van groote bekwaamheid en werd in 1515 Raad van *Holland*, in 1518 Raad en Penſionaris van *Delft*, vervolgens 1529 Procureur Generaal van het Hof van *Utrecht*, in 1536 van dat van *Holland*, en zag zich in 1543 tot Kanſelier van *Gelderland* geroepen; hij nam ook de laatste roeping aan, doch had weinig genoegen en bewees weinige diensten in het zelve, vermits hij in September van dat jaar reeds overleed.

Bij zijne Echtgenoote, ANNA STALPERT VAN DER WIELE, was hij Vader van PIETER

TER

TER VAN DER MEER, zie voorgaand artikel.

Zie verder BALEN, 1022.

MEERMAN, (DIRK) *Burgemeester van Delft*, *enz.* *Holland. Delft.* Geb. 1567. Geft. 1631.

Was de zoon van GERRIT FRANSZEN MEERMAN en AGNETA VAN SANTEN, en diende zijne Geboorteſtad en het Vaderland in verſcheidene betrekkingen. In den jare 1613, zonden de Algemeene Staten hem met REINIER PAUW, JACOB BOREEL en HUGO DE GROOT naar *Engeland*, ter vereffening van geſchillen, in *Oost-Indien* en over de Walviſchvangst gerezen. Zij ſlaagden gelukkig omtrent het eerſte, en aangaande het laatſte, bezorgden de Walviſchvangers zich zelven regt.

Vervolgens in het Collegie van Gecommitteerde Raden benoemd, maakte hij zich verdienstelijk door binnenlandsch beſtuur. Tot de Remonſtranten behoorende moest hij met zeer vele Regenten in 1618 het Stadshuis verlaten, doch na den dood van MAURITS werd hij in 1626, op nieuw tot de Regering geroepen en bleef vervolgens tot aan zijn overlijden in 1631 in verſchillende bedieningen. Hij erlangde zelfs veel invloeds en werd in den onderſchepten brief van REIGERSBERGH aan DE GROOT: *de Man van Credentie* genoemd, zie AITZEMA, D. I.

bl. 658. Zijne Echtgenoote was CLARA MEERMAN.

WILLEM MEERMAN, de beroemde schrijver van het *Bootsmanspraatje* en van *de Mallewagen*, een overfraai vernuft, zegt HOOFT, was zijn Broeder; een ander Broeder, GERRIT genaamd, was een voornaam Regtsgeleerde.

Zie WAGENAAR, D. X. FERWERDA *Wapenboek*, D. III. MEERMAN, 5 *Gen*.

Holland. Delft. Geb. 1610. Gest. 1680.

MEERMAN, (DIRK) *Ridder*, *Heer van Molenaarsgraaf*, *Burgemeester wan Delft*.

Geraakte in 1639 in de Regering zijner Geboortestad en bediende zeer vele Staats-Commissiën namens dezelve met lof van wijsheid en vroomheid. Door den Koning van *Frankryk*, werd hij met de Ridderorde van St. Michiel begiftigd. In 1671 was hij Lid van den Raad van State en werd in het volgend jaar door den Prins VAN ORANGE, van Regeringsposten verlaten. Hij was een zoon van GERRIT DIRKZOON en ADRIANA POUS, en stierf ongehuwd in 1680.

Holland. Rotterdam. Geb. 1722. Gest. 1771.

MEERMAN, (GERARD) *Heer van Dalem en Vuren*, *Pensionaris van Rotterdam*.

Zoo wel door verrigtingen in de Staatkundige loopbaan, als door letterkundige verdiensten, strekte deze Man zijn geslacht en Vaderland tot eer en nut. Wij zullen de klassieke werken van hèm,

hem *Origines Typographicæ*, *Thesaurus Juris*, en andere bij latere Kaarten gedenken.

Hij was de zoon van JOHAN MEERMAN en CATHARINA ADRIANA DE LA COURT, vestigde zijnen roem als geleerde vroegtijdig; werd in 1748 aangesteld als Pensionaris van *Rotterdam*, benevens NICOLAAS MONTAUBAN, kreeg in 1753 dezen last geheel op zijne schouders, hielp tot het handhaven van het stelsel van onzijdigheid bij den zevenjarigen oorlog, waar van deze staat destijds zoo veel voordeels trok, ging in 1759 als gezant naar *Engeland* om over de zeerooverijen te klagen, bleef vervolgens in binnenlandsch bestuur, legde het ambt van Pensionaris in 1767 neder, werd Meesterknaap van *Holland* en zag zich in de gewigtigste zaken door alle beminnaars van het Vaderland geraadpleegd. Hij werd in wintermaand van 1771 binnen *Aken*, uit dit tijdelijke weggerukt.

Vele binnen- en buitenlandsche Maatschappijen en Akademien, hadden hem als Lid aangenomen. De Keizer beschonk hem op de meest vereerende wijze met den tijtel van Baron des Roomschen Rijks; zijne nederigheid had hem eerst voor deze aangebodene eer doen bedanken. Hij was gehuwd aan MARIA CATHARINA BUYS, dochter van ABRAHAM BUYS, insgelijks op de kaart vermeld. Door zijnen zoon Mr. JOHAN MEERMAN, die door eigene verdiensten aan den roem van zijnen naam zoo veel nieuwen luister heeft

bijgezet, is in de Pieterskerk te *Leyden*, een meer kostbaar dan fraai gedenkteeken voor hem opgerigt. Het Grafschrift doet beiden eer aan. (*).

Eene zeer fraaije afbeelding van hem is geplaatst voor de *Origines Typographicæ*, eene andere in het 2de deel der *Nalezingen* van Mr. H. VAN WYN, bl. 448. De korte levensschets aldaar te vinden verdient vooral gelezen te worden. Zie verders SAXII *Onom.* VII. 43. HEYNE *Elog. Dictionaire Encyclopedique*, (uitgaaf van *Yverdon*). enz.

Holland. Leyden. Geb. 1623. Gest. 1675. MEERMAN, (JOHAN) *Burgemeester van Leyden, enz.*

Hij was een zoon van GERARD MEERMAN, een zeer beroemd Advocaat te *Leyden*, doch om zijne tegenzin jegens de begrippen der Gereformeerde Kerk, buiten de Regering gebleven en van MARIA de BYE.

Hij verloor zijnen Vader toen hij naauwelijks vijftien jaar oud was, dan het onderwijs van denzelven had zulke gronden gelegd, tot kunde en deugd, dat hij deszelfs nagedachtenis tot roem verstrekte.

Hij

(*) GERARDO LIB: BAR: DE MEERMAN.
PRINCIPUM. INTER. ERUDITOS. ET. OPTIMONUM. CIVIUM.
ANTE. AEMULO. ET. DELICIIS NUNC. DESIDERIO.
VIXIT. ANNOS. XLIX.

Hij kwam ter gelijker tijd met JOHAN DE WITT aan het bewind, beide leefden federt in eene naauwe vriendfchap, en werkten gezamentlijk. Het vermaarde zoogenaamde *Gulden boek* waar in een kort overzigt van de voornaamfte befluiten van *Holland* gevonden werd, was onder meerderen de vrucht van beider oordeel en ijver. De geheimfte inzigten werden onderling medegedeeld.

MEERMAN was federt in vele binnenlandfche ambten en zoo zeer werden zijne verdienften erkend, dat hij in het jaar 1665, door de Staten van *Holland* werd voorgefteld tot het gewigtig ambt van Thefaurier Generaal der Unie, in plaats van den beroemden VAN BEVERNINGH. Hij bedankte voor dezen zoo zorgvollen post. Later echter begaf hij zich in eene niet minder moeijelijke loopbaan; ten eerften na het fluiten van den vrede van *Breda* werd hij naar *Engeland* gezonden, om de rust van *Europa* te vestigen; hij floot aldaar benevens BOREEL, het vermaarde drievoudig Verbond met *Engeland* en *Zweden*. In 1672 ging hij op nieuw derwaarts, om de wederuitbarfting van den Oorlog voortekomen, dan genoegzaam onverrigter zake keerde hij te rug. Van zijne kunde en gefchiktheid in de behandeling van Staatszaken bleef echter een belangrijk gedenkteeken in zijne brieven, te vinden aan het einde van het vierde deel van de Brieven van DE WITT. Kort na den moord van zijnen vriend, ontfloeg hij zich van de Regering van *Leyden* en werd Raad en Rekenmeester van de

Domeinen van *Holland.* Hij ſtierf in 1675 en liet bij zijne Echtgenoote DINA VAN NES kinderen na.

Zie verders WAGENAAR D. XIII. XIV. en *bijvoegzels.* FERWERDA *Wapenboek* D. III.

Brabanders en Vlamingen. enz.
Geb. 1528.
Geſt. 1591.

MEETKERKEN, (ADOLPH VAN)

Was afkomſtig uit een aanzienlijk geſlacht van *Brugge* en Penſionaris en Ontvanger van het *Vrije*, toen Hij in 1576 namens de Algemeene Staten aan Don JAN te *Marche in Famines* gezonden werd, om de welmeening van hun aan den nieuwen Landvoogd bekend te maken. Vervolgens handelde hij met denzelven te *Hoey*, en werd door hem gezonden tot de handeling te *Geertruidenberg.* Kort hier na tot de Staatsgezinde partij overgegaan werd hij om zijne bekwaamheid met opene armen ontvangen en ſpoedig naar *Engeland* afgevaardigd, om de Koningin tot het verleenen van onderſtand te bewegen; zeer breedvoerig handelde hij hier met WALSINGHAM, den beroemden Secretaris van Koningin ELISABETH, ter verdediging van den ſtap der Staten, om Aartshertog MATTHIAS als Landvoogd in te halen. Zie BOR I. 899.

VAN MEETKERKEN in 1579 gezonden naar den vruchteloozen vredehandel te *Keulen*, werd vervolgens Preſident van den Hove van *Vlaanderen* en benoemd om ANJOU te vergezellen. Vervolgens door LEYCESTER tot Lid van den Raad van State benoemd, werd Hij in 1587 naar *Utrecht*

trecht gezonden, om de verschillen, gerezen over het afschaffen van het eerste Lid der Staten bij te leggen. Hij toonde zich destijds zeer genegen tot LEYCESTER en geraakte in mistrouwen bij velen; de gegrondheid van dit mistrouwen bleek ten klaarste; bij het ontdekken der zamenzwering en muiterij te *Leyden*, werd hij, volgens HOOFT, bl. 1241, als een der voorbarigste belhamels bevonden. Hier wordt hij met name genoemd, onder die bewindgrage geesten, meestal buitenboorlingen, die ziende, dat niet dan bij noodweder de haven hunner hartstogten te bezeilen was, het tij bekwaam kavelden, het anker der gehoorzaamheid afkapten, en alle winden te hulp riepen, die dienstig schenen om de golven op holler en holler gang en de wederwilligen van morren tot muiten te brengen.

Hij ontdook het geregtelijk onderzoek en vlugtte naar *Engeland* alwaar hij in October 1591 stierf. In de St. Paulus Kerk te *London* wordt nog een gedenkteeken voor zijnen naam gevonden.

Hij was gehuwd (1) aan JACOBA CERVINA; (2) aan MARGARETHA VAN LICHTERVELDE, en liet bij beide kinderen na.

Hij zal als Letterkundige nader gedacht worden. Zijne zinspreuk was: *Et amico fidus et hosti.* (Aan vriend en vijand getrouw.)

Zie WAGENAAR, BOR, FOPPENS, *Bibl. Belg.* I. 6—8. aldaar is zijne afbeelding.

MEGEN, (KAREL VAN BRIMEU,) *Graaf van.* Zie op BRIMEU.

Holland. Dordrecht. Geb. 15... Gest. 1596.

MENYN, (JOOST DE) *Pensionaris van Dordrecht.*

Hij werd spoedig na zijne overkomst uit *Frankryk*, werwaarts hij om den Godsdienst uit *Meenen* bij de vervolging van den Hertog van ALVA gevlugt was, in den dienst van den lande gebruikt.

Na tot den Prinse van ORANGE naar *Bergen* in *Henegouwen* gezonden te zijn, ten einde den Graaf VAN DER MARCK en zijne krijgsbenden in bedwang te doen houden, werd hij in 1573 Fiscaal van den Hove van *Holland*, later te gelijk Raad in het zelfde Geregtshof. Hij stond vervolgens het eerste af, op besluit der Staten.

Dordrecht benoemde hem in 1584 tot haren Pensionaris. In deze bediening verwierf hij door bekwaamheid en ijver veel lof en werd tot gewigtige zaken gebruikt; hij voerde het woord voor dat gezantschap, het welk over het aanvaarden van het hoog bewind dezer landen, met Koningin ELISABETH handelde. Hij bemiddelde, doch voor eenen zeer korten tijd, de geschillen tusschen de Staten en LEYCESTER, en handelde later in *Denemarken* tot herstel der oude verbindtenissen.

Hij ontmoette tevens veel tegenspoed. Men hield hem verdacht van deel te hebben aan de beruchte muiterij in *Leyden* in 1587; hier tegen verdedigde hij zich, dan later werd hij ingewikkeld in

de

de zoo veel gerucht makende zaak van A. VAN DORP, van handel namenlijk met *Spanje* door O. HARTIUS. Gedagvaard en zich verdedigd hebbende werd hij niet dan onder handtasting ontſlagen; dit een en ander veroorzaakte de verlating van alle zijne ambten. Hij verzette zich hier tegen; ook weigerde hij het aanbod om zijne wedde te behouden, mits hij zich verbond om in *Dordrecht* te blijven wonen en niet tegen de Regering te ſchrijven. Hij werd kort daarna Historieſchrijver van *Holland*, met eene wedde van twaalf honderd guldens, waar bij *Dordrecht* nog drie honderd guldens voegde; dit ambt gaf men hem, zegt DE GROOT, niet zoo zeer, om daar van nuttige gevolgen te zien, als wel om aan het ontſlag van een man, van grooten bedrijve en wetenſchap, doch van een onrustig gemoed eene gevoegelijke gedaante te geven.

Ook zijn van deze aanſtelling geene gevolgen gekomen. Of het moeste het verhaal zijn van den ſlag van *Turnhout*, het welk men aan hem toeſchreef; het opſtel bevattende het begin der Nederlandſche oorlogen, is nimmer in het licht verſchenen.

MENYN ſtierf volgens BALEN, bl. 356. in 1596. WAGENAAR ſchrijft de ongunst, waar in hij verviel, toe aan te groote Engelschgezindheid; waarſchijnlijker is het vermoeden van BOR, dat hij zich te veel gezags aanmatigde over zijne Meesters. Deze Schrijver geeft B. XXIII. bl.

bl. 42 en 56 drie belangrijke brieven door DE MENYN aan OLDENBARNEVELDT geschreven. Zie verders VAN DE WALL, *handvesten van Dordrecht*, bl. 1480. Deze geleerde schrijver gedenkt op bl. 246. met lof aan een werk door DE MENYN zamengesteld: *Recueil van het gepasseerde over het Stapelrecht te Middelburg en Zierikzee loopende van* 1379—1588. H. S. Zie ook BURMAN, *Syll. Epist.* II. 693.

Groningen. Geb. 15.. Gest. 1585.

MEPSCHE (JOHAN DE) *Eerste Hoofdman te Groningen.*

Was in zijnen vroegen leeftijd en later zeer gezien bij VIGLIUS, bij wien hij zich te *Ingolstad* had opgehouden. In 1554 werd hij tot Kanselier bij het nieuw opgerigt Geregtshof te *Vollenhoven* en *Overyssel* gesteld, dan daar hetzelve tegen zin en begeerte van de Staten en het Volk aldaar gesteld was, had hij hier van weinig genoegen. Hij was heftig Roomschgezind en hierdoor min gezien bij velen. In 1557 is hij in plaats van den bedankt hebbenden, MAERTEN VAN NAERDEN, tot eerste Hoofdman of Lieutenant van den Stadhouder in *Groningen* gesteld. De Staten voorzagen van deze keuze weinig goeds, en deze vrees werd later maar al te zeer bevestigd. Toen de kracht van het verbond der Edelen door den beeldenstorm geknakt was, drong hij met drift op de handhaving der plakkaten, dreigde

de met meerdere bezetting en volvoerde weldra zijne bedreigingen.

Zestig perſonen liet hij met vrouw en kinderen uit de ſtad zetten, later liet hij aan den ſoldaat toe, ongeſtraft en ongeſtoord de burgers in alles te kwellen. Men begrijpt ligtelijk tot welken hoogen graad de ellende ſteeg, bij het aanhitſen van eene ongebondene menigte van vreemd krijgsvolk, het welk geene andere palen, dan die van eigene beſcheidenheid kende, en vindt van deze ellende eene treffende beſchrijving in *de ſupplicatie der Groninger ballingen in* 1570 *aan den Rijksdag overgeven*, bewaard bij GERDES, *in Scrinio Antiq.* T. 8. p. 723—750.

Na dat de trotsch van ALVA door de overwinning bij *Heyligerlee* was aangevuurd, viel hij dezen bij deszelfs aankomst te voet, vleide hem allezins, en ſprak verſchrikkelijke woorden uit deszelfs naam aan de Staten, welke te zwaarder vielen van een Inboorling, met vreugde betoon over hun leed; ook bij het aanwezen van CASPAR DI ROBLES met de Walen in *Groningen*, lag hij zich even min toe op 's Volks gunst en dit had dan ook natuurlijk ten gevolge, dat hij bij de belangrijke omwenteling in *Groningen* op 23 November 1576, in verzekering werd genomen. POPKE UFKENS werd zijn opvolger als eerſte Hoofdman; hij werd destijds naar *Friesland* vervoerd, doch ſpoedig ontſlagen uit hoofde van het zoogenaamd eeuwig Edict van

DON

DON JAN, dan in het volgend jaar werd hij beschuldigd met ROBLES in zamenzwering te zijn, om de schans te *Oostmahorn* of *Delfzyl* te overrompelen; hij werd op nieuw gevangen genomen en niet dan op voorwaarden in December ontslagen.

Verdere lotgevallen en zijne geboortetijd zijn mij niet gebleken; hij stierf in 1585 en was waarschijnlijk gehuwd aan AILCKE THO NANSUM, zoo dezelve niet de vrouw was van JOHAN DE MEPSCHE, *op den Ham*, die mede onder de gevangene Ommelander Regenten, in 1577 was.

Utrecht. Geb. 16.. Gest. 16..

MERKERCK, (HENDRIK VAN) Zoon van NICOLAAS en MECHTELD GEUBEL, geraakte in den jare 1648 in de Regering van *Utrecht*, was volgens V. D. WATER *Placaatboek*, D. III. bl. 185 onder de Regenten, die de aanstelling van Burgemeesteren, enz. als een onvervreemdbaar regt van de Vroedschap erkenden en bezworen.

Wij hebben vermeend hem eene plaats te moeten inruimen, om zijnen moed en zijne standvastigheid, in den jare 1674, toen hij, wanneer de geheele Regering op last der Staten Generaal geschorsd werd in het bewind, bijna de eenigste was, die in eene mannelijke taal zich tegen deze aanmatiging van magt verklaarde.

Hij werd als toen van zijne ambten geheel ver-

verlaten en niet weder aangesteld. De tijd van zijn overlijden en *zijne* verdere lotgevallen zijn mij onbekend gebleven. ANNA VAN BOTTYKEN, was *zijne* Echtgenoote.

Zie MARTINET, *vereenigd Nederland*, CERISIER, D. VII. bl. 477; alwaar de deftige brief, door hem destijds aan de gelastigden van hun Hoog Mog. afgezonden, gedeeltelijk gevonden wordt. Dit gedenkstuk van moed en wijsheid verdient gekend te worden.

MERODE, (BERNARD VAN) *Heer van Rummen, Lieut: Stadhouder van Friesland, enz.* *Stadhouders van Friesland.* Geb. 151.. Gest. 1591.

Toen WILLEM I. na den afval van RENNEBERG, als Stadhouder van *Friesland* was gekozen, zond hij dezen edelen, eerlijken en standvastigen voorstander der vrijheid als zijnen plaatsbekleeder derwaards. Vroeger had hij door deelneming aan het Verbond der Edelen, door zijne getrouwheid aan de goede zaak, door zijne dapperheid, en door zijne verrigtingen bij den Keulschen Vredehandel, veel lof verworven en hield dezen roem door zijn gedrag in *Friesland* insgelijks staande. In 1583 verzocht hij om zijne hoogen ouderdom het ontslag en verkreeg zulks eindelijk op de meest vereerende wijze. Hij stierf in 1591. Zijne ouders waren RICHARD VAN MERODE en AGNES VAN WARFUSE. Zijne Echtgenoote was MARIA VAN SOLEN-

BURG

BURG DE TRANSSILVAIN. Hij liet twaalf Kinderen bij deze na.

Tot voor weinige jaren hing een geschilderd bord ter zijner gedachtenis in de groote Kerk te *Leeuwarden*, met zijn wapen en de spreuk in het oud Fransch: *Mieulx attend Merode.* Zie verders TE WATER, *Verb. der Ed.* D. III. pag. 227—130. IV. 443. 444.

Holland. Edelen. Geb. 15. Gest. 1666. MERODE, (JOHAN VAN) *Heer van Rummen en Oudelands Ambacht, Lid der Ridderschap van Holland.*

Was de zoon van FLORIS en van MARGARETHA VAN GENT, en kleinzoon van den vorigen, werd in 1653 beschreven in de Ridderschap van *Holland* en bekleedde sedert vele en aanzienlijke Commissien wegens den Staat.

In 1660 werd hij met van REEDE VAN AMERONGEN en HUMALDA, naar *Spanje* gezonden om konde het zijn, een naauw verbond van vriendschap en Koophandel met den Koning te sluiten, het welk echter niet volgde.

Hij was gehuwd aan EMELIA VAN WASSENAAR *Obdam*, Zuster van den Admiraal, en stierf kinderloos in 1666.

Zie WAGENAAR, D. XIII.

Stadhouders van Groningen. Geb. 14... Gest. 15. MERWICK, (JASPAR VAN) *Stadhouder van Groningen en Ommelanden, wegens den Hertog van Gelder.*

Was

Was een Geldersch Edelman en dapper krijgsman, die in 1522 *Genemuiden* moedig voor Hertog KAREL tegen SCHENK verdedigde.

Hij werd in December 1522 met breede magt en last naar *Groningen* gezonden, ten einde de Overheid, de *Ommelanden* en de Justitie te bedienen en is, volgens SLICHTENHORST, meer om diensten aan den Hertog, dan om zijne deugden hiertoe gekozen. Hij wapende ſpoedig den derden man tegen de Bourgondiers, en werd belet in den voorgenomen togt tegen de eigenlijke Frieſen, Wester Lauwers. Hij werd beſchuldigd van onrust in *Groningen* gezaaid te hebben, zocht des Vorsten regt te ver uitteſtrekken en vond tegenſtand in den Raad. Steun vindende in de goedkeuring van den Hertog, liep het van kwaad tot erger bij geſtadig oproer, waar in hij groeide. Om zich in *Groningen* te vestigen, had hij aldaar getrouwd eene dochter van LUCAS HORENCKEN, Burgemeester, en een achtbaar en vermaard man; dit baatte hem weinig. Na een zevenjarig verblijf vertrok hij van daar, beladen met de afkeuring van zijne tijdgenooten, die hem aan de nakomelingſchap leerden kennen, als een onſtuimig en wispelturig mensch.

Hij werd door den Hertog met groot gunst ontvangen; een proces met OTTO VAN WYLACH, wegens de Heerlijkheid *Gribbenvoort* werd beſlist, dan toen er naderhand ongenoegen bij den Hertog rees over de Groningſche zaken,

ken, verliet hij den dienst van denzelven en begaf zich in dien van den Graaf van *Oostfriesland*. Van zijn verder wedervaren is mij niets gebleken.

MEURS, (ADOLPH GRAAF VAN NIEUWENAAR EN)
Zie NIEUWENAAR.

Stadhouders van Groningen. Geb. 14. Gest. 1566.

MEURS (CHRISTOFFEL, GRAAF VAN) EN SARWERDEN *Stadhouder van Groningen, namens den Hertog van Gelder*.

Wij zouden dezen niet onder de Stadhouders gesteld hebben, daar hij op de lijst van Mr. JAC. GLEINTS, achter het kleine Chronijkje van *Groningen*, geplaatst, niet gevonden wordt, ware het niet, dat wij hem bijzonder als Stadhouder vermeld vonden in de erkentenis van Hertog KAREL VAN GELDER, als Heer der *Ommelanden*, van 20 Junij 1521, medegedeeld, door Mr. H. L. WICHERS, in de *Verklaring van het tractaat van reductie*, bl. 99. en hier door wordt dus de gaping aangevuld die aldaar anderzins zoude zijn. De Hertog van *Gelder*, werd gehuldigd in 1514 en JASPAR VAN MARWICK niet voor 1522 naar *Groningen* gezonden.

HENDRIK DE GROEFF, *Heer van Erkelens* en MAARTEN VAN ROSSEM, hadden de Gelderſche Krijgsknechten in *Friesland* en *Groningerland* geboden; VAN MEURS verving den laat-

laatsten in 1519. Hij was *onterfd door zijne naastbestaanden; van zijne verrigtingen als Stadhouder is niets opgeteekend. Ook na* dat VAN MERWICK Stadhouder was, bleef hij in *Friesland* en *Overijssel* voor zijnen Meester oorlogen, haalde zich de *opspraak* van het bestand niet te houden op den hals, maakte zich berucht door wreedheid jegens zijnen Kapellaan en OTTO VAN LANGEN, dien hij als verdacht van handel met de Bourgondischen liet ter dood brengen, en vertrok in 1524 naar *Gelderland*. Hier werd hij in 1525 Stadhouder van het Overkwartier, vereffende de geschillen tusschen *Venlo* en *Nymegen*, werd in 1528 door die van *Utrecht* gevangen; ontslagen sloot hij nevens JOOST VAN SWIETEN en JAN VAN VIERSSEN, in 1536, binnen *Grave* den vrede tusschen den Keizer en den Hertog en werd door den laatsten, in 1535 tot een der uitvoerders van zijn Testament gesteld. Hij schijnt ook na het overgaan van *Gelderland*, in de magt van Keizer KAREL V. in gunst bij dezen te zijn gebleven: bij de instelling van het Hof, in 1545, werd hij Raad.

Hij stierf in hoogen ouderdom in September 1566.

Hertog KAREL, had het Graafschap en de Domeinen van *Dalem*, aan hem in 1517 geschonken, na zijnen dood verviel het aan PHILIPS, die toen JOACHIM HOPPERS daar mede beschonk.

Zie v. SPAEN, *Inl. tot de Geld. Gefch.* D. III. bl. 329. SLICHTENHORST, bl. 354. Verders PONTANUS, op vele plaatzen.

Stadhouders van Gelderland. Geb. 14.. Geft. 1499.

MEURS (VINCENT, GRAAF VAN) en SARWERDEN. *Stadhouder van Gelderland.* Was de zoon van FREDRIK GRAAF VAN MEURS, en reeds vroegtijdig een der heftigfte tegenftanders van Hertog ARNOLD, die hem van zeer vele baldadige aanmatigingen van regt en misbruik van magt befchuldigde. Zie SLICHTENHORST, bl. 235, 236, 239, 247.

Ten tijde van de gevangenis van gemelden Hertog had hij zeer veel invloed op deszelfs zoon; na dat dezen door KAREL VAN BOURGONDIEN, was gevangen genomen, werd hij door die van *Nymegen* gefteld als Stadhouder, namens Hertog ADOLPH, en als Hoofdman of Ruwaard van *Gelderland.* Zijn lastbrief is bij SLICHTENHORST, bl. 265.

De worsteling met hem en zijnen aanhang, deed ARNOLD te eerder befluiten zijn gebied te ftellen in handen van Hertog KAREL VAN BOURGONDIEN.

Voor de overmagt van dezen bezweken weldra zijne krachten, dan zijne moed geenszins; hij voegde zich zoo dra de kans eenigszins keerde op de zijde van CATHARINA, die zich voor des Hertogen zoon KAREL in het gebied vestigde, en bleek bijzonder de vriend te zijn van den

den laatsten; voor denzelven had hij de trouw der Gelderfchen levendig gehouden; hij liet zijnen eigen zoon voor den jongen Vorst in ***Frankryk*** te pande.

Hij ftierf in 1499.

Zie SLICHTENHORST, bl.

MICHIELZON, (MICHIEL) ***Penfionaris van Vlisfingen***, enz. *Zeeland.* Geb. 16... Geft. 1684.

Had zich in zijnen jeugdigen leeftijd bijzonder toegelegd op de beöefening der Godgeleerdheid en der Oosterfche talen, en was na vele proeven van geleerdheid gegeven, en eene Verhandeling ***over het Vagevuur*** verdedigd te hebben, te ***Groningen***, tot Doctor der Godgeleerdheid gevorderd. Vervolgens ging hij tot de Regtsgeleerdheid over en kwam als Staatsman in vele belangrijke Commisfiën; onder anderen was hij lid van de buitengewone Ambasfade in 1674 naar ***Engeland***, wegens een verdrag van zeevaart. Hij was een ijverig tegenftander van het gebied van den Heer VAN ODYK, Eerst Edelen, zoo als inzonderheid blijkt uit de ***Burlesque Notulen van de Staten van Zeeland***, door hem te zamengefteld. Een ftuk bijzonder geestig en ftekelachtig en zeer belangrijk voor de Gefchiedenis der Zeeuwen. Het loopt van 1676 tot 1681. Er zijn aanteekeningen bij, van eene andere hand, die het donkere ophelderen.

Friesland. Geb. 14 .. Gest. 1512.

MOCKEMA. (GERBRAND) Was gedurende eenen langen tijd een der voornaamste Edelen geweest, onder de Vetkoopers, dan hoezeer hij zich had onderworpen, na de vestiging van het Saxisch gebied scheen de haat jegens vreemd gezag niet uitgedoofd.

Hij werd gevangen genomen op beschuldiging, als of hij met den Stadhouder van den Graaf van *Oostfriesland* zoude zamen gespannen hebben ter omkeering van den toenmaligen stand van zaken. Hij werd wredelijk gepijnigd, gaf toen eenige bekentenis, doch betuigde later zijne onschuld, van welke JANKE DOUWEMA en andere zich in hunne schriften verzekerd hielden.

De Stadhouder durfde het vonnis des doods niet uitvoeren, zonder zich met het gezag van den Keizer tegen opspraak te wapenen. Dit bekomen hebbende liet hij het doodvonnis uitvoeren; MOCKEMA werd op 26 November 1512, onthalsd.

Hoogelijk wrocht deze wreedheid mede om het Saxisch gebied te meer hatelijk te maken.

Bij GABBEMA bl. 271 zijn hieromtrent breedvoerige berigten.

Zeeland. Geb. 1698 Gest. 1750.

MOGGE, (PIETER) *Heer van Renesse, Burgemeester van Zierikzee*, enz.

Was de zoon van HUBERT en MARTINA OCKERSE en werd in 1720 tot de regering in zijne geboortestad geroepen. Hij bekleedde ver-

vol-

volgens de voornaamste eerambten en werd namens de stad in staatscommissiën geplaatst; vervolgens benoemd als lid van de Generaliteits Rekenkamer namens *Zeeland*, verwisselde hij deze Commissie in 1741, met die van gewoon Lid der Vergadering der Staten Generaal, waar in hij tot aan zijn overlijden bleef, den roem behoudende van een waardig Regent te zijn. Hij werd ook hier tot verscheidene handelingen van gewigt gebruikt; onder anderen ook tot het sluiten van het Commercietractaat met den Koning van de *beide Sicilien*, in 1753.

Hem trof bij de omwenteling in 1747 veel tegenspoeds; verdacht gemaakt bij het graauw, onderging hij persoonlijke aanvallen en werd langer dan eene maand, in eene herberg in *Zierikzee*, gevangen gehouden. Bij de komst van den Stadhouder in *Zeeland*, werd hij ontslagen, zonder dat 'er eenige beschuldiging tegen hem werd ingebragt.

Hij was gehuwd; doch liet bij zijn overlijden op 6 Nov. 1756 geene kinderen, maar wel groote schatten na; van deze zocht hij een nuttig gebruik te maken; onder anderen ook door eene zeer aanzienlijke somme gelds te schikken, tot het oprigten van eene Akademie te *Zierikzee*, ofte anders van een Weeshuis voor kinderen van krijgslieden. Het eerste heeft niet kunnen volgen om bekende redenen.

Zie WAGENAAR, D. XX. bl. 75—100. *Jaarboeken*, 1756. 1180.

Stadhouders van Zeeland.
Geb. 1503.
Gest. 1596.

MONDRAGON, (CHRISTOFFEL) *Stadhouder van Zeeland.*

Om deze betrekking moesten wij hem op deze kaart plaatſen, ſchoon hij anders meer in den krijgs- dan ſtaatkundigen werkkring heeft uitgemunt. Om zijne deugden verdient hij bijzondere melding en het ſtrekt voor de Nederlandſche Geſchiedſchrijvers tot bijzondere eer, dat alle de deugden van dezen edelen vijand geprezen en naar waarde erkend hebben.

Hij kwam in dit land als bevelhebber der Walen, die door den Koning van *Spanje*, in 1567, herwaards gezonden werden; toen hij in 1568 met dezelve in *Deventer* trok, deed de zucht voor de geſtrenge handhaving der bloedplakaten, die hij deed blijken, weinig goeds van hem hopen.

Na het ſneuvelen van ANTHONY VAN BOURGONDIEN in 1573, werd hij Stadhouder van *Zeeland*. Hij was Bevelhebber in *Middelburg*, bij de vermaarde belegering in 1575, en bij de overgave verpande hij zijn woord van eer voor de loslating van MARNIX, DE RYK en vier andere gevangenen. Toen deze ſlaking tegenſtand ontmoette, gedroeg hij zich als man van eer en zoude als REGULUS zijn te rug gekeerd. RE-

QUE-

QUESENS erkende eindelijk *zijne* waarde en gaf aan zijne mannentaal gehoor.

Later toonde *hij* de edelheid van zijn hart in een geval met GASPAR VAN VOSBERGEN, zie WAGENAAR, VII. 99. Op bl. 102 geeft dezelfde Gefchiedfchrijver een verhaal van den onverfchrokken moed, waar mede deze Held de muiterij van 's Konings knechten trachtte te ftillen.

In alles hield hij zijnen roem ftaande tot aan zijn overlijden op 3 Januarij 1596. Hij liet eene dochter na uit zijn huwelijk met ELVIRE DE MONCADA. Het geflacht *Mondragon*, leeft nog in *Spanje* in grooten luister en voert thans den tijtel van Hertog.

Onze grootfte Dichteres, L. W. VAN MERCKEN, heeft zijne verdienste naar waarde ten toneele gevoerd, in het voortreffelijk treurfpel: JACOB SIMONSZOON DE RYK.

MONTFOORT (JAN, BURGGRAAF VAN) *Stadhouder van Holland.* *Holland.* *Edelen.* Geb. 13... Geft 1448.

Deze was, een der aanzienlijkfte Hoekfche Edelen, een voornaam gunsteling van Vrouw JACOBA en aan haar in ramp en tegenfpoed getrouw. Hij poogde *Yfselftein* voor haar te heroveren, geleide haar met andere Edelen uit *Gent*, naar *Gouda* en werd om dit alles door de Gravin tot hooge eerambten gevorderd, eerst tot Thefaurier, toen tot Stadhouder en vervolgens tot een

der drie Raden benoemd, die zij bij de zoen met PHILIPS in 1427, van hare zijde mogte ſtellen, de beide andere waren JOHAN VAN VIANEN VAN NOORDELOOS en GERRIT VAN ZYL.

Ook werd hij door PHILIPS in 1428, na dat deze het bewind bekomen had en JACOBA den tijtel behield, ten gunste van deze met de Heerlijkheid van *Linſchoten*, enz. begiftigd.

Later zoude hij volgens de Holl. Kronijk en GOUDHOEVEN, bl. 457, in dankbaarheid zijn te kort geſchoten, door aan JACOBA in haren uitersten nood eenig verſchot van geld te weigeren. Hij kogt vervolgens vele Heerlijkheden, *Purmerende*, *Neck*, enz. verſcheen ter dagvaart, was Raad en Kamerling van PHILIPS en is waarſchijnlijk om den jare 1448 geſtorven, vermits zijn zoon HENDRIK in 1449 met zijne Heerlijkheden is verlijd geworden. Deze verloor dezelve vervolgens met het grootſte deel zijner bezittingen bij de laatſte nederlagen der Hoekſchen.

JAN VAN MONTFOORT was gehuwd aan WILLEMINA VAN NAALDWYCK.

MONTIGNY. (FLORIS VAN MONTMORENCI *Baron van*)

Zie op MONTMORENCI.

Brabanders. enz. Geb. 15... Geſt. 1568. MONTIGNY (JAN VAN) *Heer van Villiers.* Was een der voornaamſte der verbondene Edelen en is gebruikt tot de gewigtigſte zaken.

Zijn

Zijn gedrag te *Doornik*, alwaar hij de onlusten dempte en de Onroomſchen hielp, gaf aanleiding tot vele bezwaren tegen den Graaf van *Hoorn* die hem derwaards had gezonden.

Hij was verders zeer ijverig in het behartigen der belangen der Gereformeerden, en hier van was het loon, dat hij op vonnis van den Bloedraad, in 1568 onthoofd werd. Bij zijn dood vertoonde hij zich in zeer gunstig licht door zijne heldhaftige onverzaagdheid, reine Godsvrucht en edele Vrijheidsliefde.

Zie VAN METEREN, B. III. bl. 52 en HOOFT, B. V. bl. 180. TE WATER, *verb. der Edelen*, D. III. bl. 146.

MONTMORENCI, (FLORIS VAN) *Baron van Montigny*, *Ridder*. *Braband. Vlamingen*, Geb. 15.., Geſt. 1570.

Was de broeder van den ongelukkigen Graaf van *Hoorn* en werd tot Stadhouder over *Doornik* en het Doornikſche geſteld, weinig tijds na dat PHILIPS het bewind had aanvaard. Bij vele geſchiedſchrijvers zijn zijne lotgevallen vermengd, met die van JAN VAN MONTIGNY, *Heer van Villiers*, die voorgaat. De Landvoogdes zond hem in 1551 naar *Spanje*, hij zoude hier den Kardinaal DE GRANVELLE zwart hebben afgemaald en door het medenemen van brieven aan den Koning, zich vele Vijanden op den hals gehaald hebben. Na zijne terugkomst verbond hij zich met ORANGE, EGMOND,

HOORN en anderen tegen den Kardinaal en de Inquisitie; op zijne bruiloft zouden de eerste beginselen van het verbond der Edelen ontstaan zijn. Hoe zeer hij hier in geen stellig deel nam, werkte hij echter in den geest der bondgenooten, door met andere Stadhouders, zoo schriftelijk als mondeling, te verklaren, liever zich van hunne ambten te willen ontstaan, dan de Inquisitie te handhaven en de plakkaten hier toe strekkende uittevoeren. In anderen zaken de middenweg houdende, scheen hij naar het oordeel der Landvoogdes en van eenige der voornaamste Edelen, den geschikten man, om aan den Koning het plan van moderatie voorteleggen en deze tot gematigder handelwijze te bewegen; hij vertrok naar *Spanje*; hoe zeer ook van het gevaarvolle dezer last overtuigd volhardde hij. In het eerst werd hij minzaam ontvangen, vervolgens om den tuin geleid en eindelijk na den intogt van ALVA hier te lande en na het vatten van EGMOND en zijnen broeder gevangen genomen en op het Kasteel van *Segovia* geplaatst. Hier werd hij door het zingen van eenige liederen, door vertrouwde personen, die in het gewaad van Bedevaartgangers zich aldaar ophielden van den stand der zaken en het lot zijns Broeders verwittigd. Hij zocht zich met de vlugt te redden; dit mislukte. Zijne zaak werd intusschen voor den Bloedraad bepleit; zijne moeder en vrouw smeekten des Konings bruid, om hare voorspraak, dan niets baatte; men vergaf

gaf hem in den kerker en na den dood volgde het vonnis, met verbeurdverklaring van zijne goederen. Het medelijden door de openbaar gepleegde wreedheid aan EGMOND en HOORNE verwekt, was misschien de oorzaak dat men MONTIGNY in het geheim van kant holp. „ Door de stomme hoofden dier Graven," zegt HOOFT, „ was de meeste euvelmoed en het „ afgrijzen van de Spaansche Regering onder het „ volk ontstooken en van die haatlijke staken „ af ingepreekt."

Naar het oordeel van dezen Geschiedschrijver, was hij een der wijste en bekwaamste Heeren in Nederland geweest. Zijne weduwe HELENA DE MELUN, behield maar eene dochter, die de kindschheid niet uitleefde.

Zie HOOFT, D. I. bl. 185. WAGENAAR, VI. *Bijv.* en *Nalezingen* I. VAN METEREN, B. IV. 53. EREMUNDUS, 102—118.

MONTMORENCI, (PHILIPS VAN) *Graaf van Hoorn*, *Stadhouder van Gelderland*, *Ridder*. *Stadhouders van Gelderland.* Geb. 1518. Gest. 1568.

Aanzienlijk door geboorte en rijkdom had hij toegang ten Hove en wist door bekwaamheid het schrander oog van KAREL V. tot zich te trekken, reeds vroeger begiftigd met eerambten en waardigheden, werd hij in den jare 1555 in plaats van PHILIPS VAN LALAING, Graaf van *Hoogstraten*, tot Stadhouder van *Gelderland* benoemd.

Hij

Hij bleef dit tot 1559, wanneer hij als Admiraal gebood op de vloot, die PHILIPS naar *Spanje* voerdde. Hier bleef hij tot 1563; teruggekomen vond hij het gegrond en bekend misnoegen tegen den Kardinaal DE GRANVELLE. Hij voegde zich bij den Prins VAN ORANGE en den Graaf VAN EGMOMD en maakte met deze het doorluchtig driemanſchap uit, het welk zich 't eerst rondelijk tegen de Inquiſitie verklaardde en als het begin kan worden aangemerkt van den opſtand tegens *Spanje*.

Hij liet zijne gematigdheid verders blijken te *Doornik*; verwijderde zich toen van het Hof, doch begaf zich weder derwaards bij de intrede van ALVA. Duur kwam hem dit te ſtaan; op eene verraderlijke wijze gevangen genomen, werd hij op last van ALVA, op den 5 Jnnij 1568, te gelijk met den Graaf VAN EGMOND onthoofd, zonder dat op handvesten, vrijheden der vliesorde, waardigheid, vorige diensten, of voorbede van vrienden eenige aanſchouw werd genomen. Zijne weduw WALBURG, Gravin van *Nieuwenaar*, hertrouwde later met haren Neef ADOLPH Graaf van *Nieuwenaar* en *Meurs*.

Hij werd door allen beklaagd; van zijn karakter zijn echter verſchillende berigten.

Zie verders de meeste Vaderlandſche Geſchiedſchrijvers. Zijne afbeelding is in den nieuwen druk van WAGENAAR te vinden, D. VI, bl. 248.

Mo-

MOREELZE. (HENDRIK) *Utrecht.* Geb. 1615. Geft. 1666.

Was de zoon van PAULUS MOREELZE, insgelijks Lid der Stadsregering en als Schilder en Bouwkundige beroemd en van ANTHONIA VAN WINTERSHOVEN.

Na het einde zijner letteroefeningen zoo binnen als buitenslands voltrokken, te rug gekeerd, maakte hij zich zeer vermaard door zijne kunde en fmaak en werd in 1644 Hoogleeraar der Regten, welk ambt hij tien jaren met lof en nut bediende.

Inmiddels gebruikte hem de Stadsregering ter behartiging van hunne belangen. Bij den fellen twist tusfchen de eerfte Leden der Staatsvergadering en de Stad in 1645 en 1646 werd hij naar den *Haag* gezonden.

In 1652 werd hij tot Lid van het Hof benoemd, nam dit beroep aan, doch bleef Profesfor, tot dat zijn opvolger gereed was met de lesfen te beginnen, het welk in 1654 gefchiedde.

Vervolgens werd hij lid van de *Chambre mipartie* en geraakte eerlang meer in den Staatkundigen werkkring, waarin hij door het wel waarnemen van de ambten als Lid der Generaliteits Rekenkamer, Burgemeester en Raadsheer, veel lofs verwierf.

Burgemeester zijnde, lag hij zich bijzonder toe om de ftad te verfraaijen. Zijne fmaak voor het fchoone; welke hij zeker van zijnen vader erlangd had, bleek uit een boek, het welk hij over de

de middelen ter verfraaijing van *Utrecht* schreef. Men had reeds handen aan het werk geslagen, dan het ongeluk der tijden en de Engelsche Oorlog in 1665 deed het voornemen verijdelen. Hij stierf als Raadsheer in 1666.

GRÆVIUS hield eene Lijkrede over hem. Zie ORAT, pag. 171. Verders BURMAN *Trajectum Exud*: pag. 231 alwaar vele blijken zijn van de hooge achting, waarin hij, zoo om deugd als bekwaamheden bij de voornaamsten van zijnen tijd stond.

Overysfel
Geb. 14...
Gest. 1538.

MOUWICK (PIETER VAN) *Burgemeester van Deventer.*

Wij vinden den naam van dezen man reeds in 1493 op de Regeringslijsten, alwaar dezelve bij REVIUS beginnen, en wel onafgebroken in den eersten rang en in verschillende betrekkingen tot in 1538, wanneer hij waarschijnlijk gestorven is. Hij werd in vele bezendingen gebruikt, dikwijls tot 's Lands klaringe beschreven en vooral vermeld in de verschillen tusschen *Zwol* en *Kampen*, waar bij *Deventer*, de zijde van de laatste koos; bij het oproer in *Deventer* in 1521, na de nederlaag der Overijsselschen tegens de Gelderschen werd de woede jegens hem opgewekt, als zoude hij aan die van *Zwol* buskruid bezorgd hebben. Zijn huis werd geplunderd. Toen de zaken zich door het bijeen roepen van alle Burgers, die iets te verliezen hadden, eenigzins tot rust schikten, kwam hij open-

openlijk voor den dag en daagde een ieder uit, die iets ten zijnen laste zoude kunnen inbrengen. Hij bood *zich* ter ſtraf aan, indien 'er ſchuld was. Deze cordaatheid ontwapende de muitelingen, elk zweeg, en hierop volgde eene verzoening. Zie REVIUS, *Dav. illust*, pag. 213—14.

Hij bleef in aanzien en nam later verſchillende bezendingen waar.

MUINCK, (ALEXANDER DE) *Heer van Oosterſouburg*, *Burgemeester te Middelburg*. *Friesland.* Geb. 1655. Geſt. 1719.

Was op verſchillende tijden Hoogbaljuw en Rentmeester bewesten *Schelde*, meer malen in de aanzienlijkſte eerambten van zijne Geboorteſtad en verders gedurende het Stadhouderſchap van WILLEM III. een der voornaamſten aan het roer der Regering. Hij bedreef echter zoo vele buitenſporigheden, dat hij eene brief van abolitie noodig had, en zijn gedrag door velen veroordeeld wierd. Uit deze acte van abolitie, met aanwijzing van de nulliteit en uit de verantwoording van de wettige Regering van *Middelburg*, in 1702 uitgegeven, kan het best zijn handel en bedrijf worden opgegeven. Na het overlijden van den Stadhouder uit de Regering gezet, bleef hij buiten alle bewind. Indien al het uitgegevene, van dezen man in zijnen jeugdigen leeftijd, waarin vele blijken van dertelen geest en onrustigen aard gevonden worden, tegen hem eenigen nadeeligen indruk mogte ma-

maken, dan gebiedt de liefde zijne beterſchap te veronderſtellen, uit de ſoort van zijne later werken bij P. DE LA RUE, *geletl. Zeeland*, bl. 119 opgeſteld.

Hij was de zoon van ALEXANDER en JOHANNA STALINS, ſtierf op zijn Hofſtede in 1719, en was gehuwd geweest aan HENRIETTE THIBAUT.

Zie WAGENAAR, D. XVII. bl. 151. SMALLEGANGE, 665.

Groninger. Geb. 14.. Geſt. 1540.

MULART, (GERARD) *tot den Marsch*, *Voorzitter in de Hoofdmannen-Kamer te Groningen.*

Was van *Utrecht* geboortig, zoon van ZEINO en LUTGARD VAN DER MARSCH, zeer rijk en door Regtsgeleerdheid en kunde van krijgs- en ſtaatszaken vermaard. In 1516 werd hij lid van het Hof van *Friesland*, in 1512 van dat van *Holland*, en tevens Hoofd of eerſte Raad in *Friesland*, gelijk ook Meester van de Requesten in zijn Majesteits Secreten Rade. Vervolgens vinden wij hem in 1527 als lid van den Hoogen Raad van *Mechelen*, wanneer hij de overdragt van *Utrecht* aan KAREL V. namens denzelven teekende. Hij werd in het volgend jaar, toen *Groningen*, bij de Staten van Keizer KAREL V. gevoegd werd, toegevoegd aan GEORG SCHENCK VAN TOUTENBURG, die als Stadhouder van dat gewest geſteld werd en had ſedert

ten

ten minste in 1527 en 28, de voorzitting bij de Regtsplegingen. Vroeger heeft hij vele bezendingen voor den Keizer en de Landvoogdes waargenomen, onder andere tot het fluiten van het driejarig bestand met CHRISTIAAN III Koning van *Denemarken*, en met die van *Lubek* op 3 *Mei* 1537. Hij was bij de landzaten welgezien. De tijd van zijn overlijden is mij nergens gebleken. Hij was gehuwd aan CORNELIA POTH en liet kinderen na.

Onder de Regtsgeleerde Schrijvers is hij insgelijks vermaard geworden. Zie VAL. ANDR. 282. GRAEV. *Orat. in Nat. Acad. Traj.* BURMAN *Traj. Erud.* VAN LEEUWEN, *Bat. ill.* 1475. Bijzonder was hij gezien bij VIGLIUS VAN AYTTA, die verscheidene brieven aan hem schreef en zijn geleerd werk over de Testamenten aan hem opdroeg.

Zie HOYNCK VAN PAPENDRECHT *Analecta*, I. 113. alwaar verscheidene bijzonderheden zijn opgeteekend.

MUSCH, (CORNELIS) *Heer van Waalsdorp en Carnisse, Griffier der Staten Generaal.* *Holland. voorn. Gen. Ambten.* Geb. 15... Gest. 1650.

Was in den jare 1619 Secretaris geworden van *Rotterdam* en geraakte in 1628 tot het gemeld gewigtig ambt. Toen in 1633, zoo door den beroemden kunstschilder RUBBENS, als door den Hertog VAN AIRSCHOT, namens

 den

den Koning van *Spanje* eenigen handel tot Vrede begonnen was, wist hij op eene voorzigtige wijze eene reis van deze afgevaardigden door dezen Staat bij het verflappen van den Vredehandel voorte-komen. Hij handelde later ten gelijken einde met MARTIN AXPE, 's Konings geheimfchrijver. Vruchteloos liep dit af, niet zonder afkeuring van de zijde van *Frankryk* en insgelijks niet zonder opfpraak jegens MUSCH van ongeoorloofde uitzigten voor zich zelven.

Kort na het fluiten van den Vrede van *Munster* werd hij Kamerraad van WILLEM II. De Ontvanger VAN BERCKEL, CORNELIS PAUW en hij, zouden denzelven van fchulden ontflaan en den boedel herftellen. MUSCH deed vele pogingen, om het overnemen van dezelve voor den Staat te bevorderen. Hij trachtte de Gecommitteerden, wanneer dezelve naar de Gewesten vertrokken, door uitzigten op des Vorsten gunst hiertoe te bewegen, en hield hier door deze, en door de hoop op eene gunstige uitflag den Prins van hem afhankelijk; hier door erlangde hij zoo veel bewind, dat hij het Hoofdbeftuur, de principale directie, zegt AITZEMA, D. *III.* bl. 280, in den Staat bekwam.

Een groot deel had hij ook aan het nemen van het merkwaardig befluit op Pinkster Zondag, op 5 Junij 1650, waarbij de vermaarde bezending aan de Hollandfche Steden werd befloten, en

aan

aan den Stadhouder eene bijzondere magt verleend. Zie WAGENAAR, D. XII. pag. 68.

Hij was verders een ijverig medewerker tot de gewigtige voorvallen in die dagen. Twee geschriften voor WILLEM II. gesteld, getijteld: *Redenen en motiven*, enz. en *klagten over die van Amsterdam*, waren door hem gesteld. Na den dood van den Stadhouder, deed men onderzoek naar den Schrijver, het welk vruchteloos werd door zijn overlijden in December 1650.

Zijn naam was behalve dit alles in geenen besten reuk. SCHEELE en andere lieten zich in de Groote Vergadering, over het verkoopen van ambten, knevelarijen, enz. ten zijnen laste met stoute taal hooren; zie BURMAN *Anal* II. *in præf.* XV. Zelfs in openbare plakkaten werd hij van excessen en vuiligheden bij hem gepleegd, na zijnen dood beschuldigd. Zie *Gr. Plakaatboek*, D. II. bl. 2400.

Hij is gehuwd geweest met ELISABETH CATS, jongste dochter van den Raadpensionaris. Eene zijner dochters huwde met HENRY DE FLEURY DE COULAN, *Heer van Buat*, door zijne verrigtingen en lot in onze Geschiedenis bekend geworden. De andere huwde aan den *Baron* VAN ASPEREN. Zie ook AMELOT *Mem. Hist.* en *Polit.* Tom. I. pag. 543, 544. Bij VONDEL, *Poëzij* D. II. bl. 82. is een zeer scherp Grafschrift.

Holland. Dordrecht. Geb. 162.. Gest. 1700.

MUYS, (AREND) VAN HOLY. *Secretaris en Burgemeester van Dordrecht.*

In zijnen jeugdigen leeftijd bediende hij het Procureurschap voor het geregt, in 1663 werd hij Schepen van *Dordrecht* en geraakte vervolgens in andere Stads ambten. In het merkwaardig jaar 1672 was hij aldaar Secretaris en had veel deel aan het stuur der zaken.

Hij deed ernstige pogingen om CORNELIS DE WITT, tot het teekenen der acte, waarbij WILLEM III. tot Stadhouder werd benoemd, overtehalen, en de bekende letters V. C. (*vi coactus*) te doen doorschrappen; hij was getuige in het berucht proces van den Ruwaart, doch geenszins ten bezware van denzelven.

Men zegt van hem, dat hij in dien tijd geene geringe toegevendheid voor den Prins van ORANGE betoonde; later echter nam hij de voorregten en vrijheden zijner Geboortestad, zoo zeer ter harte, dat hij zich genoodzaakt achtte eed en pligtshalven, van maatregelen te veranderen en zich tegen des Prinsen inzigten te verzetten.

Dit bleek vooral in het vermaard verschil, tusschen de Stad en den Stadhouder, wegens de nominatie der Achten te *Dordrecht*, in 1685, waar van een meesterlijk verhaal te vinden is bij WAGENAAR, D. XV. 259—279; de oorspronkelijke stukken zijn bij SYLVIUS *Verv. op* AITZE-

ZEMA, D. II. B. 23, 2, en volg. V. D. WALL, *Handvesten van Dordrecht*, 1902 en volg.

Vermits men aan de zijde van den Stadhouder, meer met magt dan naar regt te werk ging, zoo moest hij weldra, het onderſpit delven; Hij werd op bijzondere aanſchrijving van den Prins als Lid van den Oudraad ontſlagen. Daar diegene die met hem dezelfde lijn getrokken hadden, hem toen verlieten, verkoos hij zijnen overigen leeftijd in ſtilte en rust te eindigen.

Hij ſtierf in 1700 en was gehuwd geweest (1) aan IZABELLA DE CARPENTIER, (2) aan MARIA DE WITT. Zijne Ouders waren SIMON en JANNEKE VAN KORTENHOEF. Van hem word gezegd, dat hij met alle die vermogens en bekwaamheden begaafd is geweest, welke ſtrekken konden, om den meesten invloed niet alleen te bekomen, maar ook langen tijd te behouden, en dat hij een ſtandvastig, onbeſchroomd en moedig verdediger was van Stads en Lands belangen. D'AVAUX verhaalt: „ dat hij bij „ het hevigſte van de gemelde twisten gezegd „ had, wel te weten, dat de Stadhouder voor „ had, om zich van zijn perſoon te verzekeren; „ doch dat dit hem geenzins zoude afſchrikken, om „ op het begonnen ſpoor voorttegaan, en dat „ hij voor het belang van zijn Vaderland, wel „ een reis naar *Loeveſtein* over had. *Negociations*, „ *Tom.* IV. 200.

Zie verders VAN DE WALL. l. c. 1917. VAN WYN, *Bijvoegsels*, D. XIV. en XV. BALEN, D. I. 140.

Holland. Dordrecht. Geb. 15. Gest. 1626.

MUYS (HUGO) VAN HOLY. *Ridder*, *Schout en Burgemeester van Dordrecht*, enz.

Bij BALEN, *Dordrecht*, D. II. B. I. 137, vindt men eene naauwkeurige optelling van de reeks der ambten, door hem, zoo in zijne Vaderstad, als in Staats-Collegien bekleed, gelijk ook zijne afbeelding.

Hij moet zeer veel invloed gehad hebben op Prins MAURITS, vermits men het aan zijnen raad toeschrijft, dat te *Dordrecht*, ten jare 1618, geene verandering in de regering gemaakt wierd. Hij bekleedde dezen raad met de wijze reden, dat het ongelijk aan weinigen, doorgaans bij allen wordt opgenomen. Deze wijsheid had hij tevens in eigene handelingen moeten doen blijken, dan zoude zijne eer minder besproken zijn gebleven.

Hij zoude, volgens VELIUS, een groot deel gehad hebben, in het vangen van OLDENBARNEVELDT, DE GROOT en HOGERBEETS. Hij werd ook tot het voorloopig hooren, en naderhand tot het vonnissen van de Staatsgevangenen benoemd. Weinig lofs verwierf hij in deze roeping. Niet alleen maakte DE GROOT op zijne benoeming eene aanmerking, als zijnde deze, vermits hij Schout, Officier der Justitie, was, strij-

ſtrijdig met 's Lands coſtumen, maar het algemeen gerugt meldde hem ſedert, als een der doordrijvers van het doodvonnis tegen den Advocaat.

Van hier waarſchijnlijk de afkeer van het volk, die zigtbaar bleek na zijn overlijden, aan de ellendigſte en walgelijkſte ziekte in 1626; naauwelijks werden er burgers gevonden die het lijk ten grave wilden geleiden; ja men riep: dat hetzelve door den Satan uit de kist was gehaald. Eene logenfabel, die nogtans ten bewijze ſtrekt, van waarachtigen haat.

Hij was in 1620 Burgemeester geworden en tot vele Staatsambten gevorderd. Hij was tweemaal gehuwd geweeſt (1) aan PHILIPPOTE CASEMBROOT, (2) aan CATHARINA RATALLER.

Zie behalve BALEN; BRANDT, *Hiſt. der Regtspleging*, 202. V. D. WALL, *Handv. van Dordrecht*, bl. 1664.

MUYS, (JACOB) VAN HOLY. *Schout en Burgemeester van Dordrecht.* *Holland. Dordrecht.* Geb. 1539. Geſt. 1592.

Was een der voornaamſten bij de omwenteling van *Dordrecht*, in 1572; aan hem moest het kerkzilver ter hand worden geſteld, waarom hij namens den Koning van *Spanje*, de Kapitein van de Rebellen werd genoemd. Hij werd de eerſte vrijheidsgezinde Schout, vervolgens Burgemeester, Baljuw van *Zuidholland* en Ontvanger Generaal

raal van *Holland.* Bij WILLEM I. was hij bijzonder in vertrouwen; deze gebruikte hem in de meeste geheime en gewigtige bezendingen zoo binnen- als buiten 's Lands, waar van de brieven en correspondentien ten tijde van BALEN, zie bl. 1135, nog in wezen waren.

Hij was de zoon van PIETER en ERMGARD VAN ALBLAS en gehuwd aan ELISABETH VAN DE LINDE en bij deze vader van HUGO MUYS VAN HOLY, die voorgaat, en van eene dochter, gehuwd aan WYNAND RUTGERS, die ouders waren van den beroemden JOHANNES RUTGERSIUS, in Zweedſchen dienst als Staatsman vermaard geworden en later door ons als Letterkundige te vermelden.

Zijne afbeelding is bij WAGENAAR, *Vad. Hiſt.* N. D. VI. 367.

Holland. voorn. Ambtt Geb. 1469 Geſt. 1550.

MYEROP (VINCENT VAN) *Ridder*, *Heer van Cabau*, *de Ketel*, enz. *Theſaurier Generaal van de Nederlanden.*

Zoon van CORNELIS en N. VAN BOSCHHUIZEN.

Was een der voornaamſte en rijkſte ingezetenen dezer landen en werd door den Keizer tot de gewigtigſte ambten gebruikt; in 1515 werd hij Rekenmeester, in 1518 eerſte Rekenmeester, daarna Theſaurier Generaal. Om zijnen invloed ten Hove en in 's Lands zaken noemde men hem: *de groote Vincent.* Hij bekleedde ook het ambt

van

van Meester der Requesten, wegens *Holland*, waarin hij VIGLIUS VAN AYTTA tot opvolger erlangde. Ook vinden wij hem als mede afgevaardigde tot de overneming van het wereldlijk gezag van *Utrecht* en als bewaarder der Chartceren (*). Hij ſtierf op 23 Junij 1550, bij MARIA RUYSCH, verſcheidene kinderen nalatende, die alle of door ambten of door aanzienlijke Huwelijks-verbindtenisſen den luister van het geſlacht vermeerderden.

Zie VAN LEEUWEN *Bat. ill.* 1461. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, *Anal. Belg.* D. I. pag. 29, 167.

MYLE, (ADRIAAN VAN DER) *Preſident van den Hove van Holland*, enz. *Holland. Dordrecht.* Geb. 1538. Geſt. 1590.

Zoon van AREND, die volgt.

Beroemd wegens geleerdheid, zoo in Regts- als Staats-zaken, werd hij reeds in 1563 tot Lid van het Hof van *Holland* benoemd; in den tijd der ergſte vervolging, verkoos hij wijsſelijk eene buitenlandſche reis te doen, doch in 1573 gaf hij zich zelven op raad van den Keurvorst van den *Palts* aan het Vaderland weder te rug, en werd door WILLEM I. tot Lid van den Landraad

(*) Zeldzaam en logogrijphisch was de naamteekening van dezen man; namelijk XXct. (2000), waaruit men *Vingt Cent* moesten lezen, en daar agter *Cornelisz.* met vele halen en togen.

raad benoemd. Vervolgens bleef hij onafgebroken in de gewigtigſte bedieningen, en niet alleen afgezonden tot de Vredes-onderhandelingen te ***Breda***, ***Gent*** en ***Keulen***, maar ook werd aan hem de zorg toevertrouwd om de zaken in ***Amſterdam***, na dat deze ſtad was overgegaan, te ſchikken.

Later werd hij Voorzitter in den Hove van ***Holland***, Raad van de Prinſen, WILLEM I. en van MAURITS, tevens Lid van den Raad van State. Toen hij dit ambt aanvaardde, bedong hij uitdrukkelijk: „ dat hij in geenen vredehandel „ met ***Spanje*** zoude worden gebruikt, voornemens zijnde, zich als zulks geſchiedde, naar „ andere landen te begeven, om niet in zijn eigen „ gemoed en van anderen beſchuldigd te worden, dat hij een verdrag had helpen vorderen, „ het geen hij zelf niet vertrouwde." In alles bleek hij een man van grooten bedrijve te zijn. Hij was de boezemvriend van OLDENBARNEVELDT, en had bewerkt (zie VAN WYN, ***Nalezingen***, bl. 308.) dat de Engelſche Ambasſadeur BUKHORST, niet alleen zich verzekerd hield van de goede meening der Staten, maar ook de ware oorzaken van het misverſtand met de Koningin had leeren kennen.

Hij ſtierf zeer onverwacht aan tafel zittende en werd door den geleerden LIPSIUS, met een deftig grafſchrift vereerd.

Hij was gehuwd aan MAGDALENA VAN EGMOND VAN DER NYENBURG.

Zij-

Zijn verdere lof wordt kortelijk vermeld bij BRANDT, *Hist. der Ref.* D. I. B. XV. bl. 771. wanneer hij na het opgeven van den sterfdag van den President zegt: „ dat hij den vaderlande met onbe„ sprokene trouw, ongekreukte regtvaardigheid, „ voorzienig oordeel, schrander beleid en goed„ aartige bescheidenheid in het burgerlijk en ker„ kelijk vele diensten had bewezen. Hij was „ een Heer van treffelijke geleerdheid, een „ liefhebber en zeer geliefd van de geleerden „ zijner eeuwe." Volgens OUDENHOVE *besch. van Zuidholland*, bl. 420 was hij een geleerd Poëet en Orateur. Zie verders VAN LEEUWEN, *Bat. ill.* pag. 10, 19. BALEN, *Dordrecht*, D. I. bl. 207.

MYLE, (AREND VAN DER) *Burgemeester van Dordrecht.* *Holland. Dordrecht.* Geb. 1501. Gest. 1582.

Hij had vele verschillende Regerings ambten, in zijne Vaderstad bekleed en was wegens dezelve in belangrijke bezendingen gebruikt, toen hij in den jare 1570, door den Koning van *Spanjen*, PHILIPS DEN II. met brieven van Adeldom werd begiftigd, waar bij zijn geslacht met de Riddermatige geslachten van *Holland* werd gelijk gesteld.

In 1572 toen de Stad aan de Spaansche overging, verliet hij de Regering vrijwillig, werd onder de *Glippers* gerekend en begaf zich naar *Delft*. Hier werd hij later waarschijnlijk meer door

door den edelen ijver van zijne zonen, dan door eigene daden verdacht, van insgelijks der Staatsgezinde partij te zijn toegevallen.

Hij was in zijnen tijd zoo geacht en ontzien bij de burgerij, dat hij aan den Stadhouder BOSSU, die Spaansche bezetting in *Dordrecht* wilde leggen, durfde toevoegen: *dat hij de stad nu ook wel, gelijk hij dikwijls en lang gedaan had, zonder soldaten in gehoorzaamheid voor den Koning zoude bewaren.*

Hij was de zoon van CORNELIS en HILLEGOND VAN KRAAIJESTEIN en gehuwd aan CORNELIA VAN ALBLAS, bij wie hij behalve den zoon, die voorgaat, naliet den dapperen CORNELIS VAN DER MYLE, Schout en Slotvoogd van *Gouda*, die den beeldenstorm aldaar voorkwam, en gehuwd was aan eene dochter van den vermaarden JOACHIM HOPPERS.

Zie dit alles breedvoerig bij VAN DE WALL. *Handv. van Dordrecht*, bl. 1321 en *volg.* en bij de aldaar aangehaalde schrijvers.

Holland. Edelen. Geb. 15.. Gest. 1642.

MYLE, (CORNELIS VAN DER) *Ridder, Lid der Ridderschap van Holland.*

Zoon en kleinzoon van de voorgaande.

Hij werd in den jare 1610, met WALRAVEN VAN BREDERODE en JACOB VAN MALDERÉE, in buitengewoon Gezantschap naar *Frankryk* gezonden en moest na den dood van HENDRIK IV. nogmaals alleen derwaarts gaan, om

de

de geslotene verdragen met deszelfs opvolger te vernieuwen. In beide die gezantschappen en in een later naar *Venetiën*, slaagde hij naar wensch. Door den laatsten Staat werd hij met de Ridder-orde van *St. Marcus* begiftigd.

Gehuwd aan ADRIANA VAN OLDENBARNEVELDT, dochter van den Advocaat, deelde hij bijzonder in den haat tegen — en in de rampspoed van — dat geslacht. Pligtmatig wendde hij pogingen aan, om het leed van den Grijsaard, kort na het gevangen nemen te verzachten, dan gewaarschuwd, dat men naauw op hem lette, week hij uit *den Haag* en naar *Frankryk*. In het volgend jaar te rug gekeerd, liet men hem echter niet ter dagvaart beschrijven, en beroofde hem zoo wel als zijne andere Schoonbroeders van zijne ambten. Hij geraakte zelf om het schrijven van eenige aanmerkingen over den toenmaligen stand der zaken in grootere ongelegenheid, en werd tot nader order, door de Staten Generaal op het eiland *Goeree* gebannen.

Zijne vrienden, waar onder D. HEINSIUS zochten dit leed door troost te lenigen. Hij verzocht in zijn huis in den *Haag* of te *Dubbeldam* te mogen blijven; dit werd geweigerd; naderhand werd hem toegestaan, in de *Beverwyk* zijn verblijf te houden, op verzoek van de Koningin van *Bohemen*, die destijds in zijn huis in den *Haag* woonde.

Hij werd bij de zamenzwering in 1623 van de

de *Beverwyk* naar *den Haag* gevoerd, even als of hij deelgenoot zoude zijn van die onberadene poging tot wraak. Hij verdedigde zich zoo voldoende voor het Hof, dat hij eerlang ontflagen werd.

Na den dood van MAURITS veranderden zijne zaken. Hij kwam weder wonen in *den Haag* en bleef eenen langen tijd buiten ambten, doch in alles ongemoeid. Hij was de vertrouwde vriend van FREDRIK HENDRIK. In 1632 genoot hij eene volkomene herftelling en verfcheen op 10 Maart op nieuw als Lid der Ridderfchap ter Staatsvergadering van *Holland*.

Hij ftierf in 1642; zijne begrafenis werd met de tegenwoordigheid van alle Leden dier Vergadering in rouwe vereerd. Zie *Ref. van Holland* 25 Nov. 1642. Zijn geflacht ftierf uit in 1671, toen zijn kleinzoon in een ongelukkig tweegevecht met eenen Graaf VAN DHONA, doodelijk gekwetst werd.

Zie verders WAGENAAR, VAN WYN, DE RIEMER, D. II. bl. 731.

N.

Holland. Edelen.
Geb. 14..
Geft. 149.

NAALDWYK, (JAN VAN) *Ridder*, *Heer van Bergambacht*, enz.

Was de zoon van ADRIAAN en AGNES VAN DEN WOUDE, afkomftig uit een der voornaamfte huizen van *Holland* en een van de Hoofden der Hoekfche Edelen. Hoezeer hij eigenlijk

lijk meer in krijgs- als ſtaatszaken uitmuntte, vermeenen wij echter ook bij deze van hem eenige melding te moeten maken. Hij was een der bevelhebbers van de Hoekſchen bij de onderneming van FRANS VAN BREDERODE in 1488, bekend in de geſchiedenis met den naam van *Jonker Franzen Oorlog.* Na den ongelukkigen ſcheepſtrijd op de *Lek* werd hij gevangen genomen. Hij werd ontſlagen onder belofte van pogingen te zullen doen, om *Rotterdam* in des Vorsten magt te rug te brengen; dit gelukte.

Zich later te *Sluis*, werwaarts zich het overſchot der Hoekſchen begeven had, ophoudende ſchuimde hij de zee en behaalde nu en dan buit op de Hollanders en Zeeuwen. Het kaas- en broodſpel in 1491, gaf hem eenige hoop om zich wederom in *Holland* te vestigen. Hij begaf zich derwaarts, landde met zijn vlootje bij *Wijk op Zee*, plunderde dit dorp, bemagtigde *Texel*, en *Wieringen*, hield de Zuiderzee onveilig, vereenigde zich met de Schieringers in *Friesland*, zocht te vergeefs *Hoorn* of *Enkhuizen* te bemagtigen, liep veel gevaar van opgeligt te worden en begaf zich eindelijk vermomd te rug naar *Sluis.*

Na de verovering dezer plaats en de geheele ter onderbrenging der Hoekſchen, begaf hij zich naar *Parys* en ſtierf aldaar zonder kinderen na te laten bij GILLESJE VAN DER LEK of POLANEN, die hertrouwde aan PHILIPS VAN SPAN-

SPANGEN. Zijne heerlijkheden vererfden in het huis van *Zuilen*.

Hij was de ſchrijver van het oude Goudſche Kronijkske ofte Hiſtorie van *Holland*, *Zeeland*, *Friesland* en *Utrecht*, *van den eerſten Grave van Holland* tot 1477. Dit werk is in 1663, door PETRUS SCRIVERIUS uitgegeven en met een kort vervolg tot aan den dood van PHILIPS II. voorzien, als mede met een *toetſteen* verrijkt. Er beſtaat eene eerſte druk door GHERARD DE LEEUW, 1478 te *Gouda*, eene tweede is te *Leyden* in 1483 vervaardigd. Het werkje wordt met regt hoog geſchat en de Schrijver was de eerſte onder de Geſchiedſchrijvers, die de oude fabelen achter de bank durfde werpen.

Groningen. Geb. 15. Geſt. 1566.

NAERDEN, (MARTEN VAN) *Preſident van Hoofdmannenkamer te Groningen*, *Raad in den Hove van Holland*.

Was een van de vier vreemde Regtsgeleerden, die in 1527 door de Landvoogdes naar *Friesland* gezonden werden als Raden in het Hof, die dagelijks voor 18 ſtuivers vijf uren zouden te regt zitten. In 1537 werd hij in het Hof van *Holland* verplaatst, vervolgens tot Preſident van het Hof te *Utrecht*, later Lieutenant van den Vorst te *Groningen* geſteld, en na deze bediening verlaten te hebben, op nieuw als Lid van den Hove van *Holland* aangenomen en in zijnen vorigen rang erkend. Hij overleed in

1566,

1566, eenen goeden naam, door kunde en gematigdheid verworven, nalatende.

Hij was gehuwd aan AUCK VAN DONIA.

NASSAU.

De Levensberigten van den Algemeenen Landvoogd, en van de Stadhouders uit dezen Huize zijn te vinden, op hunne voornamen; te weten op: ADOLPH, ENGELBERT, ERNST CASIMIER, FREDRIK HENDRIK, HENDRIK, HENDRIK CASIMIER I., HENDRIK CASIMIER II., JOHAN, JOHAN WILLEM FRISO, MAURITS, WILLEM I., WILLEM LODEWYK, WILLEM II., WILLEM FREDRIK, WILLEM HENDRIK III. en WILLEM KAREL HENDRIK FRISO IV.

NASSAU, (LODEWYK VAN) *Heer van Beverweerd*, enz. *Lid van de Ridderſchap van Holland.* *Holland.* *Edelen.* Geb. 16... Geſt 1665.

Was de natuurlijke zoon van Prins MAURITS bij MARGARETHA VAN MECHELEN. Schoon hij hooge krijgsambten bediende, trad hij insgelijks in de Staatkundige loopbaan en vereischt alzoo ook melding bij ons tegenwoordig beſtek. Hij ſtaat te boek als een man van vele bekwaamheid in 's Lands zaken.

Hij werd in het jaar 1636 ter dagvaart beſchreven, als Lid der Ridderſchap en bekleedde wegens dezelve vele gewigtige commisſiën. Hij

was in geen diep vertrouwen bij WILLEM II., die hem onkundig liet van zijnen toeleg op *Amsterdam*; van hier misschien, dat hij aan de Gecommitteerden ter dagvaart wegens *Amsterdam* het eerst de tijding mededeelde van de mislukking. Hij vertrok des anderen daags naar den Prins en trachtte deze te overtuigen, van het gevaar, waarin hij met de benden was, indien de Regering van *Amsterdam* de dijken liet doorsteken.

Hij werd in 1660 door DE WITT als de geschikte man beschouwd, om de belangen van den Staat bij KAREL II. in *Engeland* waar te nemen, en vertrok derwaarts als Hoofd van een statelijk Gezantschap. Hij stond diep in gunst bij den Koning en bij de weduwe van WILLEM II. De eerste trachtte hem bijzonder in zijne belangen te halen, bood eene gratificatie aan voor zijnen zoon en sloot het bekend verbond in 1662. Hij had vele pogingen aangewend om de acte van Seclusie voor *Holland* te rug te erlangen; over het algemeen toonde hij bij deze zending een vriend van DE WITT te zijn, wendde al zijn vermogen aan, om den Koning te rug te brengen van nadeelige opvattingen, jegens den persoon van den Raadpensionaris; van hier ook dat DE WITT in verscheidene brieven deszelfs verpligting aan BEVERWAARD betuigt.

Hij stierf den 28 Februarij 1665. Hij was gehuwd aan ELISABETH, dochter van Graaf

WIL-

WILLEM VAN HOORN, heer van *Kesſel* en liet drie zonen na, in 1679 tot den ſtand van Rijksgraaf verheven, met vrijlating om het volle wapen van *Nasſau* te voeren, alleen met een wit ſchild, waarin een zwarte leeuw, (zijnde het wapen van *de Lek*) tot ſurtout.

Zie WAGENAAR en *Bijv.* XII en XIII. *Brieven van* DE WITT, D. IV. die zeer aanmerkelijk zijn.

NASSAU, (WILLEM VAN) *Heer van Odyk*, enz. *Vertegenwoordiger van den eerſten Edelen van Zeeland.* *Zeeland. Edelen.* Geb. 1632. Geſt. 1705.

Was de zoon van den voorgaanden en geraakte ſpoedig in groot aanzien. De Koning van *Engeland* bood reeds in 1662, hem een penſioen of gratificatie aan, van 14 of 15000 guldens. Zie *Reſ. van Conſid.* 511. Ten onregte is dit bij WAGENAAR, D. XIII. 45. een ambt genoemd.

Bijzonder gehegt aan de belangen van het huis VAN ORANGE, werd hij de vertegenwoordiger van WILLEM III. toen aan denzelven in 1668 de waardigheid van eerste Edele werd opgedragen. Deze benoeming vond vooral tegenſpraak, bij die van *Zierikzee*, om dat ODYK, buiten *Zeeland* geboortig was

Bij den kommervollen ſtand van zaken, in 1672 werd hij met JOHAN VAN GENT en PIETER DE GROOT aan den Koning van *Frankryk* ge-

zonden, om was het mogelijk met dezen eenig verdrag te fluiten. Later werd hij een der gevolmagtigden op den Vredehandel te *Nymegen.* Na het fluiten van den Vrede, zond men hem naar *Parys* in buitengewoon gezantfchap, te gelijk met JACOB BOREEL en VAN WEEDE *van Dykveld.* Veel bragten zij toe tot den algemeenen Vrede. Hij keerde daar na met VAN WEEDE naar *Holland* terug.

Hij had vervolgens geen gering aandeel in de verheffing van WILLEM III. op den troon van *Engeland*, wist de Haagfche Grooten af te fchrikken, om geen deel te nemen aan het feest, hetwelk de Engelfche Gezant bij de geboorte van den Prins van *Walles* gaf, en was vervolgens een der buitengewone Gezanten, om den Vorst als Koning te begroeten en een verdrag met *Engeland* te fluiten. WITZEN geeft wegens de handelwijze van ODYK in dezen geenszins het beste getuigenis; zich tot eenen regel ftellende: *dat des Konings wil hem eene wet was*, liet hij geene gelegenheid voorbij gaan, om den Koning te vleijen.

In 1690 en 1691 was hij een der gevolmagtigden, bij de zoo vermaarde Haagfche bijeenkomst.

Na den Vrede van *Ryswyk*, vertrok hij met C. VAN HEEMSKERCK naar *Parys* in ftatelijke Ambasfade, zoo om den Koning te begroeten als om in de lijst der inkomende regten, op de mees-

meeste koopmans waren verandering te wege te brengen. Hij verfcheen destijds aldaar met bijzondere praal.

Na zijne terugkomst in *Zeeland*, alwaar hij den meesten invloed had, en zeer veel gezags oefende, ftelde hij aan de Staten voor, om ter eere van WILLEM III., een ftandbeeld van metaal in het Hof van *Zeeland* op te rigten; weinig ingangs vond dit voorftel en toen de Koning in 1702 ftierf, bleef de volvoering geheel fteken.

Zijne aanftelling wegens de Eerst Edele verviel insgelijks door dit overlijden. Hij bleef echter Lid van de vergadering der Staten Generaal, en terwijl er getwist werd, of hij na het verlies van het ambt, waaruit hij zijne zending ontleende, wel in die vergadering konde blijven, ftierf hij in 1705.

Hij was gehuwd aan ELISABETH VAN DER NISSE bij welke hij een talrijk gezin naliet, die den luister van zijn geflacht ftaande hielden en verfpreidden.

Zie WAGENAAR, D. XIII, XIV, XV, XVI en *Bijv.* D. XV.

NICOLAI, (ADRIANUS) gezegd ADRIANUS MARIUS. *Kanfelier van Gelderland.* *Gelderland.* Geb. 15.. . Geft. 1568.

Was de vierde zoon van NICOLAUS EVERHARDI.

Hij volgde zijnen Vader in 1542, als Lid van

den Raad van *Mechelen* en werd later bij de oprigting van het Hof van *Gelderland*, in 1545 tot Lid van hetzelve benoemd

In het volgend jaar werd hij in plaats van JOOST SASBOUT tot Kanſelier gekozen. Hij bleef den Koning en de Roomſche Kerkleer aanhangen en werd hierom tot Lid van den Raad der beroerte geſteld. Hij was zwak van ligchaam en kwam des weinig in den Raad. Hij ſtierf kort na zijne aanſtelling te *Brusſel*, op 19 Maart 1568 en werd in het Familiegraf te *Mechelen* begraven. Hij was gehuwd aan ELISABETH BLOCKS.

Hij had de eerſte uitgaaf bezorgd van de Gedichten van zijnen Broeder JANUS SECUNDUS en behandelde zelf ook met grooten lof de Latijnſche lier, waar omtrent wij meer berigten bij latere gelegenheid zullen geven.

Zie WAGENAAR, VI. 252. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, *Anal. Belg.* I. 143, in welk werk verſcheidene brieven zijn, aan hem door VIGLIUS geſchreven, bij wien hij in hooge achting ſtond.

Holland. Schiedam. Geb. 1607. Geſt. 1678.

NIEUPOORT, (WILLEM) *Lid der Vroedſchap van Schiedam.*

Was de zoon van WILLEM NIEUPOORT, Secretaris van *Schiedam.*

Na zijne letteroefeningen in *Frankryk* voltrokken te hebben werd hij Secretaris bij den Ambas-

basſadeur JOACHIMI in *Engeland.* In 1629 werd hij Lid van de Regering in zijne geboorteſtad, vervolgens Penſionaris en bekleedde ſedert, wegens *Schiedam* vele Staatsambten. Hij werd door de Staten van *Holland*, na het overlijden van WILLEM II. naar *Friesland* en *Groningen* gezonden, ten einde de Staten dezer gewesten te bewegen tot het houden van eene buitengewone Vergadering in den *Haag*; later naar *Zeeland*, om aldaar ook het begrip van die van *Holland*, omtrent de noodeloosheid van het Kapitein Generaalsambt te doen omhelzen. Alhier betoonde hij veel moed.

In 1653 zag hij zich benoemd tot den Vredehandel met CROMWEL, een last zoo moeijelijk bij de toenmalige verdeeldheid der gemoederen en zorgvollen toeſtand der zaken als vereerend. BEVERNINGK, VAN DEN PERRE en VAN JONGESTAL waren zijne mede afgevaardigden. De loop der onderhandeling en deszelfs einde zijn genoegzaam bekend. NIEUPOORT had als vertrouwde van DE WITT een groot deel aan dit alles, reisde heen en weder en kreeg met BEVERNINGK heimelijke last; dit een en ander bragt hem in verdenking, of hij het vorderen van de zoo vermaarde acte van Seclusie aan CROMWEL had voorgeſlagen; *Friesland* vorderde hem ter ſtraffe. Hij zuiverde zich hieromtrent met eede. Hij bleef in *Engeland* als Ambasſadeur, zijn handel tot een verdrag van Zeevaart had tra-

tragen voortgang. Hij werd na het herstel van KAREL II. bij wien hij niet aangenaam zijn konde, te rug geroepen.

In den tweeden Engelschen oorlog, handelde hij met eenige uitgewekene Engelschen, en daar hij vervolgens dezelfde lijn trok met den Raadpensionaris DE WITT, konde het niet missen of hij deelde tevens in de gevolgen van de omwenteling in 1672. Hij werd in een oproer te *Schiedam*, door het hollend graauw gevangen genomen en later door den Stadhouder van zijne ambten ontzet. Hij stierf in den *Haag*, op 2 Mei 1678 en liet bij zijne Echtgenoote, ANNA VAN LOON, verscheidene Kinderen na.

Zie verders WAGENAAR, D. XII. XIII en XIV. en *Bijv.* AITZEMA, *zaken van Staat* en *herstelde Leeuw*, *het verbaal van de drie Ambassadeurs*, meest gevoegd bij de brieven van DE WITT, vele van deze brieven zelve, enz. OUDAAN, *Gedichten*, III. 467.

Stadhouders van Gelderland. Geb. 15.. Gest. 1589.

NIEUWENAAR (ADOLPH, GRAAF VAN) EN MEURS, *Stadhouder van Gelderland, Overijssel en Utrecht.*

Hij is in 1584 in plaats van Graaf WILLEM VAN DEN BERG tot Stadhouder benoemd.

Te vergeefsch trachtten hij den afval van *Nymegen* in 1585 voor te komen; hij bewaarde *Arnhem*, veroverde *Nuis*, en leed bij *Amerongen* tegen TAXIS eene nederlaag. Weinig tijds te voren

was

was hij aangenomen geweest tot Stadhouder van *Overijsfel.*

Hij werd kort hierna tot Stadhouder van *Utrecht* aangefteld bij voorraad, gedurende de gevangenfchap van DE SOETE *van Villers*; hier door kreeg hij voet in dit gewest.

Hij liet zich later in 1586, medeflepen door den aanhang van LEYCESTER, werd aangefteld als Hoofd der Kamer van Geldmiddelen, vorderde in *Utrecht* van de Staten en Regenten eenen nieuwen en fcherpen eed en geraakte toen door dit een en ander bij velen in minachting.

Na het vertrek van LEYCESTER in 1587, wisfelde hij van aanhang; voegde zich bij hen, die op den Graaf en zijne raadsluiden waren vertoornd; kort hierna, toen het gefchapen fcheen dat 'er eenen Burgeroorlog ontftaan zoude, toonde hij veel beleid, veranderde de Regering, nam PROUNINCK en die van zijnen aanhang gevangen en herftelde de rust.

Kort hierna kwam hij door het ontbranden van buskruid deerlijk te *Arnhem* aan zijn einde en niet te *Utrecht*, zoo als WAGENAAR meldt, D. VIII. 309. Zie VAN HASSELT, *Oudh., van Arnhem*, D. I. Schoon men aan hem geen vast karakter kan toekennen, wordt hij echter geprezen, als een dapper, vroom en opregt man, van onberispelijke zeden. Zijne vrouw WALBURG VAN NIEUWENAAR, voormaals getrouwd aan den ongelukkigen Graaf van

HOORN, was zijne volle Nicht en werd zijne erfgename.

Zie WAGENAAR, D. VIII. KLUIT, *Hist. der Staatsregering van Holland.* D. III. en *Bijlagen.*

Holland. Briel. Geb. 15.. Gest. 1606.

NIEUWSTAD, (CORNELIS VAN DEN) *Lid van den Hoogen Raad.*

Was geboortig in den *Briel* en maakte zich spoedig door Regtsgeleerdheid vermaard.

Hij werd in 1579, in plaats van JOOST DE MENYN tot Advocaat Fiscaal van Holland gesteld. In 1584 werd hij Lid van den Hoogen Raad, en bleef in deze bediening tot aan zijn overlijden op 25 Junij 1606.

Het schijnt dat hij inmiddels tevens tot behandeling van staatszaken was gebruikt. Bij de belangrijke aanteekening van Mr. H. VAN WYN, over den handel tot verheffing van Prins MAURITS wordt hij vermeld, als hebbende aan den Stadhouder, de bezegelde brieven van *Holland* omtrent de opdragt der Grafelijkheid aan WILLEM I. ter hand gesteld: deze stukken hadden berust onder den Advocaat van Holland PAULUS BUYS, met wiens dochter NIEUWSTAD gehuwd was.

Om zijne geleerde schriften zullen wij hem nader onder de Regtsgeleerden gedenken.

O.

OEM VAN WYNGAARDEN, (DANIEL) Zie dit artikel en de Levensberigten van meer personen uit dezen Huize op WYNGAARDEN.

OLDENBARNEVELDT, (ELIAS VAN) *Ridder, Pensionaris van Rotterdam.* *Holland. Rotterdam.* Geb. 155.. Gest. 1612.

Was de zoon van KLAAS VAN OLDENBARNEVELDT en DELIANA VAN WEEDE en werd in 1586 in plaats van zijnen Broeder, den beroemden JOHAN VAN OLDENBARNEVELDT, Pensionaris van *Rotterdam*, in welke bediening hij zich loffelijk en eerlijk kweet.

Hij werd in 1602 mede geroepen tot eene geheime opening van gemelden Staatsman, over een plan tot verheffing van Prins MAURITS. Zie VAN WYN, *Nal.* I. 318. Later in 1613 werd hij met anderen gezonden naar *Engeland* zoo om te handelen over de groote Visscherij, als ter handhaving van de zaak van *Gulik* en *Kleve.* Hij werd met drie der andere Ambassadeurs door den Koning tot Ridder geslagen.

Hij stierf zeer onverwacht in 1612, was gehuwd aan N. VAN KRIMPEN, en liet Kinderen na.

Zie *Leven van* OLDENBARNEVELDT, bl. 13. VAN WYN, *Bijvoegzels* X.

Holland. Raadpenſion: Geb. 1547. Geſt. 1619.

OLDENBARNEVELDT, (JOHAN VAN) *Ridder*, *Heer van den Tempel Berkel*, enz. *Advocaat van Holland*, enz.

De afkomst, verrigtingen, levensloop, verdiensten, lot en karakter (*) van dezen Staatsman, die door DE GROOT, „als trouw in Raad en onverwinnelijk van gemoed" wordt beſchreven, zijn zoo bekend, dat wij veilig kunnen nalaten hier omtrent veel te zeggen.

Onzes inziens beſtonden zijne verdiensten in het voortreffelijk beſtuur bij de moeijelijkſte tijden, na den dood

(*) Deze laatſte zijn mijnes wetens nergens korter en krachtiger beſchreven dan in de *Slotzang* van S. STYL, gevoegd achter *de Opkomst en bloei der Vereenigde Nederlanden*, bl. 407, 408. Wij verſieren ons werk, zoo wij meenen, met deze weinige regels.

De ontſtelde hulk van Staat werd eerst belet te ſtranden,
Door een dier wakkere en doordringende aartsverſtanden,
Die waar de nood hen eiſche om vaardig hulp te biên
't Gevaar en 't middel ſcherpst met eenen opſlag zien,
En, onder 't woest gedruisch van troostelooze klagten,
Niet zelden, met een wenk den nutſten dienst betragten;
Voor WILLEM zelf gevormd, trad hij ook onbedeest,
In 't ſteil en ſlibbrig ſpoor van dien verheven geest,
Beſchermde MAURITS jeugd voor allerlei gevaren,
En zorgde, als CHIRON in ACHILLES ted're jaren,
Voor 't Heldenhart, dat, dus met leeuwen merg gevoed,
Door zege op zege eerlang den ſtrengſten eisch voldoet.
Helaas! dees CHIRON moest een eeuwig voorbeeld ſtrekken,
Dat groote weldaân ſteeds ondankbaarheid verwekken,
Maar dat een grootſche ziel, die 't hoogſte nut bedoelt,
't Schavot beklimmen kan, gelijk een eergeſtoelt.

dood van WILLEM I. en bij het aanwezen van LEYCESTER hier te lande, in een wijs, eerlijk en ſpaarzaam gebruik der Geldmiddelen, terwijl men naauw dong en prompt betaalde, in een gewigtig aandeel in de verrasſing van *Breda*, in het ſtichten der Oost-Indiſche Maatſchappij, (*) in het ſluiten van het beſtand, in het doen mislukken van de pogingen van *Frankryk*, om hier te lande invloed te erlangen, in het bevorderen van Godsdienstige vrijheid en van kerkelijke gematigdheid en in het losſen der aan *Engeland* verpande Steden.

Het loon voor dit alles, en voor zeer vele andere diensten gedurende twee- en- veertig jaren bewezen, was de dood door beuls handen (†). Een

(*) Hier over is ook eene keurige dichterlijke uitweiding in dezelfde zang, beginnende op 409 bl., en eindigende 413.

(†) Het zwaard, waar mede OLDENBARNEVELDT zoude onthoofd zijn, is thans door erfenis in eigendom van Mr. OCKER GEVAERTS, te *Dordrecht*; het is wel bewaard gebleven; de greep is met zwart fluweel omwonden en op het ſtaal is het bekend inſchrift van FREDRIK GREENWOOD. Bij dit zwaard is een zeer belangrijk Album, waar in de meeste Dichters om den jare 1740 inſchriften geplaatst hebben. Vele van deze verſen zijn vermeld in het *praaltoneel van Neerlands wonderen*, D. III. dat van DIRK SMITS, is misſchien meest poëtisch, het volgende van den beroemden HUIDEKOOPER het krachtigst.

„ *Ontzaglijk werktuig zoo van 't regt als van 't geweld!*
„ *'t Geweld verſde U in 't bloed van* OLDENBARNEVELDT,
„ *Maar*

Een bewijs voor de waarheid van het zeggen van SALUSTIUS: *dat het somtijds in Gemeenebesten eene misdaad wordt om aan hetzelve groote diensten te bewijzen.*

Over het vonnis van de vier- en- twintig gedelegeerde Regters is zeer veel geschreven. Het voornaamste is te vinden in de *verandwoording van de wettige Regering van Holland* door HUGO DE GROOT en bij C. VAN BYNCKERSHOEK, *Quest, Jur. Publ. Lib.* II. enz. Zie ook KLUIT *Gesch. der Hollandsche Staatsreg.* D. III. 138. alwaar dit onderwerp eenigzins van eene andere zijde wordt beschouwd.

Veelvuldig zijn tevens de Geschiedschrijvers waar toe wij onze lezers kunnen verwijzen. Wij noemen alleen de *Historie van het leven en sterven van* OLDENBARNEVELDT, (waar van de beste druk in 8°. verscheen in 1670) BRANDT, *Hist. der Reformatie* en *de Hist. der Regtspleeging*, VELIUS, WAGENAAR, VAN WYN, DE CLERCQ en STYL. Bij CERISIER, D. IV. 424. is zijn karakter meesterlijk beschreven.

Natuurlijk gaf het treurigste geval uit onze geschiedenis aanleiding tot menig treurdicht en eenig treurspel. VAN VONDEL bewerkte deze stof met Grieksche namen en gaf den voortreffelijken

Pa-

„ *Maar 't Regt schreef met dat bloed (wie 't zien wil kan het lezen)*
„ *Dat u de deugd veel meer dan de ondeugd heeft te vreezen,*
„ *Wanneer u de eigenaar in vreemde handen stelt.*"

Palamedes. NOMSZ. gaf later, doch met minder lof, het treurſpel: JOHAN VAN OLDENBARNEVELDT. Ook in *Frankryk* is door den Dichter LEMIERE een treurſpel uitgegeven getijteld BARNEVELDT, *Grand Penſionaire de Hollande.* Een ſchoon ſtuk wat de kunst betreft, doch voor Nederlanders van geene waarde om de nuttelooze afwijking van de waarheid der geſchiedenis.

Zeer vele afbeeldingen beſtaan 'er; de beste is die van WILLEM DELFT, 1617; bij WAGENAAR is eene van HOUBRAKEN, de afbeelding zijner moedige Echtgenoote MARIA VAN UTRECHT is bezorgd door W. VAN DER POT, bij de uitgaaf van het Hofdicht *Endeldyk*; aldaar zijn verſcheidene berigten omtrent den afkomst van haar.

OMMEREN, (RUDOLPH VAN) *Lid van de Ridderſchap van Gelderland.* Gelderland. Geb. 162.. Geſt. 1689.

Omtrent het midden der laatst voorgaande eeuwe afgevaardigd wegens *Gelderland* ter Vergadering der Staten Generaal, werd Hij in 1655 naar *Zwitſerland* en *Savoijen* gezonden, om ten behoeve van de ongelukkige Waldenzen te handelen. JOAN DE WITT noemt Hem ergens (*Brieven* I. 218). „Een jong Geldersch heer van goede qualiteiten." Hij volvoerde dezen last zeer ten nutte van die zoo deerlijk lijdende Christenen en ten genoegen zijner Meesters.

De-

Deze zonden hem later naar *Bergen op den Zoom*, met JOHAN VAN DEN HONERT, om opkomende twisten met de Prinses van *Hohenzollern* weg te nemen. In 1666 sloot hij een tractaat met *Denemarken*; vervolgens Rekenmeester van *Gelderland* geworden, schijnt hij in stilte geleefd te hebben, tot aan zijn overlijden, hetwelk voorviel op 10 Febr. 1689. Hij was gehuwd geweest aan ALBERTINE PAUW.

OOSTENRYK.

Zie de Levensschetzen, omtrent de Vorsten, Landvoogden en Landvoogdessen uit dit huis, op JAN, KAREL, MARGARETHA I, MARGARETHA II, MARIA, MATTHIAS, MAXIMILIAAN, PHILIPS II. en PHILIPS III.

OOSTVRIESLAND. (EDSARD, *Graaf van*)

Zie op EDSARD.

ORANGE.

Zie de Levensberigten van de Prinsen en Prinses uit dit huis op hunne voornamen en alzoo op ALBERTINE AGNES, FREDRIK HENDRIK, JAN WILLEM FRISO, MAURITS, RENE VAN CHALONS, WILLEM I., WILLEM II., WILLEM III. en WILLEM IV.

Holland voorn. Ambt.
Geb. 15...
Gest. 1590.

ORTELL, (JOACHIM) *Resident in Engeland.*

Ver-

Vertrok in 1584 derwaarts en verdient melding om de groote diensten, die hij aan het Vaderland bewees. Hij handelde aldaar, eerst om de gezindheid van de Koningin en van deszelfs Raden jegens deze Landen te vernemen en om onderstand te erlangen. Hij werd in 1587 met den rang van Ambassadeur bekleed tot de opdragt der Hooge overheid aan ELISABETH. Later ging hij de gangen van LEYCESTER na, geraakte behendiglijk aan eenige deelen van den geheimen lastbrief van dezen en zond dezelve aan OLDENBARNEVELDT, waarschuwde de Staten voor YORK en anderen en werkte in alles met trouw en ijver.

Hij stierf in *London* in 1590, na gehuwd te zijn geweest met N. VAN DE CORNPUT. NOËL DE CARON werd zijn opvolger.

Zie BOR, II en III. WAGENAAR, D. VIII. BALEN, 1018.

P.

PAATS, (ADRIAAN) *Lid der Vroedschap van Rotterdam.* *Holland. Rotterdam.* Geb. 1630. Gest. 1686.

Maakte zich reeds vroegtijdig als geleerde beroemd en was in zijnen jeugdigen leeftijd Advocaat en Notaris, somtijds ook Spreker bij de Godsdienstige oefeningen der Collegianten.

In 1664 werd hij tot de Regering zijner Geboortestad geroepen; in 1667 ter dagvaart zijnde

is hij met VAN BEUNINGEN naar *Overysfel* afgevaardigd, om de twisten die aldaar plaats hadden te dempen; eerst vruchteloos terug gekeerd, gelukte hun zulks in 1671.

Zijn roem, als man van groote bekwaamheid, was reeds gevestigd. Hij kwam in 1670 in aanmerking tot Prefident van den Hove van *Holland*, maar vermoeden van verfchil in Godgeleerde gevoelens met de heerfchende Kerk deed zulks mislukken; JOAN DE WITT fchreef hier over eenen brief aan een der Predikanten in *Rotterdam*. Zie dezen brief in zijn geheel bij VAN WYN, *bijv.* D. XIV. bl. 117.

WICQUEFORT hield hem voor den bekwaamften van het geheele land om eene Staatshandeling te befturen. DE WITT, zulk een voortreffelijk Meester, om gefchikte Gezanten te kiezen, als om de gezondene van elders ten eerfte te doorgronden, koos hem in Mei 1672, tot Ambasfadeur naar *Spanje*. Hij floot een belangrijk verbond met dit rijk en bewerkte de oorlogsverklaring tegen *Frankryk*. PAATS bleef aldaar tot 1675. Inmiddels was hij in 1672 afgezet als Lid der Vroedfchap te *Rotterdam*, dan kort na zijne terugkomst werd hij herfteld.

Hij werd in 1680 op nieuw aangezocht om weder derwaarts te gaan. Bijzonder in de Franfche belangen ftaande, zoude de Stadhouder hem gaarn hebben zien vertrekken, ten einde hem van de hand te hebben.

Bij

Bij den vermaarden twist over de werving in 1684 en over de briefwisfeling tusfchen die van *Amsterdam* en D' AVAUX geraakte hij in eenige bezetting; zijn naam was in onderfchepte brieven van den laatften vermeld. Hem werd bij de raadplegingen over deze zaak, het bijwonen van de Vergadering der Vroedfchap ontzegd, dan na zich met moed en waardigheid hieromtrent verdedigd te hebben is hij verzocht zijne plaats te hernemen.

Het laatfte dat wij van hem vermeld vinden is zijn deelgenootfchap aan eene vruchtelooze Ambasfade naar *Engeland* in 1684, ter wegneming der gefchillen tusfchen de twee Oost-Indifche Maatfchappijen over het gebeurde te *Bantam.*

Hij ftierf 8 October 1686. Zijne Echtgenoote was MARIA DE LANGE, eene vrouw van groote bekwaamheid.

Zie WAGENAAR, D. XIII, XIV, XV. *bijv.* XV. bl. 15 en *Nalezingen* I. bl. 405, II. 231. K. BRANDT, *Poëzy* 189. PACQUOT *Memoires*, D. IV. 64, alwaar eene plaats van BAYLE is aangehaald, die PAATS noemt een groot Godgeleerde, Regtsgeleerde, Staatsman en Wijsgeer.

PALLANT, (ADOLPH WERNER VAN) tot *Zuithem*, *Drost van Isfelmuden.* *Overysfel.* Geb. 1725. Geft. 1802.

Was de oudfte zoon van EVERT ELBERT ANTONY VAN PALLANT en JOHANNA

 CHRIS-

CHRISTINA VAN DEDEM *tot den Gelder*, en werd in 1752 in de Ridderſchap van *Overysſel* beſchreven; in 1763 is hij benoemd tot Drost van *Isſelmuden.* In de verſchillen over de Drostendiensten voegde hij zich benevens J. A. G. DE VOS VAN STEENWYK, bij het voorgeſtelde door J. D. VAN DER CAPELLEN *tot den Poll*; dit edelmoedig en belangeloos gedrag en zijne verdere verrigtingen met en voor de Staatsgezinden, vooral ook bij het vermaard verſchil over het regt van overſtemming in *Overysſel*, verwierf hem eenen grooten naam; hetzelve had echter een ontſlag van zijne ambten en bedieningen na de omwenteling van 1787 ten gevolge. Na die van 1795, werd hij op nieuw tot bewind geroepen, zag zich benoemd als Drost van *Salland* en bleef door velen geacht en bemind tot aan zijn overlijden, in 1802.

Bij zijne Echtgenoote N. ROGGE had hij geene kinderen verwekt. Er zijn vele afbeeldingen van hem; de beste is die in F°. te gelijk met eene van zijnen vriend HENDRIK HOOFT DANIELSZOON uitgegeven. De lof van zedelijke braafheid is algemeen, dan of de tweedragt in Staatszaken niet meer heeft medegewerkt tot zijne vermaardheid, dan zijne bekwaamheid en kunde, is bij velen niet twijfelachtig.

Gelderland. PALLANT, (FLORIS VAN) *Graaf van Culemborg.*
Geb. 1537.
Geſt. 1598.

Was

Was de zoon van EVERARD VAN PALLANT en ANNA VAN LALAING en zeer gezien bij KAREL V. en ook in den beginne bij PHILIPS, die de Heerlijkheid *Culemborg* in 1555 ten zijnen behoeve tot een Graafschap verhief.

Door opvoeding ijverend voor de Roomsche Kerkleer, werd hij bij eigen onderzoek een voorstander der Hervorming, en teekende in 1564 de Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Vroeger en toen was hij als Bannerheer van *Leede*, *Lienden* en *Oudeweerd*, in de Ridderschap van *Gelderland* verschreven. Toen de voornaamste Edelen zich vereenigden, tot tegenstand der gewetensdwang, was hij een der eersten en voornaamsten. Hij leende niet alleen zijn huis tot het sluiten van het Verbond, maar was tegenwoordig bij den optogt ten Hove en bij de bijeenkomst te *Lier* en *St. Truijen*.

Natuurlijk kwam hij hier door in haat bij ALVA en den Bloedraad. Hij vlugtte naar *Duitschland*, werd gedagvaard, schreef eene deftige verdediging en werd met verbeurte zijner Goederen gebannen. Zijn huis te *Brussel* werd afgebroken; eene zoogenoemde Schandzuil, opgerigt ter gedachtenis, dat aldaar het verbond der Edelen gesloten was, verkondigde zijne eer aan later geslacht.

Hij stelde zich weldra gewapenderhand in het bezit van zijn huis *Witthem*, zocht hulp bij

den Keizer en bij den Rijksdag te *Spiers* in 1570; hield briefwisseling met WILLEM I. en keerde weldra na het flikkeren van hoop in 1572 herwaarts.

Hij werd in 1574 in de Ridderschap van *Holland* beschreven; in het volgend jaar werd hem het verblijf in *Engeland* ontzegd, dan dit verhinderde hem niet, om zich tot de gewigtigste zaken te doen gebruiken.

Hij was tegenwoordig bij de raadplegingen over den Bredaschen Vredehandel, en bij de overleggingen hoe het best buitenlandsche hulp te erlangen. Hij werd kort hierna tot Lid van den Landraad gesteld.

Hij had de hand in het sluiten der Unie tusschen *Holland* en *Zeeland*, teekende de beide tractaten, ging in dat jaar (1576) op nieuw over in de Ridderschap van *Gelderland*, en werkte later toen de Pacificatie van *Gent* wankel begon te staan, om de Noordelijke Gewesten naauwer te vereenigen.

Door dit laatste wordt het eenigzins opmerkelijk, dat hij in 1579 met minder ijver tot de Unie van *Utrecht* werkte; hiertoe kwam hij niet dan schoorvoetende, misschien hier in wederhouden om het bezit van eenige Heerlijkheid in *Duitschland*.

Zie VAN DE SPIEGEL, *Bund. van onuitgeg. Stukken*, D. I. 252, 253.

Bij de Geschiedschrijvers zijn geene latere daden

van

van hem vermeld. Hij ſtierf op 9 September, 1598 op het Hof te *Culemborg*, en liet eenen zoon na, die volgt. Hij was tweemaal gehuwd geweest (1) aan ELISABETH GRAVIN VAN MANDERSCHEID BLANKENHEIM, (2) aan FILIPPA SIDONIA, GRAVIN VAN MANDERSCHEID GERESTEIN.

Zie verders TE WATER, *Verbond der Edelen* op vele plaatzen inzonderheid D. III. 203—223, aldaar zijn zijne pogingen voor de vrijheid naar waarde gedacht. Bij VAN LOON, D. I. bl. 116, zijn penningen door hem geſlagen, met de ſpreuk: *Libertas auro carior.*

PALLANT, (FLORIS II. VAN) *Graaf van Culemborg.* *Gelderland.* Geb. 1576. Geſt. 1639.

Volgde zijnen Vader in 1599 in gemeld Graafſchap. Hij was bemind van zijne Onderzaten en deed veel ten hunnen beste. Na het beſtand in 1609 te hebben aangenomen; zond hij een wijdloopig vertoog aan de Staten Generaal, ten einde eenige vergoeding te erlangen, voor de opofferingen door zijnen Vader en hem door de vrijheid gedaan; of hij in zijnen wensch ſlaagde is mij niet gebleken.

Gedurende het beſtand werd hij beſchreven in de Ridderſchap van *Gelderland*, en nam wegens dezelve zitting in de Vergadering der Staten Generaal. Hij bekleedde in 1618 een Statelijk Gezantſchap naar *Denemarken.* Na vele andere com-

commisſiën bekleed te hebben, zag hij zich in 1638 ingewikkeld in een hevig geſchil over den Lekdijk, met de Staten van *Utrecht*; deze twist liep *zoo* hoog, dat het geſchut reeds geplant ſtond; gelukkig werd dezelve bijgelegd. Na nogmaals in eene meer ſtatelijke dan gewigtige Ambasſade naar *Frankryk* gereisd te hebben, ſtierf hij te *Culemborg* in 1639. Zijne lijkſtatie werd vereerd door bezendingen uit de Staten Generaal en Raad van Staten, waar van de leden zich op kosten van het Land in den rouw kleedden. Hij liet een goed getuigenis na, wegens zijnen aard: zeldzaam is het, dat hij volgens getuigenis van gelijktijdige Geſchiedſchrijvers, in zeden, geſtalte en gedaante veel overeenkomst had met Prins FREDRIK HENDRIK. Ook in gematigdheid omtrent kerkelijke zaken, kwam hij met dezen overeen; hier over erlangde hij eens blijken van ongenoegen van MAURITS.

Hij is gehuwd geweest aan CATHARINA GRAVIN VAN DEN BERG, volle Nicht van gemelde Vorsten. Geene Kinderen nalatende, vererfden zijne bezittingen aan den Huize van WALDEK, waaruit het Graafſchap *Culemborg*, naderhand aan den Hertog van SAXEN HILBURGHAUZEN geraakt is en verkocht is geworden aan de Staten van *Gelderland*, die hetzelve vervolgens ſchonken aan WILLEM IV.

Zie verders VOET VAN OUDHEUSDEN, Be-

Besch. van Culemborg, 1753. TE WATER, *Verb. der Edel.* III. 224.

PALUDANUS, (RUTGERUS) *Burgemeester van Alkmaar.* *Holland. Noordholl.* Geb. 1736. Gest. 1788.

Was geboren in de Zijpe en werd Lid der Vroedschap van *Alkmaar*, alwaar hij vervolgens op verschillende tijden de waardigheid van Schepen, Thesaurier, Hoofd-Officier en Burgemeester met lof bekleedde.

De Staten van *Holland* erkenden insgelijks zijne waarde, door van hem dienst te trekken in zeer belangrijke Commissiën; Zoo werd hij in 1784, wegens *Holland* naar *Overysfel* gezonden, om met afgevaardigden der overige Gewesten, het geschil omtrent het regt van overstemming tusschen de Ridderschap en de drie Hoofdsteden te beslissen, en in 1785 tot de herziening van de quotas.

Van deze laatste Commissie nam hij in 1787 zijn ontslag, zoo wel als van de Regering van *Alkmaar*. Hij leefde sedert in rust tot de herfst in 1788, wanneer hij overleed, bij zijne Echtgenoote JOHANNA RYZER, eene Dochter nalatende.

Ook als geleerde heeft hij zich door de uitgaaf van oudheid en natuurkundige verhandelingen beroemd gemaakt en nadere melding verdiend. Wenschelijk was het dat de uitgaaf werd voortgezet; Hij was ook Lid en Bestuurder van de

Haarlemsche en Vlissingsche Maatschappijen, zeer nuttig, en bij alle zijne tijdgenooten zeer gezien om deugd, zoowel als om kunde.

Zie *Letterbode*, 1788, 138.

Holland. voorn. Gen. Ambten. Geb. 175-. Gest. 1804.

PASTEUR, (JAN DAVID) *laatst Secretaris van het Wetgevend Ligchaam.*

Verdiensten zoowel als lot vereischen de melding van des mans naam, en wij zijn dus verzekerd dat men zulks niet aan de voorkeur van Vriendschap zal toeschrijven.

Hij was van *Leyden* geboortig van JAN DAVID PASTEUR en MARIA CHARLOTTA BERNARD. In 1776 werd hij tot Commis der Convoijen en Licenten in de Kil bij 's *Gravendeel* aangesteld, en in 1795 tot behandeling van Staatszaken geroepen. Het bestuur van *Holland* zond hem destijds naar *Engeland*, om ware het mogelijk de correspondentie tusschen de beide Staten te herstellen, en ten minsten, de schepen en eigendommen aldaar wederregtelijk aangehouden, voor 's Lands Ingezetenen te bewaren. Vruchteloos was de uitkomst; zijn beleid en voorzigtigheid in dezen betoond, bleven niet zonder lof en werden in het Staatsbesluit, op zijn verslag genomen, erkend.

Hij werd weinig tijds hierna tot het bestuur der Zeezaken geroepen, en in het volgend jaar in de Nationale Vergadering geplaatst. Uit deze werd hij naar *Frankryk* gezonden met geheime last, zoo het scheen om tegenwoordig te zijn, wegens den

Staat

Staat bij de Vredesonderhandelingen destijds begonnen. In de tweede Nationale Vergadering was hij de eerste Voorzitter. Alschoon onder de voorstanders van hetgene men toen eenheid en ondeelbaarheid noemde behoorende, werkte hij ijverig om de omwenteling van 22 Januarij 1798, voor te komen. Deze pogingen hadden de haat der bewerkers van dezelve voor hem ten gevolge, en hij was een van die agt- en- twintig Volksvertegenwoordigers die gevangen werden genomen; hij werd eerst in de Castelanij van den Hove, later op het Huis in het Bosch bewaard, en bleef aldaar onder meer of min bezwarende omstandigheden tot 14 Julij.

Vervolgens werd hij Secretaris van de tweede Kamer en, na de omwenteling van 1801, van het Wetgevend Ligchaam. In welke bediening hij, na langdurige zukkeling, door het zittend leven, zoo niet veroorzaakt, ten minsten vermeerderd, stierf op 9 Januarij, 1804.

Als Geleerde had hij roem verworven, vooral door de beoefening van wetenschappen, tot de natuurkunde betrekkelijk en zal nader door ons gedacht worden. Ook als vertaler van bij de tachtig werken, heeft hij zijne Landgenooten verpligt.

Als mensch verdiende hij achting, niet alleen door werkzaamheid, maar vooral door heuschheid, gelijkmatigheid van gemoed en door de standvastige waarneming van vele pligten. Bij zijne Echtgenoote JOHANNA HENDRICA KRAANE liet hij vier Kinderen na.

Zie

Zie verders de Levens- en Karakterfchets van hem door Mr. A. J. VERBEEK in de *Letterbode* 1804. N°. 10. bl. 145, alwaar ook een Graf-fchrift van P. H. MARRON. Verders *Authentique bijlagen tot de omwenteling van* 22 *Januarij* 1798, op vele plaatzen, inzonderheid de merkwaardige brief door hem aan den Directeur der Franfche Republiek, LA RÉVEILLERE LEPEAUX.

Holland. voorn. Ambt. Geb. 1754. Geft. 1795.

PAULUS. (PIETER)

Zoon van JOSIAS PAULUS en MARIA DE LEEGE, was geboortig van *Axel*, en werd reeds in zijnen jeugdigen leeftijd als Staatkundig Schrijver beroemd; in deze betrekking zullen wij nader aan hem gedenken.

In 1785 tot Raad en Advocaat Fiscaal bij de Admiraliteit op de Maas aangefteld, verwierf hij in deze bediening insgelijks veel roem, en zag zich ook benoemd tot Fiscaal, bij het onderzoek naar de toedragt der mislukking van het zenden van Schepen naar *Brest*.

Eenige bemoeijingen in het gebeurde van die dagen en zijne Staatsgezinde gevoelens hadden de afzetting van hem ten gevolge. Hij bleef buiten bewind, dan naauwelijks was de omwenteling in 1795 aanwezig, of hij werd een der voornaamfte van de toenmalige Bewindslieden.

Hij was de eerfte Voorzitter in de Vergadering der Provifioneele vertegenwoordigers van *Holland*, Lid van het Committé tot de zaken der Marine, Onderhandelaar tot het verbond van Vrede en Alli-

Alliantie met *Frankryk*, en afgevaardigde wegens *Holland* tot de raadplegingen over het bijeenroepen eener Nationale Vergadering.

Hij was een ijverig bevorderaar van de bijeenkomst van dezelve, had vervolgens geen gering aandeel in de latere omwentelingen in *Friesland* in 1796, en toen als Lid van de Nationale Vergadering benoemd, werd hij in de eerste bijeenkomst tot Voorzitter gekozen; weinige dagen daarna is hij door eene ziekte overvallen, waar aan hij op 17 Maart overleed, zonder Kinderen bij FRANÇOISE HENRIETTE VOCKESTAERT na te laten; naderhand hertrouwd aan G. V. OLIVIER.

Alles wat tot zijne afzetting in 1787 betrekkelijk is, is te vinden bij CHALMOT, *Verzam. van Stukken*, en ook afzonderlijk uitgegeven, er bestaan verscheidene afbeeldingen van hem; de beste is die van HODGES.

PARMA. (ALEXANDER FARNESE, *Hertog van*)

Zie op FARNESE.

PAUW, (ADRIAAN) *Ridder*, *Heer van Heemstede*, *Hogersmilde*, enz. *Raadpensionaris van Holland*.

Holland. Raadpensionaris Geb. 1585. Gest. 1653.

Was de zoon van REYNIER PAUW, die volgt, en werd bij de invoering van nieuwe Curatoren van de Leydsche Hoogeschool in 1619, daar toe met anderen benoemd. Zijne bekwaamheden ver-

veroorzaakten dat hij tot verſchillende Gezantſchappen werd geroepen; driemaal trok hij naar *Frankryk*, tweemaal naar *Engeland*, eens naar *Denemarken*, de Duitſche Hoven en de Hanzeſteden. Hij diende eerst zijne Geboorteſtad als Penſionaris, later *Holland* als Rekenmeeſter en is in 1631 tot Raadpenſionaris van dat gewest geſteld.

Hij ſloot in 1634 in een buitengewoon Gezantſchap in *Frankryk* een gewigtig verbond met den Koning, wegens het voeren van den oorlog met *Spanje*, en bleef hier een geruimen tijd. Het nut, het welk hij daar te wege bragt, diende ten voorwendzel, om hem in 1636 voor het ambt van Raadpenſionaris te doen bedanken; dit voorſtel omhelsde hij, om niet bedankt te worden. Hij was ſedert eenigen tijd bij den Stadhouder minder gezien geweest.

Hij werd in 1646 gemagtigd tot den Munsterſchen Vredehandel, en aldaar beſchouwd tot hun te behoren, die den Vrede het meeste genegen waren; over het algemeen had hij aldaar zeer veel invloed, alſchoon hij verdacht was bij de Franſchen.

In 1649 werd hij naar *Engeland* gezonden, om, was het mogelijk, den dood van KAREL I. voor te komen, dan te vergeefsch. Zijne verrigtingen in dezen werden later door KAREL II. bij opene acte, ten behoeve van zijnen zoon afgegeven, erkend.

Toen CATS in 1651 het ontſlag bekwam als Raad-

Raadpensionaris werd PAUW op nieuw gekozen. Hij liet zich tot het aannemen niet bewegen, dan na het bedingen van eenige voorwaarden, die blijken gaven, dat aan hem het jaar 1618 niet vergeten was; het verwekte opmerking, dat de zoon van den ergsten vijand van OLDENBARNEVELDT zich zochte te hoeden, voor de strikken waarin deze gevallen was.

Zijne laatste buitenlandsche zending was in 1652 naar *Engeland*, ten einde de Vredebreuk voortekomen. De ongelukkige uitslag bragt hem in haat van het gemeen, zoo zelfs, dat men zijn huis in den *Haag* en het slot te *Heemstede* met plundering dreigde. Hij stierf kort hierna in 1653. WICQUEFORTH zegt van hem, dat hij een man van beleid en oordeel was, doch eene zekere boerschheid en karigheid over zich had, die hem niet zeer bekwaam maakte, tot de handeling met vreemde Staatsdienaars.

Hij was gehuwd, (1) aan ANNA SEYS, (2) aan ANNA VAN RUITENBURGH VAN VLAARDINGEN.

Zijne zinspreuk was: *Pritate, Patientia ac Pace.* Zijne afbeelding is bij WAGENAAR, D. XII. 214. Er zijn behalven dezen, nog verscheidene, de beste is die van VISSCHER, naar HOUTHORST. Zie verders WAGENAAR, D. X, XI, XII en *bijv.* XIII. AITZEMA.

PAUW,

Holland. voorn. Ambt: Geb. 1593. Gest. 165.

PAUW, (CORNELIS) *Ridder.*

Was de zoon van REYNIER en Broeder van ADRIAAN, vertrok als Edelman van Gezantschap, met den Ambasfadeur CORNELIS HAGA naar *Turkyen* en diende dezen bekwamen onderhandelaar als Secretaris, tot dat hij in 1613 door de Staten Generaal gefteld werd, als Hoofdconsul te *Aleppo.* Hier deed hij aan den Staat en aan den Koophandel zeer gewigtige diensten.

In 1619 keerde hij terug, dan werd in het volgend jaar op nieuw naar *Aleppo* gezonden; dan vermits de handel destijds kwijnde, verzocht en bekwam hij zijn ontflag. Hij bragt vervolgens eenigen tijd door met reizen tot eigen nut en vermaak, dan in 1631 werd hij door den Staat afgevaardigd aan den Koning van *Zweden*, die destijds in *Duitschland* den krijg voerde. Veelvuldig waren zijne handelingen met den beroemden GUSTAVUS ADOLPHUS, door wien hij reeds eenige jaren te vooren tot Ridder (*Eques auratus*) was benoemd. De bekwaamheid bij deze zending getoond, veroorzaakte dat hij bij de voortduring van dien oorlog, na het fneuvelen van gemelden Koning in den flag bij *Lutzen*, op nieuw naar *Duitschland* gezonden wierd, om met de Zweedfche Rijksvoogden en de Duitfche Vorsten te handelen. Verbazend veelvuldig waren zijne verrigtingen bij verfcheidene Hoven en tevens de gevaren destijds doorgeworfteld.

Na zijne terugkomst in 1635 is hij in geene amb-

ambten geplaatst wegens den Staat. FREDRIK HENDRIK had hem in 1632 tot zijnen Raad en Rekenmeester benoemd; in welke bediening hij later door deszelfs zoon en door de voogdesſen van deszelfs kleinzoon bevestigd werd. WILLEM II, ſtelde bijzonder veel vertrouwen in hem en benoemde hem benevens den Griffier MUSCH en den Ontvanger Generaal VAN BERCKEL, in eene bijzondere Commisſie, ter ſchifting en herſtel van deszelfs Boedel. Hij kweet zich hierin met ijver en zag deze beloond.

Wanneer hij overleden is, is mij niet gebleken; hij was gehuwd aan ANNA PELS, eene moedige vrouw, die hem op de gevaarvolle reizen door *Duitschland* vergezelde. Er is nog in zijn geſlacht een eigenhandig zeer naauwkeurig verhaal aanwezig, van de meeste zijner reizen en ambtsverrigtingen, waaruit wij het gemelde hebben getrokken.

PAUW, (REINIER) *Ridder*, *Burgemeester van Amſterdam.* *Holland. Amſterdam.* Geb. 1564. Geſt. 1636.

Was de zoon van ADRIAAN PAUW, die als een der voornaamſte Onroomſchen zijnde, de zaak van den Gereformeerden Godsdienst bijzonder bevorderde, hierom vlugtte en gebannen werd, en na de omwenteling, in zijne geboorteſtad tot de Regering werd geroepen en van ANNA VAN PERSYN VAN BEVERWEERD. REINIER was reeds in 1590 tot Schepen benoemd en werd

na in 1602 de Oost-Indifche Maatfchappij te hebben helpen ftichten, in 1605 Burgemeester.

Hij nam vele Staatscommisfiën waar, zoo in het Collegie van gecommitteerde Raden, als in dat der Staten Generaal, en werdt door dezelve weder in andere bezendingen gebruikt; zoo vertrok hij in 1613 naar *Engeland*, over zaken, de Oost-Indifche Maatfchappij betreffende. Hij was een ijverig vriend van MAURITS, werkte in 1618 ter bereiking van de oogmerken van denzelven en is bekend als een ftout tegenftrever van OLDENBARNEVELDT. Hij zoude een van de zes Leden der Vergadering der Staten Generaal zijn geweest, die het vatten van dezen en van DE GROOT en HOGERBEETS, op zich namen. Zie VELIUS 319.

Hij ontmoette te leurftelling in zijne poging om de Regering van *Dordrecht* te veranderen, doch flaagde beter, om aan zijne verbittering jegens den Advocaat te voldoen. Hij was een der Commisfarisfen, die tot het onderzoek der Gevangenen voorloopig werden benoemd, vervolgens een der Gedelegeerde Regters en wel volgens het algemeen gevoelen een der fcherpfte. Zie BRANDT, *Hift, der Regtspl.* 200. Zijne partijdigheid was reeds vroeger gebleken; ook bleek zijne bitterheid in eenen twist met NIËLLIUS op het Sijnode van *Dordrecht*; weinig lofs behaalde hij hier mede voor het nageflacht, PAUW bleef echter bij MAURITS gezien en werd

werd door dezen in gewigtige bezendingen gebruikt.

In 1621 handelde hij met den Koning van *Denemarken*, tot het fluiten van een Verbond van Vriendfchap. Zie AITZEMA, *Vredehand*. 6 en 7. In 1622 werd hij door den Koning van *Frankryk* tot den Adelftand en tot Ridder verheven, na vroeger de laatfte waardigheid insgelijks van den Koning van *Engeland* bekomen te hebben. Kort voor en na het overlijden van gemelden Vorst, verminderde zijne invloed; men ging hem bij de keuze tot Burgemeesteren voorbij. Hij leefde nog tien jaren buiten bewind en geraakte vervolgens geheel in minachting, blijkens, het *Sprookje van* REYNTJE DE VOS, van VONDEL en andere ftukjes van dien tijd, *Hekeldichten*, 98.

Hij was gehuwd, (1) aan CORNELIA DE LANGE, (2) aan ELBRIG JANSDR. en liet zes Kinderen na. Zijne zinfpreuk was: *Tandem bona caufa triumphat*. Zijne afbeelding is bij WAGENAAR, N. D., D. IX 137. Er beftaat eene zeer fraaije prent van T. MATTHAM, naar RAVESTEIJN. Zie ook CERISIER, D. V. bl. 143.

Hij ftierf op 19 Februarij, 1636.

PERENOT, (ANTHONY) *Kardinaal van Granvelle*. Brabanders. Geb. 1516. Geft. 1586.

Zijn Vader was genaamd NICOLAAS PERENOT,

NOT, Kanſelier van KAREL V.; de naam zijner Moeder is mij onbekend gebleven.

Hij is vroeg tot Bisſchop van *Atrecht* verheven; hij verwierf door ſchranderheid in Staatszaken, bedrevenheid in zeven talen, vaardigheid in het raadgeven, „ door doortrapte wereldkunde," zegt HOOFT, „ uit zijns Vaders onderwijs en harſenen „ uitgezogen", de gunst van KAREL den Vden, die hem ernstig aan zijnen Zoon, bij het vertrek uit de Nederlanden, aanbeval. Deze raad ſtond PHILIPS duur, want door GRANVELLE was het, dat hij deze Staten en zijne ſchatten verloor.

Tot de gewigtigſte zaken gebruikt en hier bij zijne ſtaatzucht, gierigheid en bittere vervolgzucht jegens de Onroomſchen den ruimen teugel vierende, konde het niet misſen, of hij moest de haat van elken vriend van het Vaderland en der regtvaardigheid op zich laden; anderen benijdden, of vreesden hem om zijnen te grooten invloed en zeldzame bekwaamheden; alzoo vond hij bij allen tegenſtand.

Het algemeen misnoegen barstte het eerst tegen hem uit; hij trotſeerde hetzelve en trok al het bewind tot zich; eindelijk met ſmaad en ſchimp beladen, moest hij voor den ſtroom wijken. Na alles in de war gebragt en de ſcheuring ongeneeslijk gemaakt te hebben verliet hij deze gewesten. Hij bleef echter bij PHILIPS in gunst, en zette dezen tot wraakzucht aan. Hij werd Onderko-

koning van *Napels*, vervolgens Gezant bij den Paus, later Aartsbisſchop van *Beſançon*, Raadsman van PHILIPS in *Spanje* en ſtierf in *Romen* in 1586. Zijne zinſpreuk was: *Durate.* (*Volhardt*) Hoe ſlecht ook, is hij een zeer belangrijk voorwerp in de Geſchiedenis.

Wij verwijzen onze Lezers tot BOR. HOOFT D. I. WAGENAAR, D. VI en de *bijvoegzels* en *Nal. Leven van* WILLEM I. D. I. TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. I. III en IV. *Levensb. van Ned. Mannen* en *Vrouwen*, D. IV. en tot de in gemelde werken aangehaalde Schrijvers. De ſchat zijner handſchriften en der door hem verzamelde Staatsſtukken, LXXX Deelen in F°. uitmakende, en voor de omwenteling in *Frankryk*, in de Abdij van *St. Vincent te Beſançon* voorhanden, is gelukkig bij het plunderen van zoo vele Abdijen bewaard gebleven. PROSPER L'EVESQUE, heeft in zijne *Memoires du Cardinal* DE GRANVELLE, in *Parijs*, 1753 uitgegeven eenige, doch geringe uittrekzels van deze verzameling gegeven.

De vraag of hij van adelijke geboorte of van lage afkomst was, is een Historisch vraagſtuk geweest, het welk lang onopgelost is gebleven; dit geſchil is thans echter beſliſt en het eerſte zeker, zoo door het laatst gemeld werk van L'EVESQUE, als in een ander, getijteld: *Hiſtoire du Cardinal de Granvelle, Vice roij de Naples*, &c. *par* M. COUCHETTER, *Cenſeur Roijal*, bij

bij welk laatste zeer vele echte ſtukken, Testamenten enz. gevoegd zijn. Zie *Letteroef.* 1782, ſt. 2, bl. 329, *Letterbode*, 1805, N° 47 en 51.

Zeeland. Geb. 1738. Geſt. 1790. PERRE, (JOHAN ADRIAAN VAN DE) *Heer van Nieuwerve en Welſingen, Repreſentant van den eerſten Edelen van Zeeland*, enz.

Was de zoon van JOHAN, Raad van *Middelburg* en CATHARINA CORNELIA STEENGRACHT en een der aanzienlijkſte en rijkſte en tevens een der nuttigſte en meest beminde Regenten van zijnen tijd. In den jare 1762 werd hij Raad in de Vroedſchap van zijne geboorteſtad *Middelburg*, bemoeide zich later met het belang der Oost-Indiſche Maatſchappij. In 1768 werd hij tot luisterijker loopbaan geroepen. WILLEM V. eerſte Edele, benoemde hem tot zijnen vertegenwoordiger. Hij bleef tien jaren in dit ambt en ſtichtte veel goeds. Sedert 1778 leefde hij in wijsgeerige rust, meer nuttig dan blinkende. Hij ontſliep in 1790 kinderloos, gehuwd geweest zijnde aan JACOBA VAN DEN BRANDE.

Was hij bij zijn leven door een' zamenloop van zegeningen gelukkig, na zijn overlijden werd hij het insgelijks, toen erlangde hij eenen voortreffelijken lofredenaar in J. H. VAN DER PALM, die dooreene Redevoering over zijne verdienſten, voor VAN DER PERRE en zich zelven eene duurzame eerzuil geſticht heeft. Het beminnelijk karakter van den overledenen, deszelfs ijverige zucht voor de eer van God,

voor

voor het welzijn der menschen en ter bevordering van nuttige kunsten en wetenschappen, zijn zoo keurig, zoo deftig en onopgesmukt geschetst, dat wij aan alle jonge lieden de lezing van die Lofrede, als een proefstuk van smaak en oordeel, durven aanbevelen. Zie *Verhandelingen van het Zeeuwsche Genootschap*, D. XV.

PERRE, (PAULUS VAN DE) *Burgemeester en Pensionaris van Middelburg.* *Zeeland.* Geb. 1598. Gest. 1653.

Na verschillende ambten in zijne Geboortestad bekleed te hebben, werd hij in 1652 naar *Engeland* gezonden met CATS en SCHAEP, om ware het mogelijk eene vredebreuk met de toenmalige Regering voortekomen; vruchteloos liep deze bezending af. In den ongelukkigen eersten Engelschen Oorlog keerde hij met NIEUWPOORT, VAN BEVERNINGK en JONGESTAL derwaarts om tot Vrede te handelen. Hij trok geenszins met de twee eerstbenoemden eenen gelijken lijn, maar was de belangen van den Prins VAN ORANGE meer toegedaan. Hij stierf gedurende dit Gezantschap in *Engeland*. Zijn lijk werd gebalzemd en naar *Middelburg* gevoerd. Zijne ouders waren ADRIAAN VAN DE PERRE en ADRIANA HOYMANS, zijne Echtgenoote was CLARA TEELINCK, bij deze liet hij drie Kinderen na.

Zie P. DE LA RUE, *Staatk. Zeeland*, 77—80.

Holland. Rotterdam. Geb. 1622. Geft. 1678.

PESSER, (JOHAN) *Burgemeester te Rotterdam.*

Was een der voornaamfte Regenten gedurende het Stadhouderloos tijdvak, werd afgezonden naar *Zeeland*, om de uitrusting en het vertrek van de Vloot te bezorgen, en bleek een der moedigfte Regenten te zijn in het tegenhouden van de verheffing van Prins WILLEM III. Hij geraakte hierdoor bij de oproeren, die deze verheffing in 1672 voorafgingen in haat van het graauw, en legde toen zijne ambten neder; dan dit konde niet beletten, dat hij benevens anderen gevangen genomen en eenigen tijd bewaakt wierd. Sedert week hij naar *Braband*, alwaar hij gerustere tijden afwachtte. Hij ftierf op 1 Maart 1678.

Hij was gehuwd geweest, (1) aan ADRIANA VAN DER AA, (2) aan GEERTRUID NIËNHOVEN. Zijne eenigfte Dochter DOROTHEA, trouwde aan GODERD WILLEM VAN TUILL VAN SEROOSKERKE, Heer van *Welland*. Hij wordt bijzonder geprezen bij de voornaamfte Dichters van zijnen tijd, inzonderheid bij OUDAAN, D. III. 464. G. BRANDT, 295, 305 en 423. op het laatfte blad zijn twee krachtige Graffchriften. Zie ook WAGENAAR, D. XIV.

Utrecht. Geb. 1716. Geft. 1797.

PESTERS, (JOHAN) *Heer van Cattenbroek, Decan van St. Jan.*

Wij vinden dezen bekwamen Staatsman, die de zoon was van N. PESTERS en N. DE JONG,

fe-

federt 1751 in het Collegie van geëligeerden 's Lands van *Utrecht*, en federt 1770 wegens dat Gewest, in den Raad van State; hij volgde D'ABLAING *van Giesfenburg* in het voeren van het meeste gezag in Stad en Sticht, en erlangde het oor van den Stadhouder door het ijverig bevorderen van de belangen van denzelven en deszelfs Huis.

Hij behield zijnen uitgebreiden invloed tot aan de omwenteling in 1795; vroeger had hij door zijn deel aan de voornaamfte gebeurtenisfen zeer veel van hem doen fpreken in de papieren van den dag.

Hij ftierf in 1797 en liet bij ADRIANA EVERARDINA GODIN, drie kinderen na.

Zijn Broeder, WILLEM NICOLAAS PESTERS, voorheen Collonel Commandant van de Hollandfche Gardes, was insgelijks een man van invloed op de Utrechtfche Gefchiedenis en had zich door recommandatiën, enz. zeer veel doen gelden.

PHEBENS. (EGGRIK EGGES) *Groningen*

Was de Zoon van een gegoed Landman in het Geb. 1556. Geft. 1615. *Oldambt* en geboren te *Midwolde*. Hij verloor zijne ouders in zijne kindschheid; zijne voogden bezorgden hem eene geleerde opvoeding; te *Marburg* voltrok hij zijne letteroefeningen en was hier de huisgenoot en vriend van den beroemden Friefchen Regtsgeleerde, REGNERUS SIXTINUS.

Toen *Groningen* onder de Spaansche tijrannij zuchtte, bleef hij aldaar stil wonen en leefde voor de letteroefeningen; bij verscheidene Roomschgezinden was hij wel gezien, dan bij de Jesuiten gevreesd zijnde, liep hij somtijds lijfsgevaar door hunne lagen. Bij den overgang van de Stad aan de Staatsche zijde, werd hij dadelijk tot de Regering geroepen, bleef onafgebroken in dezelve, en was een der voornaamste Regenten van zijnen tijd. Verschillende ambten en commissiën bediende hij, zoo in als buiten *Groningen*. Ten tijde van den handel tot het Bestand werd hij naar den *Haag* gezonden. Hij was een der eerste Curators van de Hoogeschool te *Groningen*.

Zijn overlijden viel voor op 12 November 1615. De geleerde RAVENSPERGER, gaf destijds een deftig Programma, waarin een zeer loffelijk getuigenis van zijne zedelijke en verstandelijke waarde; de laatste bleek vooral door zijne aanteekeningen over de regten en costumen in zijne Vaderstad en Gewest, en over de geschiedenissen van zijnen tijd in deftigen Latijnschen stijl; of dezelve bewaard zijn gebleven of uitgegeven hebben wij niet kunnen opsporen. Hij huwde aan FROUKJE LUWERS, insgelijks uit het *Oldambt* geboortig en liet kinderen na.

Graven van Holland. Geb. 1393. Gest. 1467.

PHILIPS VAN BOURGONDIEN, of de Iste *Graaf van Holland.*

Deze Vorst *de Goede* gebijnaamd, verdiende be-

beter dien van *de Slimme* of *de Afgerigte*. Weinig kiesch in het gebruik der middelen vermeerderde hij zijn voorouderlijk Erfgoed, zijnde het Hertogdom en Graafschap *Bourgondiën*, zoo wel door staatszucht, list en geweld als door erfenis; verscheidene der schoonste gewesten van de Nederlanden, vielen hem hier door ten deele, zoo dat hij op het eind van zijn leven, Meester was van tien van deze Landschappen.

Door zijne Moeder MARGARETHA, dochter van ALBRECHT VAN BEYEREN, had hij uitzigt, om wanneer JACOBA zonder kinderen mogte sterven, deze gewesten te kunnen erven; dan niet op onzekerheden rekenende, bemoeide hij zich spoedig met de *Hollandsche* twisten.

Na den dood van JAN VAN BEYEREN werd hij als Ruwaard dezer landen door de Kabeljaauwschen erkend. JAN, HERTOG VAN BRABAND, die zich als Graaf had doen huldigen, werd door hem bestuurd; bij de scheuring te *Utrecht* verklaarde hij zich voor ZWEDER; zijne magt verders gestadig uitbreidende en zich niet houdende aan de eeden als Ruwaard gedaan, bragt hij JACOBA weldra in zulken toestand, dat zij met hem in onderhandeling moest treden, en in 1428 eene zoen met hem trof, waarbij zij den naam van Gravin behield en hij de magt bekwam, terwijl een Raad van negen personen, waarin hij zes stelde, de zaken zoude bestieren.

Na het huwelijk van JACOBA met FRANCK

VAN

VAN BORSSELE, het welk ſtreed met een der voorwaarden van gemeld verdrag, dwong hij haar om ook den Grafelijken tijtel aan hem afte-ſtaan, en hij werd dus nog bij haar leven als Vorst dezer landen gehuldigd.

Weldra van binnenlandſche onlusten ontſlagen; bemoeide hij zich met buitenlandſche en holp den Franſchen Koning tegen de Engelſchen; dit had de opoffering van vele ſchatten en vele mishandelingen van Nederlanders in *Engeland* ten gevolge, eindelijk eenen fellen oorlog, gevolgd van opſchuddingen, hongersnood en pest. De oorlog met de Hanze ſteden vermeerderde deze rampen, zijne uitlandigheid deed de magt der Stadhouders toenemen; door dat deze naar de belangen van de eene of andere aanhang overhelden, herleefden de Hoekſche en Kabeljaauwſche twisten; de belastingen namen toe.

De Vorst ſtrekte inmiddels zijne uitzigten geſtadig naar meerder gezag en wist in 1457 zijnen natuurlijken zoon DAVID, gewapenderhand op den Bisſchoppelijken zetel van *Utrecht* te dringen, door GYSBRECHT VAN BREDERODE van denzelven te verjagen; vervolgens loerde hij op gelegenheid om de Friezen te onderwerpen; hij vond tegenſtand, en moest eerlang van alle ondernemingen afzien, door de huistwisten met zijnen zoon KAREL DEN STOUTEN, voor wien hij te lang leefde.

Deze twisten maakten hem laaghartig jegens *Frank-*

Frankryk, zoo dat hij aan dit Rijk wegens *Bourgondiën* hulde deed; de Zoon veroorzaakte een oorlog met hetzelve. Vervolgens bemoeide PHILIPS zich met de Gelderſche twisten, alwaar de Godvergetene handelwijze van ADOLPH jegens zijnen Vader, de verontwaardiging van de ganſche Christenheid wekte, dan hij beleefde het einde niet. Hij ſtierf op 15 Junij 1467 in den hoogen ouderdom van twee-en-zeventig jaren.

Bij COMINES in zijne Gedenkſchriften zijn keurige aanmerkingen over zijn karakter; bij RAPIN DE THOIRAS is het met de zwartſte verwen geſchilderd; eenige trekken hiervan zijn overgenomen bij CERISIER, D. II. bl. 197. Aldaar is verders bl. 198 eene fierlijke zamentrekking en beſchouwing van den aard zijner Regering, werwaarts wij onze lezers verwijzen.

Het Hof van *Holland* is door hem ingeſteld in 1428. In 1430 ſtichtte hij de Ridderorde van het Guldenvlies.

Hij trad driemaal in het huwelijk, (1) met MICHAELE VAN FRANKRYK, (2) met BONNA VAN ARTOIS, (3) met IZABELLA VAN PORTUGAL, bij de laatſte was hij Vader van KAREL *den Stouten*. Negentien natuurlijke kinderen had hij erkend. Zijne onbeſchaamdheid in dezen, en de rijkelijkheid en grootschheid zijner Hofhouding bij baldadige weelde, wrochtten bijzonder mede tot het zedenbederf dier tijden; dan onder dit alles werden kunsten en weten-

ſchap-

ſchappen, koophandel en welvaart aanmerkelijk bevorderd; de drukkunst, het haringkaken en het breiden der groote netten werden in den tijd van zijn bewind uitgevonden.

Zie verders WAGENAAR III en de *Bijvoegzels* van Mr. H. VAN WYN, door wiens ijver aan ons twee afbeeldingen van hem naar gelijktijdige teekeningen geſchonken zijn. Verders *Characterkunde der Vad. Geſch.* D. II. VAN ALKEMADE, *Munt der Graven van Holland*, bl. 126. DE GROOT, *Parallellon*, door MEERMAN vertaald, D. II. bl. 266, op bl. 289 en 290, is eene keurige aanhaling uit COMINES over den bloei dezer landen en het diep verval van het huis van PHILIPS.

Graven van Holland.
Geb. 1478.
Geſt. 1506.

PHILIPS DE II. *Hertog van Bourgondien, Graaf van Holland*, enz. *als Koning van Spanjen.*

Deze Vorst, de Zoon van MAXIMILIAAN en MARIA VAN BOURGONDIEN, werd om de bevalligheid van zijn perſoon *de Schoone*, en om de zorgeloosheid, waar mede hij de leiding van anderen volgde: *Croit-conſeil* of *hoor naar raad*, bijgenaamd.

Hij huwde wat tijdelijke ſchatten betrof, zoo gelukkig als vele andere Oostenrijkſche Vorsten; de Rijken van *Castilie* en *Arragon*, de vermogendſte van die tijden, door den toevloed der ſchatten, uit de pas ontdekte nieuwe wereld, bragt

bragt hij door zijn huwelijk met JOHANNA, Erfdochter van FERDINAND en ISABELLA, in zijn Huis.

Hij was zoo overgegeven aan wellust, dat de spijt over de menigte zijner bijzitten, het verstand zijner Echtgenoote gekrenkt heeft.

„ De Nederlanders (zegt verders WAGENAAR) „ hebben geene gelegenheid gehad, om „ éóne vorstelijke deugd in hem op te merken. „ Hij was ruim zoo onbekwaam tot het wel be- „ leiden en uitvoeren van gewigtige zaken, als „ zijn Vader, van wien hij dit gebrek scheen „ geërfd te hebben."

Het slecht bestieren van den Gelderschen krijg en meer andere daden, strekken hier van ten duidelijken bewijze. Hij trok het *groot Privilegie*, door zijne Moeder MARIA gegeven, in; waardoor dit gewigtig stuk, gedurende de Grafelijke Regering eenige onwaarde en nietigheid erlangde. Deze intrekking is bij vele onzer Geschiedschrijvers en Regtsgeleerden voorbij gezien; men vindt dezelve *Groot Plakaatboek*, D. IV. bl. 9.

Verre dat de Nederlanders in vergoeding eenige voordeelen genoten, van de vereeniging met het Spaansche Rijk, zagen zij in het eerst vele schatten hunner Vorsten derwaarts gaan, en gevoelden later door de komst van ambtenaren en krijgsvolk van daar, te meer leeds.

De koophandel en rijkdommen wonnen wel aan, door den wijder uitgezet wordende kreits der

der Zeevaart; de *Vlamingen* en *Hollanders* kregen wel eenig deel in de ſchatten van *America*, dan deze voordeelen werden rijkelijk opgewogen, door het nadeel, het welk de Spaanſchen in deze tijden, door het overbrengen van het Venusgif over vele menſchen bragten. Deerlijk waren in die dagen de onheilen, hier door veroorzaakt.

PHILIPS ſtierf in 1506, twee Zonen nalatende; die beiden later de Keizerlijke kroon, doch met ongelijken lof droegen.

Zie over PHILIPS: WAGENAAR, D. IV. CERISIER. MARIANA, *Hiſt. d' Espagne*, *Tom* V. DE LA MARCHÉ en vele anderen.

Graven van Holland
Geb. 1526.
Geſt. 1598.

PHILIPS III, *als Vorst der Nederlanden*, II *als Koning van Spanjen*, enz.

Wat een ſlecht Vorst vermag in aanzienlijke Staten tot laagte en welvarende landen tot berooidheid te brengen, toont de Geſchiedenis in dezen PHILIPS, door den geleerden ſchrijver van *de opkomst en bloei der Nederlanden* te regt bij den Romeinſchen Keizer, TIBERIUS vergeleken.

In 1555 werd het gebied dezer landen, door zijnen Vader KAREL V. aan hem overgedragen. „ Hij kreegze," (zegt HOOFT,) „ in het breedst „ van hun bloeien, bebouwd met meer dan „ tweehonderd Steden, honderd vijftig opene „ Vlekken, zoo goed als bemuurde Steden, „ zesduizend Dorpen, alles vol van inwoonders, rijk-

„ rijkdom, neeringe, welvaart en weelde tot der-
„ telheid toe." In 1568, maar dertien jaren daar na „ging," volgens den zelfden schrijver, „door het vangen en spannen van allerleije stand, „allerleije sexe en allerleijen ouderdom, alles te „gronde; de galgen hingen geritst, de raden, „de staken, de boomen aan de wegen stonden „verladen met lijken, gewurgd, onthalsd, ge-„barnd, zoo dat de menschen nu in de lucht tot „ademschepping geschapen als in een gemeen „graf en wooning der overledenen verkeerden."

In plaats der *dertelheid* „had nu elke dag zijne „deerlijkheid en 't bassen der bloedklokke, dat, „met de dood van namaagh den eenen, van zwaa-„ger of vriend den anderen, in het hart klonk. „Aan het bannen, aan het verbeurdverklaaren „der goederen (*) was geen einde."

Hij vond *Spanje* bloeijende door de schranderheid en ijver der Mooren en door de schatten van *Amerika*. De eerste verdreef hij, met misschien nog meer wreedheid, dan hij in de *Nederlanden*

liet

(*) Hoe verbazend veelvuldig deze verbeurdverklaringen moeten geweest zijn, bleek mij onlangs, toen ik door de heuschheid van Mr. H. VAN WYN op de Leenkamer van *Holland*, de rekening zag van Mr. N. STALPERT VAN DER WIELE, over geconfisqueerde Goederen, in 1569, alleen over de Steden *Rotterdam*, *Delft*, den *Haag* en *Gravezande*, dit boek digtgeschreven, bevatte weinig minder naar gissing dan twee riem papiers. Hoe vele tranen en zuchten moeten hier door zijn uitgeperst?

liet blijken. Het fchoon *Granada* en andere, door de natuur het rijkst bedeelde, ftreken werden volftrekte woestenijen, en *Mexico* en *Peru*. . . dan waartoe zoude ik meerdere uitwerkzels van de verkeerde Staatzucht van PHILIPS en van het gene hij Godsvrucht noemde opgeven? Altoos zal het echter raadzelachtig blijven, hoe dit alles heeft kunnen gebeuren door eenen Vorst, aan wien men, bij alle zijne ondeugden en gebreken, echter den lof niet ontzeggen kan, van in eenen zeer hoogen graad de bekwaamheid om te regeren bezeten te hebben.

WATZON heeft van de Hiftorie zijner Regering een goed werk, doch met minder lof dan dat van ROBERTZON over KAREL V, gegeven. HOOFT heeft hem voortreffelijk gefchilderd op vele plaatzen van zijn voornaamst werk en bij dezen en bij de meeste onzer Gefchiedfchrijvers kan de weetgierige onderzoeker de voldoening zijner wenfchen erlangen.

Hij zal daar de berigten vinden van zijne ondernemingen tegen *Ierland* en *Frankryk*, van zijne oorlogen tegen de Turken, van zijne aanflagen tegen *Engeland*, van de verovering van *Portugal*, van den afval van een groot deel der *Nederlanden*, en van de toerusting der zoogenaamde *onverwinnelijke* Vloot, onder herhaalde aanvallen der Engelfchen en Hollanders gedeeltelijk bezweken, en naderhand door ftorm en on-

onweder geheel vernield. (*)

Verders van zijne trouwloosheid jegens de ſchuldeiſchers van den Staat, waar door zeer vele huisgezinnen in den grond bedorven en de bankbreuken ontelbaar werden, van zijne pogingen tot ſluikmoord van Vorſten, (*asſasſinat*), het welk hem omtrent den Prins VAN ORANGE gelukte, van den uitgeputten toeſtand van *Spanje*, gevonden met rijkdommen overladen, nagelaten met eene ſchuld van honderd en vijftig millioenen Ducaten, (†) van zijne ontucht, geilheid en huwelijken, bij welke laatſte hij zich aan de opſpraak van bloedſchande blootſtelde.

Eindelijk nog van den bloeddorst jegens zijne onderzaten, die van hem in Godsdienstige gevoelens verſchilden, van de wreedheid jegens zijnen eigenen zoon, (§) dien hij ter dood veroordeelde, en

(*) Van deze *onverwinnelijke* Vloot en derzelver lot is eene overheerlijke beſchrijving te vinden in de *Slotzang*, achter het werk: *de opkomst en bloei der vereenigde Nederlanden*, door S. STYL, bl 413 Het is eene proeve van beſchrijvend Leerdicht, welke in keurigheid, zwier en kracht, zooveel mij bekend is, nog niet is geëvenaard, ten minste niet overtroffen.

(†) Over de bijna *ongeloofelijke* uitgaven gedurende zijne regering, zie men, *het leven van* WILLEM I. D. I bl. 182, alwaar uit eigen ſchrijven van PHILIPS wordt aangehaald, dat hij 5594 millioenen ducaten heeft verkwist, waar voor hij niets genoten had dan hartzeer en verdriet.

(§) Over dit onderwerp verdient in het oorſpronkelijk gelezen te worden, het Treurſpel: DON CARLOS van SCHILLER. Zie ook HOOFT, bl. 189.

en van het allerbitterst lijden op het sterfbed, door de vuilste ziekte, gedurende meer dan vijftig dagen, doorgebragt in onbeschrijfelijke elende, die vermeerderde door de folteringen van het ontwaakt geweten, ter welker insluimering, men te vergeefs het onzinnigst bijgeloof te hulp riep.

Zijne afbeelding is bij WAGENAAR, *Vaderl. Hist.* D. XI. bl. 16.

Bisschoppen van Utrecht.
Geb. 1465.
Gest. 1524.

PHILIPS. (*Bastaard*) VAN BOURGONDIEN, *Bisschop van Utrecht.*

Was de natuurlijke Zoon van PHILIPS VAN BOURGONDIEN, verwekt bij MARGARETHA POST.

Hij ging reeds in vergevorderden leeftijd tot den geestelijken stand over, hoogst waarschijnlijk om de Staatkundige oogmerken van KAREL V. om het wereldlijk gebied van *Utrecht* ook aan zijne heerschappij te onderwerpen, te bevorderen. Hij kocht den Bisschoppelijken zetel, in 1517, voor grooter somma gelds, van FREDRIK VAN BADEN en van den Paus, dan dezelve voor hem waardig was; de laatste nam voor zijne goedkeuring niet minder dan 12000 ducaten. De Ingezetenen, die 'er het meest belang bij hadden, in dwang gehouden, door de vrees voor de aangroeijende magt van KAREL, moesten zich onderwerpen.

KAREL VAN GELDER, zag dit alles met leede oogen en bemoeidde zich hierom met de bloedige twisten tusschen *Kampen* en *Zwol* over den

den tol. Hier door ontstond 'er een oorlog in *Overyssel*, waar van de Bisschop het einde niet beleefde. Hij stierf in 1524, na een onrustig bewind van ruim zes jaren.

Zijn aard wordt zeer verschillend opgegeven. HEDA laakt hem, GERHARD VAN NYMEGEN, ook GERRIT GELDENHAUER genoemd, prijst hem hemelhoog, deze was des Bisschops Hofkappelaan, die eene, om vele bijzaken belangrijke, Levensbeschvrijing van PHILIPS heeft nagelaten, te vinden bij MATHÆUS *Anal. Tom. I.* Tegen het getuigenis van den eersten geldt misschien, dat PHILIPS, een vereerder van ERASMUS zijnde, niet vrij was van vermoeden, van naar Hervorming van kerk en kerkelijke zaken te haken.

De laatste is zigtbaar meer Lofredenaar dan Geschiedschrijver. De waarheid ligt ook hier tusschen beiden; andere Geschiedschrijvers geven hem insgelijks de lof van vredelievendheid, van verstand en zucht tot geleerdheid en wetenschappen, welke in zijnen tijd begonnen te herleven.

Hij was te voren Admiraal van de Zee geweest.

Zie de *Utrechtsche* Geschiedschrijvers, De *Woordenboeken*. VAN WYN, *Bijv.* IV. bl. 61, enz.

PIECK, (COENRAAD) *Heer van Portengen*, *Burgemeester van Nymegen*, enz. *Gelderland.* Geb. 1682. Gest. 1757.

Van aanzienlijke ouders, WILLEM PIECK en NALETTA VAN DER VOORT, geboren, geraak-

raakte hij ſedert 1707 in verſcheidene ambten en bediende dezelve bij wijsheid en ervarenis op het loffelijkst. Hij diende, na Burgemeester te zijn geworden, in verſchillende Staats-Commisſiën, tot aan 1748, wanneer hij bij de benoeming van eene nieuwe Magiſtraat ambteloos werd. Na dat het Gemeenebest zich alzoo aan hem onttrok, leefde hij vervolgens in wijsgeerige rust en voor de Wetenſchappen, welke hij gedurende zijn geheel leven met vrucht beoefend had, en genoot de achting en liefde zijner Medeburgers.

Hij was gehuwd geweest aan JOHANNA MARGARETHA VONK, de Moei van den geleerden CORNELIS VALERIUS VONK, en liet verſcheidene Kinderen na.

Zie *Jaarboeken*, 1757, 208.

Holland. voorn. Ambt. Geb. 148. Geſt. 1549.

PIETER, (PIETER VAN ST-) *Secretaris van het Hof van Holland en van Keizer Karel* V. Was een man van groote bekwaamheid, die door gemelden Keizer in de gewigtigſte ambten gebruikt werd; in 1516 werd hij tot eerstgemeld ambt gevorderd en is in 1543 tot Rekenmeester van *Holland* geſteld.

Wij vonden zijnen naam bij zeer vele handelingen, onder anderen ook bij het overnemen van het wereldlijk gebied van het Sticht *Utrecht*, en bij het verdrag tot onderwerping van *Overysſel.*

ERASMUS was een bijzonder vriend van hem en nam ten zijnen huize dikwijls zijn intrek, zoo als

als onder meerdere blijkt uit het reisverhaal van ALBERT DURER in 1520. Hij ſtierf in 1549. Een zoon van hem van gelijken naam, was Leengriffier van *Gelderland*.

PLOOS, (ADRIAAN) *Heer van Oudegein, en Thienhoven. Raad in den Hove van Utrecht.* *Utrecht.* Geb. 15.. Geſt. 1639.

Was gewoon afgevaardigde ter Vergadering der Staten Generaal, en aldaar een der voornaamſte, die met Prins MAURITS denzelfden lijn trokken.

VELIUS ſtelt hem onder die perſonen, die zich het vatten van OLDENBARNEVELDT, DE GROOT en HOGERBEETS onderwonden. Zeker is het dat hij eerst gebruikt is tot het verhooren dezer Staatsgevangenen; later is hij onder de Regters geſteld tot het vonnisſen van dezelve. Sommige Geſchiedſchrijvers hebben genoegzamen grond gezien, om hem onder die Regters te ſtellen, die niet tot het doodvonnis van den Advocaat geſtemd hebben.

In 1621 vertrok hij in Gezantſchap naar *Frankryk*, om de vorige verbindtenisſen met dat Rijk te vernieuwen.

Hij ſtierf in 1639. Opmerkelijk is het, dat hij zich altoos alleen PLOOS ſchreef, terwijl hij bij openen brief van Prins FREDRIK HENDRIK van 6 Jan. 1634, verklaring erlangd had, dat hij geſproten was uit den huize van AMSTEL VAN MYNDEN. Zijn nageſlacht ſchreef zich altoos: *Ploos van Amſtel.*

Zie WAGENAAR, D. X. CERISIER, D. V. 409. LUÏSCIUS, *Woordenboek*, 462.

Holland. Edelen. Geb. 15... Gest. 1614.

POELGEEST, (GERRIT VAN) *Lid van de Ridderschap van Holland.*

Was de zoon van GERRIT en MARIA VAN MALBURG en een der verbondene Edelen, bergde zich voor de vervolging door de vlugt, keerde spoedig na 1572 terug, werd ter Dagvaart beschreven, en deed de gewigtigste diensten.

In 1577 stond hij met andere den Prins VAN ORANGE bij te *Brussel*, drong, om het gevaar van handeling tusschen die van *Amsterdam* en Don JAN, ten sterkste op het verzekeren van gemelde Stad. In de twee volgende jaren had hij groot deel aan den handel tot de Unie van *Utrecht*. Hij teekende dezelve wegens *Holland*, later werd hij namens de Bondgenooten of het Collegie der Gedeputeerden van de nadere Unie, Commissaris Generaal van de Vivres en hoog Heemraad van *Rhynland* enz. Hij stierf in 1614.

Bij ANNA VAN BERGEN, dochter van den Heer *van Grimbergen*, liet hij eenen zoon na.

Zie verders TE WATER, *Verb. der Edelen*, D. III. bl. 232.

Holland. Amsterdam. Geb. 1554. Gest. 1640.

POLL, (HERMAN VAN DE) *Raad der Stad Amsterdam.*

Was gedurende eene lange reeks van jaren aan zijne geboortestad zeer nuttig, door het wel waarne-

nemen van verſchillende ambten. Om den jare 1614 ſchijnt hij minder aangenaam te zijn geworden bij den Stadhouder, in 1618 bleek dit vooral, vermits hij met andere Raadsleden destijds door MAURITS van zijne regerings posten is ontzet.

Eenige tijd na 's Prinſen overlijden, in 1629, werd hij wederom tot Raad gekozen, nam zitting op zijne voormalige plaats en diende op nieuw de Stad met gelijke trouw en wijsheid tot aan het einde van zijn leven in 1640. Bijzonder verdienſtelijk maakte hij zich door het ſtichten van het *Athenæum illustre* te *Amſterdam*. Hij was de voorname bewerker, dat men VOSSIUS en BARLÆUS aanſtelde en had hij zijnen wensch vervuld gezien, dan zoude GROTIUS hun ambtgenoot geweest zijn.

Hij was de zoon van GYSBERT en JANNETJE DE VROEDE en gehuwd geweest aan REYMERICH DUIVEL, dochter van DIRK DUIVEL onder de Watergeuzen vermaard. Bij VONDEL *Poeſij* II. 19. is een keurig en krachtig lijkdicht; op bl. 74. het volgend grafſchrift.

Hier ſluit de zerk den mond,
Die voor de vrijheid dong,
En veilde nooit zijn tong,
Toen 't weiſlen veilig ſtond.
De Raad, het weesboek, 't recht
Elk tuigt hoe POL *zich droeg:*
Gemeenzaam en oprecht
Hij ſtorf dus oud te vroeg.

VONDEL was bijzonder aan VAN DER POLL verpligt voor de zorg door dezen gedragen, dat hij na het uitgeven van den *Palamedes* niet naar den *Haag* vervoerd was.

Holland. Amsterdam. Geb. 16.. Gest. 16...

POLL, (JAN VAN DE) *Burgemeester van Amsterdam*, zoon van den voorgaanden.

Na in 1638 het eerst tot regerings posten van zijne geboorteſtad geroepen te zijn, bleef hij in vele elkander opvolgende ambten. In den jare 1653 werd hij Burgemeester, en was ook in deze bediening in het merkwaardig jaar 1672.

Veel invloeds had hij op het verrigte door of namens de Stad; veel zorgs droeg hij voor de verdediging van dezelve, doch voor dit alles erlangde hij ter belooning bedreiging van plundering zijner bezittingen, bij den oploop van het graauw, over het bewaren van de ſleutelen der Stad; laster van geheime vijanden in vinnige ſchimpſchriften, en eindelijk eene afzetting door den Stadhouder. Hij is toen zoo wel van zijne Burgemeesterlijke waardigheid als van zijne Raadsplaats ontſlagen. Sedert leefde hij in rust en eindigde zijne dagen in ſtilte; geboorte en ſterftijd zijn mij niet gebleken. Bij zijne echtgenoote DUIFJE VAN GERWEN had hij eenen zoon, HERMAN VAN DE POLL, Secretaris van *Amsterdam*. Zijn Pourtrait is bij WAGENAAR, *Vad. Hist.* D. XIV. 204. N. D.

POR-

PORTUGAL, (ISABELLA' VAN) Zie op ISABELLA.

POUS, (BONIFACIUS MATTHIAS) *Burgemeester van Middelburg.* Zeeland. Geb. 1744. Gest. 1797.

Was de zoon van Mr. PIETER POUS, Schepen en Raad van *Middelburg*, in 1748 gelicentiëerd, en van SARA CATHARINA MATTHIAS.

In 1765 geraakte hij voor het eerst in de Regering van zijne geboorteſtad, bekleedde verſcheidene gewigtige Stads en Staats Commisſiën ook buiten *Zeeland*; in 1786 werd hij benevens afgevaardigden uit de andere gewesten, tot de herziening der Quotas benoemd.

Hem trof het lot van in 1787 van alle bedieningen ontſlagen te worden. In 1795 werd hij op nieuw geroepen ter bezorging van de belangen van het Vaderland. Hij was destijds een voornaam Lid der Vergadering van de Staten Generaal, en een der gevolmagtigden tot den handel met de afgezondene Leden van het Fransch Gouvernement, en ſloot met deze op 16 Mei het vermaarde Tractaat van Aliantie; later liet hij zijne bekwaamheid en welſprekendheid bijzonder blijken bij de raadplegingen over de daarſtelling eener Nationale Vergadering; hij werd in 1796 tot Lid van het Committé tot de Oost-Indiſche zaken gekozen. Ligchamelijke ongeſteldheid was oorzaak, dat hij geene zitting konde nemen in de Nationale Vergadering, waar-

waartoe hij als Plaatsvervanger van een Lid der Commisſie van Conſtitutie was opgeroepen. Hij ſtierf, na dat hij de Baden te *Aaken* vruchteloos gebruikt had, te *Breda* in 1797.

Hij was gehuwd (1) aan JOHANNA CATHARINA DE BEVERE, (2) aan ANNA MARIA STEENGRACHT, en liet kinderen na.

Utrecht. Geb. 13... Geſt. 1425. PROEIS, (BEREND) *tot Gerverskop, Schout van Utrecht.*

Was geboortig uit een der aanzienlijkſte geſlachten van *Utrecht*, en aldaar gedurende verſcheidene jaren Schout; in deze bediening zijnde moest hij om eenige verrigting in de zaak van GAASBEEK en BREDERODE den Raad blootshoofds om vergiffenis vragen. Bij de binnenlandſche twisten werd hij in 1410 ontburgerd, en in 1413 met Vrouw en Kinderen uit de ſtad geleid.

Hij vervoegde zich ſedert bij den Graaf van *Holland*, ontving van denzelven vrij geleide, droeg aan WILLEM VI. zijn huis *Proeiſenburg* op en ontving het op nieuw ter leen.

Terug gekeerd in 1415 werd hij eerlang Burgemeester, ijverde zeer ſterk voor de verkiezing van Bisſchop RUDOLPH VAN DIEPHOLT, en van hier dat hij zeer gehaat wierd bij den aanhang van Bisſchop ZWEDER VAN CULEMBORG. Deze haat was zoodanig, dat hij bij het overweldigen van *Utrecht* in 1425 werd vermoord; hij lag destijds ziek te bedde; bij de baldadigſte wreed-

wreedheid, meende men echter voor zijne ziel te moeten zorgen en bediende den ſtervenden met den ouwel.

Hij was gehuwd (1) aan GOEDE VAN LANDSCROON, (2) aan GOEDE VAN LICHTENBERG. Een zijner Zonen, ARNOLD, werd in 1429 onthoofd. Zijne andere Zonen zijn insgelijks in Stads onlusten bekend.

Zie BURMAN *Utr, Jaarboeken*, D. I. MIERIS *Chart. Boek.* MATH, *de Nob.* bl. 468. *de Jure Glad.* bl 30, enz.

PROUNINCK, (GERARD) *gezegd* DEVENTER, *Burgemeester van Utrecht.* *Utrecht.* Geb. 15.. Geſt. 16...

Geboortig van *'s Hertogenbosch*, vertrok hij bij gelegenheid, dat de Stad aan de Spanjaarden overging naar *Utrecht.* Hier was hij om zijne vreemdelingſchap buiten Regeringsambten geſloten, „ maar de hoogmoed en verwaandheid zaghen „ (zegt HOOFT), hem ten oogen uit, zijn taal „ zijn tred en al zijne zeden ſweemden daar naar „ en getuigden eenpaarlijk van overmatige grootsheid." De komst van LEYCESTER en de gelegenheid om door nieuwigheden opgang te maken en in troebel water te visſchen, waren hem dus welkom.

Meesterlijk bediende hij zich van deze gelegenheid door fijne ſchalkheid. Hij werd eerlang een van de drie perſonen, die den Graaf leidden naar hun welgevallen, en maakte zich benevens

REIN.

REINGOUD en DE BURGGRAVE, eenen geweldigen aanhang. Zie HOOFT, 1052, alwaar eene ſchoone en krachtige beſchrijving van dien aanhang gevonden wordt. PROUNINCK werd ſpoedig Burgemeester tegen alle voorwaarden aan, en eerlang afgevaardigd tot de Vergadering der Staten Generaal. Hij werd afgewezen door die van *Holland* en van het Sticht. Dit verbitterde hem te meer; hij wendde zich tot LEYCESTER; deze trok te vergeefs zijne zaak aan; PROUNINCK vertrok naar *Utrecht*.

Geenzins de man zijnde, om zich zoo ſpoedig te laten afwijzen, zocht hij te vergeefs hulp en bijſtand bij die van *Utrecht* zelf. Alle deze teleurſtellingen vermeerderden zijne woede en wraakzucht en deden hem zich te naauwer vereenigen met LEYCESTER. Hij ſtond de belangen van dezen, zoo hij meende voor, door eene verdeediging der Engelſchen, nopens het verraad van YORK en STANLEY te ſchrijven. Hij ſtookte die van *Gelderland*, *Friesland*, *Overysſel* en *Groningen* op, onder het masker van voor den Godsdienst en de Koningin van *Engeland* te waken, nam vele heethoofdige Kerkelijken in den arm, en bragt de gemoederen zoodanig in gisting, dat hij alles in *Utrecht* durfde onderſtaan. Hij liet verſcheidene Edelen gevangen nemen; verdedigde zich en zijne zaak jegens OLDENBARNEVELDT, FRANCKEN en velen. Na vele andere bedrijven, het verkrachten der Secreta-

tatie; pogingen voor SONOY, kuiperijen om het behoud van het Burgemeesterschap enz., geraakte zijn rijk bij het vertrek en overlijden van LEYCESTER ten einde; hij werd gevangen genomen, niet dan met moeite voor de woede van het graauw bewaard, en na gehoorde verdediging en vele pogingen van zijne zijde, om zich de voorspraak van de Koningin te bezorgen, alleen gebannen en ongeschikt verklaard voor alle posten van bewind. Zonder deze voorspraak zoude hij waarschijnlijk zijne daden met den hals geboet hebben. Hij begaf zich naar *Engeland*, doch keerde eerlang met brieven van ELISABETH terug. Hij bleef ambteloos in *Holland*. Hij hield zich toen met andere oefeningen bezig, en gaf in 1605 een boek in het licht over de uitnemendheid van het Gebed des Heeren. Waar en wanneer hij stierf is mij onbekend gebleven.

Een zijner Zonen was de beruchte Kastelein op *Loeveſtein*, die het vermeende leed door zijnen Vader van de voorstanders der vrijheid ondervonden, op de Staatsgevangenen trachtte te wreken.

Zie verders BOR, HOOFT, WAGENAAR, VAN ALPHEN *in de Voorrede* op P. BORT, *Rechtsgel. Werken*, VAN LOON, *Hist. penn.* D. II. bl. 82.

PYNAKKER. (CORNELIS) *Holland. voorn. Gen. ambt.* Geb. 1570. Gest. 1645.

Hoe zeer deze eigenlijk niet onder de Regenten kan gerangschikt worden, verdient hij onzes inziens

ziens melding om de diensten die hij in twee bezendingen bij de Basſas van *Tunis* en *Algiers*, aan den Staat en den Koophandel heeft bewezen.

Zijn Vader was ADAM VAN DEN KERKHOVE, Penningmeester van *Delfland*, zijne Moeder JOHANNA VAN POLANEN, beide van aanzienlijke geſlachten; naar de gewoonte der geleerden van dien tijd, noemde hij zich naar zijne geboorteplaats, *Pynacker*. Na te *Heidelberg* en *Geneve* zijne letteroefeningen voortgezet te hebben, reisde hij lang buitenslands met ELBERT VAN PALLANT en leerde alzoo de meeste levende talen.

Zeer beroemd werd hij door geleerdheid; van zijne verrigtingen en geſchriften als Hoogleeraar der Regten te *Leyden*, *Groningen* en *Franeker* zullen wij elders gedenken. De Staat riep hem tot gemelde bezending in 1622. De eerſte voerdde hij zeer naar wensch uit. (Zie AITSEMA, D. I. bl. 148. en volg).

In 1626 trok hij nog eens derwaarts tot gelijken einde; na zijne terugkomst vond hij veel wederwaardigheden, knibbelarij op zijne rekening, onwil tot voldoening der betaalde losprijs van verloste ſlaven, enz.

Het Hoogleeraars-ambt te *Groningen*, was begeven. Hij woonde ſedert in *Drenthe*. In 1636 werd hij geroepen naar *Franeker*, alwaar hij tot aan zijn overlijden in 1645 zijnen roem als nuttig geleerde ſtaande hield.

Tweemaal was hij gehuwd (1) aan SUSANNA

BLOIS

BLOIS *van Treslong*, de Dochter van den Admiraal; (2) aan SYBILLA BOTERPOT.

Zie VRIEMOET, *Athen. Fris.* bl. 288. Over het verrigte in de Ambasſades, is het naauwkeurigſte bij BAUDART, die de aanteekeningen van PYNACKER zelf gebruikt heeft, verders AITZEMA l. c. en I. 518, 519. *Vitæ Profesſ. Gron.* 63; aldaar is ook de afbeelding van zijn deftig gelaat.

Q.

QUINT, (CORNELIS) *Raad in de Vroedſchap en Burgemeester te Utrecht.* *Utrecht.* Geb. 16.. Geſt. 1742.

Zoon van CORNELIS, Secretaris aldaar, en van ALETTA VAN VELDHUYSEN.

In 1694 tot de Regering geroepen, voerde hij na den dood van WILLEM III. gedurende het Stadhouderloos tijdvak, het voornaamſte bewind. In dien tijd was de Raad der Stad verdeeld in eene, zoo als men ze noemde, *bovenliggende* partij, waar van hij het hoofd was, en eene *onderliggende*, doch welke beide door het buitengewoon verſtand en menſchenkennis van dezen, in Stads en Staatszaken zeer ervarenen, Man beſtuurd werden, terwijl zijn aanhang over alle ambten en commisſiën, bij den Raad te begeven, naar welgevallen beſchikte. Hij wist bijzonder door innemende vriendelijkheid, ook jegens de

lagere ſtanden en in het openbaar 's volks gunst voor zich te verwerven.

Hij trouwde N. DE LANDMAN, dochter van den bekenden Predikant THADDÆUS en ſtierf in het laatst van 1743; niemand was in ſtaat zijne plaats te vervangen. Niemand wierp zich als hoofd op; de zaken bleven dobberen, tot dat eindelijk, na de verheffing van WILLEM IV. tot Stadhouder, alles wederom op den voet, zoo als het voor 1702 was geweest, terug keerde.

R.

Utrecht. Geb. 1538. Geſt. 1612.

RADELAND. (WILLEM VAN) Was geboortig van *Emenes*, voltrok zijne letteroefeningen te *Leuven* en *Douay* en keerde met lof terug. Hij werd in verſcheidene gewigtige handelingen omtrent de Unie gebruikt en was de eerſte Secretaris van het Collegie tot de nadere Unie, zoo als mij uit de Notulen gebleken is; tevens werd hij destijds tot verſcheidene belangrijke zaken afgezonden. In 1580 werd hij lid van het Hof van *Utrecht* en in 1598 Voorzitter.

In deze bediening bleef hij tot aan zijn overlijden, op 28 Augustus 1612.

Zijne Echtgenoote ALEID VAN HINDERSTEIN, vereerde zijne nagedachtenis, door een gedenkteeken in de Pieters Kerk te *Utrecht*, pronkende met een deftig Grafſchrift. Zijne ſpreuk was: *Virtus repulſæ nescia ſordidæ.* Na zijn overlijden is 'er eene verzameling van *Deciſiën 's Hofs van Utrecht*, met zijnen naam in het

het licht gekomen, die echter volgens getuigenis van C. RODENBURGH niet beantwoordde, aan den roem bij zijn leven verworven. Hij was ook Latijnsch Dichter.

Zie BURMAN *Traj. Erud.* 275. en de aldaar aangehaalde Schrijvers. Verders PAULUS, *Verkl. der Unie*, D. IV. 26. MATTH, *Rer. Amersf.* pag. 38. pr.

RAESFELDT, (ADOLPH HENDRIK VAN) *Heer van Twickelo en Laage.* *Overysfel* Geb. 16 .. Geft. 1682.

Was de eenige Zoon van JOHANNA en AGNES VAN MUNSTER en trad in zijnen jeugdigen leeftijd in den Krijgsdienst. Naderhand in de Ridderfchap van *Overysfel* befchreven, is hij in 1660 tot Drost van *Twenthe* aangefteld; hij bleef federt een der voornaamfte Regenten van *Overysfel*, en wel het hoofd van dat gedeelte der Staatsvergadering, het welk de verheffing van den Prins VAN ORANGE tegenhield.

Toen door de pogingen van RUTGER VAN HAERSOLTE, ten behoeve van dezen, nieuwe onlusten in *Overysfel* rezen, befchreef VAN RAESFELDT de Vergadering te *Kampen*; VAN HAARSOLTE eene te *Zwol*; het kwam toen op nieuw tot openlijke fcheuring; De aanhang van den eerften was de fterkfte en werd gerugfteund door de toenmalige Regenten van *Holland*; deze zonden later VAN BEUNINGEN en PAATS, om was het mogelijk tot vergelijk te komen; dit gelukte

niet voor 1671, wanneer VAN RAESFELDT en zijne vrienden eenigzins de bovenhand behielden.

Hoe zeer hij ook tegen de verheffing van WILLEM III. gewerkt had, behield hij echter het Drost-ambt, na de wending van zaken in 1674, tot aan zijn overlijden in 1682. Hij zoude ook volgens SILVIUS, D. I. bl: 22. een groot deel gehad hebben in de vervoering van de Kinderen van den Graaf van *Benthem*.

Hij trouwde AMALIA ISABELLA, GRAVIN VAN FLODORP, en liet maar eene Dochter na, die door haar huwelijk met JACOB, GRAAF VAN WASSENAAR, OBDAM, zijne heerlijkheden in dat Huis overbragt.

Zie verders belangrijke berigten omtrent de Overijsselsche onlusten, bij WAGENAAR, D. XIII. bl. 344 en volg. AITZEMA, D. VI 462.

Gelderland. Geb. 1574. Gest. 1641. RANDWYCK, (ARNOLD VAN) *Lid van de Geldersche Ridderschap.*

Werd in 1608 voor het eerst beschreven en bekleedde vervolgens de aanzienlijkste eerambten. Hij was gedurende vele jaren afgezonden tot de Vergadering der Staten Generaal, en had veel invloeds op derzelver besluiten. In 1621 werd hij uit die Vergadering gezonden, naar de Duitsche Hoven en in 1627 naar *Engeland* met ADRIAAN PAUW, om was het mogelijk voor dezen Staat de onzijdigheid te bewaren, bij de opkomen-

mende, doch later gedempte twisten, tusſchen die Kroon en *Frankryk.*

Hij ſtierf in 1641. De Staten Generaal vereerden zijne lijkſtatie met hunne tegenwoordigheid.

Hij was de Zoon van FLORIS en MACHTELD VAN DEN BOUCKHORST, de Echtgenoot van WILHELMINA VAN GENT, en Vader van vijf Kinderen.

Zie WAGENAAR, D. X en XI. AITZEMA, D. I. bl. 44. D. II. 750. FERWERDA, *Wapenboek.*

RANDWYCK, (GYSBERT VAN) *Heer van Doornick.* *Gelderland* Geb. 13... Geſt. 1455.

Zoon van RUTGER en ALVERAN.

Voegde zich met vele Gelderſchen bij Hertog JAN VAN BEYEREN en werd in den ſlag van *Gorinchem* gevangen; uit hoofde der familiebetrekkingen, tusſchen de Huizen *Arkel* en *Egmond*, had hij de belangen van de Kabeljaauwſchen omhelsd. De quitantie van hem aan den Hertog voor kosten van dienst en gevangenſchap is bij MIERIS D. IV. bl. 528.

Tot Lid der Ridderſchap beſchreven in 1419, werd hij Lid van het verbond in het vorig jaar opgerigt, ſteeg vervolgens onder de Regering van ARNOLD tot groot gezag en bekleedde verſchillende aanzienlijke ambten. Hij ſtierf in 1455, trad tweemalen in het huwelijk, (1) met ELISABETH PIECK, (2) met ELISABETH VAN

DOORNICK. Bij de eerste liet hij eenen Zoon na, die insgelijks tot hoog aanzien steeg, en het Augustiner Klooster te *Heusden* stichte; bij de tweede had hij zeven kinderen.

Zie SLICHTENHORST, *Geldersche Hist.* 188, 286.

Gelderland. Geb. 1658. Gest. 1725. RANDWYCK, (JACOB VAN) *Vrijheer van Beek* enz. *Burggraaf van Nymegen*, enz.

Volgde zijnen Vader FREDRIK HENDRIK VAN RANDWYCK, nog bij deszelfs leven in vele bedieningen en werd in 1697 Burggraaf des Rijks en Rigter van *Nymegen* Zijne Moeder was STEPHANIA TORCK. In 1702 legde hij bij de geweldige beroerten het ambt van Burgemeester en Raad vrijwillig neder, en werkte bij de voortdurende twisten tot gematigdheid. Hij trachte in 1705 den Burgemeester ROUKENS in het leven te sparen, doch te vergeefsch.

In 1702, 1703 en 1709, was hij Gedeputeerde te Velde en werd vervolgens afgevaardigd tot den Vredehandel te *Utrecht*. Hij stierf 30 Julij, 1725, na gehuwd te zijn geweest, (1) met ANNA THEODORA VAN LYNDEN, (2) met CHARLOTTA VAN BRIENEN. Zijne Zonen werden in den Rijks Graven stand verheven, door Keizer KAREL VI, met het zonderling bijvoegsel, als of zij in het vierde Lid van Graven afkomstig waren.

Zie WAGENAAR XVII. KOK, *Woord. in voce.*

voce. ROUKENS, W. D. XXV. bl. 180. FERWERDA, *Wapenboek*.

RAS, (EMANUËL) *Burgemeester te Alkmaar*. *Holland. Noordholl.* Geb. 1604. Gest. 1761.

Werd in 1727 tot Lid der Vroedschap gekoren, en bekleedde opvolgelijk het Schepens-ambt en het Burgemeesterschap veel malen, altoos met lof. Hij bediende inmiddels de voornaamste Staats-Commissiën, zoo te *Hoorn* als in den *Haag*, en werd in elk Collegie om zijne wijsheid en ervarenis als een der voornaamste Regenten erkend.

Hij stierf op 17 October, 1761.

RATALLER, (GEORG) *Voorzitter in den Hove van Utrecht*. *Utrecht.* Geb. 1520. Gest. 1581.

Geboortig in *Friesland*, alwaar zijn Vader JOHAN, Rentmeester der Domeinen en President van den Hove was, verhuisde hij om den jare 1527, met zijne Ouders naar *Utrecht* en had aldaar den beroemden MACROPEDIUS tot onderwijzer. Zijne kundigheden vermeerderden later zoo wel als zijne roem door het bezoeken van de meeste buitenlandsche Hoogescholen; spoedig geraakte hij hier door bij KAREL V. bekend en in de aanzienlijkste ambten. Eerst was hij deszelfs Raad in *Artois* en verwisselde deze bediening eerlang voor die van Lid van den Hoogen Raad van *Mechelen*, in 1565 werd hij door den Koning als Gezant, ter vereffening der geschillen

over de verhooging der Zondsche tol; naar *Denemarken* gezonden. In 1567 is hij tot Voorzitter in den Hove van *Utrecht* gesteld, en bediende dit ambt met getrouwheid en achting, ook na de omwenteling tot in 1581, wanneer hij in zijn beroep in de Raadzaal overleed. Hij was in het laatst van zijn leven de vraagbaak van velen en inzonderheid gezien bij den President VAN DER MYLE; hij bleef ook de bijzondere vriend van WILLEM CANTER, en tevens van de meeste geleerden van zijnen tijd, en zal nader als Letterkundige en Latijnsch Dichter door ons vermeld worden.

Hij was gehuwd aan MARGARETHA VAN LOO, en liet bij deze Kinderen na.

Zie verders BURMAN, *Traj. Erud.* 277 en de Schrijvers aldaar aangehaald. SAXII, *Onomasticon*, D. III. 263. *Anal.* 633.

Holland.
Amsterdam.
Geb. 15..-
Gest. 1591.

REAAL, (LAURENS) *Schepen en Raad van Amsterdam.*

Was de Zoon van JACOB LAURENSZ. Koopvaardijschipper, die door Engelsche Zeeroovers werd dood geschoten. Hij woonde in zijne jeugd te *Dantzig*, was aldaar Graankooper en verhuisde naar *Amsterdam*, alwaar hij door handel in granen zeer rijk werd. Hij woonde in het huis, *de Gouden Reaal* op het Water, van waar hij waarschijnlijk zijnen naam ontleende.

Vroegtijdig had hij de leer der Hervormden omhelsd

helsd en was een van de vijf Burgers, die aldaar het eerst het preken der Onroomschen in het openbaar bevorderden. Hij was vervolgens een der voornaamsten onder dezen, trachtte den beeldenstorm voor te komen, en betoonde in alles veel moeds. Hierom werd hij, benevens nog eenige Gereformeerden, door de Regering verzocht, om het oproerig graauw in 1566 te stillen; hij kweet zich eerlijk met groot gevaar van zijn leven.

Ook in het volgend jaar gaf hij met REYNIER CANT en anderen, een verzoekschrift over voor de Gereformeerden; BREDERODE was toen in *Amsterdam*; het scheen geschapen dat 'er iets gewigtigs zoude gebeuren, doch andere zaken, elders voorgevallen, deden de voornemens verijdelen. Hij bewaarde de kist voor de zamelpenningen der Gereformeerden. Dit een en ander bragt hem natuurlijk in haat bij de herlevende vervolging in 1568; Burgemeesteren deden hem waarschuwen; hij vroeg een eerlijk getuigschrift tot paspoort; dit konde men toen aan hem niet verleenen; hij vlugtte; zijne vlugt was met zeer groot gevaar vergezeld, naauwkeurig bij BRANDT, *Hist. der Ref.* uit het eigenhandschrift van REAAL geboekt. Hij bleef in *Embden*, tot dat de zaken zich hier te lande herstelden. Hij deed toen aan den Prins VAN ORANGE groote diensten, schoot aan denzelven ter vordering zijner oogmerken, tien duizend Guldens, destijds eene groote som.

Terug gekeerd, werd hij in 1582 tot de Re-

gering geroepen. Hij had als Colonel der Burgerij in 1587 de wacht bij de aankomst van LEYGESTER; zeer voorzigtig bediende hij zich toen van den moed van zijnen Sergeant, WILLEM VAN BUIL. Hij ſtierf als Lid der Admiraliteit in *Zeeland* in 1591, en was gehuwd geweest aan GEERTJE PIETERS, dochter van PIETER MEEUWESZOON, een niet onvermaard Regent van *Amſterdam*; eene zijner dochters huwde aan den beroemden JACOBUS ARMINIUS.

Zie verders WAGENAAR, *Amſterdam*; HOOFT.

Holland. Amſterdam. Geb. 1583. Geſt. 1637. REAAL, (LAURENS) *Ridder, Schepen en Raad van Amſterdam.*

Zoon van den voorgaanden.

Van weinige onzer Landgenooten is de levensloop rijker in gewigtige voorvallen en meer afwisſelend, dan van dezen Man, die als Krijgs en Staatsman, als Onderhandelaar, als Koopman, als Dichter en als Burger zich even gunstig doet kennen. Wenſchelijk waren het dat wij eene volledige levensbeſchrijving van denzelven konden aanwijzen. Wij zullen hem misſchien als Zee- en Krijgsheld, en als Gouverneur Generaal van Neerlands Indiën later leeren kennen, hem zeker als Dichter en Taalkundige vermelden en vergezellen thans alleen zijne verrigtingen in de Staatkundige loopbaan.

Te

Terug gekeerd uit *Indiën*, werd hij in 1625 aan den Koning van *Engeland* gezonden, om dezen met de beklimming van den troon geluk te wenſchen; van denzelven ontving hij den tijtel van Ridder. Twee jaren later vertrok hij heimelijk naar *Denemarken*, om den Koning hulp aan te bieden in den oorlog tegens den Keizer. Vruchteloos terug keerende leed hij ſchipbreuk op de kusten van *Jutland*, geraakte in de magt der Keizerlijken, werd naar *Wenen* gevoerd, en niet dan na vele moeite in den jare 1629 ontſlagen. Kort na zijne terugkomst riep men hem in Stads ambten en hier in behield hij ook zijnen roem door ervarenis, moed en trouw. Hij ſtierf in 1637, en was gehuwd aan SUSANNA DE MOOR, weduwe van HENDRIK DE PICKER; dit huwelijk was vereerd geworden met eene Echtzang van P. C. HOOFT, zie *Meng*. 687. De hooge achting waar in REAAL bij dezen ſtond, blijkt verders uit verſcheidene van deszelfs brieven. Zie N°. 107, 122, 163, 164. en uit het Dichtſtuk op bl. 717.

Zijne zinſpreuk was; *Invidiâ infestâ floret*, zinſpelende op het wapen, zijnde eene bloeijende lelij tusſchen twee ſlangen, het welk aan hem door KAREL I. geſchonken was.

Zie verders WAGENAAR, *Amſt.* D. V en XI. VONDEL, *Ged.* I. 147, 299, 552, de laatſte wijdde aan hem zijnen lof der Zeevaart.

Holland. Amſterdam. Geb. 14.. Geſt. 153.

RECALF, (GOOSEN JANSZOON) (*Bardeſius*) *Burgemeester van Amſterdam.*

Was een ervaren Krijgsman geworden, door vroegere Veldtochten in *Italiën* alwaar hij de vermaarde Veldſlag van *Ravenna* had bijgewoond en hierdoor geſchikt om bij het geweldig oproer der Wederdoopers in 1535 te *Amſterdam*, het voornaam bewind ter verdediging op zich te nemen; hij beſchanste den dam, nam vrijwilligers aan en maakte zich hierop meester van het reeds verloren Stadshuis. Hij ſchijnt kort hierna geſtorven te zijn, vermits men op geene der Regeringslijsten, na hetzelve jaar eenige melding van hem vindt; in den jare 1529 diende hij het eerst als Schepen.

Zie WAGENAAR, *Amſterdam*, D. III. bl. 41.

Overysſel. Geb. 1657. Geſt. 1731.

RECHTEREN, (ADOLPH HENDRIK, *Graaf van*) *Heer van Almelo*, enz. *Lid der Ridderſchap van Overysſel*, enz.

Was de Zoon van JOÇHEM ADOLPH VAN RECHTEREN, *tot Rechteren* en van MARGRIET VAN HAERSOLTE. Hij werd boven zijne Broeders door zijn Oom ZEGER VAN RECHTEREN *tot Almelo*, tot Erfgenaam geſteld. De rijkdom hier door verworven, gevoegd bij de voordeelen van aanzienlijke geboorte, en van eene gunstige ontwikkeling zijner verſtandelijke vermogens, baande hem ſpoedig, na buitenlandſche reizen, den weg tot luistervolle ambten.

In

In de Ridderschap van *Overysſel* beſchreven; werd hij eerst Drost van *Vollenhoven*, later van *Salland*. Gezonden naar den *Haag* ter Vergadering van de Staten Generaal, werd hij door dezen gebruikt in bezendingen aan de Keurvorsten van *Trier* en *Ments*, aan den Landgraaf van *Hesſenkasſel*, en aan den Keizer LEOPOLD. Den laatsten diende hij zoo wel als zijne Meesters, dempte door verſtandige tusſchenſpraak, de twisten tusſchen denzelven en de onderzaten.

De Zoon, JOSEPHUS erkende de diensten aan den Vader bewezen, door VAN RECHTEREN tot Rijksgraaf te benoemen. Bij dezen Vorst bekleedde hij ook een buitengewoon Gezantſchap en diende namens de Staten voor middelaar, om aan den Hongariſchen opſtand of krijg een einde te maken. Dit gelukte echter niet volkomen; de onderwerping volgde niet voor 1711. In gemeld jaar begroette hij Keizer KAREL VI. na deszelfs krooning te *Frankforth*, vervolgens was hij Gedeputeerde te Velde. In 1712 werd hij door die van *Overysſel*, tot den Vredehandel te *Utrecht* gezonden. Een geſchil onder de Ambasſadeurs, over eene nietige twist tusſchen de koetziers van den Graaf VAN RECHTEREN en een der Franſche Gemagtigden, veroorzaakte hooge eiſchen van de zijde des Franſchen Konings, tegen VAN RECHTEREN; de Staten Generaal, liever iets willende toegeven, dan het ſluiten van den vrede vertragen, ontſloegen den Graaf en hij vertrok

trok derhalven van *Utrecht*.

In 1715 werd hij gevolmagtigd tot het tractaat van Barriere. Vervolgens bemoeide hij zich meer met het binnenlandsch bestuur; en werkte bijzonder tot het houden eener buitengewone Vergadering tot herstel der zaken, hij opende in 1716 en sloot in 1717 deze met eene deftige aanspraak, waarin hij zijne afkeer tegens omkoopingen bijzonder aan den dag legde. Hij bleef tot 1731 Voorzittend Lid der Staten van *Overysfel*, wanneer hij op den 2 Maart overleed.

Hij was gehuwd aan SOPHIA JULIANA, GRAVIN VAN CASTEL, en liet vele kinderen en eenen goeden naam na, wegens zedelijke hoedanigheden.

Zie verders een levensberigt van hem, of liever eene Lofrede in de *Levensbeschrijvingen van beroemde Mannen*, 1731. D. IV. bl. 201. WAGENAAR D. XVII en XVIII en *Bijvoegsels*.

Zeeland.
Geb. 1701.
Gest. 1756.

RECXSTOOT, (JOHAN PIETER) *Raadpensionaris van Zeeland*.

Geboortig te *Tholen*, van DIONYSIUS en MARIA ELISABETH RETHAAN, bekleedde hij aldaar het ambt van Pensionaris en was meermalen Burgemeester. Hij werd in 1735 tot Secretaris der Staten aangesteld, welke bediening hij vervolgens na het overlijden van Mr. DIGNUS KEETLAER met die van Raadpensionaris verwisselde. Hij nam ook dit ambt met getrouwheid

heid waar, zoo veel als zijne wankele gezondheid toeliet.

Hij was gehuwd, (1) aan JACOBA CORNELIA DE BEAUFORT, (2) aan JOHANNA EMINA VAN ROSEVELT; bij de laatste liet hij kinderen na. Zijne afbeelding is in het Xde Deel der Jaarboeken te vinden bl. 192.

REEDE, (ADRIAAN VAN) *van Saasvelt en Brandlicht*. *Overysſel.* Geb. 146. Geſt. 153.

Was in 1497 en vervolgens ten tijde der Regering van FREDRIK VAN BADEN als Bisſchop van *Utrecht*, beſchreven in de Ridderſchap van *Overysſel*, en een der voornaamſte Edelen. Hij werd in 1521 door die van *Zwol*, die van PHILIPS VAN BOURGONDIEN waren afgevallen, en zich onder de beſcherming van den Hertog VAN GELDER hadden begeven, gevangen genomen; niet eerder dan na twee jaren werd hij ontſlagen. Niet te vergeefs waren zijne pogingen, om het vorig gezag terug te erlangen, toen HENDRIK *van Beijeren* Bisſchop werd. Deze benoemde hem in 1527, als een zijner geheime Raden; vroeger had hij reeds bij voornoemde Bisſchoppen het ambt van Huismarſchalk waargenomen. Hij was de zoon van GOERT en JUTTA VAN RUYTENBERG, trouwde LUCIA VAN GOOR en liet acht kinderen na, waar van de oudſte zich in *Utrecht* en de jongſte in het Sticht *Munſter* vestigden.

Zie

Zie DUMBAR, *Anal.* II. 456, 464. III. 600, 615. HORTENSIUS, *Rerum. Traj.* L. IV. 78, 81.

Utrecht. Geb. 165. . Gest. 1740. REEDE, (FREDRIK ADRIAAN VAN) *Vrijheer van Renswoude, Emminckhuizen, Moerkerken*, enz.

Zoon van GERARD en MACHTELD VAN ZUIJLEN VAN NYEVELD, werd in 1684 tot Lid der Ridderschap beschreven, en wegens dezelve afgevaardigd ter Vergadering der Staten Generaal. Namens dezelve heeft hij zeer gewigtige bezendingen waargenomen. In 1705 was hij Gecommitteerde te Velde, teekende in 1709 de præliminairen tot den Vrede, die zeer voordeelig voor den Staat en de Bondgenooten zijnde, ongelukkiglijk vernietigd werden, floot in 1713 den Vrede te *Utrecht*, en verscheen in 1727 op het Congres te *Soissons*.

Inmiddels werd hij Voorzitter ter Staatsvergadering van *Utrecht*, en bleef in deze waardigheid tot aan zijn overlijden in 1740, wanneer de heerlijkheid *Renswoude* vererfde op zijne weduwe, MARIA DUYST VAN VOORHOUT, die haren naam vereeuwigde door de weldadige stichtingen in *Delft*, den *Haag* en *Utrecht*, en door andere blijken van kunst- en menschenliefde.

Holland. Edelen. Geb. 164. Gest. 17.. REEDE, (FREDRIK VAN) *Heer van Lier* enz. *Lid der Ridderschap van Holland.*

Was

Was de zoon van JOHAN die volgt, en werd na den dood van zijn Broeder HENDRIK, Heer van *Schonauwen* en Geëligeerde ter Staats Vergadering van *Utrecht*. Hij ontsloeg zich hier van in 1674, en kocht de Heerlijkheid de *Lier*, in *Holland*. Op bijzondere begeerte van den Stadhouder, werd hij in 1674, op eene buitengewone wijze, benevens WOLFERD VAN BREDERODE en MAURITS VAN NASSAU, Heer van de *Leck*, in de Ridderschap van *Holland* beschreven. Zeer vele en gewigtige bezendingen bediende hij vervolgens en was onafgebroken geacht, als een der voornaamste Regenten van *Holland* en deed vooral in het vak der Geldmiddelen gewigtige diensten.

Zijn geboorte en sterftijd zijn mij onbekend gebleven. Hij was gehuwd met CLARA ELISABETH VAN DER MYLE, de Erfdochter van dat geslacht, en liet eene Dochter na.

REEDE, (GODARD VAN) *Heer van Nederhorst*, enz. *Lid van de Ridderschap van Utrecht*. *Utrecht.* Geb. 159.. Gest. 1648.

Was de zoon van GERARD en MACHTELD VAN DIEST.

Hij werd in 1618 beschreven in de Ridderschap van *Utrecht* en bediende namens dezelve vele ambten en commissiën. In 1646 Lid van de Vergadering der Staten Generaal zijnde, werd hij afgevaardigd tot den Vredehandel te *Munster*.

Hij zoude bij dezen handel zeer op de zijde der Franſchen geweest zijn en weigerde het geſloten tractaat te teekenen; dit gaf aanleiding, tot verwijdering en twistſchriften onder de Ambasſadeurs, dan dit een en ander had weinige gevolgen door het overlijden van REEDE, op 25 Junij 1648.

Tweemaal was hij gehuwd geweest, (1) met EMERENTIA OEM VAN WYNGAARDEN, (2) met CATHARINA VAN UTENHOVE; bij de eerſte liet hij zeven kinderen na. Hij was de Onderwijzer en eerſte Leidsman in de Staatkundige loopbaan, van EVERHARD VAN WEEDE, Heer van *Dykveld*.

Zie WAGENAAR, D. XI. FERWERDA, *Wapenboek*.

Utrecht. Geb. 1621. Geſt. 1691. REEDE, (GODARD ADRIAAN VAN) *Ridder*, *Vrijheer van Amerongen*, *Heer van Ginkel*, enz.

Werd reeds in 1642, na Maarſchalk van *Montfoort* geworden te zijn, beſchreven in de Ridderſchap van *Utrecht*. In 1656 zonden de Staten Generaal hem naar het Noorden, om was het mogelijk, door handelen, den Vrede aldaar te bewaren, als mede, om alle verhooging van tollen en lasten voortekomen. In 1660 trok hij naar *Spanje*, om de vriendſchap des Konings voor den Staat te verwerven, bij den te vrezenen oorlog en tevens om voor den Nederlandſchen Koophan-

handel te zorgen. Vijf jaren hierna, is hij naar *Denemarken* vertrokken, en ſlaagde zoo wel, om de gemoederen van den Koning en zijne Ministers naar den zin zijner meesters te leiden, dat eerlang zeven bijzondere verdragen met dat Rijk geſloten wierden; in 1667 keerde hij nog eens derwaarts om de uitrusting van veertig Schepen te bevorderen, het welk hem gedeeltelijk gelukte. Ten tijde van deze Gezantſchappen, ontving hij de Ridderorde van den Olifant. Veel eers behaalde hij in 1672, door eene bezending aan den Keurvorst van *Brandenburg*. In 1679 herſtelde hij de wankelende vriendſchap, tusſchen denzelven en de Staten, en ijverde bijzonder in 1683 tegen de oprigting van eene Afrikaanſche Maatſchappij in *Embden*. Op het laatst van zijn leven, in 1691, nogmaals naar *Denemarken* vertrokken, ſloot hij een verdrag van Koophandel, en ſtierf aldaar kort hierna.

Zijn lijk werd herwaarts gevoerd en te *Amerongen* begraven. Zijne Ouders waren GODERD en ANNA VAN BOETZELAER VAN TOUTENBURG; zijne Echtgenoote was MARGARETHA TURNER, bij wie hij, behalven van meer Kinderen, Vader was van den vermaarden Graaf van ATHLONE, onder de Krijgshelden te gedenken.

Zie WAGENAAR, D. XII. XIII. XIV. XV. XVI. FERWERDA, *Wapenboek*, gen. 13.

Utrecht. Geb. 1516. Geft. 1585.

REEDE, (GOERT VAN) *Heer van Saesvelt en Amerongen, Lid der Ridderſchap van Utrecht.*

Hoewel in *Overysſel* gezeten, werd hij in 1555 Hoofdſchout in *Utrecht*, en bleef in deze bediening tot 1564. Wegens de Heerlijkheid *Amerongen*, waar mede hij in 1557 beleend werd, is hij Lid van de Ridderſchap geweest. Hij voegde zich ſpoedig bij de voorſtanders der vrijheid en was in 1584, namens *Utrecht*, onder de afgevaardigden, die met HENDRIK III. Koning van *Frankryk*, wegens den opdragt der *Nederlanden* zouden handelen, doch in den *Briel* ziek geworden volbragt hij de reis niet, en ſtierf in 1585.

Hij was de zoon van ADRIAAN en LUCIA VAN GOOR, gehuwd aan GEERTRUID VAN NYENRODE, waar door de Heerlijkheid *Zuileſtein* in zijn geſlacht kwam. Het huis *Nederhorst* had hij gekocht

Zie FERWERDA, *Geſlachtregister*, VAN REEDE, 1°. Gen. Dit Register is een der naauwkeurigſte en beste in dat werk, zoo men meent door den beroemden DRAKENBORCH, uit de Familiepapieren, enz. geſteld; hetzelve is ook te vinden in HOOGSTRATEN's en KOK's *Woordenboeken.*

Utrecht. Geb. 163. Geft. 1669.

REEDE, (HENDRIK VAN) *Heer van Schonauwen, Lid der Ridderſchap van Utrecht.*

Was de Zoon van JOHAN die volgt, en werd in 1656 naar *Spanje* gezonden, als gewoon Ambas-

basſadeur. Hij deed aldaar aan den Staat gewigtige diensten en werd in 1660, toen een buitengewoon gezantſchap derwaarts vertrok, mede gelastigd, om tot het ſluiten van een tractaat van vriendſchap en koophandel te werken.

Hij bleef aldaar tot 1667, wanneer hij terug gekeerd de heerlijkheid van *Schonauwen* kocht, en als Lid der Ridderſchap van *Utrecht* beſchreven werd. Hij ſtierf kort hierna, in den bloei des levens en ongehuwd, op 19 September, 1669.

Zie AITZEMA, D. III. IV en V. *Geſlachtreg*, VAN REEDE, 13 gen.

REEDE, (JOHAN VAN) *Ridder*, *Heer van Renswoude*, *Preſident van de Staten van Utrecht*, · Broeder van GODARD, Heer van *Nederhorst*, reeds gemeld. *Utrecht.* Geb. 1593. Geſt. 1682.

Na verſchillende bedieningen doorgeloopen te zijn, werd hij in 1634 Lid der Geëligeerden ter Staatsvergadering van *Utrecht*, afgevaardigd tot de Staten Generaal, en in vele binnen- en buitenlandſche bezendingen gebruikt; in 1641 ging hij naar *Friesland* ter demping van gerezene twisten, in 1644 vertrok hij met BOREEL en JOACHIMI naar *Engeland*, om eene vereeniging tusſchen den Koning en het Parlement te bewerken. Geenzins ſlaagden zij naar wensch. KAREL I. verhief hem echter tot Baron. Als gewoon gezant bij den Koning van *Denemarken*, erlangde hij van dezen de Ridderorde van den Olijfant.

In 1640 had hij veel invloeds in den *Haag*, en werd in sommige geschriften van dien tijd beschouwd, als met eenige weinigen den Prins te hebben opgezet tot de beruchte ondernemingen tegen *Amsterdam* en de Vergadering van *Holland.*

Tot Voorzitter der Staten van *Utrecht* is hij in 1652 verkoren. Hij bediende deze waardigheid met goed- en afkeuring, naar gelang van gevoelens. Hij bleef gewoon afgevaardigde ter Vergadering der Staten Generaal, en verschilde dikwijls in inzigten met JOHAN DE WITT, die hem niet betrouwde, zoo als onder anderen bleek, bij de vermaarde raadplegingen over den geheimen last aan DE RUYTER in 1664, zie VAN WYN *Bijv.* D. XIII. 64. Het Voorzitterschap is door hem in 1671 om zijne hooge jaren nedergelegd, dan na de wending der zaken in 1674, is hij namens den Stadhouder op nieuw tot de aanvaarding verzocht; zulks aangenomen hebbende deed hij dadelijk het voorstel om het Stadhouderschap erfelijk te verklaren. Hij leefde tot 1682. Hij was de Echtgenoot van JACOBA VAN HEEDE, en Vader van acht Kinderen; de verjaring van zijne vijf- en vijftigste Trouwdag heeft hij gevierd met het uitdeelen eener Gedenkpenning, bewaard bij VAN LOON, D. III. bl. 130, 131. Zie WAGENAAR, D. XI. XII en XIV, *bijv.* XIII.

REIN-

REINGOUDT, (JACOB) *Thesaurier Generaal bij den Raad van Geldmiddelen van* LEYCESTER. *Brabanders enz.* Geb. 15.. Gest. 15...

Weleer was hij Secretaris van den Graaf van EGMOND geweest, en had zich door zijne gladde en stoute tong in de gunst en dienst van GRANVELLE gedrongen. Hij diende later ALVA en REQUESENS, dan bankbreuk en bedrog maakten hem weldra ambteloos. Hij begaf zich daarom bij de Staten; nam, hoe zeer hij ook tegen de Onroomschen gewerkt had, de leer der Hervormden aan. Bij de komst van LEYCESTER, toen de kans, om in ambten te komen, voor doortrapte fielten vermeerderde, toonde hij zijne schijnheiligheid te meer, en nam zelfs geene dienstboden aan, voor dat hunne regtzinnigheid door Kerkleeraars was onderzocht: *om alzoo zijne Godvreezendheid*, zegt HOOFT, *aan de klokreep te hangen.*

Hij werd door dit een en ander spoedig een der gunstelingen van den Graaf, en wel deszelfs voornaamste achterraad. De aanhangelingen van denzelven werden des *Reingoudisten* genaamd en hij draaide en dreef weldra alles op zijnen duim.

Hij bewoog LEYCESTER tot het oprigten van eene kamer der Geldmiddelen, en schiep zich zelven, nu *Heer van Kouwenbergen* geworden, tot Thesaurier Generaal. Veel afkeurings veroorzaakte deze stap. BUYS weigerde fierlijk onder hem als Commis te staan; woorden die REIN-

GOUDT aan denzelven duur betaald zette, door eene gevangenneming te bewerken.

Het vatten van STEVEN PARET, en van BARBARA BOOTS, deed papieren in handen van de Hollandsche Regenten vallen, waaruit de schelmsche oogmerken van REINGOUDT bleken. Hij geraakte eerlang in hechtenis, doch ontkwam de welverdiende straf, door toelating van LEYCESTER. Hij leefde eenigen tijd onder bescherming van dezen te *Vlissingen*, dan eerlang liep hij over tot den vijand, werd op nieuw Roomsch, en stierf, zich verborgen moetende houden voor zijne schuldeisschers, in *Braband*.

Zie BOR, WAGENAAR, enz. vooral STYL, *opk. en bloei*, bl. 223.

Friesland.
Geb. 155.
Gest. 1610.

REINALDA, (ELARDUS) *Grietman van Doniawerstal.*

Was de zoon van AUCKE OEDES insgelijks Grietman. In 1584 was hij bij den Landsdag te *Franeker* tegenwoordig en teekende aldaar de laatste afzwering van Koning PHILIPS. Zie WINSEMIUS, *Chron.* 748—750. Een groot deel had hij aan het oprigten der Academie te *Franeker*, was gecommitteerd tot de inwijding, en had destijds door geleerdheid zoo veel roems verworven, dat hij tot Hoogleeraar der Latijnsche Letterkunde en welsprekendheid werd gekozen; na gedurende twee jaren den hoogen leerstoel en eens het Rectoraat bekleed te hebben, trad hij op

op nieuw in de Staatkundige loopbaan, werd Grietman en is vervolgens tot de meeste en aanzienlijkste Staats-Commissiën gebruikt, terwijl hij zeer veel invloed had in de kamer van *Sevenwonde.* Ook was hij Curator der Academie, welks belangen hij een tijd lang alleen, met KEMPO VAN DONIA behartigde. Hij stierf op 27 Octob. 1610. Hij was tweemaal gehuwd, (1) met N. N. (2) met SAAKJE RINIA, Wed. van GELLIUS HANIA; uit het eerste huwelijk liet hij Kinderen na.

Zie VRIEMOET, *Ath. Fris.* XXXVI. et 68.

RENDORP, (JOÄCHIM) *Heer van Marquette, Burgemeester van Amsterdam.* *Holland. Amsterdam.* Geb. 1728. Gest. 1792.

Was de Zoon van PIETER RENDORP, Burgemeester, en MARGARETHA CALKOEN.

De gaven van een vlug en scherp oordeel en een gelukkig geheugen, werden bij hem op het gunstigst, door ijver en voortreffelijk onderwijs en op buitenlandsche reizen, ontwikkeld; eenen schat van kundigheden aldus opgedaan hebbende, is hij eerlang tot de Regering van zijne Geboortestad geroepen, doch niet voor 1781 tot Burgemeester gekozen. Bij het begin van de onlusten, destijds in het vaderland ontstaan, werkte hij met de meerderheid der Regenten van *Amsterdam*, om het gezag van den Stadhouder te beperken, en den invloed van den Hertog van BRUNSWIJK te doen ophouden; dan nog ten tijde van den zoo ongelukkig gevoerden Engelschen oorlog nam

zijn Staatkundig gedrag eene zeldzame wending; de poging om de aangebodene mediatie van *Rusland* te doen aannemen, was hier van de eerste proef; deze en meer andere verrigtingen, gaven destijds gelegenheid tot bijzonder veel geschriften en beoordeelingen. Dezelve hadden het zamenstellen van zijne *Memoriën* ten gevolge, die gepaard met de Missive van den Pensionaris VAN BERCKEL, tot antwoord op gedeelten van dezelve, altoos een belangrijk gedenkstuk zullen blijven voor de geschiedenis van dien tijd, dewijl dezelve door den rijkdom van schrandere aanmerkingen, de geleerdheid van de schrijvers leeren kennen. RENDORP sloot zich vervolgens nader aan de belangen van den Stadhouder, deelde in de moeijelijkheid der tijden, en zag een gedeelte van zijn huis in Mei 1787, door het graauw geplunderd.

Hij bleef in de Regering tot aan zijn overlijden in 1792. Hij liet bij zijne Echtgenoote WILHELMINA HILDEGONDA SCHUYT, eenen Zoon na.

Stadhouders van Holland. Geb. 1512 Gest. 1544.

RENÉ VAN CHALONS, *Ridder*, *Prins van Orange*, *Graaf van Nassau*, *Stadhouder van Holland*, enz.

Was de Zoon van HENDRIK VAN NASSAU en CLAUDE VAN CHALONS. Door het kinderloos overlijden van den Broeder van zijne Moeder, PHILIBERT VAN CHALONS, erfde hij het

het Prinsdom, *Orange* en andere heerlijke goederen, en nam deszelfs naam en wapen aan.

Deze Erfenis gevoegd bij die van zijnen Vader maakte hem tot een der voornaamste inwoners dezer gewesten. Hij werd weldra door Keizer KAREL V., die zulke personen gaarn ten vriend hield, tot Stadhouder van *Holland*, *Zeeland* en *Utrecht* gevorderd.

Hij leefde in luister en wist zich zeer bemind te maken, bij het Volk zoo wel als bij den Vorst. Ook als krijgsman verdiende hij lof wegens moed, doch hij liet bij de laatste overwinning tegen MAERTEN VAN ROSSEM, waarbij hij eene vorige nederlaag vergoed zag, te veel wreedheid blijken.

Hij had een groot deel aan het bewerken van de onderwerping van den Hertog van *Cleef*, hetwelk de overdragt van *Gelderland*, bij het vermaard verdrag van *Venlo*, ten gevolge had. Hij werd weldra Stadhouder van *Gelderland* en ontving in 's Keizers naam de hulde der Steden.

In het volgend jaar trok hij te velde tegen de Franschen, en had het ongeluk om in de belegering van *St. Desier* gekwetst te worden, zoo dat hij weinig tijds daarna overleed. De Keizer gaf zoo wel als het leger vele blijken van droefheid. Zijn lijk werd te *Breda* begraven. Uit zijn huwelijk, met ANNA, *Hertogin van Lotharingen* en *Bar*, liet hij geene Kinderen na, waardoor zijne aanzienlijke bezittingen vererfden op zijns Broeders

zoon

zoon WILLEM VAN NASSAU, naderhand als WILLEM I. in onze geschiedenis beroemd geworden.

PALAMEDES VAN CHALONS, die het verbond der Edelen teekende, en aan eene dochter van Graaf PIETER ERNST VAN MANSFELD gehuwd geweest is, was een natuurlijke Zoon van RENÉ. Zijne Weduwe hertrouwde aan PHILIPS VAN CROIJ VAN AERSCHOT.

Zie WAGENAAR, en *bijv.* D. V, SLICHTENHORST, *Geld. Geschied.* 478, 479. VAN GOOR, *Breda*, 34. HERING *Aanh, tot de Vad. Geschied.*, bl. 131 – 180 aldaar is eene afbeelding geplaatst. Wij volgen in de bepaling van de geboortetijd des Prinsen, de opgaaf van den naauwkeurigen Schrijver van het *Leven van* WILLEM I. D. I. bl. 28. Het komt ons boven dien meer waarschijnlijk voor, dat hij in 1512 dan in 1518 geboren is, om de vroege bevordering, tot de gewigtigste eerambten.

Utrecht. Geb. 15.. Gest. 1610.

RENESSE, (GERARD VAN) *Heer van der Aa, Lid der Ridderschap van Utrecht.*

Hij werd in 1586 hier toe beschreven en was in verscheidene volgende jaren, eerste Burgemeester van *Utrecht*, en had veel deels aan het bewind. In 1608 werd hij in plaats van NICOLAAS BERCK gemagtigd tot den handel met *Spanje*, en sloot in 1609, het twaalfjarig bestand. Hij was de Zoon van ADRIAAN en AGNES VAN RENESSE,

stierf

ſtierf in 1610 en liet bij zijne Echtgenoote ANNA VAN ASSENDELFT, drie Dochters na.

Zie WAGENAAR, D. IX. 435.

RENESSE, (JOHAN VAN) *Heer van Wulven*, enz. *Utrecht.* Geb. 14.. Geſt. 1492.

Was een der voornaamſte Edelen in *Utrecht* en met zijnen Broeder FREDRIK, Heer van *Rijnauwen* zeer in haat bij den Bisſchop RUDOLPH VAN DIEPHOLT. Wanneer deze de Stad overrompelde in 1449 werden zij gevangen genomen, en niet ontſlagen dan na betaling van 10000 Guldens, afſtand van hun uitzigt op de rijke erfenis van JACOB VAN GAASBEEK, hunnen Neef, en belofte van zich in *Overysſel*, destijds een gedeelte van het Sticht te moeten ophouden; zie den *verbandbrief* bij MATTHÆUS *de jure Gladii*, *Cap.* XXIV, pag. 410.

Na het overlijden van RUDOLPH en de verkiezing van GYSBERT VAN BREDERODE, keerde hij uit zijne ballingſchap terug. Hij was vervolgens een der voornaamſten, die gemelden Bisſchop overhaalden, om van het Bisdom ten behoeve van DAVID VAN BOURGONDIEN afteſtaan, uit vrees voor de magt van Hertog PHILIPS. Hij was een der afgevaardigden, die met den Hertog en zijnen natuurlijken zoon, voor GYSBRECHT VAN BREDERODE het verdrag ſloten, het welk zoo ſlecht onderhouden werd. Zoon van JOHAN en RENE VAN ZUILEN, huw-

huwde hij tweemaal, (1) aan LUDGARDA VAN BUREN, (2) aan MARGARETHA VAN CULEMBORG, en ſtierf in 1492.

Utrecht. Geb. 1537. Geſt. 1584. RENESSE, (JOHAN VAN) VAN WULP, *Heer van Wulſen. Lid der Ridderſchap van Utrecht.*

Was de zoon van JOHAN VAN RENESSE en van ALEYD VAN BRONKHORST, en woonde in zijnen eerſten leeftijd te *Wageningen*. Hij verkeerde later met WILLEM I., trok met dezen naar *Noordholland*, diende onder BREDERODE en teekende het verbond der Edelen. Hij deelde zoo ter dezer zake, als om het geloof, in de vervolging door den Bloedraad, werd gebannen met verbeurtverklaring zijner Goederen en keerde ſpoedig na het herſtel van zaken met zijne Moeder, tegen wie insgelijks een banvonnis geveld was, in *Utrecht* te rug. Was hij voor de pogingen van den Bloedraad niet gevlugt geweest, zijn lot zoude waarſchijnlijk harder en ongelukkiger zijn uitgevallen. Zie het vonnis bij MARCUS *Sent. van Alva*, bl. 109; hier in wordt hij ten toon geſteld als een aanvoerder der beeldſtormers; hier tegen is hij echter verdedigd bij BOR, B. II. 63, 64. Zijn huis ſtaande op den drift bij het 's Jans Kerkhof te *Utrecht*, thans in eigendom van den Heer VAN NELLESTEIN, was inmiddels tot eene Kanſellarij gebruikt; hetzelve erlangde hij niet eerder terug, dan na de Pacificatie

van

van *Gent*, en wel met groote moeite. Inmiddels was hij tegenwoordig geweest bij het beleg van *Leyden*.

Gewigtige diensten deed hij vervolgens aan den Staat door het sluiten van de Unie van *Utrecht* te bevorderen, alschoon hij dezelve niet teekende; in hetzelfde jaar werd hij beschreven in de Ridderschap van *Utrecht*, vervolgens Commissaris Generaal over de krijgsbehoeften, en daarna buitengewoon Raad in den Hove. Hij stierf in 1584.

Bij zijne Echtgenoote MARGRIET VAN RENESSE VAN ELDEREN, zijne Nicht, dochter van JOHAN VAN RENESSE en ELISABETH VAN NASSAU, natuurlijke Dochter van HENDRIK GR. VAN NASSAU, Heer van *Breda*, liet hij zeven kinderen na; zijne goederen waren als toen zoo zeer met schulden bezwaard, dat vele van dezelve moesten verkocht worden.

Zie verders TE WATER, *verbond der Edelen*, D. III. 250 en volg. HOOGSTRATEN, *Woordenboek*. BONDAM, *Orat. de foed. Traj.* pag. 43. *in notis.*

RENGERS, (DITMAR) *van het Oldehuis en ten Post.* *Groningen* Geb. 13.. Gest. 144..

Zijn Vader JOHAN was als het Hoofd der Groninger Vetkoopers doodgeslagen, toen COPPEN JARGES in 1413 het Raadhuis overweldigde. Hij volgde dezelfde vanen, vlugtte toen met

WY-

WYBRANDT CLANT, in de Kerk der Franciscanen en ontkwam alzoo een gelijk lot.

In 1422 was hij een der Edelen, die het verdrag tot Vrede met SICCO SJAARDEMA en de Schieringers teekende. Kort hierna was hij een der fcheidslieden in den twist, tusfchen den Proost van *Lopperfum* en de bewoners van naburige Dorpen.

Ten tijde van de ontftane twisten, tusfchen de Oostfriefche en Ommelander Grooten, in 1425 was hij Burgemeester; aan zijn beleid, fchrijft EMMIUS het voornamenlijk toe, dat de zaken niet tot uiterften liepen. (pag. 294.)

In de verfchillen met die van *Hamburg*, waarin EPPO GOCKINGA, Heer van het Oldambt had deelgenomen, betoonde hij zich een ijverig bevorderaar van Stadsregten en bewerkte later den Vrede.

Zijne Moeder heette OMPTEDA VAN OMPTA, zijne Echtgenoote was HIS AICKINGA VAN WOLTERSUM; zijn fterftijd is mij onbekend gebleven.

Groningen. Geb. 1498. Geft. 158.. RENGERS (EDSARD) *Heer van Tuwinga, 't Oldehuis, ten Post*, enz.

Was gedurende eenen langen tijd een der voornaamfte Regenten der *Ommelanden*. Wij vonden zijnen naam in 1540 onder de vier perfonen, die belast werden met het zamenftellen van een nieuw Landregt en in 1550 dit overgaven. Hij was een ijve-

ijverig voorstander van 's Lands regten en omhelsde spoedig den Hervormden Godsdienst. Hierdoor moest hij voor de vervolgingen om het geloof vlugten, dan keerde bij het rijzen van hoop weldra terug. Hij verscheen in 1577 in *Groningen*, ten Landsdage, en werd als toen met verscheidene zijner ambtgenooten, door die van de Stad gevangen genomen en onder zeer bezwarende omstandigheden, gedurende bijna een geheel jaar, gehouden; MARNIX en DE SILLE, hadden vergeefs tot verzoening gehandeld, en deze volgde niet, dan na verloop van eenige jaren.

De tijd van zijn overlijden is mij onbekend gebleven. Hij was de zoon van JOHAN, Echtgenoot van FOUWEL HOLDINGA, de weduw van TJAARD HEREMA en zoon van JOHAN RENGERS *ten Post*, die volgt.

Zie BOR, D. I. bl. 910, 962.

RENGERS, (JOHAN) *tho Hellem, Schildwolde en Siddeburen.* *Groningen.* Geb. 15.. Gest. 16..

Was de Zoon van ZENO, en de Neef van JOHAN RENGERS *ten Post*, die volgt.

Bij de binnenlandsche twisten, tusschen de *Ommelanden* en die van de Stad, betoonde hij veel ijver en werkzaamheid. Toen in 1577 verscheidene Regenten te *Groningen* gevangen genomen waren, reisde hij naar *Brussel*, om de bescherming van de Algemeene Staten in te roepen. Hij bleef gestadig in bediening en daar die van de *Omme*-

landen zich vrij hielden van het gebied van RENNENBERG, trok hij namens dezelve naar ALENÇON, om van denzelven den eed als Heer dezer landen aftenemen.

Na de reductie van *Groningen* tot de Unie, in 1594, was hij in 1595 de eerste, die wegens de *Ommelanden* zitting nam ter Vergadering van de Staten Generaal, en zag zich hier tot de gewigtigste handelingen gebruikt en afgevaardigd.

Hij huwde met AGNES VAN LAER. Zijne sterftijd bleef mij onbekend.

Groningen. Geb. 15.. Gest. 1625.

RENGERS, (JOHAN) *Heer van Post en Garrelsweer.*

Zoon van EDSARD, zie laatst voorgaand artikel.

Tweemaal ondervond deze waardige Regent het leed van ballingschap, eens van gevangenis. Hij moest eerst voor de vervolging van ALVA en den Bloedraad vlugten; later terug gekeerd, werd hij ingewikkeld in de twisten tusschen die van de *Ommelanden* en *Groningen*. Hij werd door die van de Stad gevangen genomen, benevens zijn Vader en verscheidene Omlander Regenten en bleef aldaar onder meer of min bezwarende omstandigheden nabij een jaar in hechtenis. Na zijn ontslag en na het aannemen van de Religions vrede, bevorderde hij de preek der Onroomschen, en leende zijn huis tot dezelve. Vervolgens moest hij op nieuw na het verraad van RENNENBERG het Vaderland ver-

verlaten, woonde in het eerst met zijn huisgezin te *Uithuizen* bij *Embden*, later te *Bremen*. Hij was bij het overgaan der Stad in 1594 een der eerſte gedeputeerde wegens de *Ommelanden*. Sedert bekleedde hij de aanzienlijkſte eerambten, werd in 1595 Lid van den Raad van State, vervolgens dikwijls ter Vergadering der Staten Generaal benoemd, en uit dezelve, onder anderen in 1602, naar het leger voor *Grave* gezonden; later vinden wij zijnen naam nog eens in den Raad van State.

Hij was gehuwd aan BAUKJE JENSUMA, en liet kinderen na bij zijn overlijden in 1626. Hij was tevens een man van letteren.

Van zijne kronijck hebben wij reeds in de voorrede eenige melding gemaakt. BOR heeft dezelve dikwijls geraadpleegd. Hij ſtond bij EMMIUS in hooge achting, zoo als mij uit brieven tusſchen hun gewisſeld gebleken is. Hij ſchreef in eenen ſchoonen Latijnſchen ſtijl.

Op het huis te *Farmzum*, worden de oorſpronkelijke Schilderijen van de afbeelding van hem en zijne Echtgenoote bewaard; de uitgaaf van zijn pourtrait zoude aan velen aangenaam zijn.

REQUESENS, (LOUIS DE ZUNIGA DE) *Algemeen Landvoogd*.

Zie ZUNIGA.

RENNENBERG, (GEORG VAN LALAING, GRAAF VAN) *Stadhouder van Friesland.*
Zie LALAING.

Hertogen van Gelder. Geb. 13.. Geft. 1423.

REYNOLD, IV. *Hertog van Gelder, Gulik*, enz.

Aan zijnen Broeder WILLEM I, in 1402 opgevolgd, werd hij om den wil van zijnen zwager JAN VAN ARKEL, ingewikkeld in eenen bloedigen oorlog met WILLEM VAN BEYEREN, Graaf van *Holland*, en regeerde verders in een tijdvak, bekend *in onze Gefchiedenis*, als een tijdperk van binnenlandfche onlusten en oorlogen, waarvan de Gefchiedfchrijvers verfchriklijke verhalen geven. Zij melden weinige daden van dezen Hertog; meer lijdelijk dan werkzaam, fchijnt hij te weinig kunde en moed gehad te hebben, om op zich zelven te ftaan en liet zich dus door zijne naburen medeflepen. Hij had anders den naam van zachtzinnig en vasthoudend aan zijn woord te zijn. In 1422 erlangde hij Vrede, doch ftierf weinig tijds hier na in 1423, zonder kinderen bij zijne Echtgenoote, MARIA VAN HARCOURT, uit den huize van Frankrijk, na te laten; hier door kwamen zijne Staten aan eene telg van den Stam EGMOND.

Zie SLICHTENHORST, 163. VOSSIUS, *Jaarb.* 530 en *volg. Oude Holl. Chron* F°. 440. SCRIVERIUS en anderen.

REYNST,

REYNST, (LAMBERT) *Burgemeester te Amsterdam.* *Holland. Amsterdam.* Geb. 1618. Gest. 1679.

Was de zoon van HENDRIK REYNST en ELISABETH PRINCE VAN HOUWERTON, en gedurende het tijdvak der Stadhouderlooze Regering, een der voornaamste Regenten te *Amsterdam.* In 1649 Lid der Vroedschap geworden, bekleedde hij vervolgens de waardigheden van Schepen, Hoofd-Officier en Burgemeester. Hij was een tegenstander van de verheffing van den Prins VAN ORANGE tot Stadhouder, hield de versterking van *Naarden* in 1668 tegen, en werd bij de buitengewone verandering der Regering in 1672 van zijne eerambten, als Raad, Burgemeester enz. ontslagen. Hij leefde vervolgens in stilte, was gehuwd aan ALIDA BICKER, dochter van CORNELIS BICKER, *van Swieten* en stierf in 1679.

RICÇEN, (FRANÇOIS of FRANCO) *Pensionaris van Purmerend. Lid van den Hoogen Raad,* enz. *Holland. Noordholl.* Geb. 16... Gest. 1673.

Afkomstig uit een geslacht te *Enkhuizen* gevestigd, en Pensionaris van *Purmerend* geworden, was hij ten tijde van het Stadhouderschap van WILLEM II. een man van groot gezag in de Vergadering van *Holland*, vooral door bekwaamheid en moed; men verwonderde zich derhalve, dat hij bij het uitbarsten van 's Vorsten

misnoegen in 1650, geen voorwerp was van deszelfs haat.

Na den dood van den Vorst, werd hij met VAN WASSENAAR OBDAM, naar *Gelderland* en *Overysſel* gezonden, om het houden der groote Vergadering aan te raden, later tweemaal naar *Zeeland*, eerst om de Staten van de noodeloosheid der aanſtelling van een Kapitein Generaal te overtuigen, vervolgens om de uitvoering van een beſluit van dezelve Staten, om den jongen Prins VAN ORANGE tot Stadhouder te ſchikken, voortekomen.

Vervolgens werd hij Lid van de *Chambre mipartie*, of van dat Geregtshof, het welk de klagten, over het niet nakomen van den Vrede van *Munster* zoude beoordeelen, en die over den Lande van *Overmaaze* vereffenen, dan voor dat dezelve in 1657 hare zitting wederom naar *Mechelen* verplaatſte werd hij Lid van den Hoogen Raad van *Holland* en *Zeeland* en eindigde zijne dagen in dien gerusten werkkring in 1673.

Zie WAGENAAR, D. X. BALEN, *Dordrecht*, 127. VAN LEEUWEN, *Bat. ill.* 1484.

Gelderland. Geb. 16.. Geſt. 16.. RIPPERDA, (ADOLPH HENDRIK VAN) *Heer tot Beurſe en Heerjansdam.*

Zoon van PIETER VINCENT VAN RIPPERDA TOT VORDEN en van ANNA VAN EERDE TOT BEURSE.

Werd beſchreven in de Ridderſchap van *Zutphen*, af-

afgevaardigd tot de Vergadering der Staten Generaal en wegens dezelve tot den Vredehandel te *Breda* in 1667 gevolmagtigd. Bij de benoeming beoordeelde men hem als den Huize VAN ORANGE genegen.

Vervolgens had hij in 1671 een groot deel aan het dempen der twisten, die *Overysſel* destijds ſchokten, werwaards hij door Hun Hoog Mog. benevens PAATS, GOCKINGA en VAN VIERSSEN was afgezonden.

Verdere verrigtingen en ſterftijd zijn mij onbekend gebleven, hij huwde WILLEMINA VAN TUYLL VAN SEROOSKERKE, Vrouwe van *Heerjansdam*, en liet eene Dochter na.

RIPPERDA, (JOHAN WILLEM VAN) *Heer van Jenſuma en Poelgeest.* *Groningen.* Geb. 168.. Geſt. 1737.

Voor hem, die afkomstig was uit den tak van dit adelijk geſlacht, wier leden bij den Roomſchen Kerkdienst gebleven waren, ſcheen de weg tot ambten geſloten, dan ſpoedig overſchreedde hij den ſlagboom, door de leer der Hervormden openlijk te omhelzen.

Kort hierna verſcheen hij ter Staatsvergadering van *Stad* en *Lande*, en wegens deze in die der Staten Generaal; zijne bekwaamheid bleek welhaast, en men koos hem in 1715, tot buitengewoon gezant in *Spanje*; eerlang bekwam hij den tijtel van Ambasſadeur doch zonder verhooging van wedde.

Hij ſlaagde in het volvoeren van den last zijner meesters naar wensch, bevorderde den Vrede en den Koophandel en had het belang van den Staat naar genoegen zijner afzenders behartigd. In 1716 werd hij terug geroepen. Hoogstwaarſchijnlijk zouden zijne uitſtekende bekwaamheden hem hier te lande tot de hoogſte eerambten gevoerd hebben, dan hierin konde zijne Staatzucht zich geene genoegzame voldoening beloven. Hij zag gelegenheid om in *Spanje* hooger te ſtijgen, ontdeed zich des van alle betrekkingen op zijn Vaderland, omhelsde de leer der Roomſche Kerk op nieuw, en verbond zich aan het Spaanſche Rijk.

Hier houdt dus ook alle betrekking van hem tot ons beſtek op. Wij zouden anders gaarn hebben aangewezen, hoe verbazend de wisſeling was in het lot van dezen man, die eerſte en eenigſte Staatsdienaar, Hertog en Staatsgevangen was in *Spanje*, bedelaar om Hofgunst in *Engeland* en hierna geene voldoening bij Christenen, voor zijne ſtaat- en wraakzucht vindende, het Turksch geloof omhelsde, en eerſte Staatsdienaar, Veldoverſte en daarna koopman in ſchapen, in *Barbaryen* werd. Wij zouden dan tevens hebben gemeld, hoe liefde van een Spaanſche Juffer, hem uit het Kasteel van *Segovia* en minnedrift van de Sultane Moeder, hem van de lagen zijner Vijanden in *Marokko* redde, en uit dit een en ander leeringen trekken ten bewijze, dat iemand, die zijne Staatzucht breidelloos laat hollen, volſtrekt onzeker is van

zijn

zijn lot en naar mate hij hooger is gestegen, te spoediger en meer plotseling ten val geraakt.

Hij stierf veracht en vergeten, op 7 October, 1737.

Men heeft eene afzonderlijke Levensbeschrijving van hem in 2 Deelen in 8°. Zie ook WAGENAAR, D. XVIII. en de *Levensbeschrijving van eenige meest Nederlandsche Mannen* en *Vrouwen*, D. III. 112.

RIPPERDA, (WILLEM VAN) *Heer van Heer van Hengelo, Boxbergen.* enz. *Lid der Ridderschap van Overysſel.* *Overysſel.* Geb. 15... Gest. 16...

Diende in zijnen vroegen leeftijd te velde, en was tot den rang van Ritmeester gevorderd, wanneer hij in de Staatkundige loopbaan trad. Hij werd namens *Overysſel*, ter Vergadering der Staten Generaal gezonden, en aldaar in de gewigtigste zaken gebruikt.

De belangrijkste was zeker die tot den Vredehandel te *Munster*. Hij werd benoemd, in plaats van ZWEDER VAN HAARSOLTE, die in 1645 stierf en gehouden als toegedaan aan de belangen van den Prins van ORANGE. Dit bleek later ten tijde van de ziekte en het afsterven van den Stadhouder, toen hij Voorzitter zijnde, voorstellen deed, die naar het oordeel der meerderheid te veel naar vleijerij rooken en daarom niet gevolgd werden. Vroeger had hij een vrij ernstig verschil gehad met MULART *van den Leemkuile.*

Van zijn verder lot en bedrijf heb ik niets kunnen opſporen. Hij was gehuwd aan ALIDA VAN DEN BOUCKHORST, de zuster van den heer *van Wimmenum.*

Stadhouders. van Friesland. Geb. 1526. Geſt. 1585. ROBLES, (GASPAR DE) *Heer van Billy, Stadhouder van Friesland.*

Was geboren in *Portugal*, in een Dorp *Robles.* Zijne Moeder werd Zoogvrouw van PHILIPS, en dit verſchafte hem de genegenheid van dien Vorst.

Hij bleef aan het Hof en werd Page bij RENÉ Prins van ORANGE, zijn huwelijk met eene rijke Juffer uit *Frankryk*, en hare ſchoonheid bragten hem te meer in aanzien. Hij werd hierop gedurende eenigen tijd de plaatsbekleeder van den Stadhouder GILLES VAN BARLAYMONT, *Heer van Hierges.* Hij ontving in 1572 de aanſtelling zelf tot het gemeld ambt.

Gedurende den tijd van zijn bewind gaf hij vele blijken van getrouwheid aan den Koning, van bekwaamheid als Veldoverſte, en van onvermoeide zorg voor het belang van die Landen, waar over hij eenig gezag uitoefende. Hoe ook gehaat, om zijnen ijver jegens de Onroomſchen, om de zware belastingen die hij uitſchreef, om zijne verrasſing van het leger Nasſauſchen, en om de wreedheid aldaar bij *Stavoren* gepleegd, is zijne gedachtenis eenigzins in gunst gebleven, om

om dat hij de man was, die het leggen en herſtellen van dijken om *Friesland*, na den zoo noodlottigen vloed op 1 Nov. 1572, doorzette en volbragt; hierom is eene Terminus, (de zoogenaamde *Steenen Man*,) ter zijner eere op den *Zeedyk*, nabij *Harlingen*, in 1576 opgerigt; dezelve vergaan zijnde, heeft KAREL GEORG, GRAAF VAN WASSENAAR TWICKEL, in 1774 op eigene kosten een ander opgerigt.

ROBLES werd, na dat FRANS MARTINI STELLA, het krijgsvolk in *Groningen* in 1576 had overgehaald, om de Gendſche bevrediging bij te vallen, door de Soldaten gevangen genomen en onderging veel hoon; later waagde hij een aanſlag, om zich op *Groningen* te wreeken, doch vruchteloos. Wij vinden ſedert niets van hem vermeld, dan alleen dat hij ſneuvelde bij den aanſlag, om de Schipbrug van PARMA voor *Antwerpen* te vernielen. Zijn lijk, hetwelk eenige tijd vermist was, werd aan de Ridderketen herkend, en gevonden tegen een paal geſlagen.

Zie WINSEMIUS, SCHOTANUS, HOOFT, DUMBAR, *Anal.* III. 19. en anderen. Boven dien beſtaat 'er een afzonderlijk werk, over de daden van DE ROBLES in *Friesland* bedreven, zamengeſteld door JOHANNES CAROLUS, Procureur Generaal, en in 1731 bezorgd door den beroemden P. WESSELING. Het is bitter en hatelijk geſchreven, dan daar men de waarheid het best vindt, door de vergelijking der ſchriften

van

van vijand en vriend, is het zeer belangrijk. Jammer is het dat het over zulk een kort tijdsbestek loopt. Zie TE WATER, *Verbond der Edel.* D. IV. bl 361.

Utrecht. Geb. 1618. Gest. 1668. RODENBURG, (CHRISTIAAN) *Lid der Geëligeerden van Utrecht.*

Was de Zoon van JOHANNES en GEERTRUID BOR, verloor zijnen Vader in de vroegste kindschheid, werd opgevoed door zijnen Oom PIETER BOR, Neef van den beroemden Geschiedschrijver, en erlangde van dezen zoo veel zorg, als hij van zijnen Vader had mogen hopen, zoo als hij met dankbaarheid erkende, voor de opdragt van zijn voortreffelijk Regtsgeleerd werk: *de jure Conjugum.*

Na den afloop zijner Letteroefeningen werd hij aan gemelden Oom als Secretaris bij het Geregt in 1642 toegevoegd, en eerlang zoo beroemd door zijne kunde, dat hij in 1644 namens de Staten Generaal naar *Engeland* gezonden werd ter vereffening der geschillen, tusschen de beide Oost-Indische Maatschappijen. In 1657 werd hij in de *Chambre mipartie* geplaatst. Sedert Kanunnik van St. *Pieter*, later Deken geworden, werd hij Geëligeerd Lid der Staatsvergadering.

Na buitengewoon Raadsheer geweest te zijn, werd hij afgevaardigd tot de Staten Generaal en nam in 1663 zitting in den Raad van State, in welke bediening hij op 28 Januarij 1668, overleed.

In

In alle deze ambten had hij roems verworven, volgens GRÆVIUS en BURMAN.

Tweemaal was hij gehuwd, (1) aan MARIA DE GOYER, (2) aan GEERTRUID DE GILLON, (en niet GELON, zoo als BURMAN heeft) zij was de bloedverwante van de vrouw van den beroemden VAN BEVERNINGK.

BURMAN vermelde hem om zijne Regtskunde onder de *Utrechtsche* Geleerden, en geeft verders berigten, dat hij geen ongelukkig Latijnsch Dichter was. Zie *Traj. Erud.* pag. 304.

ROELS, (CHRISTOFFEL) *Raadpensionaris van Zeeland.* *Zeeland.* Geb. 15.. Gest. 1597.

Geboortig van *Leuven*, was hij Pensionaris van Prelaat en Edelen van *Zeeland*, voor het overgaan van *Middelburg*, Hij verscheen in 1577, op ontbod der Staten ter Vergadering, en werd aan den Prins gezonden, met aanbeveling tot Raadpensionaris, waartoe hij kort hierna werd aangesteld. Hij werd echter niet voor het volgend jaar beëedigd. Omtrent dezen tijd nam hij in afwezigheid van A. VAN DORP, het ambt van Eerste Edele waar.

In 1586 deed hij den nieuwen eed op de Instructie der Gecommitteerde Raden, en bleef in dit ambt tot aan zijn sterfdag, die voorviel den 18 Mei 1597.

Vroeger was hij door MAURITS benoemd geweest, om zijn Auditeur in de Rekenkamer te

te zijn, dan de Staten van *Zeeland* beöordeelden dit als ongeſchikt bij de waarneming van het ambt van Raadpenſionaris. *Notulen van Zeel.* 22 Junij 1596, F°. 176, 177.

Hij was gehuwd aan SUSANNA TAYMON, dochter van CORNELIS TAYMON, Secretaris der Staten van *Zeeland* en afkomſtig uit *Gent*; of hij naastbeſtaande was van WILLEM ROELS, of ROELSIUS, die als Penſionaris van *Middelburg*, de Unie van *Utrecht* namens *Zeeland* teekende is wel waarſchijnlijk, maar mij niet gebleken; deze ſtierf 1595.

Zie A. 's GRAVESANDE, *Unie van Utrecht herdacht*, bl. 253.

Stadhouders van Friesland. Geb. 14.. Gest. 15..

ROGGENDORFF, (WILLEM VAN) *Stadhouder van Friesland.*

Een Oostenrijksch Edelman, die bij zijnen eerſten ſtap in *Friesland*, reeds teleurſtelling ontmoette, en zag dat de vrede tusſchen KAREL VAN OOSTENRYK en KAREL VAN GELDER geſloten, aan vele Friezen en Gelderſchen mishaagde.

Hij wilde dadelijk weder vertrekken, doch zijne voorganger FLORIS VAN EGMOND, bewerkte dat hij in *Leeuwarden* met een vaandel knechten moeste blijven.

Hij was in geenen deele geſchikt, om de belangen van zijnen Vorst in zulke tijden te bevorderen; de oorlog werd hervat met verdubbelde woede, en hij zag zich ſpoedig, in 1521, door

GE-

GEORG SCHENCK, *Vrijheer van Toutenburg*, vervangen.

ROGGENDORFF vertrok hierop naar het Hof van *Bourgondiën*, zegt WINSEMIUS, en dit is alles wat wij van zijn verder bedrijf en lotgevallen hebben kunnen opſporen.

Gedurende deze jaren hadden HENDRIK DE GROEF, *Heer van Erckelens*, MARTEN VAN ROSSEM en CHRISTOFFEL, *Graaf* VAN MEURS, den naam van Stadhouder van *Friesland*, van wegens den Hertog VAN GELDER gevoerd, dan daar zij meer als Hoofden der legers, dan van het Burgerlijk bewind zijn aantemerken, en eigenlijk nooit als *Stadhouders* erkend zijn geweest, zullen wij de twee eerſte liever bij de optelling der vermaarde Krijgslieden vermelden, en hebben den laatſten alleen als Stadhouder van *Groningen* gedacht.

ROLLEMA, (TJOMME WYBES) *Olderman van Sneek*, *later Baljuw van Middelburg*. *Friesland.* Geb. 15.. Geſt. 1582.

Eenigzins in twijfel of wij hem wegens zijne ambten onder de *Friezen* of onder de *Zeeuwen* moesten plaatzen, ſloeg de ſchaal voor de eerſte over, omdat hij uit *Friesland* geboortig was.

Verwant van VIGLIUS VAN AYTTA, vriend van HOPPERS, zag hij zich tot in 1555 tot Olderman te *Sneek* benoemd, en was tegenwoordig, namens *Friesland*, bij de overdragt der Nederlanden, door KAREL V. aan PHILIPS, zie het

het art: GEMMO VAN BURMANIA. Toevallige omſtandigheden bragten hem later naar *Middelburg*, alwaar hij 1566 Baljuw werd, zijne vrijheidsliefde verzaakte en zich bijzonder verzette tegen de pogingen van HAECK en THOULOUSE om *Walcheren* te overvallen. Hij kwam echter in ongelegenheid en werd beſchuldigd van niet ſcherp genoeg tegen de Beeldſtormers gewaakt te hebben. Gevangen genomen, zat hij ruim een jaar buiten eenigen toegang. AYTTA en HOPPERS zochtten hem te redden; hij bragt er het leven af; doch werd voor altijd uit *Holland* en *Zeeland* en in *Friesland* gebannen. De zachtheid van dit vonnis is onzes inziens een bewijs voor den twijfel van den Geleerden, TE WATER, die hem alleen op gezag eener naamlijst door den Hoogleeraar WESSELING medegedeeld onder de verbondene Edelen plaatſte, en het als niet zeker ſtelde, dat hij hier in eenig deel heeft genomen.

Uit *Friesland* naar *Embden* gevlugt, voegde hij zich ſpoedig bij de Vrijheidzoekende *Friezen*, hij deed zich voor, als een der voornaamſten, die de Koningsgezinde ambtenaren ontſloegen, en de Kloosters aantastten. Hij werd derhalven met name buiten de algemeene vergiffenis geſloten. Hij rees door dit alles wederom tot Baljuw van *Middelburg*, later van *Vlisſingen*. Waarſchijnlijk is hij in de laatstbenoemde plaats overleden in 1582, wanneer een ander in zijn plaats geſteld werd.

Zij-

Zijne Echtgenoote was ANNA SMITS, die zeer veel leed gedurende zijne gevangenis en met hem naar *Embden* vlugtte.

Zie TE WATER *Verb. der Edel.* D. III. bl. 263, 272. 's GRAVESANDE, *2de Eeuwg.* 479, enz.

ROLTEMAN, (HILLEBRAND) ALBERTSZOON. *Burgemeester te Groningen.* *Groningen* Geb. 1519. Gest. 1615.

Was afkomstig uit en de laatste van een zeer aanzienlijk geslacht in *Groningen*, en reeds vroegtijdig de leer der Hervormden omhelsd hebbende, moest hij voor de vervolging om het geloof vlugten. Hij ondervond later na het verraad van RENNENBERG, nogmaals het leed van ballingschap.

Bij de reductie van de Stad tot de Unie, in 1594 was hij een der voornaamsten, werd dadelijk tot de regering geroepen, tot lid der Hoofdmannen kamer gekozen en na drie jaren tot Burgemeester gevorderd. Groot is de lof die UBBO EMMIUS hem geeft, zoo wegens zijn aandeel in de reductie, als om zijn gedrag, als Regent en als mensch, bij gelegenheid dat deze beroemde schrijver een programma uitgaf ter noodiging bij de begravenis van hem.

Hij stierf 6 Mei, 1615, is gehuwd geweest aan JUDITH RENGERS TEN POST en liet eene Dochter na, getrouwd met GILLES VAN EYGHELENBERG, gezegd HOOFTMAN.

Gelderland. Geb. 15.. Gest. 1581

RO O N, (B O U D E W Y N V A N) *Heer van Valkenstein, Kanselier van Gelderland.*

Was de zoon van PIETER VAN ROON en ANNA DE GRAVE, en door zijne Broeders en Zusters en zijn huwelijk met ANNA VAN MEKEREN, aan de aanzienlijkste huizen vermaagschapt.

Hij was in 1554 Raad te *Luxemburg*, werd hierna in het Hof van *Spiers* geplaatst, vervolgens tot Kanselier in het nieuw opgerigt Hof te *Vollenhoven* gesteld en daarna op 1 Julij 1576, tot Kanselier van Gelderland benoemd. *Hij* had volgens de wapenkaart van TEN HAAG, den beroemden LEONINUS in 1581 tot opvolger, waarschijnlijk is hij alstoen overleden. Hij liet kinderen na.

Zie VAN LEEUWEN, *Bat. ill.* bl. 1074. SLICHTENHORST, bl. 486.

Friesland. Geb. 15 .. Gest. 1601.

RO O R D A, (K A R E L) *Grietman van Idaarderadeel.*

Deze vermaarde Man liet zijne Vrijheidsliefde spoedig blijken, nam deel in het verbond der Edelen, ontworstelde vele lagen van den Bloedraad, zworf als balling in *Duitschland* en *Frankryk*, stond den schrik der Parijsche moordbruiloft door, en handelde later met WILLEM I. tot verlossing van *Friesland.* Een zeer groot deel had hij in het sluiten der Unie van *Utrecht*, teekende de bekende *acte van constraincte*, bleef aldaar in

het

het Collegie tot de nadere Unie, en is sedert tot de gewigtigste handelingen benoemd.

Hij werd later namens *Friesland* naar den *Haag* gezonden en verzette zich bijzonder tegen de aanslagen van LEYCESTER. Hij werd door de klagende vrienden van den Graaf, over den stand der zaken in *Friesland* voorgedragen, als of hij het besluit der Staten tot opdragt van het bewind, in het Burgerlijke en het Regterlijke aan LEYCESTER, had omgestoten; zie HOOFT, 1153. Destijds en verscheidene jaren daarna was hij een der gemeenzaamste vrienden van Graaf WILLEM LODEWYK, doch in 1593 ontstonden er felle twisten, tusschen den Stadhouder en hem, die niet dan met moeite gedempt werden. ROORDA, die, volgens VERVOU des Graven Hofmeester, een onrustige geest bezat in een onverzetlijk hoofd, was een zeer ijverig voorstander van de onafhangelijkheid der Friezen, en konde het niet verdragen, dat buitenboorlingen zooveel gezags verwierven; hij maakte de oogmerken van den Graaf verdacht, schreef scherpe brieven en dit had ten gevolge, dat hij uit de Vergadering der Staten Generaal geweerd wierd.

Zeer verschillend zijn hieromtrent de berigten der Geschiedschrijvers. Het volledigst is bij REYDT, B. X. bl. 199 en volg. dan daar deze de Secretaris en bijzondere vriend van WILLEM LODEWYK was, is hier waarschijnlijk de linker zijde van ROORDA voorgezet en dus dient men hier

 bij

bij te lezen de verdediging van hem, door zijnen Neef KAREL ROORDA, die volgt, in 1660 uitgegeven ter gelegenheid dat de eer van zijnen Oudoom door den Raadpensionaris van *Zeeland* VETTH wierd aangetast. Hier in wordt hij misschien te gunstig beoordeeld, men zal derhalve ook hier de waarheid in het midden vinden. Zie deze stukken bij AITZEMA, B. IV. bl. 648, 653. Eene voldoende behandeling van dit onderwerp, waar bij eene zamenloop van omstandigheden plaats had, zoude belang verwekken, maar is te groot voor ons bestek.

Hij bleef tot 1594 in de regering en stierf op 10 November 1601. Hij was beroemd door geleerdheid en gaf volgens VRIEMOET, *Athen. Fris.* pag. 146. hier van blijken, door de uitgaaf van *Rudimenta religionis Christianæ, Heb. Græce ac Latine a se adornata.*

Zijn naam wordt in geene der gedrukte geslachtregisters van de verschillende Familiën *Roorda* gevonden en hierdoor wordt de gissing waarschijnlijk, dat hij afkomstig was uit een eigenerfd geslacht te *Roordahuizum* gevestigd. Zoo hij al gehuwd was liet hij geene kinderen na.

Zie verders TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. III. bl. 278—282. WAGENAAR, D. IX. WINSEMIUS, *Chronyk*. BOR.

ROOR-

ROORDA, (KAREL) *Grietman van Idaarderadeel.* — *Friesland.* Geb 16.. Geft. 1670.

Was de zoon van ANDREAS ROORDA, eerst *Profesfor Logices* te *Franeker*, later Ontvanger Generaal der Domeinen van *Friesland* en van N. VAN JUCKEMA, fpoedig kwam hij in ambten en volgde zijnen Oom ABRAHAM als Grietman in 1635 op. Sedert bekleedde hij de aanzienlijkfte Commisfiën en was zulk een voortreflijk Regent dat ULRICUS HUBER, hem ergens noemt: *decus illud patriæ nostræ*; het fieraad van ons land.

Hij liet zich kennen als een man van moed, die met klem van redenen konde fchrijven; men zie de Apologie van zijnen Oudoom en naamgenoot zoo aanftonds vermeld.

Hij behoorde bij de hevige twisten in *Friesland* in 1668, onder de tegenftanders van den Stadhouder, toen genaamd: *Hollandsgezinden*, en moest met ERNST SICCO VAN AYLVA en anderen het onderfpit delven, na dat eene bezending uit de Staten Generaal te vergeefsch het bewerken van vereeniging had beproefd.

Zie VRIEMOET, *Ath. Frif.* bl. 147. TE WATER, *Verb. der Edelen*, D. III. bl. 279.

ROSENDAAL, (JAN JACOBSZOON VAN) *Burgemeester van Gouda.* — *Holland Gouda.* Geb. 15.. Geft. 1581.

Was een van de Burgers, op wien men bij de poging ter bevordering der omwenteling in

Gouda in 1572 zich het meeste vertrouwde. Hij was eenigzins vreesachtig, en matigde hier door de drift van zijne vertrouwde vrienden, CORNELIS DE LANGE, CORNELIS VLAK en anderen, door wier gezamentlijk pogen de zaak gelukte.

Hij was een der eerfte Burgemeesters, werd ter dagvaart gezonden, door den Prins als zijnen Raad aangefteld en keerde in 1576 naar *Gouda* terug, alwaar hij nog tweemaal de Burgemeesterlijke waardigheid met grooten lof bekleedde.

Echte befcheiden getuigen van 's mans eerlijkheid en Vaderlandsliefde. Een zijner zonen ÆMILIUS genoemd is als Raad in den Hove van *Holland* vermaard geworden.

Gelderland. Geb. 1702. Geft. 1772. ROUKENS, (JOHAN MICHIEL) *Raad en Burgemeester van Nymegen.*

Was de zoon van den Broeder van den vermaarden en ongelukkigen WILLEM ROUKENS en zal nader als Regtsgeleerde en Dichter herdacht worden.

Hij geraakte om den jare 1745 in de Regering dan bleef naauwelijks drie jaren in bewind; in dezen tijd echter had hij een groot deel aan het ftuur van zaken, en geraakte in die dagen van verdeeldheid zoo zeer in haat, dat hij niet alleen in 1748, werd afgezet, maar ook zijn huis ten prooi zag van dolle plunderzucht; gelukkig werd het graauw in deszelfs woede geftuit, toen het op het punt

ftondt,

ſtondt, om de Kraamkamer van zijne vrouw in te ſtormen.

Sedert leefde hij ſtil voor de Regtsgeleerde practijck en de wetenſchappen. Hij was gehuwd aan AGNETA JEANNETTE VERSPYCK en liet twee geleerde zonen na. De beroemde HERMANNUS NOORDKERK, was zijn boezemvriend.

Zie KOK, *Woordenboek*, D. XXV. 197.

ROUKENS, (WILLEM) *Burgemeester van Nymegen.* *Gelderland.* Geb. 1564. Geſt. 16..

Was door geleerdheid beroemd en tevens een der voornaamſte Regenten van zijne Vaderſtad, in het begin der 17de eeuwe. Bij de kerkelijke twisten de zijde der Remonſtranten toegedaan, werd hij bij de verandering van de Regering door MAURITS uit het bewind gezet; hij zoude het protest of de Remonſtrantie, ten behoeve der afgezette Regenten geſteld hebben.

Hij leefde ſedert in ſtille rust; zijn ſterftijd is mij niet gebleken. Hij was gehuwd aan THOMASKE VAN MEKEREN.

Zie KOK, *Woordenboek*.

ROUKENS, (WILLEM) *Burgemeester van Nymegen.* *Gelderland.* Geb. 1634. Geſt. 1705.

Een der beroemdſte Regtsgeleerden in *Gelderland* zijnde, zoo werd hij bij de oprigting van de Hoogeſchool te *Nymegen* aangezocht om de

Regten te onderwijzen, dan hij bleef Advocaat en geraakte vervolgens in de Regering.

Tot Burgemeester benoemd, werd hij in 1702 bij de geweldige beroerten aldaar afgezet. Hij verzocht over zijne en zijner lotgenooten zaak een Regterlijk onderzoek te vergeefs bij de ſtad, doch met dat gevolg bij de Staten, dat zij herſteld werden in hunne waardigheden. De waarheid van het zeggen van STYL: „ dat hoe zoet het regeren ook zij, „ geen zoet zoo ſpoedig aan het gisten ſlaat," bleek ook hier. Op hun beurt hunne vijanden vervolgende, werd het misnoegen meer aangekweekt dan verminderd. Hunne tegenſtanders kregen op nieuw de overhand, een zoort van verdrag volgde, tusſchen die van *de oude* en *de nieuwe plooi*, zoo als de beide factiën zich noemden, dan dit verdrag liep te niet. De laatſten, de bekwaamheid en invloed van DR. ROUKENS kennende, zochten hem op hunne zijde te krijgen door het aanbod van het ambt van Raad in den Hove. Dit werd fierlijk geweigerd en deze weigering werkte misſchien mede, dat ROUKENS hierop met vijf andere gewezene Regenten uit ſtad en ſchependom gebannen werden.

Door dit alles bleef ook het misnoegen bij hun en hunne vrienden levendig. Op 7 Augustus, 1705, meenden deze kans te zien, om de bovenhand te winnen. Zij overweldigden de Raadzaal; ROUKENS kwam ter gelijker tijd met de anderen in de Stad, dan inmiddels draaide

de

de kans; hij werd gevangen genomen, op het Stadshuis gebragt, in de hitte der driften, door het gebeurde van den dag opgewekt, ter dood veroordeeld, en 's anderen daags op de binnenplaats van het Stadshuis onthalsd. Met zeldzame onverfchrokkenheid ging hij ter dood.

Zie WAGENAAR, D. XVII. bl. 244, 245, die echter dit geval ten onregte in 1704 brengt. Verders KOK, *Woordenboek*, D. XXV. bl. 174, alwaar een Levensberigt, door een geacht Regent aan den verzamelaar medegedeeld, wordt gevonden; het welk nalezing en onderfcheiding van zoo vele andere artikels verdient. Het berigt is vergezeld met eenige bijlagen en het vonnis; aldaar is ook zijne afbeelding.

ROUSE, (LUCAS GYSBERT) *Burgemeester te Zwol.* *Overysfel.* Geb. 1728. Geft. 1797.

Werd geboren te *Maastricht* en was de zoon van GERHARD ROUSE en JOHANNA MARIA FRONTEN; zijn Vader was Lieutenant Generaal en tevens Adjudant van WILLEM IV; zijn geflacht is van oudsher op de Regeringslijsten van *Deventer* en *Zwol* bekend. Hij kwam in 1753 in de Regering van gemelde ftad en bekleedde federt dien tijd de commisfie ter Vergadering der Staten Generaal, lag zich bijzonder toe op alles wat betrekking had tot Politie en Financie, verwierf de roem van een bekwaam Regent te zijn, en erlangde tevens hier door veel

invloed en gezag. Hoezeer der Stadhouderlijke Regering toegedaan, vleidde hij den Stadhouder niet, gaf aan denzelven dikwijls den besten raad, zoo voor de belangen van het Vaderland als van deszelfs Huis, en worstelde hierdoor somtijds met Hovelingen, die zijne vrijmoedigheid ten kwaden duidden. Vooral had dit plaats ten tijde van het consulentschap van den Hertog VAN BRUNSWYK, ook later in 1786, wanneer ROUSE, benevens andere afgevaardigden der Overijsselsche Hoofdsteden, de vermaarde bezending naar den Stadhouder op het *Loo* bekleedde, om denzelven afteraden van krijgsvolk naar *Hattem* en *Elburg* te zenden. In 1787 werd hij, na dat door de Burgerij in het Stedelijk Reglement van Regering veranderingen waren gemaakt, bij de keuze voorbij gegaan, dan na de omwenteling is hij op nieuw tot de regering geroepen en bleef in zijne voorige betrekkingen tot 1795. Sedert leefde hij in rust op zijne schoone buitenplaats te *Emmen* onder *Dalfzen*, en stierf aldaar 3 November 1797, zonder kinderen uit zijn Huwelijk met SUSANNA CHRISTINA VAN SYPESTEIN na te laten.

Bisschoppen van Utrecht. Geb. 13.. Gest. 1455.

RUDOLPH VAN DIEPHOLT, *Bisschop van Utrecht.*

Boven vele mededingers in 1424, in plaats van FREDRIK VAN BLANKENHEIM gekozen, konde hij echter van deze keus in het eerst geen ge-

genot hebben, door de onrust van ZWEDER VAN CULEMBORG, die den zetel in 1425 overweldigde, na dat de Paus MARTIN V. de keuze op RUDOLPH niet had goedgekeurd.

Door de ſtanden werd hij echter als *Postulaat-Voogd* en *Momboir* over het ſticht bevestigd, dan kort hierna is hij uit *Utrecht* verjaagd, en beleefde veel leeds, tot dat hij op zijn beurt ZWEDER in 1426 verjoeg, en eindelijk na vele wederwaardigheden in 1430, eenen vernederenden Vrede ſloot met PHILIPS VAN BOURGONDIEN, tot wien ZWEDER zich vervoegd hadde.

Later in 1432, in het Bisdom door den Paus bevestigd, en door den dood van dezen tegendinger ontſlagen, erlangde hij eenen anderen door de keuze van eenige kanunniken, op WALRAVEN VAN MEURS, die eerst zijnen zetel te *Dordrecht*, later te *Arnhem* vestigde; doch nimmer bewind erlangde in het Sticht.

Wraaknemingen over vroegere gebeurtenisſen maakten RUDOLPH gehaat bij zijne onderzaten; van hier de geweldige binnenlandſche twisten in 1448, die zoo veel bloeds kostten. Hij ſtak zich later in den twist tusſchen de Munsterſchen, verzoende zich met zijnen tegendinger, en zelf op nieuw geweldige oproeren in *Utrecht* veroorzaakt hebbende, ſtierf hij in 1455.

Zie verders HALMA, *Tooneel der Nederlanden*, en de aldaar aangehaalde Schrijvers. Verders

tegen-

tegenwoordige Staat van Utrecht. BURMAN, *Utrechtsche Jaarboeken.*

Holland. Haarlem. Geb. 15.. Gest. 1654. RUYL, (ALBERT) *Pensionaris van Haarlem.* Werd in 1637 in plaats van GILLES DE GLARGES Pensionaris, vervolgens afgevaardigd ter dagvaart, en ter vergadering der Staten Generaal verschijnende, werd hij in 1646, met SCHAGEN en ANDREÆ, naar *Groningen* gezonden, ten einde de Staten van *Stad* en *Lande* over te halen om toe te stemmen tot den Vrede. Hij was in 1650 een van die personen, op wien de Stadhouder WILLEM II zich het meest gestoord rekende. Hij werd op 30 Julij met nog vijf Hollandsche Regenten en Ministers op het Hof gevangen genomen, naar *Loevestein* vervoerd, en niet ontslagen voor 13 Augustus, en dit niet anders, dan op bijzondere voorwaarde van zich van ambten en bedieningen te zullen ontslagen houden. Na het overlijden van den Prins, zag hij zich spoedig hersteld; Hij werd door de Regering van *Haarlem*, bij afzonderlijke acte in zijne eer gehandhaafd en bleef naderhand ten vollen in achting en aanzien. Men hield hem voor den steller van de bekende *verdediging van de Staten van Holland.* In 1651 werd hij bij het bedanken van CATS, benevens PAUW en VAN FOREEST op het drietal ter vervulling van het ambt van Raadpensionaris geplaatst, en in 1653 bij het overlijden van PAUW, droegen die van *Dordrecht* hem

hem voor tot de voorlopige waarneming van hetzelfde ambt; hij is waarschijnlijk overleden in 1654 en erlangde toen ten minsten ADRIAAN VAN STRYEN tot opvolger.

Zie AITZEMA, D. III. WAGENAAR, enz.

RUYVEN, (KLAAS VAN) *Rentmeester van den Graaf, Schout van Haarlem.* *Holland. Haarlem.* Geb. 14.. Gest. 1492.

Zoon van WILLEM VAN RUYVEN en AGNES VAN RIETWYK.

Het was niet te verwonderen, dat in een tijd waarin door binnenlandsche twisten hongersnood was ontstaan, zulke personen, die de drukkende belastingen voor den Vorst inzamelden, de eerste voorwerpen wierden der haat bij het uitbarsten der woede. Niemand echter ondervondt dit vreesselijker, bij het oproer door het Kaas- en Broodsvolk in 1492, dan deze KLAAS VAN RUYVEN. Na dat de razende hoop *Haarlem*, met behulp hunner medestanders binnen de muren, had overweldigd, werd hij op het gruwelijkst vermoord, het lijk aan stukken gekapt en in eene mand gepakt en aan zijne Echtgenoote MARIA VAN CATS, met het wreed bijschrift toegezonden:

ô Vrouwken van Ruyven
Aan deeze boutkens zuldy kluiven.

Na dat ALBERT VAN SAXEN, dit oproer bedwongen had, werd over dit een en ander een ge-

geduchte en onregtvaardige wraak genomen. Bij van OOSTEN DE BRUYN, over *Haarlem*, is hier van breedvoerig berigt, gelijk ook van alles wat tot den zoen hiervan en voor de gedachtenis van VAN RUYVEN heeft moeten gedaan worden; de afbeelding van het glas is aldaar bewaard, gelijk ook in het *Woordenboek* van KOK, D. XIX. bl. 59.

Zie WAGENAAR, D. IV. bl. 278 en 279.

Holland. voorn. Amb. Geb. 16.. Gest. 1670.

RUYSCH, (NICOLAAS) *Pensionaris van Dordrecht. Griffier van de Staten Generaal.*

Na verschillende eerambten bekleed te hebben in zijne Vaderstad, werd hij Pensionaris van dezelve, bekleedde in 1640 in die hoedanigheid de belangrijke bezending aan de Staten van *Zeeland*, kort na den dood van WILLEM II. Hij had vroeger vele pogingen aangewend, om verwijdering van gemoederen voortekomen. Eenige Leden van den Oudraad waren hierom op hem misnoegd; groot was de lof zijner bekwaamheid, weshalven hij, in den zoo zorgvollen tijd, toen alles door het gedrag en dood van WILLEM II. nog in gisting was, in plaats van den overledenen CORNELIS MUSCH, tot Griffier der Staten Generaal met eenparige stemmen benoemd werd.

Hij bleef in dezen belangrijken post tot aan zijn sterftijd in 1670, en was gehuwd geweest aan MARIA PAATS.

Zie WAGENAAR, en *Bijvoegzels*. BALEN.

RYC-

RYCKE, (PIETER DE) *Vertegenwoordiger van den eersten Edelen van Zeeland.* — *Zeeland.* Geb. 15.. Gest. 1596.

Afkomstig uit een aanzienlijk geslacht te *Gent*, werd hij Advocaat en Pensionaris van Hoofdschepenen van den Lande van *Waas*, en was een der eersten en voornaamsten, die de Leer der Hervormden in *Gent* omhelsden. Hij werd Ouderling en floot met den Graaf VAN EGMOND, Stadhouder van *Vlaanderen*, de overeenkomst omtrent de oefening van den Gereformeerden Godsdienst. Bij de vervolging in 1567 moest hij vlugten; zijne goederen werden aangeslagen; hij zelf werd ingedaagd en niet verschenen zijnde, voor 50 jaren op halsstraffe gebannen, met verbeurte van alle zijne goederen.

Hij begaf zich naar *Wezel*, was Lid van het eerste sijnode en geraakte in gunst van, en in briefwisseling met WILLEM I. Hij deed in 1573 gewigtige diensten aan den Staat, vooral door het bevredigen van *Noord Holland*. Hij werd kort hierna Baljuw van *Vlissingen*, holp den Prins door het bezorgen van geld, leeftocht en krijgsbehoeften bij het beleg van *Middelburg*.

Vervolgens (1576) afgezonden tot den Vredehandel te *Gent*, bleef hij na het sluiten der Pacificatie, aldaar eenigen tijd en werd Lid der Stadsregering. Hieruit werd hij geroepen om de plaats van den eersten Edelen van *Zeeland* te bekleeden voor den gevangenen Graaf van *Buren*, als Heer van *St. Martensdyk*. Hij behield

hield dit ambt tot aan zijn overlijden in 1596. Vroeger was hij afgezonden geweest tot het fluiten van de Unie van *Utrecht*, is in het Collegie aldaar gebleven, en met MARNIX en VOSBERGEN vervolgens in den Landraad geplaatst.

Hij liet uit zijn huwelijk met ISABEAU VAN DE VARENT, alleen twee dochters na en geene zonen, zoo als sommige schrijvers vermelden. De eene trouwde aan J. WYNCKELMAN, de andere aan ROBBERT DE LANNOY.

Zie verders W. TE WATER, *Hist. der Herv. Kerk te Gent*, bl. 271—293. 's GRAVESANDE, *Sijnode. v. Wezel*, bl. 131. *Unie van Utrecht herdacht*, bl. 254. Zijne afbeelding is bij WAGENAAR, N. D. D. VII.

Utrecht. Gen. 1564. Gest. 1655. RYSENBURG, (JUSTUS VAN) *Lid van de Ridderschap van Utrecht.*

Dit geslacht was afkomstig uit dat van *Culemborg*; zijn Grootvader voerdde nog dezen naam, dan zijn Vader WILLEM VAN RYSENBURG, die het verbond der Edelen heeft geteekend, noemde zich alleen naar zijne Heerlijkheid. JUSTUS werd in de Ridderschap beschreven, in 1597, en was naderhand verscheidene malen Burgemeester van *Utrecht*. In 1610, werd hij bij het oproer, waar van DIRK CANTER en HENDRIK VAN HELSDINGEN, de hoofden

wa-

waren afgezet, doch na dat de muitelingen in bedwang waren gebragt, hersteld, zonder dat eenige klagte tegen hem en zijne lotgenooten verscheen.

Hij was een ijverig voorstander van die partij, welke tot gematigdheid in het Kerkelijke genegen was, en een vriend van OLDENBARNEVELDT; hoog nam hij, die in 1618 Lid was der Vergadering van de Staten Generaal, het gebeurde op te *Nymegen*. Hij schreef aan die van *Utrecht* op eenen mannelijken toon voor de afgezette Regenten. Bij de komst van MAURITS te *Utrecht* werd een gelijk lot zijn deel. Vervolgens schijnt hij stil geleefd te hebben.

Hij was gehuwd aan GEERTRUID VAN RENESSE VAN MOERMONT en liet eenen zoon en eene dochter na. Hij stierf in 1655.

Zie WAGENAAR, D. X. FERWERDA, *Wapenboek* II. *Renesse* 12 g.

S.

SAECKMA, (JOHANNES) *Raad in den Hove van Friesland.* *Friesland.* Geb. 1571. Gest. 1635.

Verloor zijnen Vader SJOERD SAECKMA reeds in zijne eerste levensdagen, terwijl deze balling 's lands was om der vrijheids wille. Zijne moeder heette TEDKJE RINGIA, en was aan de aanzienlijkste geslachten verwant. Hij werd opgevoed door zijnen Oom ELARDUS REINAL-

DA, als Staatsman en als Hoogleeraar der welſprekendheid vermaard geworden, en door ons reeds vermeld, verwierf zich veel roem door geleerdheid, ook aan buitenlandſche Akademiën, ontving te *Baſel* de waardigheid als Doctor, en was te *Geneve* de vriend van BEZA en van ISAAC CASAUBONUS.

Spoedig werd hij na zijne terugkomst in ambten geroepen. In 1596 werd hij Secretaris van het Collegie ter Admiraliteit in *Friesland*, destijds te *Dokkum* gevestigd; in 1600 Procureur Generaal; in deze bediening ſtelde hij in 1602 met HILLEMA en IDSAERDA de eerſte 's Lands Ordonnantie; kort hier na werd hij Raad in den Hove. Hoewel aan deze bediening gewoonlijk niet dan regterlijke werkzaamheden verknocht zijn, zag hij zich tevens tot Staatkundige bezendingen geroepen; in 1628 vinden wij hem als Lid der Vergadering der Staten Generaal afgevaardigd tot regeling der grenzen van dezen Staat aan de Oostzijde; later in 1634 is hij met de zorg omtrent de rekening over 's Lands Geldmiddelen belast in de verdrietige zaak van den Ontvanger BOOTSMA. Zie AITZEMA, D. II. 182

Hij wordt ook als Curator der Akademie met roem vermeld, en is na zijn overlijden in 1636 door WINSEMIUS met eene Lijkrede vereerd. Op het laatst van zijn leven was hij voorzittend Lid van den Hove.

Hij was gehuwd met HYLKJE BONER, zijne

ne zonen ſtierven zonder kinderen, waardoor zijn naam overging in het geſlacht van WYCKEL; een zijner dochters was getrouwd aan HANS WYCKEL insgelijks vermeld.

Zie VRIEMOET, *Athen. Friſ.* XLVII.

SANDE, (FREDRIK VAN DEN) *Burgemeester van Arnhem, en Momber van Gelderland.* *Gelderland.* Geb. 1577. Geſt. 1617.

Was de zoon van REINIER VAN DEN SANDE en van CATHARINA VAN REYDT, de zuster van den Geſchiedſchrijver, werd in zijne jeugd reeds als Regtsgeleerde beroemd, en ſteeg hierdoor in aanzienlijke ambten. Eerst werd hij Burgemeester in zijne geboorteſtad, en vervolgens Raad en Momber (Procureur Generaal) bij den Hove van *Gelderland.* Men gebruikte hem in gewigtige bezendingen, zoo aan den Hertog VAN BRUNSWYK, als aan eenige der Hanze-Steden, en vaardigde hem later af, tot de Vergadering der Staten Generaal in den *Haag*, alwaar hij in 1617 in den bloei des levens ſtierf, en op kosten van *Gelderland* begraven werd.

Wij zullen hem en zijnen broeder JOHAN VAN DEN SANDE, nader onder de Regtsgeleerden gedenken.

Zijne Echtgenoote was EVERMOED VAN ESSEN van adelijken geſlachte. Hij liet bij deze twee dochters na, door wier vroegen dood zijne bezittingen vererfden aan de VAN ESSENS; deze behielden zijne goederen en de afbeelding

van zijne echtgenoote, doch zonden die van hem als niet van adel zijnde, aan zijne bloedverwanten met versmading te rug. De beroemde G. COUTIER van *Arnhem*, Hoogleeraar te *Franeker*, maakte voor dit pourtrait een deftig bijschrift, waarin deze handel naar waarde werd afgemaald.

Aangaande zijne bezending aan de Hanzesteden zijn meerdere berigten bij WERDENHAGEN, *de Rebuspubl. Hanseaticis.*

Gelderland.
Geb. 151..
Gest. 1583

SASBOUT, (AREND) *Ridder*, *Kanselier van Gelderland, later eerste Raad des Konings in de Nederlanden.*

Was de zoon van JOOST in het volgend artikel te vermelden, en werd in 1543 Lid van het Hof van *Holland*. Hij was een ijverig tegenstander der hervorming. Toen in 1565 in *Leyden* eenige vervolging om het geloof begon, trok hij derwaards om de beschuldigden te doen vatten, dan zij werden meerendeels door de wijsheid en goedheid van JAN VAN BERENDRECHT gered. Naderhand de vonnissen tegen andere gevangenen zullende doen uitvoeren, ontmoette hij, hoe veel beloften hij ook deed van *non praejudicie*, op nieuw tegenstand van de geheele Regering. Dit alles was misschien de reden, dat hij, na het overlijden van ADRIAAN (*Marius*) NICOLAI tot Kanselier van *Gelderland* werd gekozen, welk ambt hij echter in 1572 verwisselde met dat van Voorzitter in den geheimen Raad te *Brussel*, tot welke bediening

ning hij door PHILIPS bij brieven, geteekend *Madrid* den 10 Julij 1572, werd aangesteld.

In deze betrekking verscheen hij in 1574 onder de Spaansche Gevolmagtigden op den Vredehandel te *Breda;* later nam hij, na het overlijden van REQUESENS, zitting in den Raad van State. De beroerten en oproeren, die hij in *Brussel* aanschouwde, deeden hem volgens sommigen besluiten, om naar den *Haag* te verhuizen; volgens anderen zoude hij den dienst van den Koning van *Spanje* niet alleen verlaten, maar ook openlijk de zijde der Staatschen gekozen hebben.

Hij stierf in 1583 en was gehuwd aan MARIA VAN HEERMAALE.

Zie BOR, 597. WAGENAAR, D. VII. *Beschrijving van Delft*, 666.

SASBOUT, (JOOST) *Ridder, Heer van Spalant, Kanselier van Gelderland.* Gelderland. Geb. 1487. Gest. 1546.

Uit een oud en zeer aanzienlijk geslacht te *Delft* van SASBOUT SASBOUTS en MARIA VAN DER DUSSEN geboren, maakte hij zich zeer beroemd door zucht voor geleerdheid bij het herleven der wetenschappen.

Hij werd in 1515 Lid van het Hof van *Holland*, is in 1526 in dat van *Friesland* geplaatst, en na dat WILLEM VAN DER MEER gezegd VAN ALKMAAR, weinig tijd na deszelfs aanstelling tot Kanselier van *Gelderland*, in den bloei

 des

des levens was overleden, werd hij tot dit gewigtig ambt gevorderd.

Hij leefde sedert en stierf te *Arnhem*, alwaar in de groote Kerk een gedenkteeken is opgerigt, pronkende met een grafschrift door hem zelf vervaardigd. Hij was getrouwd met CATHARINA VAN DER MEER.

Zie verder SLICHTENHORST, 97. *Beschr. van Delft*, 666.

SAVOIJEN. (EMANUEL PHILIBERT *Hertog van*)

Zie op EMANUEL.

SAXEN, (ALBERT, GEORG en HENDRIK, *Hertogen van*)

Zie op ALBERT, GEORG en HENDRIK.

Holland. Noord-Holland.
Geb. 13..
Gest. 14..

SCEI, (BENJAERT) *Slotvoogd te Medemblik*.

Heeft zich in 'sLands Geschiedenis berucht gemaakt door den twist met den President GOZEWYN DE WILDE. Tusschen hun was in den jare 1447 eene onverzoenlijke haat ontstaan, waarschijnlijk uit de tweespalt der Hoekschen en Kabeljaauwschen gerezen. Over en weer beschuldigden zij elkander van zware misdaden; SCEI werd van moord betigt. Uit de Bijvoegzelen van Mr. H. VAN WYN op D. IV. van WAGENAAR schijnt

ſchijnt het, dat deze beſchuldiging niet zonder grond is bijgebragt. Voor de ſchuld van den Preſident is minder grond, echter werd dezelve ter dood veroordeeld.

SCEI werd eerst op vrije voeten geſteld, doch kort hierna bij vonnis van 6 December 1449 uit den Lande gebannen en van alle zijne waardigheden vervallen verklaard; waar en wanneer hij geſtorven is, is ons niet gebleken.

SCHAAY, (CORNELIS) *Burgemeester te Groningen.* *Groningen.* Geb. 1656. Geſt. 1739.

Zijn vader GERARD was Bevelhebber in *Delfzyl;* om de bloedverwantſchap van de meeste aanzienlijke geſlachten in *Groningen* met zijne Moeder, ELSABE LOUWENS, werd hij derwaards gezonden, genoot eene geleerde opvoeding en reisde in vreemde landen naar de gewoonte van die tijden.

In 1681 kwam hij voor het eerst in bewind; de meeste en voornaamſte ambten zoo wegens den Staat als de Stad werden ſedert door hem bekleed. Hij had het voornaamſte bewind, en aan zijn beleid wordt het door WAGENAAR toegeſchreven, (D. XVIII.) dat GOSLINGA ſlaagde in zijne oogmerken, om WILLEM IV. in 1718 tot Stadhouder van *Groningen* te doen verheffen.

Hij huwde in 1681 aan ANNA MUNTINGHE; deze ſtierf met hem op 22 Maart 1739; alle zijne

kinderen waren voor hem ten grave gedaald.

De Hoogleeraar NICOLAAS TILBURG vereerde zijne nagedachtenis als Curator met een Programma, waarin gunstiger getuigenis van hem en zijne vrouw gevonden wordt, dan in het bekende Grafschrift van Mr. L. TRIP.

Amsterdam.
Geb. 1627.
Gest. 1702.

SCHAEP, (DIRK) *Secretaris van Amsterdam.*

Was de zoon van GERRIT SIMONSZOON, die volgt, en bekleedde gemeld ambt gedurende twee-en-veertig jaren met grooten lof van trouw en wijsheid, inzonderheid in den zorgvollen tijd van 1672.

Deze lof veroorzaakte, dat hij in het volgend jaar benoemd wierd tot een gezantschap naar *Zweden*, ten einde den Koning tot gunstige gedachten jegens den Staat en tot bemiddeling van den Vrede te bewegen; niet alleen verwierf hij door deze verrigtingen de goedkeuring van zijne Meesters, maar ook van dien Vorst. Deze verhief hem tot den *Zweedschen* adelstand en vermeerderde zijn wapen.

In 1697 ontsloeg hij zich om eenig misnoegen van zijne ambten. Hij was gehuwd aan PHILIPPINA VAN DER GEER, uit den Huize van *Swieten*, en had bij deze zestien zonen en dochteren. Hij stierf in 1602.

Zie WAGENAAR, *Amst.* D. XI. 271.

SCHAEP,

SCHAEP, (GERARD) PIETERSZOON, *Schepen en Raad van Amsterdam.* *Holland. Amsterdam.* Geb. 1597. Gest. 1654.

Alschoon te *Amsterdam* geboren, had hij zich naar *Dordrecht* met der woon begeven, alwaar hij door zijne moeder MARGARETHA HALLINCG betrekkingen had, en aan de voornaamste geslachten verwant was. Hij werd aldaar Lid van de Vroedschap en Schepen. Hij keerde eerlang naar *Amsterdam* te rug, en kwam in 1638 in de regering van die Stad, en namens dezelve in Staatscollegiën.

Ten tijde dat CROMWEL de teugels van het bewind in *Engeland* had overweldigd, en de Regering van *Amsterdam* in 1650 het belang inzag, om het goede verstand met denzelven en het Parlement te onderhouden, werd SCHAEP door de Staten van *Holland* naar *Engeland* gezonden, met den rang van Commissaris, en met last om de Regering te erkennen, het Parlement met zulken tijtels te vereeren, als aan hetzelve het aangenaamst zoude zijn, en de belangen van *Holland* bijzonder te bevorderen. Dit vermeerderde de verwijdering tusschen de Staten en den Stadhouder en tusschen de Gewesten. Zijne handelingen hadden geenszins het gewenscht gevolg; de verwijdering nam toe; SCHAEP keerde in 1651 te rug. Later werd het zenden van een buitengewoon statelijk Gezantschap noodig geoordeeld; SCHAEP werd op nieuw benoemd, benevens CATS en VAN

DER PERRE. CROMWEL zocht den oorlog, moest aan het volk afleiding en hoop op buit geven, en alzoo was alles vergeefs. De verdeeldheid onder de Ambasſadeurs zelf bragt misſchien veel toe om hunne pogingen te doen mislukken. De Engelſchen noemden hen: *de Onvereenigde Ambasſadeurs der Vereenigde Nederlanden.* Zie V. WYN, *Nalezingen*, D. II. 138.

SCHAEP overleed te *Amſterdam* in 1654, en was gehuwd aan JOHANNA DE VISSCHERE, dochter van een Burgemeester van *Zevenbergen.* Hij was ook zeer vermaard wegens geleerdheid. Voornemens om de Geſchiedenis van *Amſterdam* te beſchrijven, had hij zeer veel verzameld, waar van WAGENAAR dienst gehad heeft. Het Vaderland heeft hij tevens aan zich verpligt, door de eerſte uitgaaf te bezorgen van het groot Placaatboek. Nuttig was ook zijne zorg en ijver voor de bewaring en ſchifting van 's Lands Charters, bij den Hove van *Holland* bewaard gebleven, waarvan hij volgens VAN WYN eene lijst vervaardigd heeft.

Holland.
Amſterdam.
Geb. 1594.
Geſt. 1666.

SCHAEP, (GERARD) SIMONSZOON, *Heer van Kortenhoef, Burgemeester van Amſterdam.*

Had veel gezags en invloed in de Regering zijner geboorteſtad; ſedert 1624 was hij Raad; in 1637 werd hij Burgemeester, bekleedde dit ambt

ambt nog tienmalen en nam vele andere Staatsambten waar, tot aan zijn ſterſtijd in 1666.

Hij werdt in 1644 met ALBERT SONCK en JOACH. ANDREÆ naar *Denemarken* gezonden, om den Vrede, tusſchen dat rijk en *Zweden* te bemiddelen, en de bezwarenisſen omtrent de Zondſche tollen op te heffen. Na langdurigen handel ſlaagden zij naar wensch.

In 1655 was hij Lid van de gewigtige commisſie tot het herſtel der Geldmiddelen, die het belangrijk rapport bewerkte, het welk aan Mr. H. VAN WYN, onder de bijlagen van Deel II. der *Nalezingen* naar waarde meer is bekend geworden.

SCHAEP was gehuwd aan MARIA SPIEGEL. Hij liet geene kinderen na. Zijne moeder heette ELISABETH BURGH.

Zie WAGENAAR, D. XI.

SCHAFFER, (BERNARD) *Heer in Losdorp, van de vier buren*, enz. *Groningen.* Geb. 1595. Geſt. 1648.

Was de zoon van CLAAS en BEELE ENTENS, had UBBO EMMIUS tot leermeester, en vertrok later naar *Steinfurth* en *Heydelberg.* Spoedig ſteeg hij in ambten en bediende ſedert de meeste en aanzienlijkſte ſtads- en ſtaatscommisſiën. Beroemd werd hij door kunde en geſchiktheid tot behandeling van ſtaatszaken, vermaard als ſcherp handhaver der kerkelijke regtzinnigheid,

heid; veel deels had hij door dit een en ander in het beſtuur van zaken.

Zijne Echtgenoote JOHANNA HILLEBRANDS, kleindochter van den ongelukkigen Burgervader bij het Rennenbergsch verraad geſneuveld, ſchonk hem vele kinderen; eene vreesſelijke ramp trof hem in 1637; zijne echtgenoote en zeven kinderen ſtierven aan de pest. Hij volgde deze op 7 Mei 1648.

ABDIAS WIDMARIUS, *Theol. Prof.* te *Groningen*, vereerde zijne nagedachtenis met een deftig Programma en prijst hem vooral als bevorderaar van geleerden en geleerdheid en wegens zedelijke hoedanigheden.

Groningen. Geb. 15.. Geſt. 1637. SCHAFFER, (GOOZEN) *Heer tot Uithuizen en Meeden, Burgemeester te Groningen.*

Was de zoon van DIRK SCHAFFER, door RENNENBERG bij het verraad gevangen genomen en LYSE ALBERDA, en werd destijds Raadsheer, zijnde in 1618 afgevaardigd tot de Vergadering der Staten Generaal en voegde zich ten eerſten op de zijde van Prins MAURITS. Hij had een voornaam deel in het vatten der drie Staatsgevangenen en werd later als Regter geſteld. Hij bleef vervolgens Lid van die Vergadering en is door dezelve in gewigtige bezendingen en onderhandelingen gebruikt, zoo als in 1621 tot den handel met *Engeland* en *Denemar-*

marken, wanneer hij om het laatste rijk naar *Bremen* trok. Hij ging in 1623 met MUYS VAN HOLY naar *Oostfriesland*. In 1625 handelde hij te *Emmerik* omtrent het krijgswezen in het land van *Mark*, waaraan men zich destijds veel liet gelegen liggen. In 1629 werd hij na den inval van het Spaansch Keizerlijk Leger naar den *Haag* geroepen. In het volgend jaar trok hij naar *Friesland* om de Staten tot het bijdragen in de algemeene lasten te nopen en bekleedde in 1633 met VAN BEVEREN *van Strevelshoek* en OETGENS VAN WAVEREN, eene statelijke Ambasfade naar *Denemarken*, om een verdrag van koophandel te sluiten, het welk niet tot stand kwam. Ook in latere gevallen toonde hij zijne bekwaamheid. Zie AITZEMA, D. II. en *Vredehandel*.

Hoe zijn gedrag in 1619, als gedelegeerd Regter is geweest is met de sluijer der geheimhouding bedekt; in 1631 toonde hij eenige gematigdheid jegens de gevangene Remonstrantsche Predikanten. Zie *het verhaal van* ARNOLD GEESTERANUS, *Schouwburg*, 1805, N°. 2.

Hij was Echtgenoot van N. WICHERINGE en de bijzondere vriend van EMMIUS.

Hij overleed in 1637.

SCHARF,

Overyssel. Geb. 15.. Gest. 1568. SCHARF, (DIEDERIK) *Burgemeester van Deventer.*

Wordt in 1554 voor het eerst op de Regeringlijsten gevonden en bleef sedert onafgebroken tot aan zijn overlijden in bewind.

Hij werd in zeer gewigtige onderhandelingen gebruikt, zoo wegens het gewest als de stad, en verwierf volgens BOECOP, bij REVIUS aangehaald, p. 396, den roem van een wijs, voorzigtig en ervaren Regent te zijn geweest. Hij was welwillend en bemind, stond de waarheid *en den vrede voor, en muntte* vooral uit in trouw en ijver bij het behandelen van stads- en landszaken.

Hij stierf zonder dat de laatste diensten, volgens de leer der Roomsche kerk, aan hem bewezen werden; het zij dat hij dezelve niet begeerde; het zij dat de dood hem overviel; doch dit had ten gevolge, dat toen men zijn lijk in de groote kerk wilde begraven, er een bevel kwam van MONDRAGON, destijds bevelhebber der Walen en aldaar in bezetting, om hetzelve in ongewijden grond ter aarde te brengen. Deze smaad mishaagde aan de Burgerij, aan wien hij zich zoo verdienstelijk had gemaakt. Dit wekte de driften der Spanjaarden en Spaanschgezinden, en vervolgens kwam er nog veel te doen; vooral toen de Inquisiteur QUARRE, verbeurd verklaring der goederen eischte, wegens de ketterijen van den gestorvenen.

De

De Regering van *Deventer* hield zich moedig, deed aantuigingen tegen het geweld; niets hielp en hierop volgden die vervolgingen in *Deventer*, welke wij om ons bestek niet kunnen melden, doch die bij REVIUS, pag. 402 et *seq.* kunnen worden nagezocht.

SCHELE, (RABO HERMAN) *Heer van Welberg en Veenebrugge*, *Drost van Isselmuden.* *Overyssel.* Geb. 1622. Gest. 1662.

De uitmuntende verdiensten van dezen voortreflijken Staatsman, zijn meerendeels bekend geworden, door de schoone voorrede van PETRUS BURMANNUS II, bij de uitgave van SCHELE's *Staatkundige geschriften* voor het 2de deel der *Analecta* geplaatst. Deze geschriften zullen wij nader met vereischten lof gedenken en melden nu alleen, dat hij, die de zoon was van ZWEDER SCHELE tot *Weleveld* en *Welberg* en ANNA BRAE, deszelfs tweede vrouw, zich zoo aan de Leijdsche Akademie, als op buitenlandsche reizen, vooral te *Florence*, door geleerdheid en zeden, zeer bemind maakte. Hij werd door den Groothertog van TOSCANEN, in Krijgsbedieningen geplaatst, schreef aldaar zijn geleerd werk over de krijgskunde en legerplaatzen der Romeinen en zag zich aangezocht om aldaar te blijven, dan zijne Vaderlandsliefde belette zulks. Terug gekeerd leefde hij als ATTICUS meer nuttig dan blinkend en omringd door geleerde vrienden, op het huis te *Welberg* bij *Steinfurth* en zocht de ambten niet meer

meer dan hij ze ontweek. In 1650 werd hij het eerst tot de Regering geroepen en in de Ridderschap van *Overysfel* befchreven.

Hier voegde hij zich bij de Vrijheidsgezinden en zag zich weldra tot de gewigtigfte bezendingen gebruikt. Hij was de eerstbenoemde der Overijsfelfchen tot de groote Vergadering, die in 1651 gehouden werd. Hij aanvaardde dezen last niet dan onder bijzondere voorwaarde van nimmer eenige befoldiging te zullen ontvangen en hield zich federt in alle bedieningen bij deze bepaling. Hij leefde tevens in den *Haag* zoo eenvoudig als op zijne landhoeve.

Hij fprak in deze roeping de ftoutfte taal tegens vleijerij, omkoopingen, kuiperij, heersch en fchraapzucht. Hij ontmaskerde velen, deed de boozen fidderen en onderfteunde en holp altoos den braven en deugdzamen; billijk paste BURMAN, de fchoone plaats van LUCANUS over CATO, met eenige veranderingen op hem toe (*).

Bij de verregaande gefchillen in 1654 in *Overysfel*, over de verheffing van WILLEM III., tot Stadhouder, was hij een der voornaamften, die deze verheffing tegenhielden, JOHAN DE WITT was

(*) *Hi* SCHELIO *mores, haec intemerata regendi*
Secta fuit: fervare modum, finemque tenere,
Fas et jura fequi, patriaeque impendere vitam,
Non fibi, fed folis genitum fe credere Belgis,
Juftitiæ custos, rigidi fervator honesti,
In commune bonus.

was destijds de scheidsman en schreef het slagen in zijne wenschen meerendeels toe aan de wijsheid en het kloek beleid van SCHELE.

Hij werd in 1661 tot Drost van *Isselmuden* benoemd; anderen hadden alles in het werk gesteld om dit ambt te bekomen; het werd aan hem ongevergd aangeboden; van deze aanstelling had hij weinig genot; eene heete koorts rukte hem op den 16 Julij 1662 uit dit leven. Algemeen was de droefheid; de voornaamste Dichters waren de tolken van dezelve, zie onder anderen VOLLENHOVEN, *Gedichten*, bl. 239. GRÆVIUS vereerde SCHELE met eene afzonderlijke lijk- en lofrede; dit meesterstuk is geplaatst in het aangehaald werk van BURMAN.

SCHELE stierf ongehuwd en is te *Borne* in *Twenthe* begraven; zijne geschriften geraakten in handen van zijnen Neef, CAREL OTTO SCHELE *tot Weleveld*, en uit deze in die van GOZEWYN HOGERS reeds vermeld; verscheidene geleerde werken en aanteekeningen zijn verloren geraakt. Aan ons is eens verzekerd, dat in of om den jare 1790 eenige brieven tusschen SCHELE en den beroemden Engelschen Vrijheidsvriend ALGERNOON SIDNEY, gewisseld, in een Staatkundig Regtsgeleerd tijdschrift in *Engeland* zouden zijn uitgegeven, dan tot nog toe hebben wij vergeefsche pogingen aangewend tot bekoming van dezelve, wij deelen dit mede in hoop dat iemand zijn onderzoek daarna met gunstiger

uitflag zal bekroond zien.

De geleerde MATTHYS TEMMINCK heeft de verdienste van SCHELE eens in eene voortreffelijke lofrede, welks druk verlangd wordt, regt gedaan, en met kracht en pracht van taal naar waarde verkondigd. Wij hebben in 1797, bij eene voorlezing in een gezelschap van vrienden van vrijheid en orde, het gewaagd om hem te beschouwen *als Regent en Leeraar der ware Vrijheid*; deze proef is geplaatst in het *Mengelwerk der Letteroefeningen* 1797, bl. 503.

De oorspronkelijke afbeelding van *zijn rustig gelaat*, is thans in eigendom van A. C. W. VAN HAERSOLTE, *tot den Doorn en Zuithem*; naar deze schilderij is in 1773 eene prent van VINKELES uitgegeven, die voorzien is met het volgend bekend doch herinneringswaardig bijschrift van PETRUS BURMANNUS II:

Adspice, Belga, Virum, qui sanguine nobilis alto
Exseruit celsum Palladis arte caput.
Justus Aristides et par vertute Catoni
SCHELIUS hac tabula jam redivivus adest.
Quem nulla ambitio, neque temporis aura coëgit
Priva nec instabilem commoda ferre pedem.
Sed recto immotum consistere tramite jussit
Verus amor Patriæ, nec temerata fides.
Hujus ad intuitum tibi libertatis avitæ
De Batavo numquam pectore cura cadat.

Hetwelk wij op de volgende wijze menen te mogen vertalen.

Ba-

Bataaf aanſchouw den held, het kroost van ed'le Magen,
Die de edeldom der deugd aan kunde en wijsheid paart.
't Is de ARISTIDES *zelf, de* CATO *zijner dagen,*
't Is SCHELE, *op wien uw oog in deze beeldt'nis ſtaart.*
Geen baatzucht heeft hem ooit van 't ſpoor der eer doen wijken:
Geen hofwind dreef zijn kiel langs d'ongeſtuime baan;
Zijn vrijheidsliefde en trouw, wat immer mogt bezwijken,
Deed hem gelijk een rots in 't hart der golven ſtaan;
Zoo vaak ge op dit gelaat een fieren blik zult wenden,
Zoo dikwerf kloppe u 't hart van vrijheidsliefde en vreugd.
Nooit moog' een laffer kroost den roem der vad'ren ſchenden,
Niets u meer heilig zijn dan uwer vad'ren deugd.

SCHELTINGA, (MARTINUS DE BLOCQ VAN) *laatst Grietman van Schooterland.* *Friesland.* Geb. 1666, Geſt. 1742.

Was de jongſte zoon van LIVIUS VAN SCHELTINGA en MARTHA KINNEMA. Na buitenlandſche reizen werd hij in 1689 Grietman van *Lemſterland* en volgde in 1692 zijnen vader op als Grietman van *Schooterland.* Onafgebroken bekleedde hij verſchillende en de voornaamſte Staatsambten zoo in den *Haag* als te *Leeuwarden*, en had een groot deel aan het gewestelijk en algemeen beſtuur; vooral door invloed op de volmagten in de kamer van *Zevenwouden.* In 1715 droeg hij de Grietenij over aan zijnen oudſten zoon, MENNO COEHOORN VAN SCHELTINGA.

Hij bleef echter in Staatsbewind en tevens Curator der Akademie, beleefde hoogen ouderdom, was gehuwd met AMELIA VAN COEHOORN, de dochter van den beroemden Vestingbouwer, en liet bij deze een talrijk geſlacht na.

Zie VRIEMOET, *Ath. Friſ.* XCII.

Friesland. Geb. 14.. Gest. 1540. SCHENCK, (GEORG) *Ridder*, *Vrijheer van Toutenburg*, *Stadhouder van Friesland*, enz.

Zijn Vader JOHAN SCHENCK, was een der voornaamste Edelen, die met ALBERT VAN SAXEN in *Friesland* kwam, en geraakte aldaar in hoog gezag, doch maakte zich bij wreedheid weinig bemind. Zijne moeder was LUDOMILIA VAN SCHLEINITZ.

Hij was sedert 1502 Drost van *Vollenhove*, en werd in 1521 geroepen, om WILLEM VAN ROGGENDORF, als Stadhouder van *Friesland* te vervangen. Hij vond de zaken van zijnen Vorst in zorgelijken toestand; de oorlog met de Gelderschen, waarbij zich vele Friezen gevoegd hadden, nam gestadig in woede toe.

Na dat drie voorname Edelen, met name JANCKE DOUWEMA, JUW JUWSMA en JANCKE OENEMA, zich met zijnen Meester in 1522 verzoend hadden, veranderden de zaken eenigzins van gedaante en hij had eindelijk het geluk de Gelderschen uit *Friesland* te verwijderen en dit gewest eenigzins tot rust te brengen. Ook ontving hij de hulde van die van *Overysfel* voor den Keizer en werd ook aldaar Stadhouder van denzelven.

Hij was bij sommige van 's Lands Grooten weinig gezien. JANCKE DOUWEMA beschuldigde hem heftig, dan hij wist zich staande te houden en bewerkte de gevangenis van zijnen tegenstrever.

Wij ontmoeten verders weinig gedenkwaardigs van

van hem vermeld, alleen dat hij zich met geweld meester maakte van het Oldeklooster bij *Eolsward*, door de Wederdopers bezet, en aldaar vele perſonen deed ombrengen. Ook deed hij meer togten als krijgsman tegen naburige Steden en Gewesten.

Hij wordt door anderen geroemd, wegens zedelijke hoedanigheden; een brief bij VAN WYN vermeld, *Bijv.* D. V. bl. 37 ſtrekt ten bewijze van zijnen gullen aard.

Hij was gehuwd (1) aan ANNA DE VOS VAN STEENWYK VAN PUTTEN, (2) aan JOHANNA VAN EGMOND, de zuster van JAN *Graaf van Egmond*, en de moei van LAMORAAL. Bij de eerſte vrouw verwekte hij eenen zoon, den vermaarden FREDRIK SCHENCK VAN TOUTENBURG die de eerſte en de laatſte Aartsbisſchop van *Utrecht* was; over het beſtaan van eenen zoon uit het tweede huwelijk, JOHAN genaamd, is later een proces gevoerd, tusſchen de tak van het geſlacht VAN BOETZELAAR genaamd *tot Toutenburg*, die zich in het bezit der Heerlijkheden van SCHENCK had geſteld, en drie Broeders MANGELAAR, gezegd SCHENCK, naar hun voorgeven de kleinzonen van dezen JOHAN; welk proces zeker een der merkwaardigſte regtsgevallen is in ons Vaderland. De deductie door de laatſte uitgegeven is zeer belangrijk.

Zie verders WAGENAAR en *Bijvoegzels*,

MAURICE *Toison d'or*, 207. *De Friesche Geschiedschrijvers.*

Hij stierf in 1540.

Holland. Burgemeest: Geb. 16.. Gest. 1704. SCHEPERS, (WILLEM, BASTIAANSZ.) *Ridder*, *Burgemeester te Rotterdam.*

Het eerst, het welk wij van dezen man vermeld vinden, is dat hij een der voornaamsten was die in den jare 1672 de verheffing van WILLEM III door oproer zochten te bevorderen. Na de omwenteling werd hij in de Regering gesteld en bekleedde sedert in dezelve eene aanzienlijke plaats.

Het is waarschijnlijk, dat hij vroeger in den zeedienst geweest is. Bij de bevordering der Vlagofficieren in 1676 werd hij Lt. Admiraal, en deed in deze betrekking verscheidene togten, elders te gedenken. Hij was bijzonder in gunst van WILLEM III, en vergezelde denzelven bij de onderneming op *Engeland.* De Koning van *Denemarken* beschonk hem met de orde van *Danebrog.*

Bij het geweldig oproer in *Rotterdam*, in 1690, werkte hij ter beteugeling van het graauw.

Hij stierf in 1704 en liet kinderen na.

Gelderland. Geb. 1642. Gest. 1694. SCHIMMELPENNINCK, (ALEXANDER) VAN DER OYE, *Heer van den Engelenberg.*

Was Burgemeester te *Zutphen*, Gecommitteerde tot

tot de Staten Generaal, Hoofdschout en Dijkgraaf van de Stad en Meijerij van den *Bosch*.

Hij werd na de komst van WILLEM III. tot den troon van *Engeland*, als buitengewoon gezant der Staten naar *London* gezonden, met WITSEN, VAN ODYK, VAN CITTERS en van DYKVELD. Hij was de eerste van dit staatlijk gezantschap, waarvan het oogmerk was een beschadigend en verdedigend verbond te treffen, het welk volgde, zeer ten nadeele van dezen Staat, welks lot hier door te veel met dat van *Engeland* vereenigd werd. SCHIMMELPENNINCK was volgens het schrijven van WITSEN te gemakkelijk om van de stelling: *vrij schip*, *vrij goed* aftegaan. Hij was de zoon van ALEXANDER en ANNA VAN APPELTHORN, en Echtgenoot van ISABELLA BENTINCK, Abdisse *ter Hunnepe*, en zuster van den vermaarden Graaf VAN PORTLAND. Hij stierf 1694.

Zie WAGENAAR, D. XVI. FERWERDA, *Geslachtreg*. D. III.

SCHIMMELPENNINCK, (ALPHERT) *Raad en Rentmeester van den Hertog van Gelder*. *Gelderland.* Geb. 14.. Gest. 148.

Zoon van JACOB en JUTTE VAN YZEREN, was omtrent den jare 1449 en eenige volgende, Schultus te *Zutphen*, en van 1454 tot 1460, Schepen. In dit jaar is hij door Hertog ARNOLD aangesteld tot deszelfs Rentmeester; een ambt destijds van groot aanzien, waar aan de

vrijheid, om met vier dienaars en vier paarden ten Hove te leven, gehecht was. Hij was een Heer van groot vermogen, zoo zelfs, dat hij aan den Hertog agt- en dertig duizend Rhijnsche Guldens, eene zeer groote summa destijds, konde op schieten; groot was ook zijn gezag en invloed.

Hij deelde vervolgens na 1465, in het leed aan den Vorst overgekomen, werd van zijne bedieningen verlaten, en ondervond verdere onaangenaamheden, na dat Hertog KAREL VAN BOURGONDIEN, het land van *Gelder* vermeesterd had. Door Keizer MAXIMILIAAN *is hij* weder hersteld; kort hierna zal hij waarschijnlijk gestorven zijn. Hij was gehuwd aan SOETEN.

Zie *de Geldersche Geschiedschrijvers.* FERWERDA, *Wapenboek.*

Gelderland. Geb. 1705. Gest. 1776. SCHIMMELPENNINCK, (ANDRIES) VAN DER OYE, *tot beide Pollen.*

Was de zoon van GERRIT JAN en CORNELIA CONSTANTIA VAN MIDDACHTEN, en werd in 1730 tot de Ridderschap van *Veluwe* toegelaten. Sedert bediende hij de meeste en voornaamste ambten en had bijzonder veel deel in de besturing van *Gelderland*, vooral in en na 1748. Hij zoude ook het laatste additioneel Artikel van het Regerings Reglement, volgens het welk aan den Stadhouder de magt verleend werd, om dat Reglement te veranderen en te vermeerderen, hebben weten te bewerken.

Hij

Hij werd in 1752 Landdrost van de *Veluwe* en ſtond bij Prinſes ANNA in hooge achting; deze benoemde hem als voogd over haren minderjarigen Zoon. Hij bleef onafgebroken in de aanzienlijkſte ambten tot aan zijn overlijden in 1776, wanneer hij verſcheidene kinderen naliet verwekt bij WOLTERA GEERTRUID VAN WYNBERGEN.

Zie *Jaarboeken*, 1776.

SCHIMMELPENNINCK, (JACOB) VAN DER OYE. *Gelderland.* Geb. 15.. Geſt. 1605.

Zoon van ALEXANDER en AGNES VAN TWICKELO VAN DER OOYE.

Verſcheen gedurende vele jaren onder de Ridderſchap op de Land en kwartierdagen, was een man van groot gezag, en werd in vele commisſiën gebruikt. Hij had wegens de Ridderſchap van *Zutphen*, PHILIPS als Vorst afgezworen en ontving later MAURITS als Stadhouder, nam denzelven in 1591 te *Arnhem* onder eede, diende onder denzelven bij de belegering van *Zutphen* en werd na de verovering van deze Stad Burgemeester; zeer vele diensten bewees hij zoo in dit ambt als in andere betrekkingen. Hij was ook Commisſaris tot de monstering. Hij ſtierf 2 December 1605, was gehuwd geweest (1) aan MARGARETHA VAN DER CAPELLEN, (2) aan WALRAVE VAN HAAFTEN, en liet 10 kinderen na.

Zie *de Gelderſche Geſchiedſchrijvers*. FERWERDA, *Wapenboek* D. III.

Gelderland.
Geb. 1629.
Geſt. 1702.

SCHIMMELPENNINCK, (JACOB) VANDER OOIJE, *Heer van Clouſe en Langen, Lid der Ridderſchap van Gelderland.*

Was de zoon van HERMAN en STEPHANIA VAN BRIENEN en bekleedde de meeste Staatsambten in en wegens dat gewest; verſcheidene malen was hij Gedeputeerde te Velde in den eerſten Franſchen oorlog; hij had veel gezag in *Gelderland* en was zeer gezien bij WILLEM *III*; in het laatst van zijn leven werd hij Landdrost van het Graafſchap *Zutphen*, en had zitting in den Raad van State.

Hij overleed 13 Januarij 1702, na gehuwd te zijn geweest met JACOBA EMELIA VAN WESTERHOLT en liet kinderen na.

Stadhouders van Friesland.
Geb. 14..
Geſt. 15..

SCHOMBURG, (WILLEBRORD VAN) *Stadhouder van Friesland, namens den Hertog van Saxen.*

Deze Vorst had hem in 1498 vooruit gezonden naar *Friesland*, ten einde deszelfs belangen aldaar te bevorderen; hij ontving later de hulde voor denzelven van die van *Westergo*, te *Sneek*, te *Franeker* en elders.

Hij betrok te *Franeker* het ſterk Kasteel van *Sjaardema*, en na zich aldaar gevestigd te hebben, zocht hij zulks ook in andere Steden te doen, doch

doch hij ſtootte hier en daar zijn hoofd; hij was gelukkig ten opzichte van den twist met die van van de *Zevenwouden*, vorderde niets jegens die van *Oostergo*; belegerde *Leeuwardeu* tot tweemalen, en bekwam de Stad bij verdrag. Hij begon ſpoedig met het bouwen van een blokhuis, ten einde de burgers te beter in bedwang te houden.

De Hertog kwam in het volgend jaar zelf in *Friesland*. Het gezag van SCHOMBURG ſchijnt ſedert te zijn opgehouden.

Van zijn verder bedrijf, en van zijne afkomst en lotgevallen hebben wij geene verdere berigten kunnen vinden, dan alleen, dat hij als bevelhebber over 1500 knechten aan zijnen opvolger HUGO VAN LEYSSENICH is toegevoegd geworden.

GABBEMA noemt hem meestal SCHAUWENBURG.

Zie *de Frieſche Geſchiedſchrijvers*.

SCHOONENBERG. (FRANCISCUS VAN) *Holland voorn. Ambt.* Geb. 16... Geſt. 1717.

Was een Jood van afkomst en buitengewoon Gezant van den Koning van *Engeland* aan het *Spaanſche* Hof, toen hij in 1695 de zaken van dezen Staat aldaar waarnemende in eenige moeite werd gewikkeld, door uitdrukkingen omtrent eene behandeling van zijnen Secretaris, die ſtrijdig werden beſchouwd met den eerbied aan den Koning verſchuldigd. De Staten namen deze behandeling zeer hoog, en beſloten om geene geſchriften van den

den Spaanschen Gezant aantenemen, zoo lang de Graaf niet hersteld was; na dat SCHOONENBERG wederom toegelaten was te *Madrid*, werd hij in zijne vorige bediening bevestigd, en ging meer bijzonder in den dienst van den Staat over.

Hij deed in deze betrekking als waarnemer der zaken van den Staat gewigtige diensten, en berigte zijne Meesters voortreffelijk van den stand der zaken toen het waarschijnlijk scheen, dat KAREL II. kinderloos zoude sterven en de meeste Vorsten pogingen in het werk stellen ter erlanging van de erfenis. *Hij bleef onafgebroken in dien werkkring;* eens werd hij gebruikt als Envoijé in *Portugal*, erlangde in 1710 op zijn verzoek den tijtel en rang als buitengewoon Gezant in *Spanje*, en vertrok nog eens naar *Portugal.*

Hij stierf in 1717 in *Lisſabôn* aan eene beroerte, en liet den naam na, van zich in zijnen post voorbeeldig gekweten te hebben.

Zie WAGENAAR, XVI. XVII. VAN WYN, *Bijv.* en *Nalezingen*, II. 304.

Stadhouders van Friesland.
Geb. 15..
Gest. 15...

SCHOUWENBURG, (JOOST *Graaf van*) *Heer van Ghemen, enz. Stadhouder van Friesland.*

Zijn Stamhuis was aan vele der Nederlandsche Edelen vermaagschapt. Volgens de Genealogie van de BREDERODES van CORNELIS TEUNESSE MS. was hij de Oom van de echtgenoote van HENDRIK VAN BREDERODE en in den last-

brief

brief door WILLEM I. op 15 Julij 1572 als 's Konings Stadhouder aan hem verstrekt, wordt hij genoemd: *onze vriendlijke lieve Neve.* Zie TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. III. bl. 491.

Hij nam zijn verblijf in *Franeker* op *Sjaardema* huis, en daar zijne benden, waarmede hij in *Friesland* was gekomen, uit alle Volken zamengeraapt en geenszins de beste waren, leed deze Stad in die tijden vreesselijk en zijn goede naam insgelijks. Dit alles werkte mede, dat de burgers aldaar spoedig na het vertrek van den Graaf, den Koning weder toevielen, en zich met ROBLES deszelfs Stedehouder verzoenden.

Kort hier na werden ook gedeelten van de bediening als Stadhouder uitgeoefend door DIEDERICK VAN BRONCKHORST en BATENBURG, *Heer van Nedermurmpter*, op naam van WILLEM I. dit gaf twisten tusschen dezen en SCHOUWENBURG, doch deze werden gelukkig door DUCO MARTENA en anderen bijgelegd, alzoo bleef SCHOUWENBURG Stadhouder, en BATENBURG werd Colonel over eenige Vaandels knechten. Wij plaatsen den laatsten daarom niet onder de Stadhouders.

Bitter en vernielend was toen de kleine oorlog in *Friesland*; de Ingezetenen leden even veel van den vriend als van den vijand, vooral ook door de slechte betaling van allen; de Graaf moest

moest aan zijne knechten het Oldeklooster bij *Bolsward* prijs geven, om de naar geld roependen van zijnen hals te schuiven.

SCHOUWENBURG had een Geregtshof in *Franeker* ingesteld, vermits het Hof te *Leeuwarden* alsnog de zijde des Konings hield. Dit Geregtshof was niet van langeren duur dan 's Graven bewind, hetwelk spoedig ten einde liep, door zijne trouwloze vlugt naar *Duitschland* in 1572, zoo veel gelds medenemende als hij konde. Wij hebben niets meerder van hem aangeteekend gevonden, dan dat hij gehuwd was aan ISABELLE of ELISABETH VAN PALLANDT, zuster van den beroemden Graaf FLORIS VAN CULEMBURG.

Zie WINSEMIUS, SCHOTANUS en anderen.

Friesland. Geb. 1731. Gest. 1783. SCHWARTZENBERG, (GEORG FREDRIK, *Baron thoe*) EN HOHENLANDSBERG, *Grietman van Menaldumadeel*, enz.

Hij was de zoon van GEORG WOLFGANG en FRANÇOISE ULSON DE ST. MAURICE, en verloor zijnen vader reeds in kindschen leeftijd, doch vond zulke verzorgers en leermeesters, door welke zijn verstandelijke vermogens gunstig ontwikkeld werden. Spoedig werd hij tot Regeringsambten geroepen; in meest alle zoo Provinciale als Generaliteits-Collegiën, had hij bij opvolging zitting, en door zijne bekwaamheid en ervarenis veel invloed in *Westergo*. Vooral werd hij beroemd

roemd als ſteller van de deductie over *Frieslands quote* in 1782.

Veel deed hij ook voor de wetenſchappen; de Frieſche Akademie had in hem een ijverig Curator. Van zijne zucht voor 's Lands geſchiedenis gaf hij blijken door de zorg voor de uitgaaf van het Frieſche Charterboek en der belangrijke voorredenen. Niet onbedreven in andere vakken der wetenſchappen, werd hij Directeur of Lid van de meeste geleerde Maatſchappijen in ons Vaderland.

Hij ſtierf in den *Haag* in 1783, was gehuwd aan SOPHIA ELISABETH, *Gravin* VAN AUMALE, Dochter van CAREL DUCO, *Graaf* VAN AUMALE, in den ſlag van *Raucoux* in 1746 geſneuveld, en liet eenen zoon na.

G. TH. DE COCK, Predikant te *Beetgum*, heeft eene lijkrede over hem uitgeſproken en doen drukken, 1783. die onderſcheiding verdient van de gewoone lijkpreeken.

SCHWARTZENBERG, (MICHAEL ONUPHRIUS *Baron thoe*) EN HOHENLANDSBERG. *Friesland.* Geb. 1695. Geſt. 1758.

Kwam door den vroegen dood van zijnen vader, WILCO HOLDINGA VAN SCHWARTZENBERG, onder het opzigt van den beroemden SICCO VAN GOSLINGA, die de Broeder was van zijne moeder FED SOPHIA VAN GOSLINGA. Hij werd ſpoedig tot bewind geroepen; in 1725 is hij tot Grietman van *Dantumadeel* gekozen. Onafgebroken bleef hij in de voornaamſte Ge-

wes-

westelijke Staatsambten en commisfiën en had door ervarenheid en trouw zeer veel invloeds in de kamer van *Oostergo*. Van zijne bedrevenheid in de wis- en werktuigkunde, genoot het gewest veel *nuts*, toen hij met PHILIP VEGILIN VAN CLAERBERGEN, Commisfaris was tot de overdijking van het Dokkumer diep en het leggen der Nieuwe Zijlen (Sluizen) bij *Kollum*; dit gewigtig werk werd loffelijk door hun ten einde gebragt.

Hij ftierf te *Leeuwarden* op 27 April 1758, na gehuwd te zijn geweest aan MARGARETHA MARIA VAN GENT, *bij* deze liet hij twee zonen na, waarvan de een in jeugdigen leeftijd door een deerlijk ongeluk is omgekomen.

Zeeland.
Geb. 15..
Geft. 1641.

SCOTTE, (JACOB) *Ridder*, *Burgemeester van Middelburg*.

Geraakte in 1612 in de Regering van zijne geboorteftad, en uit dezelve vervolgens in vele Staatsbedieningen.

In 1618 werd hij afgezonden naar *Utrecht*, om de waardgelders aftedanken en was ook later een groot ijveraar voor Prins MAURITS, volgens VELIUS, was hij een van de zes Leden der Vergadering der Staten Generaal, die het vatten van OLDENBARNEVELDT, DE GROOT en HOOGERBEETS, op zich namen. Hij werd kort hierna als Regter over deze Staatsgevangenen gefteld. Hoe hij toen gehandeld heeft is onbekend, men

men vindt bij BRANDT aangeteekend, dat hij WALÆUS uit het Sijnode van *Dordrecht* haalde, om den ongelukkigen grijsaard in zijn uiterste bij te staan; hier uit zoude men omtrent zijne hitte eenige gevolgen kunnen trekken. Van de Staten van *Zeeland* ontving hij voor zijne verrigtingen in dezen een geschenk van twee honderd guldens.

In 1620 werd hij met anderen als Ambassadeur gezonden naar *Engeland*, om over de zaken van *Bohemen* te handelen, en werd toen door den Koning tot Ridder geslagen. Na zijne terugkomst bleef hij onafgebroken in de Vergadering der Staten Generaal tot aan zijn overlijden.

Hij was de broeder van APOLLONIUS SCOTTE, die een beroemd Lid was van den Hoogen Raad, en waardig vriend van P. C. HOOFT, die zijne Geschiedkundige Schriften aan denzelven voor de uitgaaf toezond; en van SIMON SCOTTE, Commissaris op het Sijnode van *Dordrecht*, alle zonen van JACOB SCOTTE, bij de belegering van *Middelburg* in 1574 door zijne heldhaftige daden vermaard geworden, en van M. VAN THOOR.

Zie P. DE LA RUE, *Staatk. Zeeland*, 80. BRANDT, *Hist. der Regtspl.* 135-136.

SJAARDEMA, (DOUWE) was de zoon van TJAARD AYLVA en SWOB JUWSMA, dan zijn huwelijk met EDWERD SJAARDA of SJAARDEMA, dochter van SICCO, gaf aanlei- *Friesland.* Geb. 14.. Gest. 148.

leiding, dat hij den naam en het wapen van gemeld geslacht aannam, met toestemming van den Keizer. Hij nam tessens de staatszucht van dit geslacht over, werd in den jare 1465 het hoofd der Schieringers in *Friesland* en verwierf groot gezag.

Vroeger had hij verscheidene Stinsen of Kasteelen van Vetkoopers vernield, dan destijds ziende, dat ULRICK SIRCKSENA, door den Keizer als *Graaf van Oostfriesland* was erkend, kreeg hij hooge gedachten in het hoofd, en stelde zich naar niets minder, dan om eenen erflijken eertijtel en eenig gebied van den Keizer te verwerven.

Deze, bij wien alles te koop was, verleende aan hem eene bulle, waar in hij Baanderheer genoemd wordt van het kasteel *Sjaardema* en van de stad *Franeker*, met zijne buurten, makende een mijle wegs in het rond, insgelijks *Harlingen* en het *Bildt*, met magt om Regters te stellen in *Zevenwouden*.

Voor hem had dit alles echter weinige gevolgen, daar hij niet in het bezit geraakte. Hij werd later in geschillen met die van *Groningen* gewikkeld, en stierf in 1481.

Zie FERWERDA *Wapenboek*, *gesl.* AYLVA *van Witmarsum*. SCHOTANUS, enz.

Friesland. Geh. 13 . . Gest. 1422.

SJAARDEMA, (SICCO) Hoofdling te *Franeker*, was de voorganger en het hoofd der Schieringers. Hij handelde met JAN VAN BEYEREN, die zijnen aanhang bijstond. Na dat TJAARD VAN AYLVA, door gebruik te maken van zijne hand-

handteekening en zegel, bij toeval bekomen, de Hollandsche knechten had doen vertrekken, werd hij genoodzaakt, met de Vetkoopers een voorloopig verdrag voor twintig jaren te sluiten. Dit gelukte op 5 Augustus 1420 binnen *Groningen*, doch had weinig gevolg; de Schieringers huldigden JAN VAN BEYEREN; de Vetkoopers bleven misnoegd, en ontzagen zich niet om SICCO SJAARDEMA, schoon onschuldig aan de overeenkomst met den gemelden Vorst, te mishandelen; men sloot zijn zoon, een knaap van veertien jaar, in ketens, waarin dezelve stierf, niet zonder vermoeden van meer geweld geleden te hebben. De Oorlog ontvlamde op nieuw, en SICCO werd de openbare vijand der Groninger bondgenooten; hij hield de onderhandelingen tot vrede lang tegen, dan deze volgde echter op 1 Febr. 1422, wanneer hij het verdrag als de eerste van zijnen aanhang teekende. Dit merkwaardig stuk is te vinden; *Charterboek* I, 445—449, vergezeld van zeer oordeelkundige aanmerkingen. Hij, benevens WYBRAND HERMANA en AGGE HARINXMA, waren met de wapens hier toe als het ware gedwongen, en vroeger vredeloos verklaard. SCHOTANUS, *Hist*. 260.

Het verdrag werd tamelijk onderhouden, doch afgekeurd door JAN VAN BEYEREN. Deze zocht SICCO op nieuw in zijne belangen te krijgen, dan hij stierf kort hierna, in het laatst van 1422.

Hij was zeker een der magtigste der Friesche Edelen geweest van zijnen tijd, en liet zich zeer veel voorstaan op zijne rijkdommen en op den luister van zijn Geslacht, waar van hij na den dood van zijn zoontje de laatste telg was. — Zijn naam en wapen werden later aangenomen door DOUWE AYLVA. Zie vorig Art.

Friesland.
Geb. 15..
Gest. 1570.

SICKINGA, (EDSARD) Raad in den Hove van *Friesland*, maakte zich zeer verdienstelijk in deze bediening, door eene vrije taal te voeren tegen CASPAR DE ROBLES, die *het Hof wilde* gebruiken tot invordering van aan de Friezen zeer onaangename belastingen.

Dit had de ongunst van dien Stadhouder ten gevolge, zoo zelfs dat hij volgens sommigen in zijn huis gebannen wierd; dit nam hij zoo zeer ter harte, dat hij van droefheid stierf, en alzoo de hangende procedures van den Procureur Generaal JOHANNES CAROLUS buiten gevolg bleven. DR. GEORG WESTENDORP, later vermaard Koningsgezind Sijndicus van *Groningen* was zijn opvolger.

Zie CAROLUS *de Reb. gest.* CASP. DI ROBLES, p. 218. SCHOTANUS, *Friesche Hist.* 787—90. WINSEMIUS, *Hist.* 177-78.

Groningen.
Geb. 14..
Gest. 15..

SICKINGE, (PETER) *Burgemeester te Groningen.*

Menigvuldig zijn de verrigtingen en bezendingen,

gen, die wij van dezen Regent bij EMMIUS vermeld vinden. De eerste bezending was in 1504 naar *Vollenhove*, om eenen stilstand van wapenen te treffen; later vergezelde hij meestal WILLEM FREDERIKS en JELMER CANTER; ijverig bood hij met dezen tegenstand aan de heerschzucht der Saxische Hertogen. Een groot deel had hij aan het inroepen van den Hertog van *Gelder*, en dikwijls werd hij aan dezen gezonden. In 1524 handelde hij te vergeefs met de Bourgondischgezinde Friezen tot vereeniging.

Bij het oproer in 1525, was hij een der ijverigste tot demping van hetzelve, en werd benevens drie andere Regenten gedwongen, om zich als borgen voor 's stads schulden te stellen; bij het aanwinnen der woede verliet hij de stad, en trok naar den Hertog, om dezen van den stand der zaken te verwittigen; hier door rees de drift tegen hem, die echter nog meer tegen zijnen schoonzoon JOHAN JARGES uitbarste. De weifelende handel van den Hertog, en van den Stadhouder JASPAR VAN MERWICK, die deel had aan de opstokingen van het gemeen, deed hem afwezig blijven. Hier door ondervond hij weinig leeds van het hervat oproer in 1527; later vinden wij niets van hem aangeteekend.

Hij was vele jaren aan een, (*honore consulatus continuato*, zegt EMMIUS) Burgemeester geweest.

Hij was de zoon van FEYE SICKINGE en

LAMKE JARGES, de Echtgenoot van WENNEGIEN ALMA, dochter van ILE ALMA en BYWE BROERSEMA, in 1493 getrouwd, en vader van eene dochter FEYE, en eenen zoon JAN.

Zie EMMIUS, op zeer vele plaatsen. *Tegenwoordige Staat van Groningen*, D. I.

Holland. Amsterdam. Geb. 1543 Gest. 1600.

SILLE, (NICASIUS DE) of SYLLA, Pensionaris van *Amsterdam*.

Te *Mechelen* geboortig, en om den Godsdienst herwaards gevlugt, zag hij door bekwaamheid voor zich den weg geopend tot de voornaamste ambten. Reeds bij den Aarthertog MATTHIAS, was hij Secretaris van den Raad, die met het bestuur der meeste zaken belast was. In 1578 vertrok hij met MARNIX naar *Groningen*, alwaar de Regenten van de *Ommelanden*, destijds door de Stadsregering werden gevangen gehouden, ten einde aldaar de twisten bij te leggen; zij beproefden zulks vergeefs.

In het volgend jaar werd hij naar *Mechelen* gezonden, ten einde de stad tegen de aanslagen van PARMA te verzekeren. Hij werd aldaar uit weerwraak gevangen gehouden, wegens het vatten van eenen ander te *Antwerpen*. Weldra is hij ontslagen, dan *Mechelen* verzoende zich met PARMA.

De Regering van *Amsterdam*, aan de Staatsche zijde toegevallen, nam hem tot hunnen eersten Pensionaris aan in 1584, en wij zien hem vervolgens in de belangrijkste verrigtingen; onder anderen tot

tot het opmaken van de voorwaarden der huldiging van WILLEM I tot Graaf in 1584, tot de onderhandeling met LEYCESTER over opgekomene bezwaren uit de brieven van PARET, en in het volgend jaar in *Engeland*, tot den opdragt van het hoog bewind aan ELISABETH. De namen van de mannen, die met hem benoemd waren tot dit een en ander: OLDENBARNEVELDT, ZUYLEN, VOSBERGEN enz. getuigen van de aangelegenheid dezer lastgevingen.

Driemalen bekleedde hij vervolgens eene bezending aan den Koning van *Denemarken*. Hier bevorderde hij de teruggave van de voorregten, weleer door die van *Amsterdam* aldaar genoten; de ingezetenen van *Enkhuizen* en *Schiedam* waren, misschien door hem, minder gelukkig. Later was hij meestal Lid van de Vergadering der Algemeene Staten, en tweemaal afgevaardigde te velde. Hij stierf in 1600. Een zijner zonen verwekt bij BARBARA VAN DER GOES, dochter van AART VAN DER GOES, den zoon, werd in 1618 Fiscaal tegen OLDENBARNEVELDT en deszelfs lotgenooten; de woorden van den ongelukkigen Grijsaard, bij het vernemen van het vonnis des doods: SYLLA, SYLLA *mogt uw vader eens opzien; dat gij u tot dit werk laat gebruiken*, bij BRANDT *in de Historie der Reformatie* bewaard gebleven, geven gunstige gedachten van 's vaders denk- en handelwijze.

Zie BOR, WAGENAAR, enz.

Holland. Amsterdam. Geb. 1669. Gest. 1750.

SIX, (JOAN) *Heer van Hillegom en Vromade, Burgemeester van Amsterdam.*

Was de zoon van JAN SIX en MARGARETHA TULP, en geraakte spoedig in Stads- en Staatsdienst; in 1701 werd hij Raad, in 1719 voor het eerst Burgemeester. Hij aanvaardde dit gezag vervolgens nog vijftienmalen, had den meesten invloed op de rigting van stads en lands belangen, en maakte zich zeer verdienstelijk door binnenlandsch bestuur. In 1747 werd hij echter van zijne ambten verlaten, en leefde sedert in stilte, tot in 1750, wanneer hij *ontsliep. Zeer* beroemd was hij als geleerd bevorderaar der Wetenschappen. Hij was driemaal gehuwd (1) aan AGATHA DECQUER, (2) aan MARIA CALKOEN, (3) aan ANNA ELISABETH VAN DER BEMPDEN, en liet kinderen na.

Friesland. Geb. 1708. Gest. 1776.

SIXMA, (TJALLING ÆDO HESSEL ROORDA VAN) *Burgemeester te Stavoren.*

Verloor zijnen vader TJALLING VAN SIXMA, die Grietman was van *Rauwerderhem*, in zijne kindschheid; door het hertrouwen van zijne moeder, BOUDEWINA LUCIA VAN EISINGA met ULBO AYLVA VAN BURMANIA, geraakte hij onder het toezigt van dezen bekwamen man, en zag zijne verstandelijke vermogens gelukkig aangekweekt.

In zijnen jeugdigen leeftijd trad hij in den krijgsdienst, werd in 1734 tot Burgemeester

van

van *Stavoren* gesteld, en bekleedde sedert, namens die stad ten landsdage gezonden, de voornaamste Staatsambten en Commissiën, met lof van wijsheid.

Hij had zeer veel invloed en gezag en behield deze tot aan zijn overlijden, het welk voorviel in 1776, wanneer hij Lid was van de Vergadering der Staten Generaal. Ook als Curator van de Akademie te *Franeker*, had hij zich beroemd gemaakt, door het bevorderen van geleerdheid en gematigdheid in Godgeleerde zaken.

Uit zijn huwelijk met DUCONIA MARTENA DOROTHEA VAN SIXMA, die de dochter was van den geleerden en veelvermogenden Raadsheer, ULBO ANDLA VAN SIXMA, van wien wij om zijnen zijdelingschen invloed op het Lands en Staatsbestuur door raadgeving misschien ook melding hadden moeten maken, liet hij vier zonen na.

Zie VRIEMOET, *Athenæ Fris.* CV.

SLINGELANDT, (GOVERD VAN) *Pensionaris van Dordrecht, later Secretaris van den Raad van State.*

Holland. Dordrecht. Geb. 16.. Gest. 1690.

Wij vinden dezen wijzen Staatsman, bij onze schrijvers vermeld in het eerstgemeld ambt in 1653, en als de medewerker tot de bemiddeling der zoo hoog loopende geschillen te *Enkhuizen*.

Vervolgens in 1655 trok hij in gezantschap naar *Zweden*, en later nog eens naar hetzelfde Rijk en naar dat van *Denemarken*. Toen had hij het ge-

geluk den Vrede van het Noorden te ſluiten en hielp mede tot de luisterrijke rol, die deze Staat ten dien tijde op het tooneel van *Europa* ſpeelde.

Hij werd 1664 Secretaris van den Raad van State en is algemeen erkend als een der geleerdſte Regenten en Ministers van die Eeuw. Bij de uitmuntendſte gaven voegde hij echter veel drifts, en was vinnig gebeten op KAREL II. Hij had de zorg over de Medailjes, die geſlagen werden bij voorname gelegenheden, en dezen waren toen menigvuldig; waarſchijnlijk was alzoo de gelijkenis van het *aangezigt der tweedragt, met dat van* KAREL II. op de beroemde penning: *Procul hinc mala bestia regnis*, &c. (bij van LOON II. 555, de bovenſte) niet zonder medeweten van SLINGELANDT bewerkt. Het heerlijk opſchrift op eene latere: *Asſertis legibus*, &c. doet zijn verſtand meer eer aan. Zie deze ald: D. III, bl. 24. De fraaije Beeldenaar en ſpreuk op de Guldens zijn ook van zijne uitvinding.

Hij was de vertrouwde vriend van JAN DE WITT, die voor hem en zijne bekwaamheden zoo vele achting betoonde, dat dezelve hem tot Griffier van Hun Hoog Mogende geſchikt had, indien de Griffier RUYSCH, in 1660 gevaarlijk ziek zijnde, niet herſteld was.

Hij was gehuwd (1) aan CHRISTINA DE BEVERE, (2) aan ARNOLDINA VAN BEAUMONT, bij wie hij den beroemden SIMON VAN SLINGELANDT en eene dochter getrouwd aan

aan FRANÇOIS FAGEL naliet; Hij ftierf 3 Julij 1690.

Zie WAGENAAR, D. XII. BALEN, 968. O. Z. VAN HAREN *de Geuzen*, N. D. 311.

SLINGELANDT, (SIMON VAN) *Raadpenfionaris van Holland.* *Holland. Raadpenfion:* Geb. 1664. Geft. 1736.

Onze gefchiedenis levert niemand, wiens zedelijke en ftaatkundige waarde zoo algemeen erkend zijn, dan dezen man, die om wijsheid, trouw, eerlijkheid en ftandvastigheid, gebleken bij den dienst van den Staat, gedurende vijf- en veertig jaren, met reden door Mr. H. VAN WYN, wordt voorgedragen, als geboren tot heil zijner tijdgenooten en tot een fpiegel voor de nakomelingfchap.

De tijdgenooten zegenden den Staatsman, die *Europa* in Vrede behoedde, en fchonken hem ook om zijne pligtsbetrachting in alle betrekkingen den wel verdienden lof; de nakomeling die zijne verdienften onbevooroordeeld en geheel kan overzien, en nu kan nagaan, welke wonderbare dienften hij onder anderen bewees aan 's lands geldmiddelen, bevestigt dezen lof, en wij Nederlanders verheffen ons thans met reden op den landgenoot, die zonder praal, zonder vertooning, door zijne ftille wijsheid den meesten invloed had op de regeerders van *Europa*, en de balans der volksbelangen gedurende vele jaren in handen hield.

Hij was de zoon van GOVERD VAN SLINGE-

GELANDT, die voorgaat; opgevoed door dezen waardigen man en door den niet min beroemden SIMON VAN BEAUMONT, zijnes Moeders Broeder, ſtrekte hij weldra aan beiden tot eer, en volgde reeds in 1690 zijnen vader in het gewigtig ambt van Secretaris van den Raad van State.

Zorgvol was de tijd van zijne bediening. Eerst deelde deze Staat bijzonder in de ſchade van den oorlog, die door de omwenteling in *Engeland* veroorzaakt was en in 1697 door den Vrede van *Ryswyk* geeindigd, eerlang door dien krijg gevolgd werd, welke *Europa* om de *Spaanſche Succesſie*, van 1702 tot 1713 in vuur en vlam ſtelde. 's Lands ſchatkist was door de aanſtrenging van alle krachten tot op den bodem toe geledigd; de toeſtand was na den Vrede bijna hopeloos, zoo zelfs dat in 1715 het kantoor der Generaliteit, gedurende tien maanden geſloten wierd. SLINGELANDT ſchafte raad met den Theſaurier Generaal JACOB HOP, en had weldra het genoegen, het landscredit te zien herleven. Hij werkte destijds bijzonder tot het houden van eene buitengewone vergadering, en verwierf zeer veel roem door het zamenſtellen van het heerlijk vertoog: *over de defecten van de toenmalige conſtitutie der regering van den Staat en der middelen van redres*, geſteld met het oogmerk van voorlichting van de uitgeſchrevene vergadering in 1716. Na den Staat en vele van de ingezetenen bewaard te hebben voor de gevaren van den Actiehan-

handel, die het Nationaal Bankeroet van *Frankryk* ten gevolge had, ſtrekte hij zijne uitzigten tot het herſtellen van 's Lands middelen te water, en het is aan zijne wijsheid en naarstigheid het meest toe te ſchrijven, dat het Generaal plakkaat op de Convoijen en Licenten in 1725 werd uitgegeven; hetzelve is altijd erkend als een meesterſtuk van gezonde regeerkunde.

In dit jaar werd hij tot Theſaurier Generaal verkozen; ook in dezen kring hield hij zijnen roem ſtaande. De voorredenen van de jaarlijkſche Staten van Oorlog, gedurende zijne bedieningen als Secretaris en als Theſaurier Generaal geſteld, bevatteden telkens het heerlijkst overzigt van het verledene met juiste toepasſing op het toekomende en zijn hoogst lezenswaardig, ook als modellen van deftige en door eenvoudigheid klare ſchrijfſtijl.

Uit deze loopbaan werd hij geroepen tot het ambt van Raadpenſionaris, destijds in een Stadhouderloos tijdvak even belangrijk als ten tijde van DE WITT, doch minder gevaarlijk. Hij bediende dit ambt negen jaren, en ijverde bijzonder voor het Wener verdrag. De lof zijner toenmalige verrigtingen is verders het best vermeld door vreemden; welken lof wij als niet verdacht gerustelijk durven overnemen. „ Niemand be-
„ kleedde het ambt van Raadpenſionaris met
„ grooter bekwaamheden, met meerder waardig-
„ heid van karakter, of met een dieper door-

„ zigt

„ zigt van de gesteldheid en de belangen van zijn
„ land en van andere landen. Hij was wel is
„ waar Raadpensionaris in vreedzame tijden,
„ doch het was door voorzigtige te werkstelling
„ van welberadenheid en verstand, dat hij deze
„ dagen vreedzaam maakte, niet alleen voor dit
„ Gemeenebest maar ook voor *Europa.* Hij
„ volvoerde grooter dingen in de stilte van het
„ kabinet, dan die andere Staatsmannen deden
„ uitblinken te midden der bewegenissen van
„ binnenlandsche onlusten of buitenlandschen
„ krijg, welke door wijsheid *dikwijls zouden*
„ zijn voorgekomen, en wier gevolgen altoos
„ verderfelijk zijn. De Faam verheft altijd-
„ met luidere stemme dat verstand, het geen
„ zich vertoont in onrustige tijden, dan het
„ veel verhevener, hetwelk zulke tijden voorziet
„ en belet op te dagen. Slingelandts
„ tegenwoordigheid strekte tot eer der Vergade-
„ ringen, waarin hij voorzat, en zijn naam
„ werd met eerbied genoemd in de kabinetten
„ van *Wenen*, *London* en *Versailles.* Hij
„ zette eene nieuwe mate van waardigheid en in-
„ vloed bij aan den post door hem bekleed,
„ schoon dezelve voor zijnen tijd van zoo veel
„ gewigt en aangelegenheid geweest was *in* de
„ Vereenigde Gewesten, door de bekwaamheden
„ en verdiensten zijner uitmuntende voorgange-
„ ren." *The Monthly Review April* 1784.

Men zoude met dit alles alleen op het karakter
van

van SLINGELANDT kunnen aanmerken, dat hij de doorzettendheid van DE WITT en de voortvarendheid van GASPAR FAGEL miste.

SLINGELANDT ſtierf op 1 December 1736. O. Z. VAN HAREN hoorde op dien dag de volgende aanmerkelijke en door de uitkomst bevestigde woorden van DON LOUIS D'ACUNHA, een man van negentig jaar en het orakel der vreemde Ministers: „ De Staat heeft zijn hoofd verloren, „ en het zal misſchien zoo lang (FRANÇOIS) „ FAGEL leeft zich ſtaande houden, maar als „ die ſterft of zijnen invloed verliest, zal het „ niets anders zijn den onrust en verwarring." Zie *Geuzen*, bl. 315. Dezelfde Schrijver zegt verders, dat tusſchen PATINHO, eerſte Minister in *Spanje* en SLINGELANDT, eene doorſtralende naijver was, waar het middenpunt van den ſtaatshandel zoude zijn of te *Madrid* of in den *Haag*. De laatſte zag zijne wenſchen vervuld.

Hij was gehuwd (1) aan SUSANNA DE WILDT bij wie hij eenen zoon naliet, later Ontvanger Generaal van *Holland*. (2) aan JOHANNA COESVELD.

Zijne waarde als Staatkundig Regtsgeleerde zullen wij nader gedenken. Hij was een groot kenner van de Griekſche taal; in dezelve waren de brieven van PAULUS zijne liefſte lezing. Hoe veel wijsheids zijne brieven bevat hebben, kan eenigzins worden opgemaakt uit het berigt, dat een der geleerdſte en verſtandigſte Boekhan-

handelaren in *Engeland*, duizend Guinies bood voor de brieven tusschen SLINGELANDT en MARLBOROUGH gewisseld; Lord DELAWAR deed dit aanbod aan den zoon; het werd afgeslagen. *Montl. Rev.* l. c.

CHESTERFIELD geeft verders in zijne brieven vele en zeer belangrijke berigten over de verdiensten en het karakter van SLINGELANDT; Zie D. XII. bl. 10. van de Fransche druk 1796. Plaatsgebrek verbiedt ons om er iets van over te nemen. Zie verders WAGENAAR, D. XVIII en XIX. en VAN WYN, *Bijvoegzels*, *vooral ook* zijne eigene *Staatkundige Geschriften*, die nimmer genoeg door aankomende Regenten kunnen gelezen worden. Zijne afbeelding is bij WAGENAAR, D. XVIII. 452. Wij missen eene goede levensbeschrijving; wij kunnen zelfs geene lofrede aanwijzen.

Overyssel.
Geb. 15..
Gest. 1597.

SLOOT, (JAN) *de Oude*, *Drost van Vollenhoven.*

Zoon van JOHAN en MECHTELD VAN APPELTHORN (volg. sommigen MULART).

Werd in 1552 in plaats van HERMAN VAN WESTERHOLT, die door de Landvoogdes MARIA was afgezet, tot Drost gesteld en had sedert veel deel aan het stuur van zaken *in Overijssel.* Bij alle gewigtige raadplegingen vinden wij zijnen naam genoemd, inzonderheid door REVIUS. Ten tijde van den intogt van Graaf WIL-

LEM

LEM VAN DEN BERG werd hij door BOECOP naar *Kampen* genoodigd. Hij schijnt hier niet gekomen te zijn, en meer dan deze zich verklaard te hebben tegen den Koning van *Spanje.* Hij was ontegensprekelijk een der voornaamste Regenten van *Overysfel* bij het vestigen van dezen Staat, en had vele betrekkingen tot de voornaamste geslachten. Hij stierf in 1597 en had zijnen zoon, die volgt, tot opvolger als Drost van *Vollenhoven*; hij had dezen, behalven meer kinderen verwekt bij EVERHARDA DE VOS VAN STEENWYK, zuster van HENDRIK, wegens *Drenthe* geplaatst.

SLOOT, (JAN) *de Jonge.* *Overysfel.* Geb. 15... Gest. 1610.

Zoo voor als na het overlijden van zijnen Vader, hier voor gedacht, bekleedde hij, die insgelijks was beschreven in de Ridderschap en Drost van *Vollenhoven*, en Kastelein van het Huis te *Kuinre* was, de aanzienlijkste ambten en commissiën zoo in *Overysfel*, als namens dit gewest in den *Haag* en elders; de voornaamste was zeker die tot den handel van het bestand in 1608 en 1609.

Hij stierf in 1610 en liet bij FLORENTIA VAN BUCKHORST, Erfdochter van SALCK, kinderen na.

Zie WAGENAAR, D. IX. bl. 321.

Friesland. Geb. 1703. Geft. 1771. SMINIA, (JETSE VAN) *Secretaris der Staten van Friesland.*

Deze bekwame Staatsman was de zoon van HOBBO BAARD VAN SMINIA en IDA MARGARETHA VAN RHALA.

Hij zag zijnen voortreffelijken aanleg door het onderwijs van beroemde Meesters gelukkig ontwikkeld; fpoedig werd hij tot ambten geroepen, reeds in 1721 werd hij Ontvanger Generaal van de Admiraliteit in *Friesland*, dan in 1728 is hij tot Secretaris van de Staten aangefteld en bleef tot aan zijn overlijden in dezen kring, waarin hij door wijsheid en trouw den grootften lof verwierf, en door zijdelingfchen invloed een groot deel had aan het ftuur van zaken. De ftaatsftukken, uit zijne pen gevloeid, munten uit in klaarheid en deftige eenvouwdigheid.

Hij ftierf in 1771 en liet twee zonen na bij WISKJEN VAN HAERSMA.

Utrecht. Geb. 1639. Geft. 1708. SMISSAERT. (JOAN CAREL) Was de zoon van JOAN CAREL, Heer van *Niel*, bij *Antwerpen*, en van CONSTANTIA REYNST.

Na dat de Franfchen in 1674 *Utrecht* hadden verlaten, werd hij tot Hoofd-Officier van *Rhenen* gefteld. In 1700 werd hij Lid der Geëligeerden, en bekleedde federt de meeste en voornaamfte commisfiën met grooten lof van bekwaamheid.

heid. Hij was in 1702 een van hun die het berucht reglement van 1674 verklaarden voor vervallen en vernietigd.

Hij behield al het vertrouwen tot aan zijn dood in 1708, was gehuwd geweest aan CONSTANTIA COYMANS en liet verscheidene kinderen na, waarvan de beroemde Generaal JOAN CAREL SMISSAERT, bij *het heldhaftig Nederland* later te gedenken, een was.

SNOY, (REINIER) *Burgemeester te Gouda.* *Holland. Gouda.*
In verschillende vakken van geleerdheid, maakte hij zich beroemd, als Geneesheer namentlijk, als Letterkundige, Geschiedschrijver en Dichter. Geb. 145. Gest. 1537.

In de eerste wetenschap had hij zich te *Boulogne* geoefend en werd Lijfarts van ADOLPH VAN BOURGONDIEN, Heer van *Vere*. Het scherp oog van KAREL V. had zijne geschiktheid tot behandeling van Staatszaken opgemerkt. Dezelve nam hem in zijnen dienst en zond hem in gezantschap aan den Koning van *Schotland*, later aan dien van *Denemarken*. Het hofleven en het reizen moede, nam hij zijn verblijf in zijne geboortestad *Gouda*, alwaar de Burgemeesterlijke waardigheid aan hem werd opgedragen, die hij vervolgens meermalen met lof bekleedde.

Van zijne Geneeskundige werken is niets in druk uitgegeven. Zijne Geschiedkundige bevatten dertien Boeken, *de rebus Batavicis*, en zijn

uitgegeven door ZWEERTIUS in zijne *Rerum Belgicarum Annales*, *Francf.* 1620.

Deze Schrijver meldt, dat de verstandelijke vermogens van SNOY bijzonder laat wierden ontwikkeld. ERASMUS noemt hem ergens: *alterum litterarum Hollandiæ lumen.*

Stadhouders van Utrecht.
Geb. 153..
Gest. 159.

SOETE, (JOOST DE) *Heer van Willes*, *Stadhouder van Utrecht.*

Aanzienlijk door afkomst had hij zich zoowel als zijn Vader en Broeder, begeven in het verbond der Edelen. *Hij bleef getrouw aan die verbindtenis*, vlugtte en hield briefwisseling met WILLEM I. tot redding der goede zaak. Hij verdedigde later *Bouchain* en kreeg aldaar den Heer VAN SELLES gevangen. Hij werd na den dood van den Prins van ORANGE, door de Staten van *Utrecht* tot Stadhouder benoemd. In den slag bij *Amerongen* blijken gevende van zijnen heldenmoed, werd hij aan het hoofd gekwetst en gevangen genomen. ADOLPH, *Graaf van Nieuwenaar* werd in 1585 zijn opvolger in het Stadhouderschap.

Na zijne slaking bleef hij in vertrouwen, blijkens zijne aanstelling tot Veldmaarschalk. De juiste tijd van zijn overlijden is ons niet bekend geworden.

Hij was de zoon van ALEXANDER, *Gouverneur van Sluis in Vlaanderen* en MARGARETHA VAN BERCHEM en de Echtgenoot van CATHARINA D'AN-

D'ANNEUX gezegd WARLU, bij welke hij vier kinderen had verwekt.

Zie TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. III. bl. 418—420. D. IV. bl. 461. HOOFT, 390. hier wordt hij verkeerdelijk ALEXANDER genoemd.

SOMEREN, (JOHAN VAN) *Syndicus van Nymegen en Griffier van de Chambre mipartie.* *Gelderland.* Geb. 1622. Gest. 1676.

Was de Zoon van CORNELIS en ANNA BLOCKE.

Hij bekleedde eerst zeer vele aanzienlijke eerambten in zijne geboorteſtad *Dordrecht*, en verwierf door bekwaamheid zoo veel lofs, dat men hem in 1655 als Sijndicus van *Nymegen* aanſtelde; later kwam hij in het ander ambt, waar door hij wederom te *Dordrecht* terug keerde. Veelvuldig waren de verrigtingen en de verdiensten in deze onderſcheidene betrekkingen; tevens maakte hij zich beroemd door Regtsgeleerde, Geſchied- en Dichtkundige werken, waarom hij door ons bij latere kaarten zal herdacht worden. Hij ſtierf in 1676. Zijn roem werd toen verkondigd door de beste Dichters.

Hij was gehuwd geweest (1) aan CLARA DE WITT, (2) aan ELISABETH VERVOREN, (3) aan MARIA VAN OUDSHOORN.

Zie BALEN, 226, 1241.

Utrecht. Geb. 1634. Gest. 1706. SOMEREN, (JOHAN VAN) *Burgemeester te Utrecht.* Zijn Vader had gelijken naam en bekleedde dezelve waardigheid, zijne Moeder was BARBARA ZOGGAERTS uit *Zeeland.* Veel roems verwierf hij door zijne letteroefeningen buitenslands. De Hoogeſchool te *Angers* vereerde hem met de waardigheid als Doctor op eene zeer buitengewone en loflijke wijze. Na zijne terugkomst ſteeg hij in de aanzienlijkſte ambten van het Sticht en bekleedde vele bij afwisſeling, waarvan de volgreeks vervelende zoude zijn. In het jaar 1672 was hij als Geëligeerde *Lid der Staten van het Sticht*, en hem trof in 1674 het lot van met vele andere beminnaars van hun Vaderland van alle ambten verlaten te worden.

Kort daarna echter werd hij wederom in het Hof van Juſtitie geplaatst en wel op de meest vereerende wijze; eindelijk werd hij in 1691 Voorzitter van den Raad, en hield zijnen roem als kundig en eerlijk man ſtaande tot aan zijn overlijden op 17 Maart 1706. Uit zijn huwelijk met CORNELIA DE LEEUW liet hij twee Dochters na.

Zie BURMAN, *Traj. Erud.* pag. 537, alwaar verſcheidene loflijke getuigenisſen van MATTHÆUS en andere gevonden worden.

SONCK,

SONCK, (ALBERT) FRANSZN.; *Ridder*, *Burgemeester van Hoorn*. *Holland. Noordholl:* Geb. 1571. Geft. 1658.

Afkomstig zijnde uit een aanzienlijk geflacht van *Hoorn*, werd hij reeds in den jare 1600 tot Regeringsambten geroepen. Hoe zeer hij in 1618 in het bewind bleef, verwierf hij echter den roem van onder de gematigde Regenten te behoren, die de fcherpe vervolging om geloofszaken aldaar zochten te beletten. Hij geraakte vervolgens in vele gewigtige Staatsambten en uit deze in twee belangrijke buitenlandfche bezendingen; in 1621 naar *Engeland* ter vereffening van gefchillen over de Oost-Indifche Maatfchappij en vervolgens in 1645 naar *Denemarken* en *Zweden*, over de Zondfche tollen. Inmiddels was hij Schout van *Hoorn* geworden, en bleef zulks gedurende vijf-en- twintig jaren tot aan 1658, in welk jaar hij op 28 November overleed.

Zijn zoon MEINERT SONCK, bij CORNELIA VAN SEGWAERT verwekt, rigtte voor hem een zeer deftig gedenkteeken op in de Kerk te *Hoorn*, waarop zijn borstbeeld praalt en waarbij zijne bekwaamheid en deugden naarwaarde vermeld worden.

Zie VELIUS, *Hoorn*, N. D. WAGENAAR. *Vaderl*; *Hift*, D. X en XI. AITZEMA.

SONOY, (DIEDERIK VAN) *Luitenant*, *Stadhouder van* WILLEM I, *over Noordholland*. *Stadhouders van Holland* Geb. 1529. Geft. 1597.

Een zeldzaam voorwerp van lof en laster; te prijzen om moed en vrijheidsliefde; laakbaar om wreed-

wreedheid en veelvuldig gepleegde buitenſporigheden; zijn lot was ook even ongeſtadig.

Afkomstig uit den lande van *Cleef* had hij hier te lande betrekkingen door bezittingen. Hij nam deel in den voorſtand van 's lands vrijheid, en hierom in het verbond der Edelen, zoowel als zijn Broeder JOOST, die onder de Stichtſche Edelen geteld wordt.

Deswegen werden vele beſchuldigingen in het banvonnis geplaatst. Hij verdedigde zich hier tegen bij geſchrifte en deed vele diensten aan de goede zaak, gedurende den tijd der *balling*ſchap; toen trok hij, (zie *Leven van* WILLEM I. D. II. 216.) met HERMAN VAN MEERE en JOHAN DE L'ECLUSE, op last van den Prins naar *Zweden*, om den Koning te overtuigen van de redenen van des Prinſen gedrag en hulp van daar te verzoeken. Na het omſlaan van *Enkhuizen* was hij een der eerſten en voornaamſten in *Noordholland* en werd aldaar als Stedehouder van den Prins VAN ORANGE geſteld op eenen lastbrief, die zeer aanmerkelijk is. Hij deed de meeste Steden toevallen. Veelvuldig waren zijne krijgsondernemingen zoo ter zee als te lande, ſomtijds met voorſpoed, ſomtijds met tegenſpoed, altoos met heldhaftigheid ondernomen.

Hoe zeer ſteken hier bij af de gruwelijke wreedheden, op naam van eene door hem geſtelde regtbank gepleegd en door hem geduld, het niet beteugelen van baldadig krijgsvolk, de twisten

met

met die van het *Noorderkwartier*, met den Graaf van HOHENLO en met Graaf LODEWYK, eindelijk zijne verkleefdheid aan LEYCESTER.

Na het vertrek van dezen moest hij bukken; in 1588 bekwam hij zijn affcheid; hij vertrok eerst naar *Engeland*. toen naar *Oostfriesland*, eindelijk naar *Groningerland*; alwaar hij overleden en te *Peterburen* begraven is.

Hij is tweemaal gehuwd geweest, (1) aan JOHANNA DE MEPSCHE, (2) aan MARIA VAN MALSEN.

Bij vele Gefchiedfchrijvers vindt men berigten van hem. In de *Levensb. van vele Nederlandfche Mannen en Vrouwen*, D. IV. bl. 318 is het meeste bij een; nadere bijzonderheden zijn bij TE WATER, *Verbond der Edelen*, D. III. bl. 299. en volg. alwaar vele Schrijvers zijn aangehaald. Bij HOOFT, D. I. bl. 422. is zijn karakter gefchetst, als zuur van aart en gretig naar het fcherpfte.

Zijne afbeelding is bij BOR en HOOFT. Het Schilderij van deze en de Geuzenap door hem bezeten, worden nog bewaard bij de familie van ALBERDA VAN DYKSTERHUIS van hem afkomftig.

SPANGEN, (PHILIPS VAN) *Ridder*, *Heer van Spangen*, *Vlymen*, enz. *Holland. Edelen.* Geb. 14.... Geft. 1509.

Door geboorte en rijkdom aanzienlijk bleef hij vele jaren in ambten. Reeds in 1469 wordt hij

onder de Heemraden van *Schieland* gevonden, en verscheidene malen als Lid der Ridderschap van *Holland*; in 1491 werd hij wegens de Edelen gewoon Raad in den Hove.

Zijn Kasteel *Spangen*, door hem in 1453 herbouwd, werd gedeeltelijk vernield bij de onderneming van FRANS VAN BREDERODE op *Rotterdam*, weshalven hij, tot de Kabeljaauwschen behorende, van de Staten vergoeding eischte en bij *Sententie* van 28 Julij 1501 tot zeshonderd ponden bekwam.

Hij was de zoon van ENGELBERT en STEPHANA VAN ALKEMADE.

Hij trouwde (1) aan JOHANNA VAN DER MERWEDE, (2) aan ANNA VAN BERGEN, (3) aan GILLISJE VAN POLANEN of VAN DER LECK, vroeger gehuwd aan JAN VAN NAALDWYK. Hij stierf in 1509, en is te *Schiedam* begraven.

Holland. Raadpensfion: Geb. 1737. Gest. 1800.

SPIEGEL, (LAURENS PIETER VAN DEN) *eerst Raadpensionaris van Zeeland, daarna van Holland*,

Was geboortig te *Goes* en de zoon van LAURENS en CORNELIA PETRONELLA DUVELAAR; in zijne vroege kindschheid trok zijne schranderheid de aandacht van den wijzen WILLEM VAN CITTERS, die destijds zijne toekomende vermaardheid durfde voorspellen.

Roem van geleerdheid en bekwaamheid baande hem

hem ſpoedig den weg tot ambten; langs die van Secretaris en Burgemeester van *Goes*, en Secretaris der Staten van *Zeeland*, ſteeg hij tot dat van Raadpenſionaris en betoonde zich in alles als een man van grooten bedrijve.

Aan zijn beleid wordt het voornamentlijk toegeſchreven, dat *Zeeland* in Junij van 1787 de belangen van den Stadhouder toeviel, en dat de omwenteling aldaar zooveel vroeger plaats had. Naar het oordeel van velen hebben de gruwelijke plunderingen en mishandelingen, welke deze gebeurtenisſen vergezelden en waarbij zeker ſommige Zeeuwſche Regenten zich, ten minsten door nalatigheid verdacht maakten, ook eene vale nevel over zijnen roem verſpreid; andere kennen hem hier van vrij; volgens CAILLARD, (*) was hij destijds gevaarlijk ziek.

Naauwelijks was de omwenteling algemeen, of hij werd als den geſchiktſten man beſchouwd, om den zwaren last van het ambt van Raadpenſionaris van *Holland* te torſchen; ook in dezen toonde hij vele werkzaamheid; en hij had ontegenſprekelijk een groot aandeel in de voornaamſte gebeurtenisſen van

(*) Deze was met de waarneming van de zaken van het Franſche Hof in den *Haag* belast ten tijde der omwenteling van 1787; eene zeer belangrijke Memorie *van denzelven* is over deze omwenteling ingelascht en in de *Levensbeſchrijving* van FREDRIK WILLEM II. *Koning van Pruisſen*, door SEGUR den ouden, van welke een deel vertaald is uitgegeven en welkers voortzetting gewenscht wordt. Zie aldaar bl. 333.

van dien tijd, zoo als de aliantien met *Engeland* en *Pruisſen*, het deelnemen in de Conventie van *Pilnits*, enz. De beſchrijving en beoordeeling van dit alles zij overgelaten aan volgende tijden.

Natuurlijk was het, dat tegen den man, die in zulken ſtormtijd als wij beleefd hebben aan het roer ſtond, de ſtem van velen zich verhief; Hij bleef echter aan het roer, hoe groot het gevaar van vervolging door partijgeest voor hem ook mogte zijn, tot dat het hem uit de handen werd genomen; door deze kloekmoedigheid rees zijne waarde in het oog van zijne tegenſtanders, dan dezelve had voor hem bittere gevolgen. Hij werd op 3 Februarij 1795 door politieke magt gevangen genomen en ſedert onder verſchillende, meer of min bezwarende, omſtandigheden, gevangen gehouden in de kasteilenij van den Hove van *Holland*, op het huis in het Haagſche bosch, op de gevangenpoort en op het Kasteel te *Woerden* tot in December 1798, wanneer hij zijn ontſlag niet aannam, dan met een deftig protest van door gebruik te maken van de destijds gegevene amnestie, het regt om hem in hechtenis te nemen en te houden niet te hebben erkend.

Sedert leefde hij bij zijn huisgezin te *IJsſelſtein*. In den zomer van 1799 trok hij naar *Lingen*, alwaar destijds de Erfprins van ORANGE en vele uitgewekenen waren; hij ſtierf aldaar op

7 Mei 1800 aan eene beroerte en liet tien kinderen na bij CORNELIA DIGNA OSSEWAARDE.

Het ſchetzen en beoordeelen van zijn karakter durven wij niet ondernemen. Zijne zeldzame en wijd uitgeſtrekte kundigheden ook in de Nederlandſche taal, de Oudheden, de Geſchiedenis en de Regtsgeleerdheid zijn door niemand in twijfel getrokken. Zij blijken bovendien uit zijne geſchriften welke wij nader zullen gedenken. Wenſchelijk ware het, dat de door hem bewerkte geſchiedenis van de Unie van *Utrecht* in het licht wierd gegeven; de *Brieven* en *Negotiatiën* van hem, in 1803 uitgegeven, zijn zeer belangrijk, als veel licht verſpreidende over zijn bedrijf; de *Nadenking van een Staatsman* vroeger gedrukt is ook aanmerkelijk. Bij het eerſte werk is eene afbeelding van zijn gelaat gevoegd.

In de geſchriften van onzen tijd is veel over hem gezegd, dan moeilijk is de aanwijzing van echte beſcheiden bij de hitte der tijden. In het werk getijteld R. L. BOUWENS, *aan zijne Committenten*, 1797, vindt men zeer aanmerkelijke aanteekeningen van den Griffier FAGEL, aangaande geſprekken met den Raadpenſionaris gehouden. bl 148 en volg.

STAAL, (JOHANNES) *Penſionaris van Amſterdam.* *Holland. Amſterdam.* Geb. 1692. Geſt. 1764.

Hij wierd in 1738 tot gemeld ambt gekozen en ver-

verwierf in hetzelve veel roem door een nuttig gebruik van zijne bekwaamheden. Inzonderheid muntte hij uit door dienften jegens de geldmiddelen van den Staat. In 1750 beijverde hij zich bijzonder tot het in train brengen van het nieuw ftelzel der Hollandfche belastingen en is tevens destijds Lid geworden van die Commisfie tot herftel der Financiën, van welker werkzaamheden een voortreflijk rapport gedaan is; hetzelve is geplaatst in het 2de deel, bij het Rapport van J. GOLDBERG, C. S.

Hij ftierf in 1764.

Zeeland. Raadpenfion: Geb. 1590. Geft. 1649.

STAEFVENISSE, (CORNELIS) *Ridder*, *Raadpenfionaris van Zeeland*, enz.

Was Burgemeester van zijne geboorteftad *Zierikzee*, toen hij tot Secretaris van *Zeeland* in 1630 werd aangefteld. Dit ambt verwisfelde hij in 1641 in naam met dat van Raadpenfionaris, doch nam gedurende drie jaren beide ambten waar.

In 1644 van de last der waarneming van het eerstgemelde ontflagen, werd hij met anderen in Ambasfade naar *Zweden* gezonden, ter bijlegging van de gefchillen van dat Rijk met dat van *Denemarken.* De Koningin CHRISTINA floeg hem destijds tot Ridder. Veel deels had hij later in de verrigtingen van de Staten van *Zeeland*, omtrent den Munsterfchen Vrede; zijne Meesters waren hieromtrent erkentelijk, en vereerden hem deswe-

wegens met een zilver Lampet, ter waarde van duizend guldens; later vertrok hij naar den Keurvorst van *Brandenburg*.

Hij ſtierf in 1649.

Zijne Ouders waren HENDRICK STAEFVENISSE en LEVINA TEELLINCK. Zijne Echtgenoote was CORNELIA CAU.

Zie verders P. DE LA RUE, *Staatkundig Nederland*, 83–88.

STEENGRACHT, (ADRIAAN) *Raadpenſionaris van Zeeland.*

Zeeland. Raadpenſion. Geb. 1733. Geſt. 1770.

Zoon van NICOLAAS en ANNA MARIA SPIERING.

Hij was Penſionaris van *Tholen*, toen hij in gelijke bediening te *Middelburg* geſteld werd. In 1761 verwisſelde hij dezelve met dat van Secretaris der Staten van *Zeeland*. In 1766 werd hij tot Raadpenſionaris gevorderd en overleed op 6 Mei 1770. Hij had door bekwaamheid zich veel roem verworven.

Hij liet JACOBA WILHELMINA VAN GELRE als weduw met zeven kinderen na.

STELLINGWERF, (NICOLAAS) *Penſionaris van Medenblik.*

Holland. Noordholl. Geb. 16. Geſt. 16.

Had als Penſionaris, namens de gemelde Stad aan WILLEM II. verzocht, om bij de vermaarde bezending in 1650, zich niet derwaards te begeven, ook getuigt men, dat hij in de Vergadering

ring van *Holland* over het ſtuk der afdanking eene taal gevoerd had, die te vrij klonk voor Vorsten ooren. Geen wonder dus, dat hij, aan wien ook elders de naam van *onverſchrokken* gegeven werd, onder die perſonen geteld wierd, door wier gevangenneming de Stadhouder zich het meest eene wending voor zijne belangen meende te bevorderen en zich van de tegenſpraak zijner wille te ontheffen.

Hij werd op 30 Julij 1650 met vijf andere Heeren gevangen genomen, naar *Loeveſtein* gevoerd en op 13 Augustus ontſlagen op voorwaarde van buiten bewind te zullen blijven.

Dit laatſte duurde niet lang; naauwelijks was WILLEM II. overleden, of hij verſcheen ter dagvaart en bleef vervolgens in ambten. Hij behield denzelfden moed. Toen in 1660 eene aanzienlijke ſchat werd gevraagd, om KAREL II. bij zijne herſtelling als Koning van *Engeland*, namens den Staat te onthalen, was hij alleen de man, die zich tegen deze geldverſpilling, die van achteren nutteloos bleek te zijn, met kracht verzette en zeide: dat dit geld veel beter aan kruid, lood en oorlogsſchepen had kunnen beſteed worden. Zijnen juisten ſterftijd hebben wij nergens kunnen opſporen.

Zie WAGENAAR, D. XII AITZEMA. VAN WYN. *Nalez.* II. 169, 460.

STEYN,

STEYN, (PIETER) *Raadpenſionaris van Holland.* *Holland. Haarlem.* Geb. 1706. Geſt. 1771.

ADRIAAN STEYN, Burgemeester, en JOHANNA PATYN waren zijne Ouders: EDUARD VAN ZURCH was zijn voornaamſte Leermeester, voor dat hij naar de Hoogeſchool ging. In 1729 werd hij Secretaris van *Haarlem*, gaf later een volledig naamregister der Regenten van die Stad uit en werd in 1735 in plaats van zijnen overledenen Vader Lid van de Vroedſchap. De verſchillende ambten van Schepen, Burgemeester, Gecommitteerde Raad en ter Admiraliteit, bekleedde hij vervolgens, tot dat hij in 1749, in plaats van Mr. JACOB GILLES, tot Raadpenſionaris gekozen wierd. Hij bediende dit ambt 22 jaren met grooten lof van naarstigheid, doch in ſtille tijden, waar door het moeilijke van hetzelve in vele opzichten werd weggenomen. Zeer groote diensten bewees hij aan de geldmiddelen van *Holland*, welk gewest zeker in dezen aan hem zoo vele verpligting heeft als aan een zijner voorgangers. Het benoemen van de Commisſie tot het onderzoek van het verval en der middelen van herſtel in 1750 was zijn werk. Zie VAN WYN, *Nalezingen*, D. II. bl. 451. alwaar een zeer fraai overzigt volgt van dit zoo belangrijk rapport. Het nieuw ſtelzel van belastingen, was voornamentlijk door hem bewerkt.

Veel zucht liet hij blijken voor de bevordering der Wetenſchappen. Hij was Curator van de

Leijdſche Akademie, Directeur van de Haarlemſche Maatſchappij, en Beſchermheer van het Haagsch Dichtkundig Genootſchap.

Tweemaal was hij gehuwd, (1) aan MARIA ADRIANA DENYSSEN, (2) aan CORNELIA SCHELLINGER, Wed. van DANIEL DEUTZ *de Jonge.* Bij geene van beide verwekte hij kinderen. De laatste is naderhand door weldadige ſchikkingen omtrent Predikanten en armen zeer beroemd geworden.

Hij ſtierf 5 November 1772. Zijne Grafſtede wordt in het Choor der groote Kerk van den *Haag* aangewezen door een zeer fraai opſchrift van J. VAN SPAAN.

Zie verders *de ſchets van het Leven en Karakter van* P. STEYN, *Nederlandſche Bibliotheek* 1774, I. D. IIde ſtuk, bl. 105. Deze ſchets is grootendeels eene Lofrede op de kerkelijke regtzinnigheid van den Raadpenſionaris. Zijne afbeelding is te vinden bij WAGENAAR, D. XX, bl. 338.

Friesland. Geb. 1731. Geſt. 1804. STIJL, (SIMON) *Lid der Nationale Vergadering wegens Friesland.*

Was de zoon van JELLE STIJL en EPKE HAANEKUIK, en een der wijste en waardigſte Mannen, die na 1795 op het ſtaatkundig tooneel traden. Als Geneesheer, Geſchiedſchrijver en Dichter zullen wij hem op latere kaarten vermelden. Hij werd in 1795 zijnes ondanks in de

den ſtaatkundigen werkkring verplaatst en tot lid van de proviſioneele Volksrepreſentanten van *Friesland* benoemd, door deze naar den *Haag* gezonden en als Lid der Vergadering der Staten Generaal verkoren. Hij behoorde onder de voorſtanders van het Gewestelijk gezag, werkte tegen de daarſtelling van eene Nationale Vergadering, en is toen geſteld tot het helpen ontwerpen van eene verbeterde Conſtitutie voor *Friesland* alleen. Bij de omwentelingen, die dit gewest in 1796 ſchokten bleef hij onaangeroerd, en werd benoemd als lid der Nationale Vergadering. Hij raadde bij zijn afſcheid de beſtuurders van *Friesland* op eene moedige en deftige wijze tot gematigdheid.

In den *Haag* gekomen werd hij lid van de Commisſie tot het ontwerpen eener Staatsregeling voor het gemeenebest, verwierf lof door wijsheid; werd benoemd om op 10 November 1796, het ontwerp over te geven, en deed zulks met eene deftige aanſpraak, die ook om de mannelijke welſprekendheid bij de uitvoering bijzonder werd toegejuichd. Deze redevoering is bewaard in het Dagblad D. III. bl. 590. In 1797 keerde hij weder te rug tot zijnen geliefden ſtillen werkkring, leefde vervolgens voor de wetenſchappen en voor zijne vrienden, en daalde in 1804, na eenen zeer gezegenden ouderdom beleefd te hebben, ten grave, geroemd en betreurd door elken vriend van wetenſchap, kunde en deugd. Hij was nimmer gehuwd. Zijne zinſpreuk was: *Senſim ſcandendo.*

Zie verders onze meer uitvoerige *Levensſchets* afzonderlijk uitgegeven in 1804. *Letterbode*, 1804.

Stadhouders van Friesland. Geb. 14.. Geſt. 1508.

STOLBERG, (HENDRIK *Graaf van*) *Stadhouder van Friesland, namens den Hertog van Saxen.*

Hij is in 1505 in dezen post geſteld in plaats van den Raad, die aan HUGO, *Burggraaf* VAN LEYSENICH opgevolgd was. Hij was reeds vroeger in *Friesland* aanwezig, vermits hij als getuige de privilegiebrief van Hertog GEORG VAN SAXEN, aan die van *Franeker*, bij WINSEMIUS vermeld bl. 382, teekende en bezegelde. Hij verbood de munten door Graaf EDSARD VAN OOSTFRIESLAND, als inhebber van *Groningen* geſlagen; en was verder werkzaam om de gemoederen in rust te brengen. Zonder veel uitgevoerd te hebben, ſtierf hij te *Keulen*, en werd betreurd door de Friezen. GABBEMA noemt hem, „ een Godvreezend Heer, van minzamen „ omgank, onzijdig, en het land hardezeer toege„ daan." Hij begeerde in *Leeuwarden* begraven te worden, zoo als met groote plegtigheid geſchiedde; als toen bragt de gewoonte mede, dat aan elken geestelijken, die ter begravenis verſcheen, vier ſtuivers in de hand gelangd wierd; de armen kregen het laken waarmede het Choor der Kerk was behangen.

Zie

Zie WINSEMIUS, *Chron.* bl. 407 en 8, en andere *Friesche Schrijvers.*

STRALEN, (ANTHONIS VAN) *Heer van Merxem en Dambrugge, Ridder, Burgemeester van Antwerpen.* *Brabanders.* Geb. 15.. Gest. 1586.

Zoon van GOSWYN en ANNA DRAAK, Erfdochter van *Merxem.*

Hij was een der meest beklaagde en beklagenswaardigste voorwerpen van de wreedheid van ALVA. BOR noemt hem een man van zeer groote authoriteit en rijkdom en wel bemind wezende. HOOFT telt zijne verdienste op: ,, Gelden in der ijl te wege gebragt, tot betaling ,, der uitheemsche Soldaten en weering eener ,, zware muiterij; de bruggen gebroken tot ,, verlet van hulpe en vordering der nederlaag ,, bij *Oosterweel*; de inkomste der Hertoginne ,, te *Antwerpen* met zoo veel volks als haar ge- ,, liefde bearbeid." Dit alles mogte den Bloedraad bewegen in het vonnis te zetten, dat er groote reden tot gratie zoude zijn, dan bij ALVA gold dit niets. VAN STRALEN werd onthalsd te *Brussel*; zijne goederen werden verbeurd verklaard. Het Vonnis is bij BOR te vinden, I. bl. 247. De voorgewende misdaden waren verstandhouding met den Prins VAN ORANGE en andere voorname Edelen en bevordering der Hervorming.

Dit vonnis verwekte destijds veel opzigt; *Een corte vermaninghe aan alle Christenen over het*

hetzelve, &c. kwam in het licht, dit ſtuk, thans zeldzaam, wordt als merkwaardig geprezen bij TE WATER, D. IV. bl. 343.

Bij VAN LOON, *Hiſtorie Penn.* I. bl. 96 en 123, zijn afbeeldingen van hem, en penningen en opſchriften ter zijner eere en gedachtenis; zijne zinſpreuk ſchijnt geweest te zijn: *Virtute et Conſtantia.*

Holland. *Noordholl.* Geb. 1713. Geſt. 1772.

STRALEN, (JAN MOSSEL VAN) *Secretaris van Gecommitteerde Raden in het Noorderkwartier.*

Hij was Secretaris van *Enkhuyſen*, en namens deze Stad ter dagvaart van *Holland*, toen hij in 1748 gekozen werd tot gemeld gewigtig ambt. Hij betoonde zich in hetzelve als een man van grooten bedrijve en maakte zich inzonderheid verdienſtelijk jegens de geldmiddelen; hij werd in alle Financiëele Commisſiën gebruikt en bewerkte met STEYN en STAAL voornamentlijk het nieuw ſtelzel der Hollandſche belastingen, met name dat der verponding.

Ook later bewees hij groote diensten aan het Noorderkwartier; hij ſtond in bijzonder vertrouwen bij de Prinſes Gouvernante en bij den laatsten Stadhouder. Bij verſchil van gevoelens betoonde hij veel cordaatheid en wist alsdan zijne redenen met waardigheid te doen gelden. Zeer kundig en ijverig was hij vooral in het vak der dijkagiën, zeeweeringen en eilanden.

Hij

Hij ſtierf op 21 November 1772. FRANS VAN STRALEN en MARIA MOSSEL waren zijne ouders. ALIDA NIZETTA LANSSET was zijne Echtgenoote; van zijne tien kinderen, is nog alleen overig Mr. HENDRIK VAN STRALEN, thans Secretaris van ſtaat voor de binnenlandſche zaken.

STRICK, (JOHAN) *Secretaris der Staten van Utrecht.* *Utrecht.* Geb. 15.. Geſt. 1604.

Was de zoon van JOHAN STRICK, Ontvanger Generaal van 's Konings tol en van SANDERINA VAN GORDYN *van Craijeſtein.* Hij werd in den jare 1580 tot Secretaris der nader vereenigde gewesten aangeſteld. Hij was 1581 een der afgevaardigden van het Collegie der nadere Unie te *Kampen*, die, was het mogelijk, het ontzet van *Steenwyk*, door RENNENBERG belegerd, zouden bevorderen. Hij kweet zich zoodanig, dat dit ontzet, destijds om de ligging der ſtad van het grootst gewigt, meerendeels aan zijn beleid te danken was, weshalven de Staten aan hem tot erkentenis van deze en andere treffelijke diensten eene buitengewone wedde toelagen.

In 1582 werd hij Secretaris der Staten van *Utrecht* en was de eerſte die dit ambt afgeſcheiden van dat van het Domcapittel waarnam.

Hij lag deze bediening ten behoeve van den ongelukkigen GILLES VAN LEDENBERG neder;

der, werd in 1599 algemeen Rentmeester en in 1602 Raad en Secretaris van den Graaf VAN CULEMBORG. In welke plaats hij in 1694 overleed, gehuwd geweest zijnde aan MARIA VAN WYCK.

Zie verders VAN WYN, *Bijvoegzels*, VII. 102, 103, alwaar tevens zijne afbeelding gevonden wordt.

Utrecht. Geb. 15.. Gest. 1648. STRICK, (JOHAN) *Ridder*, *Heer van Linschoten en Polanen*, *Lid der Geëligeerden van Utrecht*.

Hij was de Zoon van den voorgaanden en geraakte bij de verandering van zaken in 1618 in de regering; hij bleef vervolgens een man van den meesten invloed en groot gezag in gemeld gewest. Volgens aan ons mede gedeelde berigten van goeden gelove, zoude het binnenlandsch bestuur tot aan zijn overlijden in 1648 toe, grootendeels op hem gerust hebben.

Ook werd hij in vele Staatscommisfiën in den *Haag* gebruikt.

De luister hier door verworven vermeerderde, zoo door het aankopen van gemelde heerlijkheden, als door de gunst van LODEWYK XIII, die hem en zijn geslacht in den adelstand verhief, zijn wapen vermeerderde en aan hem de Ridderorde schonk van *St. Michiel.* Sedert schreef hij zich zoowel als zijne nakomelingen: STRICK VAN LINSCHOOTEN.

Hij

Hij was gehuwd geweest aan BEATRIX GIBELS, of GIBELLINI, van zeer aanzienlijken huize.

SUYS, (CORNELIS) *Ridder*, *Heer van Ryswyk*, *President van den Hove van Holland.* *Holland. voorn. Ambt.* Geb. 1514. Geft. 1580.

Was een man van grooten bedrijve en werd door KAREL V. en PHILIPS II. in vele gewigtige zaken gebruikt; door den eersten was hij tot Lid, door den laatsten werd hij tot Voorzitter van den Hove gesteld. Hij was een ijverig voorstander der Roomsche kerkleer en daalde hierdoor in den beginne der troubelen bij velen in achting. De Onroomschen ontzagen hem weinig, lieten van hem geld afvorderen voor het breken der beelden en durfden zelf voor zijn huis in den *Haag* (*), eene openbare preek houden in het midden van eene verschansing van wagenen, verdedigd door gewapende Schutters van *Delft*.

Hij was in groot aanzien bij de Landvoogdes MARIA en bleef de belangen van den Koning aanhangen, deze getrouwheid deed hem vlugten bij den veranderden stand der zaken in 1572. Hij werd ten eersten van zijn ambt verlaten, en het was op het punt, dat zijn huis met anderen

(*) Hij woonde in het Voorhout, op den hoek van het heulstraatje. Later woonde aldaar de Raadpensionaris CATS, thans 1806 staat op dien grond, de regtervleugel van het huis van de Gravin van WASSENAAR TWICKEL.

ren van gevlugte Regenten afgebroken zoude zijn geworden; de Regering van den *Haag* kwam dit voor, door den Prins VAN ORANGE tot andere gedachten te brengen.

SUYS werd vervolgens in 1575 tot den vruchteloozen Vredehandel te *Breda* van 's Konings wegen gemagtigd. Of hij zich naderhand bij de Staatsgezinden gevoegd en den Eed van getrouwheid heeft gedaan is eenigzins twijfelachtig. GOUDHOEVEN zegt, dat hij in 1580 in den *Haag* is overleden.

Hij was de zoon van CORNELIS SUYS *en* MARIA DE JONGE VAN BAARTWYK. Hij is driemaal gehuwd geweest, (1) aan MARIA VAN DROGENDYK, (2) aan ANNA DE BYE, (3) aan CATHARINA VAN SCHOONHOVEN.

Zie VAN LEEUWEN *Bat. Ill.* IV, DE RIEMER, *Besch. van den Haag*, D. II. bl. 726.

Overysſel. Geb. 14.. Geſ. 1541. SWAAFKEN, (GERARD) *Burgemeester van Deventer.*

Wij vonden op de regeringslijsten van die Stad bij REVIUS, *Daventria illustrata*, twee perſonen van dezen naam, zonen van HENDRIK of GERRIT; beide ſchijnen mannen geweest te zijn van grooten invloed en gezag; dikwijls zijn zij bij gemelden Geſchiedſchrijver vermeld als gebruikt tot gewigtige bezendingen.

Wij hebben den naam van den eenen (HENDRIKZOON) op de kaart geplaatst, om dat hij door

door eene zeldzame tegenwoordigheid van geest, de hoofdâcteur was in een geval, het welk op zich zelf gering, eenen onberekenbaren invloed heeft gehad op de geschiedenis van ons land, en het welk wij vermeenen het best te kunnen verhalen, met de vertaling van de eigene woorden van REVIUS, l. c. p, 242.

Na een verhaal gegeven te hebben van de binnenlandsche twisten in *Overysfel*, en van den strijd der partijen voor de Geldersche en Bourgondiërs, berigt hij, dat men eindelijk in 1527 zoo ver gekomen was, dat men moeste handelen tot onderwerping aan dezen of genen Vorst en derhalve van den Hertog VAN GELDER had getragt te vernemen, op welke voorwaarden dezelve het gebied wilde aanvaarden en laat hier op volgen: „ Op 17 September kwamen de wederzijdsche „ afgevaardigden te *Appeldoorn* bij een. Hier „ werden hardere voorwaarden dan de vorigen „ door de Geldersche voorgesteld, waar over de „ Overijsselschen verwonderd, ten gestelden dage „ alleen geantwoord hebben, dat men toestemde „ in die artikelen, welke de Hertog zelf als zijnen „ uitdrukkelijken wil bepaald en met zijn zegel „ bevestigd had; waar op BERNDT VAN „ HACKFORTH, Drost van de Graafschap „ *Zutphen*, hun toevoegde: *Gij Overysselschen*, „ *moet weten: dat de stok by de deur staat, en* „ *dat wij uwe duimen in onzen mond hebben en* „ *kunnen toebijten, wanneer wij willen. Gij hebt*

„ *gee-*

„ *geene andere toevlugt en moet dus handelen,*
„ *naar ons welbehagen.*"

„ Onder de Overijsfelfchen was GERRIT „ SWAAFKEN, Burgemeester te *Deventer*, mis„ fchien de eerfte der bezending, en een man die „ bij wijze voorzigtigheid met bevallige welfpre„ kendheid begaafd was. Hij nam door dit onbe„ zonnen gezegde bewogen het woord en zeide: „ *Mijn Heer de Drost en andere Heeren, aan ons* „ *is immers door Ul. de vrijheid van gaan en* „ *komen toegekend, en gij wilt deze belofte zeker* „ *houden?*" Ja, geantwoord zijnde, hernam hij, „ *Mijn Heer de Drost, zoo de Hertog* „ VAN GELDER *en Gyl. meent dat gij* „ *onze duimen in den mond hebt en kunt toebijten,* „ *dan eischt de nood, dat wij ze terug trekken eer* „ *wij gebeten worden.* Overysfel *is zulk eene* „ *bruid, dat zij ligtelijk eenen anderen bruide*„ *gom zal bekomen en nu verklaar ik u ernstig,* „ *Mijn Heer de Drost! dat de Hertog van* „ GELDER *nooit de heerfchappij over* Over„ ysfel *zal bekomen, en dat wij nu fchikkingen* „ *op onze zaken zullen maken, die anders nim*„ *mer ons in de gedachten zouden gekomen zijn.* „ Zoo fcheidde men met verhitte gemoederen."

„ Men zegt dat de Hertog later, wanneer hij „ boven alle verwachting de Staten van den „ Utrechtfchen Bisfchop bij de Bourgondifche „ gevoegd zag, zich zoude beklaagd hebben, dat „ het ontijdig gebruik van trotfche woorden, de-

„ zen

„ zen vetten brok uit zijnen mond had doen
„ glijden."

Wij zullen ons niet in gisſingen behoeven te verdiepen, welke de gevolgen zouden geweest zijn indien KAREL VAN GELDER door *Overyſſel* bij zijne Staten te voegen, dezelve met *Groningen* aaneengehecht bekomen had. Hoe ernstig was nu nog de worſteling tusſchen denzelven en KAREL V? Hoogstwaarſchijnlijk had de Vaderlandſche Geſchiedenis eene geheel andere gedaante erlangd, indien de Keizer geene magt bekomen had in het midden van des Hertogs Staten.

SWAAFKENS naam wordt ook gevonden bij latere belangrijke handelingen en daar dezelve in 1544 voor het laatst gevonden wordt op de lijsten der Regering, vermoeden wij dat hij om dit jaar zal overleden zijn. Zijne nakomelingen bleven bij de Roomſche Kerk.

SWIETEN, (ADRIAAN VAN) *Schildknaap, Heer van Swieten, Gouverneur van Gouda.* *Holland. Edelen.* Geb. 15.. Geſt. 1584.

Zoon van CORNELIS en ANNA VAN BORSSELEN.

Hij konde roem dragen op zijn geſlacht, dan hetzelve kan zulks nog meer doen op zijne daden en verdiensten, vermits hij zeker een der ſchranderſten en dapperſten geweest is, onder de grondleggers van dit Gemeenebest.

Zich bij het verbond der Edelen gevoegd hebbende, werd hij door ALVA gebannen; zijne naam

naam is toen gesteld aan het hoofd van zeven en veertig gevlugte Patriotten uit *Leyden*. Hij werkte met den Prins VAN ORANGE en met PAULUS BUYS ten tijde van de vervolging, en niet zonder vrucht. Hij was de vriend en reisgenoot van PIETER ADRIAANSZOON VAN DER WERFF, tot het verzamelen van geld voor de goede zaak.

Hij was een der voorsten bij de inneming van den *Briel*, en werd door den gelukkigen uitslag aangespoord tot vele andere ondernemingen. In weinig tijds maakte hij zich meester van *Oudewater*, *Gouda* (*) en *Woerden*.

De eerste plaats beveiligde hij later, verloor en hernam ze nog eens. Vervolgens werd hij Gouverneur van *Gouda* en na veel tot de ontzetting van *Woerden* bijgebragt te hebben, Kastelein of Slotvoogd aldaar.

Zoo veelvuldig als belangrijk waren zijne verdere pogingen. In 1579 trad hij uit de krijgskundige in de staatkundige loopbaan. Hij handelde toen met MATTHIAS en WILLEM I. over de Utrechtsche Unie, werd later aan den Prins gezonden, om de meest aan gelegene zaken te behartigen en trok in 1579, om die van *Overyssel*, die nog niet tot de Unie van *Utrecht* waren toegetreden, hiertoe over te halen; beproefd was zijne ervarenheid; verstaald zijne trouw, en van hier dat WILLEM I. hem

(*) Deze stad nam hij in met 69 man; zijne Cavallerij bestond uit één man op een ongezadeld paard. BOR.

hem tot de gewigtigste bezendingen gebruikte, zoo als in 1583: tot het bevorderen der rust in *Utrecht*. Hij had verders groot deel in de opdragt van de Graaflijkheid aan gemelden Vorst. Of hij dezen overleefd heeft, weet men niet zeker, wel dat hij in hetzelfde jaar (1584) is gestorven.

JOSINA VAN NAALDWYK, was zijne Echtgenoote.

Zie TE WATER, *Verbond der Edelen*, bl. 319. en volg. WALVIS, *Gouda* bl. 340 en volg. VAN WYN, *Bijv.* D. VI. bl. 96. alwaar het door hem verrigte in *Gouda* is vermeld. Deze verdienstvolle kenner der Vad. Geschiedenis heeft het Wapenbord van AD. VAN SWIETEN, weleer in de Kerk te *Gouda* gehangen hebbende, gered, en is thans bezitter van hetzelve.

SWIETEN, (BOUDEWYN VAN) *Heer van Kalslagen en Loendersloot*, *Raad van* PHILIPS I. *Holland. Edelen.* Geb. 1396. Gest. 1452.

Bij het 6de art. van de zoenbrief tusschen vrouw JACOBA en PHILIPS I. was bepaald, dat elk hunner drie van zijne vrienden zoude benoemen tot Raad voor deze landen, met beding dat PHILIPS, drie uit zijne andere landen zoude benoemen, zoo als het hem goeddunken zoude. De looze Vorst verkoos echter om zich des te aangenamer bij den volke te maken, maar twee vreemdelingen, ROELAND VAN UITKERKE en COLAERT DE LA CLITE VAN COMINÉS,

en

en voegde als derde hier bij dezen BOUDEWYN VAN SWIETEN, een inboorling, wegens rijkdom, goeden inborst en Godsdienstigheid bij een ieder bemind en geacht.

Vroeger was hij reeds des Vorstens Secretaris en Rentmeester geweest. Hij bleef deszelfs Leenman en was tot aan zijn dood, die in 1452 voorviel, een der meest præſente Raden. Hij was een der voornaamſte ſtichters van het Nonnenklooster te *Poel* bij *Leyden* en had ten wijve LUTGAARD VAN NYËNRODE, bij welke hij kinderen naliet.

M. S. VAN DE RIEMER.

Holland.
Haarlem.
Geb. 16..
Geſt. 1735.

SIJLVIUS, (CORNELIS) *Burgemeester te Haarlem.*

Was de zoon van JOHAN en AGNETA DE GRANDE en werd gekozen tot Lid der Vroedſchap in zijne geboorteſtad; weldra ſteeg hij tot verſchillende zeer aanzienlijke Stads en Staatsambten en Commisſiën. Hij was een voornaam Lid der Staten van *Holland*; in 1734 Lid der Vergadering der Staten Generaal zijnde werd hij benevens BERNARD VAN WELDEREN benoemd tot buitengewoon Ambasſadeur te *London*, om GEORGE II. als Koning te begroeten. Hij was ook Curator der Leijdſche Hoogeſchool. Hij ſtierf op 1 April 1738 en liet bij MARIA VERHAMME twee dochters na, waarvan de eene gehuwd ge-

geweest is aan Mr. DAVID VAN LENNEP, die Moeder was van Mr. CORNELIS VAN LENNEP.

SYTZAMA, (DOUWE VAN) *Grietman van Baarderadeel.* *Friesland.* Geb. 1548. Gest. 1607.

Was kort na het afzweeren van den Koning van *Spanje* in *Friesland* een Regent van aanzien, vermits men zijnen naam bij gewigtige handelingen gemeld vindt. Onder meerderen was hij ook gemagtigd tot het ontwerpen der voorwaarden, waarop Graaf WILLEM LODEWYK *van Nassau*, tot Stadhouder van *Friesland* werd aangenomen. Hij werd in 1601 Grietman van *Baarderadeel*, bekleedde gestadig de voornaamste Commissiën, en stierf op 5 Junij 1607. Zijne Echtgenoote was JETSKE VAN BESLINGA, eene rijke Erfdochter, waardoor de State van dien naam te *Friens*, vervolgens in het geslacht van *Sijtzama* kwam. PIER SYTZAMA van *Arum* en REINTJE DOUMA waren zijne Ouders.

SYTZAMA, (JELMER) of SYDSMA. *Friesland.* Geb. 14.. Gest. 15..

Was de zoon van SYDS en TEDTJE AYLVA en gezeten te *Warns*. Hij was een der voornaamste Schieringers en geraakte in bijzonderen twist met het magtig geslacht van GALAMA, hetwelk tot de Vetkoopers behoorde. Eene aanval van dezen, op zijne stins (Kasteel) had het optrekken van hem en zijne vrienden ten gevolge. In September 1494 kwam het tot een treffen.

Hoe zeer hij in getal de meerderheid scheen te hebben schoot hij te kort in kracht, werd gekwetst en gevangen genomen en verloor zijnen Schoonvader en vele bloedverwanten.

Zijne Echtgenoote AT BONNINGA, bevond zich op het Slot, hetwelk na den slag met belegering bedreigd werd. Zij verdedigde zich moedig, dan zonder het uiterste aan beide zijden te wagen kwam men tot verdrag. SYTZAMA werd ontslagen; het Kasteel werd aan zijne vijanden ingeruimd, die hetzelve afbraken en tot den grond slechtten.

Verders is 'er niets van zijn lot bij de *Friesche Geschiedschrijvers* vermeld. Hij stierf kinderloos volgens het geslachtregister bij FERWERDA.

Friesland.
Geb. 14 . .
Gest. 1462.

SYTZAMA, (TJALLING) of SYDSMA.

Eerst was hij een der voornaamste Vetkoopers, doch Hij wisselde van partij en werd een der voornaamste aanvoerders en hoofden der Schieringers. In of weinig voor 1462 geraakte hij in geschil met SCHELTE JAIJEMA. Op Palmzondag geraakte hij met dezelve te *Marrum* in *Ferwerderadeel* in gevecht; hij kwetste zijnen vijand in het been, waar door deze later stierf, dan hij werd dadelijk doodgeslagen.

Hij had in zijnen tijd zoo veel invloed, dat na zijnen dood en na dien van ROMKE DONIA, voornaam Vetkooper, de wederzijdsche woede van deze beide elkander vernielende factiën een tijd lang gedoofd scheen.

Einde van het Tweede Deel, Eerste Stuk.

1500,- (1-3)
Dez. 85